

HOMÉROSZ

Odüsszeia

Fordította: Devecseri Gábor

TARTALOM

ELSŐ ÉNEK

AZ ISTENEK GYŰLÉSE
ATHÉNÉ INTELME TÉLEMAKHOSZHOZ

MÁSODIK ÉNEK

AZ ITHAKAIAK GYŰLÉSE
TÉLEMAKHOSZ ELUTAZIK

HARMADIK ÉNEK

PÜLOSZBAN

NEGYEDIK ÉNEK

LAKEDAIMÓNBAN

ÖTÖDIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ TUTAJA

HATODIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ MEGÉRKEZIK A PHAIÁKOKHOZ

HETEDIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ BELÉP ALKINOOSZHOZ

NYOLCADIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ A PHAIÁKOK KÖZÖTT

KILENCEDIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ ELBESZÉLI KALANDJAIT ALKINOOSZNAK
KÜKLÓPEIA

TIZEDIK ÉNEK

AIOLOSZ
A LAISZTRÜGÓNOK
KIRKÉ

TIZENEGYEDIK ÉNEK

NEKÜIA

TIZENKETTEDIK ÉNEK

A SZÍRÉNEK
SZKÜLLA ÉS KHARÜBDISZ
HÉLIOSZ TEHENEI

TIZENHARMADIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ ELHAJÓZIK A PHAIÁKOKTÓL ÉS MEGÉRKEZIK ITHAKÁBA

TIZENNEGYEDIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ LÁTOGATÁSA EUMAIOSZNÁL

TIZENÖTÖDIK ÉNEK

TÉLEMAKHOSZ MEGÉRKEZIK EUMAIOSZHOZ

TIZENHATODIK ÉNEK

TÉLEMAKHOSZ FÖLISMERI ODÜSSZEUSZT

TIZENHETEDIK ÉNEK

TÉLEMAKHOSZ HAZAÉRKEZÉSE ITHAKÁBA

TIZENNYOLCADIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ ÉS ÍROSZ ÖKÖLHARCA

TIZENKILENCEDIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ ÉS PÉNELOPÉ BESZÉLGETÉSE
A LÁBMOSÁS

HUSZADIK ÉNEK

A KÉRŐK LEÖLÉSE ELŐTT

HUSZONEGYEDIK ÉNEK

AZ ÍJVERSENY

HUSZONKETTEDIK ÉNEK

A KÉRŐK MEGÖLÉSE

HUSZONHARMADIK ÉNEK

PÉNELOPÉ FÖLISMERI ODÜSSZEUSZT

HUSZONNEGYEDIK ÉNEK

BÉKEKÖTÉS

Jegyzetek

ÍRTA DEVECSERI GÁBOR

ELSŐ ÉNEK

AZ ISTENEK GYŰLÉSE ATHÉNÉ INTELME TÉLEMAKHOSZHOZ

Férfiuról szólj nekem, Múzsza, ki sokfele bolygott
s hosszan hányódott, földülván szentfalu Tróját,
sok nép városait, s eszejárását kitanulta,
s tengeren is sok erős gyötrelmet tűrt a szívében,
menteni vágyva saját lelkét, társak hazatértét.
Csakhogy nem tarthatta meg őket, akárhogy akarta:
mert önnön buta vétkeikért odavesztek a társak,
balgák: fölfalták Hüperión Éliosznak
barmait, és hazatértük napját ő elorozta.
Istennő, Zeusz lánya, beszélj minékünk is ezekből.

Hát aki megmenekült meredek vészből, valamennyi
otthon volt, túl háborun és a vizek veszedelmén;
őt egyedül, hitvesre, hazára hiába sovárgót
tartóztatta Kalüpszó nimfa, az isteni úrnő
barlang öblös ölén, mivel áhította urául.
És hogy az esztendők perdültén jött az az év is,
melyhez az istenek azt szőtték, hogy visszakerüljön
már Ithakába, a küzdelmekből nem menekült meg
még a szerettei közt sem. Az isten mind könyörült már
rajta; Poszeidáon egyedül gyűlölte szünetlen
isteni hős Odüsszeuszt, valameddig csak haza nem tért.

Csakhogy az elment éppen a távoli aithiopokhoz
- kik két részre osztoltan a szélső népe a földnek
s hulló napra tekint egy részük, más a kelőre -,
hogy bárány s bikaáldozatukból kapja a részét.
Ott ült ő, lakomának örülve, s a többiek ekkor
mind az olümposzi Zeusz palotájában gyülekeztek.

S köztük az emberek, istenek apja fogott a beszédbe;
mert gondolt a szívében a gáncstalan Aigiszthoszra,
kit ledöfött Agamemnón sarja, a híres Oresztész;
őrá emlékezve beszélt a haláltalanokhoz:
„Jaj, csak örökön az isteneket vádolja az ember:
azt mondják, a csapás mind tőlünk jön, de bizony hogy
ostoba vétkeikért szenvednek a végzetten is túl;
lám, Aigiszthosz is Átreidész megkért feleségét
sorsa fölött elvette, s a visszajövőt meg is ölte,
tudta pedig meredek veszedelmét, hisz megüzentük,
Argoszölő Hermészt küldtük ki, a messzirelátót,
hogy le ne döfje a hőst, s feleségét meg sose kérje:
mert hiszen Átreidészt majd megbosszulja Oresztész,

rögtön, amint fölserdül s vágyik az otthoni földre.
Hermeiász megmondta, de Aigiszthosz nem ügyelt rá,
bár a tanács jó volt; s most mindért lett lakolása.”

Így szólt erre az istennő, a bagolyszemű Pallasz:
„Ó, miatyánk, Kronidész, fejedelmek legmagasabbja,
őt nagyonis méltó végzet terítette a földre;
bárcsak más is ekép pusztulna, ki így cselekednék;
csakhogy a bölcs Odüsszeuszért tépi a szívem a bánat,
messze szereteteitől aki búban túri a sok kint,
hullámvert szigeten, hol a tenger köldöke fekszik.
Erdővelborított sziget, istennő a lakója,
lánya a fondorlelkű Atlasznak, ki a tenger
minden mélységét jól ismeri, tartja a roppant
oszlopot, mik a földet, eget széttartva merednek.
Ennek a lánya nem engedi most a szegényt, a jajongót,
s bűvöli folyton lágy, hízelgőhangu szavakkal,
hogy többé Ithakára ne gondoljon; de Odüsszeusz
otthona fölszaladó füstjét bár, látni akarja
s halni kíván. S a te kedves szíved, Olümposzi, hozzá
még most sem hajlik. Hát nem tett néked Odüsszeusz
argoszi gályáknál kedvedre az áldozatokkal
tágterü Trója alatt? Mért sujtja szivedből e düh, Zeus?”

Erre a fellegtorlaszoló Zeus válaszul így szólt:
„Lányom, ugyan mily szó szökkent ki fogad kerítésén?
Hát tudnám-e feledni az isteni férfit, Odüsszeuszt,
őt, ki legelmésebb odalenn, legtöbbet is áldoz
mindig a tágterü égbe lakó örök isteni népnek?
Csakhogy a föld övezője Poszeidón, az haragossa
szüntelenül, amiért Polüphémoszt megvakította,
isteni küklópszot, kinek ott legtöbb a hatalma
társai közt, s kit a nimfa hozott a világra, Thoósza,
meddő-tengeren-úr Phorküsznek a lánya, egy öblös
barlangban ki Poszeidónnal szerelembevegyült volt.
Akkortól Odüsszeuszt föld rendítője Poszeidón
el nem emészt, de távoltage az otthoni földtől.
Rajta viszont, most itt együtt leljük meg a módját,
hogy juthat haza végre; Poszeidáón a haragját
már tegye félre, hisz egymaga úgysem tud civakodva
minden öröklétű istennel szembeszegülni.”

Így szólt erre az istennő, a bagolyszemű Pallasz:
„Ó, miatyánk, Kronidész, fejedelmek legmagasabbja,
hát ha a boldog olümposziaknak már ez a kedves,
hogy házába a bölcs Odüsszeusz hazatérjen, elérjen,
küldjük el akkor az Argoszölő Hermészt, a vezérlőt
Ógügié szigetére, hogy ott kijelentse azonnal
annak a szépfonatú nimfának: biztos a döntés,
tűrőlelkű Odüsszeusz már haza kell hogy eredjen.
S én Ithakába megyek tüstént, hogy az ő fiúsarját

jobban fölrázzam s a szívét megtöltsem erővel,
hívja a fürtös akháj népet gyűlésbe, s a házból
küldje a kérőket haza mind, akik ott szakadatlan
sűrű juhát s csámpásléptű barmát kaszabolják.
Aztán elküldöm Spártába, Pülosz fövényére,
jó apjának jötte felől hogy hírt tudakoljon,
és őt is nagy hír hordozza a földilakók közt.”

Így szólt, és gyönyörű saruját talpára csatolta,
ambrosziás, aranyos saruját, mely a tengeri úton
és a hatalmas földön vitte a szélfuvalattal;
fogta erős gerelyét, a hegyes rézzel hegyezettet,
súlyos, erős, nagy lándzsáját, mellyel leigazza
hősök hadsorait, haragossuk, erős atya lánya.
Útnakeredt, az olümposzi csúcsrol alászökkenve,
majd Ithakába megállt, Odüsszeusz kapujának előtte,
udvari házküszöbön, markában a rézkelevézzel,
mint Mentész, ki barátjuk volt s fejedelme Taphosznak.
És a vitéz kérőkre talált tüstént, kik az ajtón
kívül, kocka vetésével, szívüket viditották,
ültek az ökrök bőre fölött, melyeket maguk öltek;
köztük a hírnökök és a serény szolgák raja sürgött,
voltak, akik keverőkben a bort vízzel vegyítették,
mások az asztalokat mosták lukacsos szivacsokkal
és elibük tették, vagy a sok-sok húst szeletelték.

Isteni Télemakhosz pillantott rá legelőször;
mert ott ült köztük, kedves szívét keserítve,
s látta derék apját lelkében, hátha betoppan
még valahonnan, e kérőket szétszórja a házban,
s tiszteletet kapván, házában uralkodik aztán.
Ezt képzelte a kérők közt, s meglátta Athénét;
ment egyenest kapujukhoz, mert bántotta a lelkét,
hogy vendége az ajtónál áll hosszan; eléállt,
megfogván jobbját, átvette az érchegyü dárdát,
és őt megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólt:

„Üdvözlégys, idegen, szívesen fogadunk; legelőször
végy lakománkban részt, azután mondd el, mi a célod.”

Így szólt és bevezette: Athéné ment a nyomában.
És amikor bent voltak már a magas palotában,
mennyezetig meredő oszlophoz tette a dárdát,
szépregyalult kelevéztartó közepébe, ahol már
tűrőlelkű Odüsszeusz sok dárdája is állott,
s székre leültetvén, terített szőttest is a székre,
mesteri műre, amelynek lábtól zsámolya is volt.
S vitte saját faragott székét oda, távol az összes
kérőktől, hogy a vendéget ne zavarja a láрма
s meg ne elégeljen sok dölyfös közt lakomázni,
és hogy messzeszakadt apjáról kérdeni tudja.

Hozta a szolgáléány a vizet s öntötte kezükre,
szép szinarany kancsót az ezüst tálkába ürítve,
hogy kezüket mossák, s a gyalult asztalt odatolta.
Majd meg a tisztas gazdasszony közibük kenyeret vitt,
és sok jó eledelt, s ami volt, osztotta örömmel;
mindenfajta husokból vitt pecsenyét a husosztó,
tálat emelve, s arany poharat tett mindjük elébe;
s töltögető hírnök lépdelt szaporán közelükbe.

S most a vitéz kérők jöttek befelé. Azután meg
széken, karszéken sorban mind megtelepedtek,
hírnökök öblítő vizet öntöttek kezeikre,
szolgálók kenyeret raktak kosarakba tetézve,
s minden borkeverőt peremig töltöttek az ifjak.
S ők kirakott kész étkek után kezüket kivetették.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
akkor a kérőknek más gond kélt már a szivükben,
énekszó és tánc, mely a víg lakomák koronája;
hát gyönyörű kitharát helyezett a kezébe a hírnök
Phémiosznak, a kérők kényszerű énekesének.
Ő meg a húrba kapott s kezdett is zengeni szépen,
s Télemakhosz megszólította bagolyszemű Pallaszt,
hozzá hajtva fejét, hogy a többi ne értse, amit mond:
„Jó idegen, mondd, megharagudsz-é, hogyha kimondom?
Látod, ezeknek egyéb gondjuk sincs, lant szava s ének;
könnyű nekik, hisz a más vagyonát boszúlatlan emésztik,
s néki fehér csontját valahol rothasztja a zápor,
míg a mezőn fekszik, vagy a vízben hányja a hullám.
Hisz csak látnák őt, hogy még hazatér Ithakába,
mindegyikük jobban sóvárgana fürge inakra,
mint bőségre, aranyra s a nagyszerű öltözetekre.
Csakhogy a rossz sors őt bizony elveszítette, nekünk sincs
már vigaszunk, ha beszéli is egy s más földi halandó,
hogy megjön; hazatértének már napja enyészett.
Most pedig áruld el nekem azt és szólj egyenes szót:
honnan jössz te, ki vagy? hol a városod és a szülőid?
mily bárkán jöttél ide, és Ithakába hajósok
hogy hoztak? s magukat kiknek vallják dicsekedve?
mert hisz hogy gyalog érkeztél ide, vélve se vélném.
S mondd nekem azt is el őszintén, hadd tudjam egészen:
most legelőször jössz hozzánk, vagy az édesapámnak
voltál már vendége, hiszen jártak palotánkban
jó sokan, és ő is forgott házába sokaknak.”

Mondta az istennő ismét, a bagolyszemű Pallasz:
„Mindezeket neked én megmondom igaz szavaimmal.
Harcias Ankhialoszt vallom dicsekedve apámnak,
és a nevem Mentész, evezős Taphoszon vagyok én úr.
S most ide érkeztem bárkámon az embereimmel,
borszinü tengeren át idegenszavu néphez utazva,

mert Temeszába megyek rézért ragyogó vasat adni.
Bárkám meg kint áll, várostól távol, a parton,
Rheithron-öbölben, az erdős-lombos Néion alján.
És vendégi barátoknak valljuk mi magunkat
még az apákról; csak kérdd meg, ha kívánod, az agg hőst,
Láertészt, akiről mondják, hogy már soha nem jön
városotokba, de messzi tanyáján tűri a sok bajt,
vén szolgájával, elébe ki étket, italt rak,
mindig, hogyha a fáradság megszállja a testét,
míg viruló szőlősligetében csúszva botorkál.
Most idejöttem, mert mondták: már itthon időzik
édesapád; de talán elzárja egy isten az útját;
mert nem halt meg a földön az isteni fényes Odüsszeusz,
él, de körülveszi őt valamerre a tágterű tenger
hullámvert szigeten; a vad férfiak őrzik erősen,
harciasak, kik az elvágyódót el nem eresztik.
S most neked én kijelentem a jószót, mit kebelembe
vetnek az égilakók, s amiről hiszem is, hogy igaz lesz,
bár jós nem vagyok és madarakhoz nem sokat értek.
Nem marad ő már hosszan a hőnszeretett honi földtől
messze, de még úgy sem, ha kemény vas nyűge nyugözné:
majd kitalálja, hogyan jőjön haza, hisz leleményes.
Most pedig áruld el nekem azt és szólj egyenes szót:
néki magának, Odüsszeusznak szép szál fia volnál?
Mert a fejed formája s a szép szemed annyira rávall,
hisz sűrűn jártunk egymáshoz az édesapáddal,
még mielőtt Trójába elindult, merre a többi
legderekből is eredt a nagyöblű hajókon;
attól kezdve apád nem látott, én sem apádat.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Megmondom neked ezt, vendég, őszinte beszéddel.
Édesanyám őt mondja apámnak; nem tudom én azt:
hisz még senki se tudta, miképen esett születése.
Bár valamely boldog bajnoknak gyermeke volnék,
kit maga birtoka közt, palotáján ér az öregkor.
Ám ki a legnyomorultabb sorsú földi halandó,
én attól vagyok, azt mondják, ha föladtad e kérdést.”

Mondta az istennő ismét, a bagolyszemű Pallasz:
„Lásd, nem akarták, hogy törzsed jóhíre kivesszen,
isteneink, ha ilyennek szült meg Pénélopeia.
Most pedig áruld el nekem azt és szólj egyenes szót:
mért lakomáznak ilyen sokan itt? mire jó neked ez, mondd.
Tor, menyegző? Nem látszik társaslakomának.
Jaj, be nagyon göggel-dölyffel látszik lakomázni
szerte a házban mind; felgyúlna haragja e roppant
sok csúfságra a józannak, ki körükbe vetődnék.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Halld, idegen, mivel ezt kérdezted s tudni kívánod:

egykor e ház úgy volt, hogy dús és tündöklő lesz,
míg az a férfit itthon időzve a népe között élt;
mást döntöttek az istenek immár, rosszat akarva:
elrejtették őt jobban, mint bármelyik embert
eddig; mert hisz a holtért ennyire nem keseregnék,
Trója alatt ha a társai közt hullt volna csatában,
vagy ha szerettei karjai közt, harcát befejezve:
mert neki halmot emeltek volna az összes akhájok,
s ő nagy szerzett hírt hagyhatna fiának örökbe.
Ámde a Szélviharok tovahordták dicstelen innen:
eltűnt nyomtalanul, hirevesztve, s a jajt meg a gondot
hagyta nekem. S nem is őt siratom csak ilyen keseregve,
mert az olümposziak más bajjal is elborítottak.
Mert kit a szomszédos szigetek csak körben uralnak,
Dülíkhion, Számé, s erdőborította Zaküthosz,
és sziklás Ithakának ahány fejedelme akad még,
mind az anyámnak kéri kezét, s fölemészti a házam.
Ő meg a gyűlöletes nászt nem veti el, de nem is tud
dönteni végképen; s ezalatt palotámat a kérők
mind föleszik; s engem magam is még szerteszakítanak.”

Fölgerjedve eképp szólt hozzá Pallasz Athéné:
„Jaj, látom, nagyonis szükség van a messzevetődött
hősre, hogy ő a pimasz kérőkre kezét fölemelje.
Mert ha ma állna meg ő palotád külső kapujában,
rajta a pajzs, a sisak, s a kezében két kelevéze,
s volna olyan most, mint amilyennek láttam először
házunkban, mikor ott borozott, mulatott a körünkben,
megtérve Ephürából, Ílosz Mermeridésztől
- mert Odüsszeusz elment oda is gyorsroptú hajóján,
emberölő mérget keresett, hogy véle, mikor kell,
ércnyilait kenhesse be; ám nem adott neki abból
Ílosz, igen remegett a haláltalan égilakóktól;
édesapám meg adott neki, mert kedvelte kiváltkép; -
hát kérők közibé ha eképp keveredne Odüsszeusz,
mind gyorsvégzetű lenne, keservesnászu azonnal.
Csakhogy mindez az isteneink térdén fekszik még,
megfizet-e nekik ő, vagy sem, miután hazaért már,
termeiben; de te jól gondold át, intelek erre,
mint kergethetnéd ki a kérőket palotádból.
Rajta, jegyezd meg jól s hallgatva hajolj a szavamra.
Hívd holnap gyűlésbe az összes akháj daliákat,
mondd ki a szót mindnek, s tanuul hívd isteneinket.
Küldd el a kérőket, hogy oszoljanak otthonaikba;
édesanyádat meg, ha szívében hajlik a nászra,
küldd, térjen haza dús apjának terme ölébe:
nászát majd elrendezik ott, és kincset is adnak
rengeteget, mit a kedves lánnyal küldeni illő.
Téged meg nagyon intlek, hogyha hajolsz a szavamra:
végy húszevezős bárkát, de a legkitünőbbet,

s menj, tudakold jöttét rég elment édesapádnak,
hátha egy ember mond valamit, vagy hallod a hangját
Zeusznak, mert a halandók közt ez hordja a nagy hírt.
Menj Püloszig legelőbb s kérdd ott meg az isteni Nesztórt,
majd azután Spártában a szökehajú Meneláoszt:
mert ércinges akhájok közt ő jött meg utolszor.
És ha talán hallod, hogy apád él és haza készül,
akkor egy esztendőt még tűrj, bármennyire őrlődsz;
ámde ha azt hallod, hogy meghalt s nincsen apád már,
akkor amint megjössz szeretett földjére hazádnak,
sírhalmot magasítsz és tiszteletáldozatot vágsz
rajta, sokat, mint illik; anyád meg férjhezadod majd.
Hogyha pedig mindezt megtetted, végbevihetted,
jól gondold akkor meg a lelkedben s a szívedben,
mint ölhesd meg a kérőket palotádnak ölében
csellel akár, vagy nyíltan: mert nem kell sohatöbbé
gyermek módra viselkedned, már nem vagy olyan csöpp.
Vagy sose hallottad, mily hírt nyert fényes Oresztész
mind a halandók közt, amiért boszut állva megölte
Aigiszthoszt, a ravaszt, ki ledöfte dicsőnevű apját?
Hát te, fiam, szintén - látom: deli-termetű is vagy -
légy oly hős, hogy a majdaniak dicsérjenek érte.
Én meg elindulok innen azonnal a fürge hajóhoz
és követőimhez, mert tán oda már a türelmük;
ám te ügyelj és tedd, ami kell, hallgass a szavamra.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Úgy szóltál, vendég, minderről, jóakarattal,
mint apa szól a fiához; a szód soha nem feledem már.
Ámde maradj még itt, bármint sürgődsz is az útra,
hogy fürdőt végy és kedves szívedet felüdítve
drága ajándékkal térhess, örömdre, hajóddhoz,
egy nagyonis széppel, mely eszedbe idéz a lakodban,
s mint amilyent szeretett vendégnek a drága barát ad.”

Így szólt erre az istennő, a bagolyszemű Pallasz:
„Most ne marasztalj már: áhítozom útnakeredni.
Azt az ajándékot, mit nékem szánt ma a szíved,
add nekem át, ha megint jövök, és én elviszem akkor,
végy ki nagyon szépet, s méltó lesz majd a viszonzás.”

Így szólt s útnakeredt a bagolyszemű Pallasz Athéné,
el-kiröpült, valamint a madár; s a fiú kebelébe
merszet, erőt helyezett és emlékébe az apját
méginkább földézte. Emez meg eszébe fogadván,
ámult lelkében, mert megsejtette, hogy isten.
S ekkor a kérőkhöz ment nyomban az isteni férfi.

Széleshírű dalos dala szólt ott, ültek a kérők
csöndben; amaz meg zengte akháj daliák hazatértét,
gyászost, mit Trójából rendelt Pallasz Athéné.

Meghallotta az isteni énekszót odafönről
Íkariosz lánysarja, okosszívű Pénélopeia:
s asszonyháza magas lépcsőjén szállt le közéjük,
nem maga jött egyedül, két szolgaleánya követte.
És amidőn kérihez ért le az isteni asszony,
gondosmívű tető pillére tövébe megállott,
s arca elé csillámló fátylát vonta kezével;
szorgos szolgaleány állt mindkét oldala mellé.
Könnyrefakadt és így intette az isteni lantost:
„Phémiosz, oly sok más bűvös dalt tudsz hiszen úgylis,
férfiu- s isteni-tettekről, mit hirdet a dalnok:
abból zengj egyet, míg itt ülsz köztük: a kérők
csöndben igyák csak a bort azalatt; s hagyd abba e gyászos
dalt, mely keblemben kedves szívemet szakadatlan
gyötri, hisz énám szállt a leginkább nemfeledő gyász.
Mert oly főre kívánczom és emlékszem örökké,
roppant híre kinek Hellásztól Argoszig ért el.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Édesanyám, minek is sajnálsz a drága dalostól,
hogy gyönyörűkre dalolja, amit csak akar? Nem a dalnok,
csak Zeusz itt a hibás, aki azt ad a búzafogyasztó
földi halandóknak mindég, ami öneki tetszik.
S nem vétek, hogy a hős danaók balsorsa felől zeng:
mert az olyan dalt dicsérik legjobban a népek,
mely a legújabbként jár körben a ráfigyelők közt.
Csak hallgassa e dalt bátran szíved meg a lelked:
nem maga volt Odüszesz egyedül, ki nem ért haza onnan
Trója alól, hisz sok más hős is esett el a harcban.
Hát a szobádba eredj, s munkáddal foglalatoskodj,
rokká legyen gondod s a szövőszék, szolgaleánynak
össz munkára parancsot. A szó meg a férfiaké lesz,
és legelőbb az enyém, aki úr vagyok ebben a házban.”
Megdöbbenve suhant ismét termébe az asszony,
mert a fiú okos intelmét befogadta szívébe.
Szolgaleányaival fölső házába vonulva,
drága uráért sírt, Odüszeszért, mígcsak az édes
álmot nem borította a szemhéjára Athéné.
Lent meg az árnyas termek ölen zsivajogtak a kérők,
mindből kélt a fohász, hogy mellé ágyba feküdjék.
Köztük a jóeszű Télemakhosz kezdett a beszédbe:
„Édesanyám kéri, ti szörnyen hetyke legények,
csak vigadozzunk most lakomázva, de láрма ne zúgjon,
mert igazán így szép hallgatni az ily dalos embert,
mint ez, hangjával ki hasonlatos isteneinkhez.
S majd ha a hajnal kél, gyűlésbe, ülésre siessünk
mindnyájan, hogy azon nektek kereken kijelentsem:
menjete el; másutt rendezzete ily lakomákat,
s egymásnál a sajátotokat felváltva egyéte.
Hogyha meg úgy hiszete, hogy jobb és hasznotek is több

egy ember vagyonát ha emésztitek így boszultatlan,
nyírjátok! - s örök isteneinkhez az égre kiáltom,
vajha csak ezt nektek Zeusz egykor visszafizetné:
s akkor mind boszultatlan pusztulnátok a házbán.”

Eztmondotta, s a kérők mind ajkukba haraptak,
bámulták a fiút, hogy mennyire bátor a hangja.
S Eupeithész fia, Antinoosz neki válaszul így szólt:
„Télemakhosz, bizonyára az égilakók tanítottak
ennyre nagy dölyffel szólnod s így büszke beszéddel.
Lám, lám, végül a vízövezett Ithakába királlyá
téged tesz még Zeusz, hiszen ezt igazán örökölnéd.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Antinoosz, harag ébred-e benned, hogyha kimondom?
Ezt is akarnám én, ha nekem Zeusz adja, elérni.
Vagy te a legrosszabbnak e sorsot tartod a földön?
Nem rossz ám, ha uralkodhatsz, hiszen akkor a házad
nyomban dúsabb lesz, s jobban tisztelnek a népek.
Ámde király az akhájok közt akad épp elegendő,
vízövezett Ithaké szigetén, ifjú is, idős is;
úr legyen egy közülük, hisz meghalt fényes Odüsszeusz;
ám itt én leszek úr, palotámban s ennek a háznak
népe felett, mit nékem szerzett fényes Odüsszeusz.”

Néki meg Eurümakhosz, Polübosz fia válaszul így szólt:
„Télemakhosz, hiszen isteneink térdén fekszik még,
hogy ki legyen fejedelme a vízövezett Ithakának;
ám vagyonod bírván, légy úr csak a házadon eztán.
Oly ember ne is érkezzék, aki tőled erővel
elveszi birtokodat, míg bárki is él Ithakában.
S most, te derék, vendégedről vágyom tudakolni:
honnan jött ez a férfi; milyen tájék lakosának
vallja magát? Hol a nemzetsége s az otthoni földje?
Tán valamely hírt hoz hazatérő édesapádról,
vagy maga haszna után törekedve került ide hozzánk?
Mily hamar ugrott föl s illant tova; és be se várta,
hogy mi megismerjük: noha nem tűnt arcra silánynak.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Eurümakhosz, hisz apámnak már odavan hazatérte:
hírnek sem hiszek én többé, ha jön is valahonnan,
jóslatokon sem csüngök már, miket édesanyám, ha
isteni jóst hív házához, tudakolgat örökkön.
Még az apákról régi barát, ki Taphoszba van otthon,
s harcias Ankhialosz sarjának vallja magát ő,
Mentésznek, s evezőt-szerető népnek fejedelme.”

Így szólt Télemakhosz, de szívében tudta, hogy isten.
Ők pedig ekkor a tánchoz, a vágykeltő daloláshoz
fordulván vigadoztak, ekép várták be az estét.
És a sötét est őket még mulatozva találta;

ekkor mind hazaindult már lepihenni lakába.
S Télemakhosz, hol a pompás szép udvar közepében
messzirelátszón épült hálóterme magasra,
arra eredt lefeküdni, sokat töprengve eszében.
S ment lobogó fáklyákkal előtte a kedves, a szorgos
Eurükleia, leánya a Peiszénór fia Ópszna;
kit rég Láertész vásárolt még vagyonából
kislánként, s húsz ökröt adott érte cserébe,
s úgy tisztelte a házban, akár kedves feleségét;
ágyában sose járt, félvén felesége haragját;
most ez hozta a fáklyát, ő kedvelte leginkább
Télemakhoszt, ő is dajkálta, mikor kicsi volt még.
Ajtót nyitva, remek hálótermébe belépett
Télemakhosz s lehevert, puha ingét is levetette
és a figyelmeslelkű anyó karjára vetette.
Ez meg rakta redőkbe az inget, majd kisimítva
s szögre akasztva azonnal a fűrtos ágy közelében,
ment ki a hálóból, s az ezüst karikával az ajtót
húzta be és reteszét szíjjal feszítette szorosra.
Ő meg egész éjjel, gyapjútakaróba takartan,
töprengett utazása felől, mire küldte Athéné.

MÁSODIK ÉNEK

AZ ITHAKAIAK GYŰLÉSE TÉLEMAKHOSZ ELUTAZIK

És hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
kelt keveretjéről Odüszeusz szeretett fiúsarja,
öltönyt öltve, hegyes kardját vállára kötötte,
majd gyönyörű saruit ragyogó talpára csatolta,
s hálóterméből indult ki, akárcsak egy isten.
És csengőszavu hírnökeit küldötte parancssal,
hogy hívják gyűlésbe a fürtös akháj daliákat.
Ők hordták is a hírt, s amazok gyorsan gyülekeztek.
Majd mikor egybesereglett s együtt volt valamennyi,
ő is a térnek eredt, markában az érckelevézzel,
nem maga ment egyedül, két fürgé kutya követte.
Isteni bájt hintett rá ekkor Pallasz Athéné:
és az egész nép, míg közibük sietett, bámulta.
Apja magas trónjára leült; utat adtak a vének.
Köztük először a hős Aigüptiosz állt ki beszélni,
vénségtől hajlotthátú és soktudományú.
Mert neki is szeretett fia ment el az isteni hőssel
szépcsikájú dús Trója alá, a nagyöblű hajókon,
dárdás Antiphosz: az, kit a vad Küklópsz dühe ölt
le barlang öblös ölén s kerített végső vacsorául.
Volt három fia még, kérők közepette az egyik,
Eurünomosz, s kettő, ki a jószágára ügyelt még.
És még így se feledte amazt, keseregve siratta.
Érte zokogva beszélt most köztük szónoki szóval:
„Hallgass rám, Ithaké-beli nép, hallgass a szavamra.
Még soha gyűlésünk nem volt minekünk, sem ülésünk,
görbe hajóin hogy tovaindult fényes Odüsszeusz.
Egybe ki hívta ma ezt, kit hajtott erre a kényszer
ifjabbak közt, vagy közülük, kik előbbszületettek?
Tán valamely hírt hallott, hogy seregünk haza tart már,
s most elmondja nekünk, miután ő tudta először?
Vagy tán más közös ügyről szól itt szónoki szóval?
Úgy hiszem én, nemes ő és áldott. Bárcsak a nagy Zeusz
jól véghezvinné, mit ez elméjébe kitervel.”

Szólt; s megörült Odüszeusz kedves fia ennek a hangnak,
és nem is ült ezután hosszan, mert szólani vágyott,
állt ki a tér közepére; kezébe vetette a pálcát
hírnöke Peiszénór, elmés értője tanácsnak.
S ő ezután legelőbb az öreghez szólva ekép szólt:
„Nincs az a férfiu messze, öreg, meglátod azonnal,
hogy ki az összehívó: ím én, ki a kínban az első.

Nem hallottam ugyan hírt, hogy seregünk haza tart már,
hogymondjam, miután én tudtam először;
más közös ügyről sem szólok most szónoki szóval,
enmagam érdeke küld, mert baj hullott a lakomba,
kettő: elveszítettem apámat, a hőst, aki egykor
mindőtök fejedelme, s akár az apátok, olyan volt;
s most szörnyebb baj is ért, mely szerteszakítja egészen
házamat egy-kettőre, s egész vagyonom fölemészti.
Édesanyám kérők kéri, pedig ő nem akarja,
mind e vidék fejedelmeitől született nemes ifjak,
s attól mind borzad, hogy eredjen az apja lakába,
Íkarioszhoz, hogy majd szabja ki az hozományát,
s kit kedvel végül, neki adja anyám feleségül:
ám a mi házukban ki-be járnak napra nap inkább,
ökröket áldoznak, juhokat, hízott gödölyéket,
s itt lakomáznak, a lángszinü bort isszák, pazarolják;
pusztul a sok jószág. Mert már oly férfiu nincs itt,
mint Odüsszeusz volt, hogy tőlünk tovaűzze a romlást.
Ezt mi bizony most nem tudjuk megtenni: de mindig
szánandók maradunk, sosem értők védekezéshez.
Én üzném el a bajt, csak volna erőm elegendő.
Mert ki se tűrheti már, ami itt történik; a házam
csúfosan elpusztult. Harag ébredjen szívetekben,
s mindezt szégyeljétek a szomszéd népek előtt is,
kik körül élnek: az égilakóknak félve haragját,
vissza ne fordítsák valahogy még rátok a rosszat.
Kedvesek, én az Olümposzi Zeuszra, Themiszre könyörgök,
arra, ki szétozlat s székkezhív férfiu-gyűlést:
tartóztassátok magatokat már, s hagyjatok átkos
gyászomban gyötrődve magamra, ha egykor Odüsszeusz,
bajnok apám, meg nem bántott, lábvértés akhájok,
benneteket, s most bosszút állni ezért nem akartok
rajtam, a kérőket buzdítva. De többre mehetnék,
hogyha ti ennétek föl egész vagyonom meg a nyájam.
Mert ha ti ennétek föl, azért térülne fizetség:
mert addig járnám be a várost, kérve-esengve
s kincseimet követelve, amíg mind vissza nem adnák;
így meg csak tehetetlen kint vettek kebelembe.”

Bosszusan így szólt és jogarát odavágta a földhöz,
könnyrefakadva; s a szánalom eltöltötte a népet.
S más mindenki csak állt nagy csendben, senkise mert ott
Télemakhosznak súlyos szókkal mondani választ;
csak maga Antinoosz szólalt meg, s adta a választ:
„Féktelen és gögösszavu Télemakhosz, mi beszéd ez,
minket sértsz vele; ránk kívánsz aggatni szidalmat.
Nem mi vagyunk, az akháj kérők, okozói bajodnak,
ámde az édesanyád egyedül; mivel oly nagyon elmés.
Mert hisz a harmadik év telt el, s tova már negyedik fut,
s ő az akháj keblekben a lelket rászedi folyton.

Mindenkit hiteget, s ígéretet, mindegyikünkhöz
küldöncöt küldöz, de a szándék más a szívében.
És még mily más cselt is eszelt ki az elméjében:
terme ölébe szövőszékét állítva, e roppant
széken hosszú finom vásznat szőtt, s mondta minékünk:
»Kérőim, nemes ifjak, a hős Odüsszeusz odavan már,
mégse siettessétek a nászom, amígcsak e leplet
nem fejezem be, szövött vásznom hogy kárba ne vesszen,
szemfödeléül Láertész hősnek, mikor őt majd
hosszuranyujtó vég veszedelmes sorsa eléri;
megbotránkozván az akháj nők azt ne beszéljék,
hogy ki sokat szerzett, most nem jut leple a sírban.«
Így szólt édesanyád, hős lelkünk hitt a szavának.
És napközben a nagy leplet szövögette is aztán,
éjszaka szétfejtette azonban, a fáklyavilágnál.
Így hitegette a bajnokokat három kerek évig;
ámde midőn évszak jött, évszak ment negyedízben,
akkor az egyik nő, ki tudott erről, kifecsegte,
s megleptük, mikor épp fejtette a szép szövődéket.
Kénytelenül befejezte tehát most, bár nem akarta.
Néked a kérők ezt felelik, hogy már magad is tudd
lelkednek mélyén s tudják meg az összes akhájok:
küldd el anyádat a házból és mondd: menjen olyanhoz,
kit férjéül az apja kiválaszt és neki tetszik.
Ám ha soká ingerkedik így az akhái fiakkal,
cselt forgatva szívében - mert ellátta Athéné
bőven a szép dolgok tudományával, jeles ésszel
és cselek ismeretével - nem hallottuk, a régi
széphajfűrtű akháj nők közt hogy tudtak ilyesmit
Tűrő, Alkméné, vagy a szépkoszorúju Mükéné;
egy se tudott kieszelni olyat, mint Pénélopeia,
eddig; mert bizony az, mit most kieszelt, nem is illő.
S így csak emésztődik vagyondod, jószágod is addig,
míg az anyád szándéka olyan lesz, mint amilyent most
tesznek az ő kebelébe az istenek; ez neki nagy hírt
hoz, de neked csak vágyakozást kivesző vagyondra.
Mert mi sosem sietünk dolgunkra, se máshova innen,
míg egy akhájjal nem lép nászra, akit maga választ.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Antinoosz, hogy is űzhetném el erővel a házból
azt, aki szült s dajkált! az apám meg távoli földön
él, vagy már meghalt; s keserű annyit kifizetnem
Íkariosznak, hogyha anyám önként odaküldöm.
Apja is énrám hoz csak bajt, és bajt hoz a daimón,
mert ha anyám elmegy, földézi az átka a rémes
bosszúistennőket, az emberek is megszólhatnak
majd: az ilyen szót hát soha én ki nem ejtem a számon.
S hogyha tinektek ezért szívetek mélyén harag ébred,
menjete el, másutt rendezzete ily lakomákat,

s egymásnál a sajátotokat felváltva egyétek.
Hogyha meg úgy hiszitek, hogy jobb és hasznok is több,
egy ember vagyónát ha emésztitek így boszúlatlan,
nyírjátok! - s örök isteneinkhez az égre kiáltom,
vajha csak ezt nektek Zeusz egykor visszafizetné:
s akkor mind boszúlatlan pusztulnátok a házban.”

Így szólt Télemakhosz; s Zeusz néki, a messziredörgő,
sasmadarat küldött, kettőt, a hegyek tetejéről.
És ezek egy darabig csak tétova szálltak a széllel,
szétterjesztett szárnyaikon s egymás közelében;
majd hogy a sokmorajú gyűlés közepére kerültek,
örvénylő forgással rázták sűrűn a szárnyuk,
és a fejekre lepillantottak, vést sugaraztak,
s egymás arcát és a nyakát megtépve karommal,
jobbfele, házakon át és városokon át, tovaszálltak.
Megdöbbszent az egész sokaság, látván a madár-jelt,
s töprengett afölött, ami később teljesebb is.
Köztük ilyen szóval szólalt meg az agg Halitherszész
Masztoridész hős, mert vének közt legjelesebb volt
látni a jósmadarat s azt mondani mindig, amit kell;
jóakarón szólalt meg köztük, ilyen szavakat szólt:
„Hallgass rám, Ithaké-beli nép, hallgass a szavamra;
s intve, a kérőknek legfőképp mondom e szót:
mert rájuk nagy romlás gördül: hosszan Odüsszeusz
nem lesz messze szeretteitől, de talán közelünkben
van valahol, s a halált és véget elülteti nekik,
mindjüknek; s még sok mást is rossz sors gyötör eztán,
messzirelátzó szép Ithakát kik lakjuk. Előbb kell
sokkal meggondolnunk, mint csittítsuk el őket;
hát nyughassanak; ők is jobban járnak eképen.
Nem vagyok én járatlan jós, jól tudva javallok:
mert Odüsszeusz számára is ím az teljesebbik mind,
mit neki megmondtam, mikor Ílion ellen a vízre
szálltak az argosziak s köztük leleményes Odüsszeusz.
Mondtam: sok baj után, bajtársát mind odavesztve
- senkisé ismeri már - hús esztendőnek utána
ér haza; és most lám ez megy mind teljesebbébe.”

Eurümakhosz, Polübosz fia most neki válaszul így szólt:
„Ej, öreg, indulj csak haza, s otthon a gyermekeidnek
jósolgass, nehogy ők gonoszat szenvedjenek egykor;
ám ami itt jósolni való, én jobb vagyok arra.
Égi madár sok akad, mely röpdös a nap sugarában
erre meg arra, de nem mind jelzi a sorsot; Odüsszeusz
távoli földön pusztult el, s bárcsak vele együtt
vesztél volna te is; nem jósolnál nagyokat most,
s ennyire ezt a haragvó Télemakhoszt sem uszítád,
várva, hogy ad házad számára ajándékot is tán.
Én mondom neked és úgy lesz, ahogyan kijelentem:

hogyha egy ifjabbat, te, ki oly sok régi ígét tudsz,
így rászedve szavaddal, buzdítasz még a haragra,
hát legelőször is őt kevered csak jobban a bajba,
s ő maga semmit nem lesz képes tenni ez ellen;
s téged, öreg, bírságra ítélünk, s majd a szivedben
búsulsz, míg lerovod, súlyos lesz akkor a kínod.
Télemakhoszt pedig itt mindenki előtt magam intem:
anyját már vegye rá, hogy térjen az apja lakába,
ott nászát elrendezik, adnak majd hozományt is,
rengeteget, mit a kedves lánnyal küldeni illő.
Mert én nem hiszem ám, hogy előbb fölhangynak a nyűgös
nőkéréssel az ifju akhájok, senkise rettent
minket, Télemakhosz sem, akármily bő-szavu lett is;
jóslatokon sem csüngünk, mit te locsogsz, öreg; úgysem
teljesül az nálunk, s téged csak jobban utálunk.
És a vagyon csak emésztődik csufosan, soha nem jó
kárpoztás, míg Pénelopé halogatja közöttünk
nászát; ittmaradunk és várunk, minden időben
versengünk az erényéért, sose járva utána
másnak, akit közlünk kiki megkérhetne, ahogy kell.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Eurümakhosz, s ti nemes kérők itt mindvalahányan,
többé már nem esengek, s erről szót sem is ejtek:
mindezt tudják isteneink meg az összes akhájok,
már csak fürge hajót kérek húsz társsal az útra,
hogy vizek ösvényén vigyen el s hozzon haza újra.
Elmegyek én innen Spártába, Pülosz fövényére,
rég ellévő édesapám jöttét tudakolni;
hátha egy ember mond valamit, vagy hallom a hangját
Zeusznak, mert a halandók közt ez hordja a nagy hírt.
És ha talán hallom, hogy apám él és haza készül,
bármint őrlődöm, kerek évig tűrni fogok még,
ámde ha azt hallom, hogy meghalt s nincsen apám már,
akkor megtérvén szeretett földjére hazámnak,
sírhalmot magasítva s áldozatot bemutatva
rajta, sokat, mint illik, anyámat férjhezadom majd.”

Így szólt és le is ült; de közöttük szólani fölkel
Mentór, tisztanevű Odüszeusznak régi barátja;
az bárkán tovaszállt s rábízta egészen a házat,
hogy tegye itt, mit az agg rendel, s vagyónára vigyázzon;
jóakarón szólalt meg köztük, ilyen szavakat szólt:
„Hallgass rám, Ithaké-beli nép, hallgass a szavamra;
már ne legyen soha jóakaró, nyájas se, szelíd se
egy jogaras vezető se, ne tudja szívében a törvényt;
csak legyen indulatos mindég, gonoszul cselekedjék;
mert ki sem emlékszik már isteni jó Odüszeuszra
népe között, ahol úgy volt úr, mint jószívű apjuk.
Én a nemes kérőktől azt igazán nem írigylem,

hogy gonosz elmével sok erőszakosat cselekesznek;
csak fejüket kockáztatják, ha fölélük Odüsszeusz
házát dőlyfükben, s azt mondják, hogy sose tér meg.
Én csak a népre haragszom, amért itt ültök, ahányan
vagytok mind némán, s szóval sem kélték e néhány
kérőt megfékezni, pedig hát számotok is nagy.”

Szólt; s Leiókritosz, Euénór fia adta a választ:
„Bajkeverő Mentór, bolygóeszű, mondd, mi beszéd ez!
Buzdítasz, hogy minket elűzzenek; ó, be bajos lesz
ily sok férfiuval lakomáért vívnod a harcot.
Hisz ha akár ithakéi Odüsszeusz most maga jönne,
és a vitéz kérőket, akik lakomáznak a házban,
termeiből kihajítani kívánná a szívében,
akkor az asszonya, bárhogyan is vágy rá, nem örülne
megjöttén; hisz a csúfos vég érné el azonnal,
ily sokkal ha csatát kezd; nem szólsz úgy, ahogy illik.
Most hát dolga után széledjen szét az egész nép;
ennek meg Mentór készítsen utat s Halitherszész,
kik már apjának hűséges társai voltak.
Ámde hiszem: hosszan fog még hírt lesve megülni
itt Ithakán, mert ezt az utat soha nem viszi végbe.”

Ez volt szózata; szétoszlatták gyorsan a gyűlést.
Szétszéledt a tömeg, kiki ment házába azonnal,
s isteni hős Odüsszeusz házába siettek a kérők.
Télemakhosz meg a tengerpartra vonult le magában,
s ősz tengerbe kezdetmosván, Pallaszhoz esengett:
„Hallj, aki tegnapi istenség, palotánkba betértél,
s ködbevesző vizen át bárkával küld a parancsod,
rég ellévő édesapám jöttét tudakolni
hogy menjek; mindezt halogatják, lásd, az akhájok,
köztük az oly gonoszul gögös kérők a leginkább.”

Így esdett; s közelébe került most Pallasz Athéné,
Mentóréhoz volt az alakja s a hangja hasonló,
és őt megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólt:
„Télemakhosz, sose léssz te se gyáva, sem együgyü többé,
hogyha van egy csöpp benned apád kitűnő erejéből
- mert olyan ember volt, ki szavát, tettét befejezte -
s hasztalanul sem eredsz az utadra, eléred a célod.
Ámde ha nem vagy Odüsszeusz s Pénélopeia szülötte,
akkor semmi reményem, hogy sikerülhet a terved.
Mert nem sok fiu van, aki olyan, mint apja egészen,
több, aki hitványabb, s kevesebb, aki túltesz az apján.
Ámde mivel sose léssz te se gyáva, sem együgyü többé,
s tőled sem maradott el egészen apád leleménye,
megvan rá a remény, hogy e dolgot végbeviszed majd.
Most a bolond kérők szándéka se, terve se bántson,
mert hisz igazságuk nincs csöpp sem, nincsen eszük sem:
nem tudják, a halál s a sötét vég hogy közel immár

hozzájuk, s hogy egyetlen nap pusztul valamennyi.
S már utazásod sincs ám messze, amelyre törekszel;
én az apád bajtársa vagyok, bennem bizakodhatsz:
fürge hajód is fölszerelem, s veled indulok útra.
Menj házádba, s a kérőknek közibé keveredvén,
vedd csak az útravalót és rakd már mindet edénybe:
kétfülü korsókban bort, s lisztet, a férfiak étkét,
jó bőrtömlőkben; s én indulok, összetoborzom
önkéntes csapatunkat azonnal. Bárka pediglen
van sok a vízövezett Ithakában, régi is, új is;
köztük a legjobbat fogom én teneked kiszemelni,
fölszerelem tüstént, s a hatalmas vízre kiszállunk.”

Mondta Athénaié, Zeusz lánya; de Télemakhosz sem
várt egyhelybe soká, miután hallotta az istent.
Kedves háza felé indult, keseregve szívében,
és a vitéz kérőkre talált tüstént a teremben,
kecskét nyúztak az udvarban, disznót perzseltek.
Antinoosz mosolyogva szaladt oda Télemakhoszhoz,
átkulcsolta kezét, s a nevéen szólítva kimondta:
„Féktelen és gőgösszavu Télemakhosz, ne legyen már
gondod sem rossz szóra, se rossz tettekre szivedben;
rajta, egyél meg igyál csak vélünk, úgy, ahogy eddig.
És amit óhajtasz, meg is adják mind az akhájok,
bárkát s válogatott evezősöket: érd hamarabb el
nagyszentségü Püloszt, híréért bajnok apádnak.”

Erre a jóeszü Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Antinoosz, sehogyanse lehet veletek, ti kevélyek,
hallgatagon lakomázni, nyugod szívvel mulatozni.
Vagy nem elég, hogy idáig sok jó birtokomat már
így megnyírbáltatok, kérők, míg kicsi voltam?
Most, amikor felnöttem már s okosodva a mások
intelmét hallom s kebelemben a lelkem erősül,
rátok a rút véget kísérlem küldeni, kérők,
hogyha Püloszba megyek, de talán még itthon a nép közt.
Elmegyek, és mondtam utam sose lesz sikertelen,
útasként: hisz gályát és evezősöket úgysem
kaphatok itt: mivel úgy láttátok, a hasznatok így több.”

Szólt, és Antinoosz keziből a kezét kiragadta
könnyen; a kérők meg lakomát keritettek a házban.
És csufolódtak is és szurkálták őt szavaikkal.
Egyik a fennhéjázó ifjak közt imigyen szólt:
„Lám, ugye, Télemakhosz vesztünk forgatja fejében.
Tán fővenyes Pülosz útja felől hoz megsegítőket,
vagy tán Spárta felől, hiszen annyira szörnyen igyekszik;
s még Ephürába is óhajt tán, a kövér legelőre
lépni, hogy onnan lélekölő mérget hazahozva,
majd a borunkba keverje, kipusztítson vele minket.”

Másik a fennhéjázó ifjak közt meg ekép szólt:
„Ejnye, ki tudja, talán ha elindul a görbe hajóval,
messze szeretteitől bolygván odavész, ahogy apja?
Így azután még több munkát adhatna minékünk:
mert az egész vagyonán osztoznánk akkor, a házat
adva az anyjának, s aki anyját elveszi, annak.”

Így szóltak; s ő szállt le az apja magastetejű, tág
kamrájába, ahol halmokba hevert az arany s réz,
s öltöny a ládákban, meg olaj, jóillatu; bőven.
Édesizű és régi nemes borral teli korsók
álltak az isteni és keveretlen drága itallal
szép sorjában a falnál, várva, hogy egykor Odüsszeusz
még hazatér, bármily sok kínt is szenved el addig.
Kettősszárnnyu, bezárt, jólácsolt ajtaja volt ott
termüknek, s éjen-napon át gazdasszony időzött
többnyire bent, ki okos gonddal mindenre vigyázott,
Eurükleia, leánya a Peiszénór fia Ópszak.
Hát őt hívta be Télemakhosz termébe, s ekép szólt:
„Kedves anyó, igyekezz, édes bort tölts be azonnal
korsóimba, a legjobbbit amannak utána,
mit neki őrzöl, a gyászsorsúnak, várva, betoppan
isteni sarj Odüsszeusz, a halált meg a vést kikerülván.
Tölts te tizenkét korsót színig, tégy fedelet rá.
Jólvarrt bőrtömlőimet aztán töltsd tele liszttel:
hús mérő a megörölt lisztből éppen elég lesz.
És te magad tudd csak. Mindez gyorsan legyen együtt:
késő este jövök majd érte, ha édesanyám már
fölmegy a hálójába s az alvás jár az eszében.
Elmegyek én, tudd meg, Spártába, Pülosz fövenyére,
kedves apám hazatérte felől híreket tudakolni.”

Mondta; föl is jajdult a beszédre a jószívű dajka
és zokogó hangon hozzá szárnyas szavakat szólt:
„Jaj, kedves gyerelem, hogyan is jut ilyesmi eszedbe?
Merre akarsz te bolyongani távoli földeken által,
egyetlen szeretett fiu? Meghalt messze honától
isteni sarj Odüsszeusz, idegen nép távoli táján.
Ők meg, amint kiteszed lábad, gaz tervet eszelnek,
hogy cseltől pusztulj, s vagyonod mind megkaparintsák.
Ülj itthon; mert vesztig, tieid közt sohasem kell
meddő tengeren át bajt túrnöd, messze bolyongnod.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Bátran, anyó, miután nincs isten nélkül e szándék.
Tégy nekem esküt, hogy nem mondod el édesanyámnak,
csak miután tízegynéhány nap már tovaillant,
vagy vágyódva reám, meghallja, hogy útnakeredtem,
arca finom bőrét zokogással hogy ne gyötörje.”

Szólt; s az anyó elmondta a roppant isteni esküt.
Majd miután már megtette s befejezte az esküt,
nyomban utána a korsóit teletöltve itallal,
jólvarrt bőrtömlőibe öntött lisztet azonnal.
Télemakhosz meg a házba s a kérőknek közibé ment.

Ekkor mást gondolt a bagolyszemű Pallasz Athéné.
Télemakhosznak alakját öltve bejárta a várost,
minden férfi elé odaállt és szólt vele szépen,
mondván, hogy gyülekezzenek este a fürge hajónál,
s kérte Noémónt is, Phroniosz ragyogó fiusarját,
adjon fürge hajót, s neki ez szívesen megígérte.
Már a nap is lebukott, árnyékba borultak az utcák;
ekkor a fürge hajót tengerre kivonva, az összes
fölszerelést ráhordta, mi kell jótestü hajókhöz.
És az öböl sarkába helyezte; köré seregeltek,
s buzdított a nagy istennő minden nemes ifjat.

Ekkor mást gondolt a bagolyszemű Pallasz Athéné.
Útnakeredt házához az isteni hős Odüszeusznak:
ott édes szendert hintett kérők csapatára;
minden ivót kábává tett, kiütötte a kelyhük.
Szétszéledtek a városban lepihenni, sokáig
nem vártak: ráhullt a szemük héjára az álom.
S Télemakhoszhoz ekép szólt most a bagolyszemű Pallasz,
így szólítva ki őt jólépült terme öléből,
s Mentóréhoz volt az alakja s a hangja hasonló:
„Télemakhosz, már várnak a jólábvértü barátok,
ülnek a bárkapadon, s indító szódra ügyelnek;
rajta tehát, menjünk, az utat ne soká halogassuk.”

Szólt, és ment is előre azonnal Pallasz Athéné
nagysebesen; s a fiú ment véle, követte az istent.
Majd miután odaértek a bárkához meg a vízhez;
hosszuhajú társak csapatát lelték föl a parton.
S Télemakhosz szólt is hozzájuk szent erejével:
„Jertek, társak, az útravalót hordjuk ki, hiszen már
együtt vár otthon. S az anyám semmit se tud erről,
szolgálóink sem, csakis egy hallotta a tervet.”

Így szólt, s ment is előre az úton; a többi követte.
Vittek s jóvezőpadu bárkájukra letettek
mindent, mint Odüszeusz kedves fia adta parancsát.
Télemakhosz fölszállt a hajóra; előtte Athéné
ment s a hajó tatjára leült, és oldala mellé
ült oda Télemakhosz. S a kötélzetet oldva a társak
fölszálltak szaporán s evezők mellé telepedtek.
Jó szelet is küldött számukra bagolyszemű Pallasz,
jólfúvó Zephüroszt, mely a borszinü tengeren át zúg.
Télemakhosz meg társaihoz buzdítva kiáltott:
rendezték el a fölszerelést; hallgattak a szóra.

Megfogták a fenyő-rudat és a közép üregébe
állítván, feszesen lekötözték tatkötelékkal,
s jólsodrott szíjjal vonták fel a hószinü vásznat.
Duzzasztotta a szél a vitorlát, körben a bíbor
hullám mosta gerincét s zengett, míg a hajó ment;
száguldott a hajó, habos árban vágta az útját.
Éjszinü fürge hajón mindent jól helyrekötöztén,
állítottak itallal színig telt keverőket
s így áldoztak a nemmúló örök égilakóknak,
és a bagolyszemü Zeusz-lánynak mind a közt a leginkább.
Éjen s hajnalon át hasította hajójuk a tengert.

HARMADIK ÉNEK

PÜLOSZBAN

S Éeliosz ragyogó öbléből kelve, elindult
érc-égboltozaton sugarazni az égilakóknak
és a halandóknak, kik a termő földeken élnek;
s ők Néleusz jólépített várába, Püloszba
értek; az emberek ott pedig épp áldoztak a parton
kékhegy Földrázó istennek barna bikákat.
Száma kilenc a soroknak, s ötszáz ember ül egyben,
s áldozatállatot ad minden sor sorra kilencet.
Belsőrészt ettek s neki most combot sütögettek,
s ők egyenest odatartva, bevonták ekkor arányos
bárkájuk vásznát, s kikötöttek, a partra kiléptek.
S már a hajóból szállt ki az ifju, előtte Athéné;
s szólt legelőbb is az istennő, a bagolyszemű Pallasz:
„Télemakhosz, sose szégyenkezz már, egy csöppet sem.
Mert hisz azért jártad meg a tengert, hogy tudakoljad,
mely föld rejtje az édesapád s mily sorsra jutott ő.
Lónevelő Nesztór elibé csak lépj oda bátran:
tudjuk meg, mily gondolatot rejt ő kebelében.
Hát te magad könyörögj hozzá, hogy mondja ki nyíltan:
az bizonyos, hamisat nem mond, hiszen annyira elmés.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Mentór, hogy menjek? Hozzá hogyan is közeledjem?
Mert az okosszavu szónoklás még nem tudományom,
s ifjunak aggot kérdezgetnie tiltja a szégyen.”

Mondta az istennő ismét, a bagolyszemű Pallasz:
„Télemakhosz, lesz, mit te magad tervelsz ki eszedben,
s lesz, mit az istenség sug meg: mert nem hiszem én, hogy
istenek óhaja ellen lettél, vagy növekedtél.”

Szólt, és ment is előre azonnal Pallasz Athéné
nagysebesen; s a fiú ment véle, követte az istent.
S pülosziak gyűlése, ülése elé odaértek.
Ott ült sarjaival Nesztór, körülötte a társak
jó lakomához húst sütögettek s húztak a nyársra.
Megpillantva a két idegent, mind összefutottak,
és kezük érintvén, hívták őket soraikba.
Nesztór gyermeke volt, Peiszisztratosz az, ki először
jött, s kezükönfogván őket, lakomázni vezette
lágú bundákra, a tengerpart fövényén, ahol ültek,
apja s a testvére, Thraszümédész oldala mellé.
Húst nyújtott nekik át, belsőrészt; majd borított is
töltve arany kelyhébe, emelte, köszöntve eképen

Pallasz Athénét, aigisztartó Zeusz atya lányát:
„Most könyörögj, vendég, te Poszeidáónhoz, az úrhoz:
mert, hova értetek itt partunkon, az ő lakomája.
És miután könyörögtél s áldoztál, ahogy illik,
nyujts társadnak is át mézédese bort e pohárban,
áldozzon, mert hisz bizonyára imádkozik ő is,
gondolom én; a halandók mind istenre szorulnak.
Ám miután ő ifjabb nálad, s egykoru vélem,
ezt az arany poharat hát néked nyújtom először.”

Szólt, édes borral teli serleget adva kezébe.
És megörült az igaz s elmés ifjúnak Athéné,
hogy szinarany poharát neki adta kezébe először.
Rögtön ekép szólt esdve Poszeidáónhoz, az úrhoz:
„Halld meg, Földövező, az imám, s irigyelni ne kívánd
tőlünk, esdőtől, e könyörgés teljesítését:
hírnévvel legelőbb Nesztórt s fiasarjait áldd meg,
s annakutána a többinek is nyujts drága viszonzást,
minden püloszinak, szép százökör-áldozatáért.
S add, hogy Télemakhosz s magam is célt érve mehessünk
vissza, amért ide érkeztünk gyors barna hajóval.”

Így esdett, s mindent maga volt, aki teljesített is.
Télemakhosznak a szép kettős poharat tovaadta.
És Odüsszeusz kedves fia éppígy mondta imáját.
S ők, hogy a háthusokat kisütötték s újra lehúzták,
már szétosztva, dicsőséges lakomát lakomáztak.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
köztük a szót így kezdte Gerénia bajnoka, Nesztór:
„Most már szebb kérdeznünk tőlük s megtudakolnunk,
hogy kicsodák, miután ételnek-italnak örültek.
Kik vagytok? Merről járjátok a tengeri ösvényt?
Dolgotok is van-e, vagy csak amúgy vaktába bolyongtok,
mint a kalóznépség, mely a sós vizen erre meg arra
lelkét kockáztatja, s a többi hajósra veszélyt hoz?”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt
bátrabban, mert bátorságot tett a szívébe
Pallasz, hogy tovatűnt apjáról kérdeje az aggot,
és őt is nagy hír hordozza a földilakók közt:
„Nesztór, Néleusz sarja, akhájok nagynevű dísze,
kérted azt, honnan jöttünk; ime, halld meg a választ.
Néion aljában fekvő Ithakából jöttünk;
s nem közös ügy, melyről szólok, hanem egymagamé csak.
Nemzöm nagy hírét kutatom, tán ráakadok majd,
isteni, tűrőlelkű Odüsszeuszét, aki küzdve,
mint mondják, Tróját veled együtt dúlta fel egykor.
Mert hisz a hősöknek, kik a trószokkal verekedtek,
mindjéről tudjuk, hol pusztult szörnyű halállal;
s őneki még a halálát is fedí-rejti Kronión:
mert ki se tud bizonyos hírt, hogy hol lelte halálát,

szárazföldön-e, hol leigázták rosszakarói,
vagy habokon, melyeket magasít a nagy Amphitríté.
Hát térdedhez elérve könyörgök: vajha akarnád
édesapám nyomorult végét elmondani, hogyha
vagy láttad, vagy akár mástól hallottad a hírét,
merre bolyong; hiszen oly nyomorultnak szülte meg anyja.
Restelkedve a szót sose szépítsd, szánni ne óhajts,
ámde amit láttál, őszintén mondd nekem azt el.
Esdekelek, ha az édesapám, jó bajnok Odüsszeusz,
szót vagy tettet ígérve neked, megtette valóban
Trója alatt, hol a sok bajt szenvedtétek, akhájok:
emlékezz most rá, s mondj nekem híven igaz szót.”

Válaszul így szólt erre Gerénia bajnoka, Nesztór:
„Kedvesem, emlékeztetsz mindama bajra, mit akkor
ott mi, akhájok nemhátráló sarjai, túrtünk,
részint még a ködülte vizen hányódva hajókkal,
zsákmányért igyekezve, amerre akarta Akhilleusz,
másrészt már a király, Priamosz, nagy vára alatt is,
hol vívtunk sokat és hol elestek a legderekabbak:
ott a vitézlelkű Aiász s ott fekszik Akhilleusz,
ott Patroklosz is, istenként kitűnő a tanácsban,
ott szeretett fiam is, tündöklőhírű erős hős,
Antilokhosz, ki futásban gyors volt, bajnok a harcban.
S még ezeken kívül is túrtunk sok bajt; de ki tudná
mind elmondani ezt a halandó földilakók közt?
Esztendőt ötöt is, hatot is tölthetsz te közöttünk,
kérdezgetve, mi bajt is túrtunk, bátor akhájok,
és belefáradnál, úgy érnél otthoni földre.
Mert mi kilenc évig tettünk kárt nekik a harcnak
midenféle cselével, s Zeusz nehezen segített meg.
Egy sem akadt, aki ott kívánta eszét az eszéhez
mérni, mivel győzött mindenkin a fényes Odüsszeusz
mindenféle cselekkkel, az édesapád, ha valóban
tőle eredsz: de ha rádpillantok, a bámulat elfog.
Mert a szavadjárása is éppolyan; ennyivel ifjabb
emberről hinnéd-e, hogy ennyire illően szól?
Akkoron ott magam én, meg az isteni fényes Odüsszeusz,
kétfélét sose mondtunk gyűlésben, se tanácsban,
mert egy volt lelkünk, s okos ésszel, drága tanáccsal
terveltük mindig, mi az argosziaknak a legjobb.
Ám hogy földúltuk Priamosz meredekfalú várát
s bárkákon szétszórta akháj seregünket az isten,
bús hazatérést szánt Zeusz akkor az argosziaknak,
elméjében, mert nem voltak mind igazak, nem
voltak mind okosak; sokan ádáz sorsra jutottak
szörnyű haragja miatt a bagolyszemű Zeusz-ivadéknak,
Pallasznak, ki viszályt hintett el az Átreidák közt.
Hirtelenül híván az akhájokat ők gyülekezni,
ám nem a dolgok rendje szerint: napnyugtakor - íme

így is jöttek az argosziak, bortól nehezülten -,
elmondták, mi okért hívták gyűlésbe a népet.
Ott Meneláosz az összes akhájokat arra akarta
venni, hogy induljunk haza tenger tágterü hátán;
és ez nem tetszett Agamemnónnak, ki a néppel
százökö-áldozatot kívánt még ott bemutatni,
hogy vele engesztelje Athéné szörnyü haragját,
balga, ki nem sejtette, hogy úgysem békíti már ki:
hirtelenül sohasem fordul meg az isteni szándék.
Ők hát ott álltak, súlyos szavakat kiabáltak
egymásnak; mire mind fölkeltek a vértés akhájok,
nagy morajuk zúgott, szándékuk kétféle oszlott.
Éjszaka még valahogy megvoltunk, rosszat akarva
egymásnak; mert Zeus e csapást rendelte reánk már;
ám reggel mi az isteni vízre kivonva hajónkat,
fölraktunk minden zsákmányt, föl a mélyöví nőket,
míg seregünk másik fele helyben visszamaradt volt
Átreidész Agamemnón, népek pásztora mellett.
Fölszálltunk mi, a fél-sereg, és mentünk: a hajóink
szálltak, a roppant mély vizet isten tette simává.
Áldoztunk, Tenedosza kerülve, az égilakóknak,
mert vágytunk haza; ám nem tervelt visszautat még
Zeusz, a gonosz, ki megint csak csúnya vizsályt zuditott ránk.
Mert megfordítván ívelt bárkáikat újra
tarkaeszű, bölcs bajnok Odüsszeusz hű követői,
kedvezvén Agamemnónnak, mind visszahajóztak;
én pedig erre az én gályáimat egybetereltem,
s elmenekültem, mert láttam: vést tervel az isten;
s elmenekült Túdeusz hős gyermeke, vitte a népét.
Jóval utánunk jött el a szökehajó Meneláosz,
Leszboszban be is ért; tanakodtunk épp, hogy a hosszú
útra miként szállunk ki, Khiosz meredekje fölött és
Pszüra irányában, balkéz fele hagyva e földet,
vagy Khiosz aljában, széljárta Mimász közelében.
Kértük az istent, hogy csodajelt adjon; meg is adta:
tartsunk mind Euboia felé, úgy szeljük a tengert
át közepén, kikerülni a bajt mennél sebesebben.
Szél süvített éles hangon; jól szálltak a gályák
végig a sokhalu ösvényen, míg végre Geraisztozt
éjjel elérték; erre Poszeidáónnak ökörcomb-
áldozatot hoztunk, megjárva a nagy víz hosszát.
Már negyedik nap volt, amikor gályáikat Argosz
földjén lóbetörő Diomédész társai végre
parthozerosították, s én a hazámba siettem,
és sose szűnt meg a szél, mit az isten utunkra bocsátott.
Így jöttem haza, jó fiam, és most nem tudom azt sem,
kik menekültek meg közülünk, kik hulltak a vészbe.
Ámde amit megtudtam azóta, a termem ölében,
azt meghallod, amint illik, sose rejtem előled.

Rendben a dárdás mürmidonok, mondják, hazaértetek,
hőslelkű Akhilleusz ragyogó fia volt vezetőjük;
rendben elérte Philoktétész, Poiász fia, földjét;
s Ídomeneusz minden társát Krétába vezette,
kit csata megkímélt, egyet se rabolt el a tenger.
Átreidészről tudjátok ti, ha távol is éltek,
mint jött meg s iszonyú végét hogy eszelte ki néki
Aigiszthosz. De meg is fizetett keserűen e tettért.
Jó, ha a meggyilkoltnak hátramarad fia, íme
Átreidész fia is bosszút állt érte, megölte
Aigiszthoszt, a ravaszt, ki ledöfte dicsőnevű apját.
Hát te, fiam, szintén - látom: deli-termetű is vagy -
légy oly hős, hogy a majdaniak dicsérjenek érte.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Nesztór, Néleusz sarja, akhájok nagynevű dísze,
ő nagyonis méltán állt bosszút, és az akhájok
hordják majd hírét, hogy a messzi utód is okuljon;
bárcsak ilyen nagy erőt adnának az istenek énrám,
akkor a kérők kínzó dölyfét visszafizetném,
kik nagy gögjükben vélem gonoszat cselekesznek.
Ám ily boldogságot ugyan nem szőtt nekem isten,
édesapámnak s nekem: túrnöm kell csak örökkön.”

Erre Gerénia bajnoka, Nesztór válaszul így szólt:
„Jó fiam, emlékeztetsz most, hogy mondod e szókat,
hírlik, hogy nagyonis sok kérő dülja a házad,
kéri az édesanyád feleségül, s ellened él ott;
mondd, önként hagyod ezt, vagy tán haragusznak a népek
rád a hazád földjén, s ezt isten jósszava tette?
Ámde ki tudja, talán hazaér büntetni a vétküket,
tán egyedül, de lehet, hogy az összes többi akhájjal.
Mert ha aképen akar téged kedvelni Athéné,
mint ahogy akkor a nagyhírű Odüszeuszra vigyázott
Trója tövében, ahol sok bajt túrtunk mi akhájok -
(nem láttam, hogy bárkit olyan nyíltan szeret isten,
mint amilyen nyíltan segítette apádat Athéné) -
hát, ha aképen akar kedvelni s aképen ügyel rád,
lesz közülük nem is egy, ki felejtani fogja a nászát.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Jó agg, nem hiszem én, hogy e szózatod így beletik még;
mert túlnagy, s a csodálat előnt, de reményemen is túl
történnék csak meg, ha az istenek így is akarnák.”

Mondta az istennő ismét, a bagolyszemű Pallasz:
„Télemakhosz, mily szó szökkent ki fogad kerítésén?
Isten a távolból megment könnyen, ha akarja.
Én bizony inkább vágyom, akármily sok baj után is
otthonomat s hazatértem napját látni, elérni,
mint otthon tűzhelynél veszni, miként Agamemnón

pusztult el felesége meg Aigiszthosz csele folytán.
Bár a halált, mely elér mindenkit, az égilakók sem
tudják messzireűzni kegyeltjüktől, mikor őt majd
hosszuranyujtó vég veszedelmes sorsa eléri.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Már erről, Mentór, bármint busulunk, ne beszéljünk:
rá hazatérés már sose vár, de az elnemenyészők
régén ráérték a halált meg az éjszinü véget.
Mást akarok most én itt kérdeni, megtudakolni
Nesztórtól, ki a legbölcsebben tudja a törvényt;
három nemzeten át tart már, mondják, az uralma:
éppenezért örök istennek tűnik, ha tekintem.
Szólj, Nesztór, Néleusz fia, mondd, mi a tiszta igazság:
hogyan pusztult el a széles földön uralt Agamemnón?
S hol maradt Meneláosz? mint rendezte a romlást
Aigiszthosz ravaszul, ki megölte a nála különbet?
Nem volt tán az akháj Argoszban, távoli nép közt
bolygott még Meneláosz, ezért ölt bátran a gyilkos?”

Erre Gerénia bajnoka, Nesztór válaszul így szólt:
„Gyermeke, elmondok neked én mindent, ami történt.
Úgy látom, magad is jól sejtet, hogy mi esett meg.
Aigiszthoszt ha a termeiben még megleli élve,
Trója felől jövet otthon a szőkehajú Meneláosz,
holtában nem emelnek sírhalmot neki akkor,
mert ebek és keselyű madarak falják fel a pusztán,
távol a várostól, s az akháj nők meg se siratják,
egy sem, mert ily rettenetes dolgot követett el.
Ámde mi Trója alatt sok harcot víva időztünk,
s lónevelő Argosz zugolyán ezalatt nyugalomban
bűvölgette szavával az Átreidész feleségét.
Csakhogy a csúf tettől még visszariadt eleinte
büszke Klütaimnést, mert élt még jobbik eszével;
és ott volt az az énekes is, kit az őrizetere
még Trójába menet rendelt mellé Agamemnón.
Ám hogy az isteni sors őt már megadásra kötözte,
hát e dalost Aigiszthosz pusztaszigetre vezette
és otthagytá: legyen keselyűk zsákmánya, falatja;
s így készséggel a készségest hazavitte lakába.
Szentelt oltárnál égette a combokat akkor,
aggatván sok ajándékot, szövetet s aranyéket,
mert mit a lelke remélni se mert, most mégis elérte.
Trója felől együtt szálltunk a hajókkal a vízre
Átreidész s magam én, egymásnak jóakarói;
ám hogy elértük Athénánál szentelt Szúnon orrát,
ott Meneláosz kormányossá Phoibosz Apollón
gyöngéd nyílve szőveivel egyszer csak lenyilazta,
míg kormányrúdját tartotta a fürge hajónak,
Phrontisz Onétoridészt, aki minden földilakó közt

legjobban vezetett gályát, ha vihar dühe tombolt.
Így ott hátramaradt, bármint vágyott is az útra,
elföldelni a társat, az áldozatot bemutatni.
Majd amikor nekivágott ő is a borszinü víznek,
és üreges gályákkal elért a maleiai csúcsig,
akkor a messziredörgő nagy Zeusz szörnyü hajózást
mért rá, mert süvitő szeleket zuditott a vizekre,
s roppant hullámok magasodtak, akár a hegyormok.
Kettévágta a rajt, s a felét Krétába sodorta,
merre küdön nép él az Iardanosz áradatánál.
Van bizonyos meredek, tengerbefutó sima szikla
Gortüsz széle fölött, a ködülte vizek közepében,
bal kiszögellését a Notosz veri-csapja habokkal,
Phaisztoszt; és a nagy áradatot kicsi szirt veri vissza.
Hát ide ért egy rész, s a halált mégcsak kikerülték
embereik, de a bárkákat szétfúta a hullám
zátonyokon; s kékorru hajói közül ötöt elvitt
és csak Egyiptomban tett partra a szél meg a vízár.
Ott azután gabonát s aranyat gyűjtött Meneláosz,
bárkákkal bolygott idegenszavu nép birodalmán,
és Aigiszthosz e gyászt ezalatt tervelte ki otthon.
Hét évig volt úr az aranylókincsü Mükénén,
Átreidészt meggyilkolván, leigázta a népet.
Nyolcadik évben jött, vesztére, a fényes Oresztész
vissza Athénból és meg is ölte azonnal a gyilkost,
Aigiszthoszt, a ravaszt, ki ledöfte dicsőnevü apját.
És azután meghívta az argoszi népet a torra,
melyet a gyáva bitorló és gonosz anyja felett ült;
s eznep jött meg a harcban-erőshangú Meneláosz,
kinccsel, amennyit csak tudtak hordozni hajói.
Hát te is, édesem, el ne bolyongj már hosszan a háztól,
otthonhagyva a kincseidet s palotádban a szörnyen
dölyfös férfiakat: nehogy ők mindent fölemésztve
szétosszák vagydonod, s utadat meg hasztalanul járd.
Én Meneláosz házához küldlek s javasolnám,
menj oda: mert hiszen ő nem is oly rég jött haza, messzi
földről s népektől, honnan ki se merne remélni
visszautat, kit a szélviharok kisodortak e roppant
vízre, mely oly széles, hogy a saskeselyű se röpnél
át kerek egy évig sem; olyan nagy s oly riadalmas.
Rajta tehát, csak eredj bárkádön, a hű követőkkel;
s hogyha a szárazföldön akarsz, lovad és szekered lesz,
s itt vannak fiaim, legyenek vezetőid az úton
isteni Spárta felé, hol a szökehajú Meneláosz.
Ott te magad kérleld, hogy amit tud, mondja ki nyíltan:
az bizonyos, hamisat nem mond, hiszen annyira elmés.”
Így szólt; és a nap is lebukott, s eljött a sötétség.
S köztük az istennő szólt most, a bagolyszemü Pallasz:
„Jó agg, úgy mondtad mindezt el, mint ahogy illik;

most vágjuk ki a nyelveket, öntsünk bort s vizet egybe,
véle Poszeidáont tisztelve s a többi nagy istent,
s gondoljunk pihenésre, hiszen már itt van az óra.
Tűnik a fény immár a homályba; bizony nem is illik
hosszan az oltárnál lakomázni, hanem hazatérni.”

Így szólt Zeusz atya lánya, s azok hallgattak a szóra.
Hírnökök öblítő vizet öntöttek kezeikre,
minden borkeverőt peremig töltöttek az ifjak
s osztották az italt, áldozva előbb a pohárból;
tűzre kerültek a nyelvek; a loccsantásra fölálltak.
Majd hogy loccsantottak s ittak, amennyit akartak,
akkor Athénaié meg az isteni Télemakhosz már
együtt készültek hazatérni a görbe hajóhoz.
Ám Nesztór ott tartóztatta, ilyen szavakat szólott:
„Óvjon Zeusz attól, meg a többi nagy égilakó mind,
hogy ti a fürge hajóra vonuljatok innen aludni,
mintha bizony koldus volnék, vagyon és ruha híján,
és köpenyem, takaróm nem akadna a házban elég sok,
hogy magam és vendégeim is jó lágyan aludjunk.
Van bizony énnálam köpenyeg, van szép takaró is.
S nem fog az ő, Odüszeusz, kedves fia, drága barátom
sarja hajódeszkán lenyugodni, ameddig e földön
élek; s holtom után fiaim töltik meg a termem,
s vendégelik vendégeiket, kik a házba betérnek.”

Mondta az istennő ismét, a bagolyszemű Pallasz:
„Kedves öreg, jól mondtad mindezt; illik is ám, hogy
Télemakhoszt meggyőzd, mert sokkal szebb, helyesebb így.
Így hát ő csak eredjen utánad, hogy lenyugodjék
házad ölén; hanem én éjszínű hajónkra megyek már,
hogy buzdítsam a társakat és utasítsam is őket.
Mert egyedül vagyok én, vallom, ki közöttük idősebb:
mind fiatal, mindet segítségvágy hozta mivélünk,
mind évtársa a bátorlelkű Télemakhosznak.
Ott fogok én ma nyugodni az éjszínű görbe hajónál,
s reggel a hősszívű kaukónok földjét keresem föl,
mert az adósaim ők, nem ujonnan s nem kicsiséggel.
Télemakhoszt meg majd, minthogy palotádba vetődött,
küldd útjára kocsin s a fiaddal; s adj paripákat,
melyek a legsebesebbek, a legkitünőbbek erőben.”

Így szólt és tovatűnt a bagolyszemű Pallasz Athéné
tengeri sasként; és megdöbbent mind, aki látta.
És bámult az öreg, mikor ezt meglátta szemével;
Télemakhoszt kézenfogta s szót szólva kimondta:
„Kedvesem, azt hiszem én, sose léssz hitvány, sem erőtlen,
hogyha ilyen fiatal létedre kísér a nagy isten.
Mert bizony ez nem más az olümposzi égilakók közt,
mint Zeusz lánya, a zsákmányosztó Trítogeneia,
ő, ki apádat is úgy kedvelte az argosziak közt.

Hát könyörülj, úrnőnk, add, hogy jó hírnek örüljek
én meg a gyermekeim, meg tisztos hitvesem éppúgy;
s áldozok esztendőszép széleshomloku marhát,
mely betöretlen még, ember sose fogta igába:
ezt adom én teneked, s körülöntöm arannyal a szarvát.”

Így szólt ő könyörögve; meg is hallgatta Athéné.
Majd ezután bevezette Gerénia bajnoka, Nesztór,
sarjait és vőit s a fiút szép háza ölébe.
És miután a király gyönyörű házába betértek,
széken, karszéken sorban mind megtelepedtek;
s nekik, amint odaértek, az agg vegyített vegyítőben
jó tizenegyéves, mézédess bort, melyet ekkor
vett csak elő gazdasszonya és fedelét kibogozta;
hát ebből vegyített az öreg, s loccsantva, sokáig
hívta imával Athénét, pajzsos Zeusz atya lányát.
Majd miután áldoztak, s ittak, amennyit akartak,
akkor mind hazaindult már lepihenni lakába;
s őt a geréni lovag Nesztór ott vitte nyugodni,
Télemakhoszt, fíusarját isteni hős Odüszeusznek,
fúratos ágyra, s visszhangos tornácnak ölében,
s jó-gerelyes Peiszsiztratoszt is, a nép vezetőjét,
sarjai közt aki csak maga volt már nőtlen a házban.
Ő maga bent a magas háznak zugolyába pihent le,
fekhelye-vetve hol úrnő hitvese látta el ágyát.
És hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
ágyáról serkenve Gerénia bajnoka, Nesztór,
ment ki a háza elé, s a csiszolt köveken le is ült ott,
melyek a nagy kapunál állottak tiszta fehéren,
s mindegyikük ragyogott az olajtól; régi időben
Néleusz ült ezeken, mint isten, bölcs a tanácsban;
őt leigázta a vég, Hádész házába került már,
és itt most fia, Nesztór ült, az akháj hadak őre,
mint jogaras fejedelmük. Gyűlt sok sarja körébe,
termeiből lépvén ki: Ekhephrón jött Sztratioossal,
Perszeusz s Árétosz meg az isteni hős Thraszümédész;
és hatodiknak a hős Peiszsiztratosz ért ki közéjük;
s isteni Télemakhoszt odaültették az öreghez.
Köztük a szót így kezdte Gerénia bajnoka, Nesztór:
„Jó fiaim, gyorsan töltsétek most be a vágyam,
isteneink közül elsőnek hogy kérjem Athénét,
őt, aki nyíltan is eljött dús istenlakománkhoz.
Rajta tehát, egy menjen most ökörért ki a rétre,
hogy legyen itt mielőbb, a gulyás hadd hajtsa mihozzánk.
S barna hajójáról bátorszivű Télemakhosznak
hívja a társakat egy, kettőt hagyjon csak a gályán;
egy meg az ötvöst, Láerkészt szólítsa körünkbe,
áldozatökrünk szarvát, hogy körülöntse arannyal.
És ti maradjatok itt mind, többiek, és palotámban

rendeljétek a szolgálókat a szép lakomához
hozni a széket, a fát, meg a forrás tiszta vizét is.”

Szólt; mire buzgólkodtak mind. Megjött a mezőről
már az ökör, s megjöttek az ívelt fűrgő hajóról
nagyívü Télemakhosz követői, az ötvös is eljött,
hozva az eszközeit, művének végbevívőit:
üllőt és kalapácsot, a jó csípővasat is még,
így öntött aranyat; s megjött maga Pallasz Athéné,
várva az áldozatot. S az öreg Nesztór lovag adta
át aranyát; s az ökör szarvát a kovács körülönti
mesterien, hogy az úrnő, nézve a művet, örüljön.
Azt meg a szarvánál vont a Sztratosz meg Ekhephrón.
Jött ki a kamrából és hozta virágos edényben
Árétoz mosdóvizüket, s másik keze fogta
árpadarás-kosarát. S a csatában-erős Thraszümédész
éles bárdal várt, az ökörré lesújtani készen.
Csészét meg Perszeusz tartott. Nesztór, az öreg hős
kezdte a mosdást és darahintést, hosszan Athénét
híva, amíg a barom fejeszörét tűzrevetette.
És miután könyörögtek, hintvén árpadarát is,
akkor a Nesztór-sarj, a merészszívű hős Thraszümédész
állt oda és sujtott: a csapás elvágta nyakizmát
és erejét oldotta az állatnak. Sikitottak
Nesztór lányai és menyei s tisztos felesége,
Eurüdiké, Klümenosz lánysarjai közt a legifjabb.
Majd meg a szélesutú földről a fiúk fölemelték,
s tartották; Peiszisztratosz ekkor a kést beledöfte.
Vére kifolyt feketén, csontjából lelke kiröppent;
tüstént szétvágta, és fölszeletelve a combját
annak rendje szerint, betakarták jó puha hájba,
kétrét hajtva előbb és nyershúst rakva fölébe.
Fán pörkölte az agg, rőt bort loccsantva a lángra;
körben ötágú villákat tartottak az ifjak.
És hogy elégték a combok, a belsőrészt meg is ették,
fölszelték maradékait és fölhúzza a nyársra,
nyárs hegyiben forgatva, a lángon megsütögették.
Télemakhoszt ezalatt fürdette a szép Polükaszté,
Néleidész Nesztór lánysarjai közt a legifjabb.
S hogy megmosva, bekente a testét síkos olajjal,
s drága köpenyt borított köribe, szép inget is ekkor,
úgy lépett ki a kádból, mint valamely magas isten;
ment s odaült nép-pásztor Nesztór oldala mellé.
És hogy a háthusokat kisütötték, újra lehúzták,
s már lakomáztak is ülve; vitézlő férfiak álltak
oldalukon s töltöttek bort az arany poharakba.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
köztük a szót így kezdte Gerénia bajnoka, Nesztór:

„Gyermekeim, nosza, Télemakhosznak szép paripákat hozzatok és szekeret, mely fürgén fusson az úton.”

Szólt; s nagyonis hallgattak rá, tették a parancsát,
nagysebesen fogták a szekérbe a gyors paripákat.
Ekkor a gazdasszony kenyeret, bort tett a szekérbe,
húst is, olyant, amit esznek a Zeusz-táplálta királyok.
Télemakhosz meg föllépett gyönyörű szekérére;
s Nesztoridész Peisizisztratosz, emberek elseje, véle
szállt a szekérre, s a gyeplőt nyomban kézberagadta;
ostora indított, s a lovak nemkésve röpültek
messze a síkra, Püloszt, a magas várost odahagyták.
És az igát az egész napon át rázták paripáik.
S már a nap is lebukott, árnyékba borultak az utcák,
hogy Phéraiba, Dioklésznak házához értek;
Orszilokhosz fia ő, s Alpheiosz volt a nagyapja.
Éjszaka ott háltak s megajándékozta ez őket.
És hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
béfogván lovaik, hágtak föl a cifra szekérre,
s visszhangos tornáca alatt kirobogtak a házból.
Ostoruk indított, a lovak nemkésve röpültek.
Jó gabonát termő sík földre kerültek; utána
véget is ért útjuk, mivel annyira gyorsan ügettek.
S már a nap is lebukott, árnyékba borultak az utcák.

NEGYEDIK ÉNEK

LAKEDAIMÓNBAN

S már Lakedaimónnak járták völgyét, szakadékát,
és a dicső Meneláosz háza felé igyekeztek.
S őt háznépe között lelték, éppen lakodalmát
lakta fiának s tisztanevű lányának a házban.
Férfitörő Akhileusz sarjához küldte a lányát:
mert még Trója alatt fogadással néki igérte,
és ma e nászt a nagy istenek ím célhoz segítették.
Most szekeren, paripákkal küldte a mürmidonoknak
híres vára felé, kik közt ez az ifju uralgott.
Spártából meg Alektór lányát vette fiához;
szolgálólánytól született az erős Megapenthész
későn; mert Helenének az istenek új ivadékot
nem szántak, miután egyszer megszülte a bájos
Hermionét, ki hasonló volt arany Aphroditéhez.

Ott lakomáztak ezek meredektetejű palotában,
nagynevű hős Meneláosz sok szomszédja, barátja,
ott mulatoztak, míg közepettük az isteni dalnok
lantszava szólt; és két bukfences táncos a körben
lejtett örvénylő forgással a lant ütemére.
És most ketten a házkapuban, maguk és paripaik,
Télemakhosz hős és Nesztór ragyogó fiúsarja,
már meg is álltak. S jött, meglátta vitéz Eteóneusz,
nagynevű hős Meneláosz gyors fegyvernőke, őket.
S vitte a házba a hírt, hogy a népek pásztora tudja;
oldala mellé állt, s hozzá szárnyas szavakat szólt:
„Két idegen jött, Zeusztáplálta dicső Meneláosz,
két oly férfi, ki, úgy tűnik, nagy Zeuszt ivadéka.
Mondd meg, fogjuk-e hát ki szekérből gyors paripaik,
vagy máshoz küldjük tova őket, hogy befogadja.”

Bosszankodva felelte a szőkehajú Meneláosz:
„Nem voltál azelőtt, te Boéthoidész Eteóneusz,
együgyü, és ma miként kisgyermek, oly együgyüen szólsz.
Hisz mi is úgy értünk haza, hogy vendégszerető sok
embernél lakomáztunk közben, várva, hogy egyszer
Zeuszt végét veti majd nyavalyánknak. Fogd ki lovát két
vendégünknek, s őket víganlakni vezesd be.”

Szólt; mire átsietett Eteóneusz gyorsan a termen,
hívta magával a többi serény szolgát is azonnal.
Járom alól fogták ki az izzadt gyors paripákat,
és bekötötték istállóba, a jászlak elébe,
tönkölyt s közte fehér árpát hintettek eléjük;

és szekerek ragyogó fal mellé támasztották,
s őket az isteni házba vezették. Ámulat ébredt
bennük, látva a Zeusz-táplálta király palotáját;
mert fényt járt végig, valamint a napé vagy a holdé,
hős Meneláosz egész meredektetejű palotáján.
És, miután, gyönyörűkre, beteltek a látnivalóval,
széprecsiszolt kádakba beléptek, megmosakodtak.
Szolgálók mosták őket, kenték meg olajjal,
gyapjuköpenyt adtak rájuk s vele inget; utána
Átreidész Meneláosz mellé sorba leültek.
Hozta a szolgáléány a vizet s öntötte kezükre,
szép szinarany kancsót az ezüst tálkába ürítve,
hogy kezüket mossák, s a gyalult asztalt odatolta.
Majd meg a tisztos gazdasszony közibük kenyeret vitt,
és sok jó eledelt, s ami volt, osztotta örömmel;
mindenfajta husokból vitt pecsenyét a husosztó,
tálat emelve, s arany poharat tett mindjük elébe.
S mondta, köszöntve reájuk, a szőkehajú Meneláosz:
„Hát egyetek, s üdvöz legyetek, s majd annak utána
kérjük meg, kik vagytok, előbb lakománk megegyétek;
mert a ti nemzetségeitek úgysem vész a homályba,
Zeusztól-lelt jogaras fejedelmek sarjai vagytok,
nemteleneknek ugyan nincs is soha ily ivadékuk.”

Szólt, s megfogva kezével, elébük tette a háthúst,
sültet, amelyet néki magának a tisztelet osztott.
S ők kirakott kész étkek után kezüket kivetették.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
akkor Télemakhosz Nesztór sarjához ekép szólt,
hozzá hajtva fejét, hogy a többi ne értse, amit mond:
„Nézd csak, Nesztoridész, te szívemnek kedves, e hangos
házban a rengeteg érc mily villámfényeket áraszt,
és az arany s a borostyán és az ezüst s elefántesont.
Lám, az olümposzi Zeusz palotája ilyen bizonyára
bévül; e dús házat ha tekintem, az ámulat elfog.”

Ámde szavát elkapta a szőkehajú Meneláosz,
s őket megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólt:
„Jó fiaim, Zeusszal közölünk vetekedni ki tudna?
Mert hisz az ő palotája s a kincsei elnemenyészők;
ám ember vagy akad, vagy sem, ki velem vetekedhet
kincsekben. Bizonyos, hogy hosszan túrva, bolyongva
hoztam kincseimet haza végül a nyolcadik évben,
Küproszt, Phoinikiát meg Egyiptomot érve hajóval,
s aithiopok, szidónok, erembosz-nép birodalmát,
és Libüát is, ahol szarvval születik meg a bárány:
mert hisz hármat is ellik a nyáj ott egy kerek évben.
Ott azután soha nincs híjával a jó pecsenyének,
sem sajtnak, sem az édes tejnek, a gazda s a pásztor,
éppen elég tejet ad mindég az a nyáj a fejskor.

S míg magam ott vagyonom sokaságát gyűjtve bolyongtam,
addig a testvérem váratlanul ölte meg otthon
gyilkosa, titkon-orozva, veszett felesége cselével;
boldogan így nem uralkodom én, bármily sok a kincsem.
Tán az apáitok is mondták már nektek, akárkik
légyenek is, mit szenvedtem, s hogy a házam is egyszer
elveszítettem, a népeset én, tele annyi vagyonnal.
Bár inkább csak a harmadrészét bírva e kincsnek
laknám itt, de azok mind élnének, kik elestek
lőnevelő Argosztól távol, a trójai síkon.
Mert noha én mindet siratom nyöszörögve, jajongva
gyakran, míg palotámnak ölén ülök, és a nyögéssel
egyszer a szívemet elcsitítom, másszor meg a sírást
abbahagyom; mert könnyű betelni fagyos zokogással;
annyira mindet sem siratom, noha búsulok értük,
mint amaz egyet, akit ha eszembe idézek, az álmot
gyűlölöm és az evést: az akhájok közt soha egy sem
tűrt s fáradt annyit, mint ő, Odüsszeusz. Neki fájó
sors volt része, nekem pedig érte örök szomorúság,
annyira hosszan van már távol, s nem tudom azt sem,
él-e, avagy meghalt. Bizonyára zokognak is érte
Láertész, az öreg, s a szilárdszívű Pénélopeia,
s Télemakhosz, ki alig született, s neki mennie kellett.”

Szólt; s zokogásvágy kelt most apja miatt a fiúban.
Apja nevét hallván, könnyét hullatta a földre,
és bíbor köpenyét tüstént odavonta szemére
két kézzel. Hanem ezt meglátta a hős Meneláosz,
s fontolgatta utána a lelkében s a szívében,
apja felől hogy az ifjút hagyja-e szólani először,
vagy hamarabb kérdezze ki és tegye őt próbára.

Míg ezt hányta-vetette a lelkében s a szívében,
jött Helené magas, illatozó hálótereméből,
s mint az aranyrokkájú Artemisz, éppenségy volt.
Adrészte a kecses széket tüstént odatette,
Alkippé puha gyapjuszőnyeget is terített rá,
s Phüló hozta ezüst kosarát, mit adott neki egykor
Alkandré, Polübosz felesége, egyiptomi földön
Thébaiban, hol a legtöbb kincs van a házak ölében;
drága ezüst kádat kettőt is adott az a hősnek,
véle tripuszt kettőt, tíz mérték színaranyat még.
S szép adományt Helenének adott külön is felesége:
rokkát, színaranyat, kerek kosarat meg ezüsből,
melynek ugyancsak arannyal volt csinosítva szegélye.
Phüló szolgáló ezt hozta be és odatette
drága fonállal megterhelten; rajta az orsó
állt magasan, violásszínű puha gyapjupehellyel.
Ő meg a székre leült, melynek lábzsámolya is volt.
S mindenről így kérdezgette azonnal a férjét:

„Tudjuk-e, Zeusz-táplált Meneláosz, hogy kik ez ifjak;
mért jöttek - mit vallanak ők - ide most palotánkba?
Mert vagy igaz, vagy sem, de kimondani késztet a lelkem:
nem láttam soha még, aki bárkinek ennyire mása,
sem férfit, sem nőt - ha tekintem, a bámulat elfog -,
mint ahogy ez tűrőlelkű Odüszeusz gyerekének,
Télemakhosznak mása, kit ő otthon csecsemőként
hátrahagyott, mikor értem, az ebszemüért, ti akhájok
Trója alá indultatok el, véres viadalra.”

Erre a szökehajú Meneláosz válaszul így szólt:
„Asszony, amit te olyannak látsz, magam is figyelem már.
Mert bizony őneki éppensílyen keze, lába, szemének
pillantásai, és feje, és fönt hajkoronája.
S most is, amint én emlékeztem a hős Odüszeuszról,
s elmondtam, hogy az én dolgomban mennyi siralmat
tűrt el, a vendégnek szeme-héja alól keserű könny
hullt, s bíbor köpenyének szárnyát vont a szemére.”

Néki a Nesztór-sarj Peiszisztratosz adta a választ:
„Átreidész Meneláosz, Zeusz-sarj, nép fejedelme,
annak a gyermeke ez - sejtésed jó - akiről szólsz:
csakhogy józaneszű, s bosszús is lenne magára,
hogyha amint ideér, fecsegő szavakat hajigálna,
míg, valamint isten hangját, élvezzük a hangod.
Engem meg Nesztór küldött, a geréni lovag, hogy
kísérője legyek hozzád, mert látni ohajtott,
hogy számára szavad vagy tetted lenne segítség.
Mert sok kint kell ám a fiúnak túrnie otthon,
apja ha messzeszakadt s neki nincsen más segítője,
mint eme Télemakhosznak is elment messze az apja,
s községében sincs, ki elűzze a bajt, ami éri.”

Erre a szökehajú Meneláosz válaszul így szólt:
„Jaj, de nagyon szeretett társam fia jött palotámba,
itt van; azé, aki értem fáradt sok hadi-próbán;
s hittem: vendégül látom, szivesebben az összes
argoszínál, ha megadná majd kettőnk hazatértét
fürge hajókon Zeusz, az olümposzi messziredörgő.
Argoszi várost adtam volna, remek palotát is,
elhozván Ithakából őt, vagyonát, gyerekét is,
és népét, kiürítve előbb egy jókora várost,
körbelakókét, kiknek az én szavam osztja parancsát.
Jártunk volna sűrűn egymáshoz; s már soha többé
el nem váltunk volna, hanem szeretetben, örömben
élnénk, míg feketén a halál felhője be nem főd.
Csakhogy már bizonyára sokallta e tervet az isten,
az, ki csak őt nem hagyta, szegényt, hazatérni honába.”

Szólt; s zokogásvágyat keltett vele mindegyikükben.
Argoszi szép Helené zokogott, Zeusz isteni lánya,

Télemakhosz zokogott s vele Átreidész Meneláosz,
s még Nesztór fiusrjának se maradt szeme száraz:
mert gondolt a szívében a gáncstalan Antilokhoszra,
kit ragyogó Éosz fényes fia ölt meg a harcban;
őrá emlékezve beszélt, szárnyas szavakat szolt:
„Átreidész, te a legbölcsebb vagy a földilakók közt:
mondta az agg Nesztór mindig, ha terólad esett szó
termeiben, mikor egymást kérdezgetve beszélünk;
hát most is, ha lehet, hallgass rám: nem lelek ám én
sírásban vacsorázás közbe gyönyört, de meg aztán
kél ki a hajnal a ködből már; noha el nem ítélem,
hogya azért zokogunk, kit elért a halál meg a végzet.
Mert a szegény holtak számára egyetlen ajándék,
hogya lenyírjuk a fürtünket s könny fut le az orcán.
Hisz nekem is meghalt testvérem, az argosziak közt
nem leghitványabb, de hiszen tudod is bizonyára;
én ugyanis sohasem láttam; mondják, kimagaslott
Antilokhosz, gyors volt a futásban, bajnok a harcban.”

Erre a szökehajú Meneláosz válaszul így szolt:
„Kedvesem, úgy szóltál, ahogyan bölcs férfiu szólna
és cselekedne helyedben, az is, ki tenálad idősebb,
mert hiszen édesapád is olyan, hát bölcs a beszéded.
Könnyü fölismernünk oly férfi fiát, kit a nagy Zeusz
nászakor és születésekor is bőségre jelölt ki,
mint ahogyan Nesztórnak is ím ezt adta: öregszik
ő maga gazdagon és szép lassan, a termei mélyén,
s gyermeke mind okos és mind nagyszerü dárdavetésben.
Hát hagyjunk föl a sírással, mely ímént mireánk tört,
s gondoljunk vacsoránkra megint, vizet öntve kezünkre.
Majd ha a hajnal két, lesz még hisz elég szava úgyis
Télemakhosznak hozzám, s nekem Télemakhoszhoz.”
Szolt; mire Aszfalión a kezére hamar vizet öntött,
gyors fegyvernöke nagy Meneláosz büszke királynak.
S ők kirakott kész étkek után kezüket kivetették.

Mást gondolt ekkor Helené, Zeusz isteni lánya.
Lopva varázsos szert hintett, amit ittak, a borba,
fájdalom- és haragűzöt, mely feledést hoz a bajra,
mindre. Ki ezt, miután keverőbe keverve lenyelte,
aznap az orcáján nem perdül végig a könnye,
és még akkor sem, ha az apja, az anyja hal is meg,
vagy ha a testvérét, vagy drága fiát a csatában
érckelevéz veri át, s ő ezt maga látja szemével.
Zeusz lányának ilyen bűvös szere volt, okos ésszel
elkészítve, amit Polüdamna adott, felesége
Thónnak, egyiptomi nő, hol a termő föld az ilyenben
legdúsabb: sok a hasznos fű ott és sok a gyilkos;
és aki ott él, mind bölcs orvos a földilakók közt,
mert az egész nép Paiéontól származik ottan.

Ezt beledobta, s a bortöltésre kiadta parancsát;
majd pedig ismét így szólalt a szavával urához:
„Zeusz-táplálta dicső Meneláosz, s oldala mellett
nagynevű hősök sarjai, Zeusz bizony ennek, amannak
jót oszt, rosszat is ad, mindent tehet ő, amit óhajt;
most hát üljetek és lakomázzatok itt a teremben
s élvezzétek a szót; mivel illő lesz a beszédem.
Mert sose tudnám mind elmondani, sorra nevezni
tűrőlelkű vitéz Odüszeusz sok bajnoki tettét;
ámde mit is tett még, s mit tűrt ez a nagyszerű férfi
Trója alatt, hol a sok bajt szenvedtétek, akhájok!
Elborította saját testét ott csúnya sebekkel,
és vállára vetett rossz zsákot, mint aki szolga;
szélesutú várába az ellenségnek ekép szállt.
Így álcázta magát: hadd nézzék kéregetőnek
őt, aki lent, az akháji hajók közt épp nem olyan volt.
Így lépett be a várba, s a trószok mind gyanu nélkül
szemlélték, csakis én ismertem rongyaiban föl;
kérdesztem is, ám ravaszul kikerülte a választ.
Csak miután megfürdettem, s megkentem olajjal,
köntöst adtam rá, s esküdtem erősszavu esküt,
hogy föl nem fedem addig a trójaiaknak, ameddig
vissza nem ér az akháj sátrakhoz, a fürge hajókhoz,
ekkor mondta csak el mindazt, mit a népe kitervelt.
És sok trójait is ledöfött hosszúhegyű ércel,
így ért vissza az argosziakhoz s vitte tudását.
Ekkor a többi trójai nő zokogott, de nekem már
szívem örült, mert megfordult s vágyott hazatérni,
és már bántam a vakságot, mire Aphrodité vett
rá, mikor elvezetett oda, áldott itthoni földről,
és elhagytam a lányom, a hálótermem, a férjem,
őt, ki mögötte kinek se maradt elmében, alakban.”

Erre a szökehajú Meneláosz válaszul így szólt:
„Asszony, amit mondtál, úgy mondtad mind, ahogy illik.
Már sok hős eszejárását és szándoka mélyét
ismertem meg, elég földet jártam be idáig:
ámde sosem láttam szemeimmel olyant, aki úgy tűrt,
mint tűrőlelkű Odüszeusz kedves szive szokta.
Íme, mit is tett még, s mit tűrt ez a nagyszerű férfi,
bent a gyalult lóban, melyben mi, a legderekabbak,
ültünk, csúnya halált s vészt víve a trójaiakra.
Hát odajöttél te: s hiszem is, hogy egy isten akarta
így, ki a trószoknak kívánt hírt és nevet adni;
isteni-képű Déiphobosz sietett a nyomodban.
Háromszor jártad körül és tapogattad az öblös
rejteket és úgy szólongattál néven egyenként
minden legderekabb argívot az asszonya hangján.
Én pedig, és Túdeusz fia is, meg a fényes Odüsszeusz,
ott ülven közepütt, hallottuk a hívogatásod.

Ketten erősen akartunk akkor az indulatunkban
vagy kirohanni, vagy onnan bentről visszafelelni;
ám Odüsszeusz óvott, nem hagyta, akárhogy akartuk.
Hát az akháj fiak ott mind szépen csendbe maradtak,
Antiklosz kívánt egyedül szavaidra felelni.
Csakhogy Odüsszeusz szájához szoritotta erősen
izmos két tenyerét, megmentve egész seregünket;
s ott tartotta, amíg el nem vitt téged Athéné.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Átreidész Meneláosz, Zeus-sarj, nép fejedelme,
még szomorúbb, hogy a gyászos vég őt így is elérte;
szíve akár vasból lett volna, mi sem segítette.
Rajta azonban, küldjete el lefeküdni, hogy immár
édesizű álomba gyönyörködjünk heverőnkön.”

Szólt; s Helené a leányoknak ki is adta parancsát:
vessenek ágyat a tornácon: ragyogó takarókat,
bíborszínűeket, meg szőnyegetek tegyenek rá,
s bolyhos gypjuköpenyt is még tegyenek tetejébe.
Mentek a nők kifelé, fáklyát hordozva kezükben,
ágyat vetni; a két ifjút kivezette a hírnök.
Ők hát kint dőltek le a tornácon nyugovóra,
Télemakhosz hős és Nesztór ragyogó fiúsarja;
s Átreidész a magas háznak zugolyába pihent le,
és mellé Helené, nagyuszályú isteni asszony.

És hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
serkent ágyáról riadóhangú Meneláosz,
öltönyt öltve, hegyes kardját vállára kötötte,
majd gyönyörű saruit ragyogó talpára csatolta,
s hálóterméből indult ki, akárcsak egy isten.
Télemakhosz mellé odült, s szót szólva kimondta:
„Mily szükség vezetett ide téged, Télemakhosz hős,
szép Lakedaimónunkba a tenger tágterü hátán?
Népügye, vagy magadé? Szólj erről híven igaz szót.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Átreidész Meneláosz, Zeus-sarj, nép fejedelme,
eljöttem, mert tán hírt tudsz nekem adni apámról.
Házam emésztődik, s odavan dús földem egészen,
rosszakarók töltik meg a házam, kik nekem egyre
sűrű juhomm s csámpásléptű barmom kaszabolják,
édesanyám kérői, a szörnyen hetyke legények.
Hát térdedhez elérve könyörgök: vajha akarnád
édesapám nyomorult végét elmondani, hogyha
vagy láttad, vagy akár mástól hallottad a hírét,
merre bolyong; hiszen oly nyomorultnak szülte meg anyja.
Restelkedve a szót sose szépítsd, szánni ne óhajts,
ámde amit láttál, őszintén mondd nekem azt el.
Esdekelek, ha az édesapám, jó bajnok Odüsszeusz,

szót vagy tettet ígérve neked, megtette valóban
Trója alatt, hol a sok bajt szenvedtétetek, akhájok:
emlékezz most rá, s mondj nékem híven igaz szót.”

Fölsóhajtvá felelte a szökehajú Meneláosz:
„Jaj, bizony így nagy hős és bátor férfiú ágyát
óhajtják heverőhelyül ők, akik annyira gyávák.
Mint amidőn az erős nagy oroszlán bérci tanyáján
hagyja szopós kicsi borjait és tovaszökken a szarvas,
erdős hegyhátakra, füves völgyekbe legelni,
az pedig egyszercsak hazatér, meglátja az ágyát
s mindkettőnek a csúfos véget hozza magával,
nékik a csúf véget majd éppígy hozza Odüsszeusz.
Bárcsak - Zeusz atya, Pallasz Athénaié meg Apollón! -
lenne olyan, mint volt jólépült Leszboszon egykor,
hogy Philoméleidésszel kélt vetekedni, birokra,
s földrevetette keményen: örültek az összes akhájok;
hát kérők közibé ha akép keveredne Odüsszeusz,
mind gyorsvégzetű lenne, keservesnászu azonnal.
Most amit éntőlem kérdész könyörögve; a kérdést
nem kerülöm ki, nem is kívánlak félrevezetni:
mit nekem elmondott a vizeknek igazszavu véne,
abból szót sem hallgatok el, sose rejtem előled.

Bár hazavágytam, az istenek ott-tartottak Egyiptom
nagy folyamán, mert áldozatot bemutatni feledtem,
márpedig azt várják, hogy ügyeljünk rendeletükre.
Van bizonyos sziget ott, a zajongó tengeri árban,
szemben Egyiptommal - Pharosz, ez neve annak a földnek -,
annyira messze, amennyit egy öblös bárka egésznap
fut be, ha hátulról sivitó szél fújja a vásznát.
Jó kikötőjéből az arányostestű hajókat,
hogya sötét vizet ott fölvettek, az árra taszítják.
Húsz napon át tartottak az istenek ott, a szelek sem
jöttek, a sós vizen át fúvók, mik a fürge hajókat
otthonukig kísérik a tenger tágterü hátán.
Útravalónk már-már kifogyott s vele életerőnk is;
csakhogy a nemmúlók közül egy megszánt s kisegített,
lánya a szörnyüerős Próteusznak, a tengeri vénnek,
Eidotheé; neki indult meg legjobban a szíve.
Jött, mikor én egyedül, társaktól messze, bolyongtam;
mert azok egyre a part mentén ódöngve halásztak
kampós horgokkal, s hasukat kínozták az éhség.
Ő odaállt elibém, és hozzám így szavakat szólt:
»Ennyire balga vagy-é, idegen, mondd, így eszebomlott,
vagy szívesen hagyod el magad és örvendsz is a bajnak?
Mert így hosszan időzöl e földön s nem jut eszedbe
semmi kiút, pedig embereidnek sorvad a szíve.«

Így szólt; s én szólalva ekép adtam neki választ:
»Megmondom neked, istennők közt bárki vagy is, halld:

én e helyen nemakarva időzöm, csak bizonyára
megsértettem a nemmúló örök égilakókat.
Most pedig azt áruld el, hisz mindent tud az isten,
hogy melyik égilakó tart vissza, utam lekötözve,
s hogy hogyan érhetnék haza már a halas habon által.«

Szóltam, s válaszul így szólt rögtön az isteni úrnő:
»Ezt neked én, idegen, kijelentem igaz szavaimmal.
Jár ide gyakran egy agg, ki a tenger igazszavu véne,
ő az egyiptomi nemmúló Próteusz, ki a teljes
tengermélyt jól ismeri és szolgálja Poszeidónt;
azt mondják, nekem ő az apám, ő volt, aki nemzett.
Hogyha te őt valahogy meg tudnád fogni cselekkel,
hát megmondja utad, megmondja az útnak a hosszát,
s azt is, hogy hogyan érj haza már a halas habon által.
S még azt is megmondja, te Zeusz-táplált, ha kívánod,
hogy házadba mi rossz történt s mi derék, amióta
hosszu keserves utadra elindultál a hazádból.«

Így szólt; én pedig ily szókkal mondtam neki választ:
»Mondd ki magad, mily cselt kell vetnem az isteni aggnak,
hisz tán még meglát, vagy megsejt és tovaillan;
mert istent a halandónak bajos ám leigázni.«

Szóltam; s válaszul így szólt nyomban az isteni asszony:
»Ezt neked én, idegen, kijelentem igaz szavaimmal.
Mert amidőn áthág a nap éppen az ég közepén már,
akkor jön ki a partra a tenger igazszavu véne,
míg a Zephír fű, s őt beborítja az éjszinü tajték,
és ha kiért, barlang üreges zugolyába lefekszik;
míg körülötte a szép vizi-tündér sarjai: fókák
sűrű csoportban alusznak, az ősz tengert odahagyva,
s mélytenger keserű szaga száll ki az orrlukaikból.
Én odaviszlek téged, amint felfénylik a hajnal,
és odafektetlek: válaszd meg a társaidat jól,
jóévezőpadu bárkád három legderekbabbját.
Minden rettenetes fortélyát halld meg az aggnak:
megszámolja, bejárja a fókákat legelőször;
és miután mind látta s ötenként számbavehette,
ő a közésre hever, mint pásztor a nyáj közepére.
Hát mihelyest meglátjátok, hogy a parton elalszik,
gondotok akkor már az erő legyen és az erőszak:
fogni, ha szökni akar, s ott-tartani, bárhogy igyekszik.
Mindenné próbál változni, ahány csak a földön
van csúszómászó, s vízzé, lobogótüzü lánggá:
ám ti szilárdan tartsátok s jobban leszorítva.
Csak mikor ő maga fog végül kérdezni szavával,
s éppenolyan lesz, mint amilyen volt, hogy lefeküdt ott,
akkor elég az erőszakból, engedd el az aggot,
bajnokom, és kérdd meg, ki az égilakó, ki neheztel
rád, s hogyan érhetnél haza már a halas habon által.«

Így szólván lemerült a magashullámu vizekbe.
 Én meg a bárkákhoz mentem, melyek ott a fövényben
 álltak, s háborgott a szívem mentemben erősen.
 És miután odaértem már a hajókhoz, a vízhez,
 ott vacsorát készítettünk; s hogy az ambrosziás éj
 jött, lefeküdtünk végre a tenger torlata mellett.
 És hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
 akkor a szélesutú tenger partjára kimentem,
 hosszan az isteneket kérlelve; kivitem a három
 társat is, azt, akiben legjobban bíztam a bajban.
 Szállt le az istennő a vizeknek széles ölébe,
 s négy főkanak a bőrét hozta magával a mélyből -
 frissennyúzottat - s apjának a cselt kieszelte.
 Mert négy fekvőgödröt vájt be a parti fövénybe,
 és odaülve bevárt; mi egész közelébe kerültünk:
 sorba lefektetvén, bőrrel borította be testünk.
 Ám iszonyú lett volna e les - hisz a tengeri főkák
 förtelmes szaga orrunkat kínozza facsarta -
 tengeri szörnyetegek mellé ki feküdné örömmel? -,
 megmentett mégis, kieszelt egy nagyszerű szert is:
 mindegyikünknek orra alá nemes ambrosziát tett,
 édesen illatozót, hogy a szörnyek rossz szaga szűnjék.
 És mi egész reggel vártunk ott nagy türelemmel;
 végre a főkák jöttek a vízből sűrű csapatban,
 és lefeküdtek sorban a tenger torlata mellett;
 délfele jött az öreg ki a vízből, látta a hízott
 főkákat, végigszámlálta, bejárta egészen.
 Minket vett legelőször számba a szörnyetegek közt,
 nem gyanította a cselt; azután maga is lefeküdt ott.
 Hát mi rikoltva rohantunk rá, s a kezünk kivetettük
 teste köré; de az agg se feledte cseles tudományát,
 mert legelőször oroszlán lett ő, sűrűsörényes,
 és azután sárkány, s párduc, s nagytermetű vadkan;
 végre folyékony víz és nagy fa, magaskoronájú;
 tartottuk makacsul, tűrő lélekkel, azértis.
 Végülis elfáradt a cselestudományu öreg már,
 s ekkor eképen szólt hozzám, kérdezve szavával:
 »Átreusz gyermeke, mely isten segített e tanáccsal,
 hogy cselt vess és így elfogj? Mondd ki, mit óhajtsz?«
 Így szólt; s én szólalva ekép adtam neki választ:
 »Jól tudod, agg - minek is kérded csavaros szavaiddal? -,
 hogy mily régen időzöm e földön, s nem jut eszembe
 semmi kiút, s ezalatt kebelemben sorvad a szívem.
 Most pedig azt áruld el, hisz mindent tud az isten,
 hogy melyik égilakó tart vissza, utam lekötözve,
 s hogy hogyan érhetnék haza már a halas habon által.«
 Szóltam; azonnal eképen szólt, szavaimra felelve:
 »Zeusznak kellett volna s a többi nagy égilakónak

áldozatot bemutatnod, szépet, hogy hazatérhess
mentül előbb a hazádba a borszinü tengeren által.
Mert sorsod, hogy a kedveseid nem látod előbb meg,
s jólépült házadba sem érsz el, az otthoni földre,
míg égbőleredő Aigüptosz szent folyamához
nem térsz vissza előbb s nem járulsz áldozatokkal
tágterü égbe lakó, örökéletű isteneinkhez;
így adják meg az istenek azt az utat, mire vágyol.«

Szólt; s elakadt nyomban kedves szívem dobogása,
mert hiszen újra kiküldött engem a hosszú, veszélyes
útra, Egyiptom földje felé, a ködös vizen által.
Így is választ adtam azonban, szólva szavakkal:
»Mindezt megteszem én, öreg, úgy, ahogyan te kívánod;
most pedig áruld el nekem azt és szólj egyenes szót:
sértetlen hazatértek-e bárkán mind az akhájok,
kiktől Nesztór s én elváltunk Trója alatt még,
vagy volt tán, ki keserves véggel halt a hajóján,
s tán a szerettei karjai közt, harcát befejezván?«

Szólтам; azonnal eképen szólt, szavaimra felelve:
»Átreidész, minek is kérdés? Nem kell, hogy amit csak
én tudok, azt megtudd vagy megsejtsd; úgyse sokáig
lesz a szemed száraz, miután meghallod a választ.
Mert közülük sokan elpusztultak, sok pedig él még;
ámde vezér csak kettő halt meg a vértess akhájok
közt, hazaúton: a harcba velük voltál magad is még.
Egy pedig él valahol, de a tágterü víznek a foglya.
Aiász jóvezős gályáival érte halálát.
Őt legelőször a gúrai nagy sziklára sodorta
s megmentette Poszeidáón a habok közepéből:
s tán még megmenekül - bárhoggy gyűlölte Athéné -,
hoggyha nem ejt ki dicsekvő szót, nem sujtja a vakság:
hoggy lám, megmenekült, pedig isteneink nem akarták.
Meghallotta Poszeidáón, mint kérkedik Aiász,
hát szigonyát izmos markába ragadta azonnal,
és lecsapott vele, kettészelte a gúrai szirtet,
egy fele állva maradt, de a csúcsa a habba zuhant be,
az, melyen Aiász ült, amikor sujtotta a vakság;
és lesodorta magával a habzó mélyölü árba.
Így amaz otpusztult, miután sok sós vizet is nyelt.
Míg a te testvéred kikerülte a vést, s tovasiklott
öblös bárkákkal: Héré segítette, az úrnő.
Ámde amint a maleiai szikla magas meredélyét
csaknem elérte, a szélvész jött és messzeragadta
át a halas hab háta fölé, míg nyögve kesergett,
messze határszélig, hol házába lakva Thüesztész
élt egykor s most Aigiszthosz, ki az ő fia, lakta.
És mikor onnét is biztosnak tűnt hazatértük,
s fordítottak a szélen az istenek; és hazaérték,

akkor boldog örömmel szállt ki az otthoni földre,
megcsókolta, megérintvén, a hazát, kiomoltak
forró könnyei: így megörült meglátva a földjét.
S őt egy szikláról meglátta az őr, kit a csalfa
Aigiszthosz küldött oda, ígért dupa talentum
jó aranyat bérül, s az egy évig félve vigyázta,
hogy be ne toppanjon váratlanul és csatazajjal.
Vitte a házba a hírt, hogy a népek pásztora tudja.
S Aigiszthosz kieszelte hamar tervét, a csalárdat:
húsz legerősebb férfit választott ki a népből,
lesre, de másoldalt lakomát készíteni rendelt.
Ő maga ment Agamemnónt hívni, a nép fejedelmét,
szállt lovon és szekeren, gonoszat forgatva fejében.
S őt, aki vést nem sejtett, felkísérte, leölte,
- vendégelvén -, mint ha ki barmot jászol előtt öl.
Átreidész követői közül bizony egy se maradt meg,
s Aigiszthosz követői is elhullottak a házban.«

Szólt; s elakadt nyomban kedves szívem dobogása,
sírtam a parti fövény közepébe leülve, s a szívem
élni se vágyott már, sem látni a nap ragyogását.
Ám miután hánykódva beteltem a nagy zokogással,
akkor ekép szólalt meg a tenger igazszavu véne:
»Átreusz gyermeke, már ne zokogj így, ennyire hosszan,
szüntelenül, mert célt sosem érünk: legsebesebben
úgy igyekezz, hogy már hazatérhess, otthoni földre.
Mert lehet, élve találod amazt, de lehet, hogy Oresztész
már meg is ölte előbb, s temetésén érsz oda éppen.«

Szólt; mire már kebelemben a szívem s bajnoki lelkem
fölmelegült ismét, noha még búbanat igazott,
és az öreghez ekép szóltam szárnyas szavaimmal:
»Róluk hát tudom ezt; de nevezd meg a harmadik embert,
azt, amelyik még él, aki foglya a tágterü víznek,
vagy ha halott is, akárhogy fájjon, tudni kívánom.«

Így szóltam; mire ő így adta azonnal a választ:
»Láertész fia az, s Ithakában lakja lakását:
egy szigeten láttam, szaporán hullatta a könnyét
messze, Kalüpszó nimfa lakában; a nimfa erővel
ott tartja, s nem tud hazaérni az otthoni földre:
mert hisz nincs neki jóvezős bárkája, se társa,
hogy hazajuttatná a vizeknek tágterü hátán.
Néked meg nem végzeted az, te nemes Meneláosz,
lőnevelő Argosz mezején hogy leld a halálod,
ámde az istenek Élűszion mezejére, s a földnek
végire küldenek el, hol a szőkehajú Rhadamanthüsz
úr, s hol a legkönnyebb lét várja a földilakókat:
hó nem esik, viharok sose dúlnak, nincs soha zápor,
éleshangu Zephír szele fú csak folyton e tájon,

Ókeanosztól jó, hogy az embereket felüdítse:
mert a tiéd Helené, s számukra te Zeusz veje is vagy.«

Így szólván lemerült a magashullámu vizekbe.
Én meg a bárkáimhoz eredtem, az isteni társak
vélem, s háborgott a szívem mentemben erősen.
És miután odaértünk már a hajókhoz, a vízhez,
ott vacsorát készítettünk, s hogy az ambrosziás éj
jött, lefeküdtünk végre a tenger torlata mellett.
És hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
akkor először a bárkákat vontuk ki a vízre,
árbocot állítván, fölvtuk a vásznat a bárkán.
Fölszálltak szaporán, evezők mellé telepedtek,
sorba leülve, az ősz tengert evezőkkel ütötték.
Újra csak Aigüptosz mennyből-eredő folyamánál
állt a hajónk, s a tökéletes áldozatot bemutattam.
S megbékítve az isteneket, sírdombot emeltem
ott Agamemnónnak, hogy a híre örökre lobogjon.
Ezt elvégezvén hazamentem, az istenek adtak
jó szelet, és szeretett földemre hamar röpitettek.
Ámde maradj még itt vendégül a házam ölében,
míg tizenegy s azután még egy nap nem telik itt el;
szépen küldlek el aztán, ékes ajándékot adva:
három szép paripát, legyalult szekeret, gyönyörű szép
serleget is, hogy majd vele áldozz isteneinknek,
és mikor áldozol, emlékezz rám minden időben.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Átreidész, sose tartóztass itt hosszú időre.
Mert hiszen ülnék én nálad kerek évig örömmel,
s el nem fogna a vágy, látnom szüleim vagy a házam:
oly gyönyörűséggel hallom szavaid s a beszéded;
csakhogy a társak várnak rám, s oda már a türelmük,
ott, szentföldü Püloszban, míg nagy időre marasztalsz.
És amit adni kívánsz, legyen az valamely fekvő kincs;
nem viszek én paripát Ithakába, neked hagyom itten:
büszkélkedj vele eztán is; te a tágterű síknak
vagy fejedelme, ahol bőven nő lóhere, bükköny,
búza is éppen elég, tönköly, s vele hószinü árpa.
Nincs Ithakában elég tág pálya futásra, mező sincs:
kecskét tart, de a lónevelő föld nincs olyan édes.
Mert sziget egy se való a lovaknak, nincs legelőjük -
s ez még annyira sem, mint bármely másik a vízben.”

Szólt; mire elmosolyodva felelt harsány Meneláosz,
megsimogatta szelíd kézzel, szót szólva kimondta:
„Hogy jó vérből vagy, kedves fiam, az szavaidból
meglátszik; hát jó - hisz megtehetem -, kicserélem.
És ama sok kincsből, ami csak hever itt palotámban,
legbecsesebbet s legszebbet fogom én neked adni:
szépmívű vegyítővödröt fogok adni: ezüstből

készült teljesen és az arany beborítja szegélyét;
Héphaisztosz kezemunkáját. Hős Phaidimosz adta,
szídoniak fejedelme, mikor palotája fedett be,
még hazatértemkor nekem; ezt szánom neked, íme.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek;
s jöttek a vendégek s a király házába betértek.
Hajtottak juhokat, vitték be a jóerejű bort;
és kenyeret küldtek be a szépfátylas feleségek.

Hát így foglalatoskodtak lakomával a házban,
és ezalatt Odüszeusz termének előtte a kérők
dobva korongokat és kelevézt hajigálva mulattak,
jöldöngölt talajon, nagy dölyffel, akár ezidáig.
Antinoosz pedig ott ült isteni Eurümakhosszal,
kérők két vezetője, közöttük a legderekabbak.
Most pedig ím, Phroniosz fia jött közelükbe, Noémón,
s Antinooszt szólítva meg, ily kérdő szavakat szólt:
„Antinoosz, mondd, tudja-e, vagy nem tudja az elménk,
Télemakhosz mikor ér ide vissza Pülosz fővenyéről?
Fürge hajómmal ment, s a hajó most kellene újra
tágastáncterü Élisz iránt átkelni: tizenkét
kancám ott van s munkabíró öszvérek alattuk
mind betöretlen: hoznék egyet törni igába.”

Szólt; mire mind megdöbbentek; nem vélte egyik sem,
hogy néleuszi Püloszba eredt; hitték, hogy a földjén
jár valahol, vagy a kondásnál, vagy nézi a nyáját.
S Eupeithész fia, Antinoosz neki válaszul így szólt:
„Mondj igazat, mikor indult el, kik voltak az ifjak,
kik vele mentek? Válogatottak? Vagy csak a bérelt
emberek és szolgák? Hiszen ezt is végbevihetette.
S mondd nekem azt is el őszintén, hadd tudjam egészen:
barna hajód elvette-e durván, bár nem akartad,
vagy pedig átadtad, mintán kérlelt a szavával?”

Néki eképen szólt Phroniosz fia erre, Noémón:
„Én adtam neki át; más mit tett volna helyemben?
hogyha egy ily nemes ifjúnak tele gonddal a lelke
és úgy kér? Súlyos lett volna nem adni meg ennyit.
S ifjak, a községből kik utánunk legderekabbak,
ők voltak követői; s láttam, hogy vezetőjük
Mentór vagy valamely isten, bizony, éppenolyan volt.
Ámde csodálom is ezt: itt láttam az isteni Mentórt
tegnap hajnalidőn, noha véle Püloszba hajózott.”

Így szólt és azután haza is ment apja lakába;
s ekkor a két kérőnek dölyfös lelke felindult.
S ültették le a többieket, szüntette a versenyt.
Eupeithész fia, Antinoosz nekik ekkor ekép szólt
bosszúsan: feketébe borult kebelét iszonyú düh
duzzasztotta, s olyan volt két szeme, mint lobogó tűz:

„Jaj bizony, itt nagy művet vittek végbe kevélyen:
Télemakhosznak ez útját, bár véltük, sose lesz meg.
Lám, az a gyerkőc így sokak ellen azértis elindult,
s bárkát vitt, meg a legderekből követőket a népből.
S majd gonoszabbakat is megtesz még; bárcsak a nagy Zeusz
pusztitaná el az ő erejét, mielőtt fölserdül.
Most hát fürge hajót kérek, húsz társsal, az útra,
hogy neki csapdát állítsak, s jöttére vigyázzak
jól, meredek-kövecses Szamosz és Ithaké szorosában;
hogy keserű legyen apjáért tett tengeri útja.”

Így szólt; és a szavát dícsérték, mind helyeselték;
majd fölemelkedtek s Odüszeusz házába eredtek.

Nem maradtott hosszan már Pénélopé se tudatlan
arról, mily tervet főztek ki szivükben a kérők:
mert elmondta Medón hiradó, ki az udvar előtt állt
s meghallotta, amint odabenn tervük szövögették.
S ment be a házba, hogy azt hírülvigye Pénélopénak.
S még a küszöbnél járt, mikor így szólt Pénélopeia:
„Hírnök, a büszkeszívű kérők teveled mit üzennek?
Tán, hogy szolgálói az isteni hős Odüszeusznak
munkájuk hagyják, s helyett lakomájukat adják?
Bárcsak, míg kérnek, míg innen messze se térnek,
most ennék az utolsó és végső lakomájuk.
Sűrűn e házba sereglők, kik nyírjátok örökké
bölcseszű Télemakhosz vagyonát: hát tán sose mondták
még az apáitok egykor nektek, kisgyerekeknek,
hogy hozzájuk Odüszeusz, míg itt élt, milyen is volt?
Senkit a népből meg nem bántott, rossz szava sem volt
senkihez itt, pedig így szokták a dicső fejedelmek:
van kit gyűlölnék s van akit kedvelnek a nép közt.
Ő bizony itt gonoszat sohasem tett senkifiával;
míg ti gyalázatosat míveltek, a lelketek is rossz,
látszik: a jótettért sosem ébred benne a hála.”

Válaszul így szólt erre Medón, az okosszavu hírnök:
„Úrnőm, bárcsak a leggonoszabb ez volna a bajban.
Csakhogy még sokkal többet s iszonyúbbat akarnak
tenni a kérőid, mire őket Zeusz ne segítse.
Télemakhoszt el akarják veszteni ők hegyes ércel,
majd amikor hazatér, mert apja felől tudakozni
ment szenföldü Püloszba s az isteni spártai földre.”

Szólt; mire annak a térde s a kedves szíve elernyed,
és szavakat hosszan nem lelt, de a két szeme könnyel
telt meg teljesen és elakadt zengőszavu hangja.
Végülis így szólott, későn így adta a választ:
„Miért kelt útra fiam, hírnök? Gyorsröptű hajókra
szállnia nem kellett, mik a tág tenger paripái,

férfiakat szolgálva, s a nedves tért szelik által.
Tán csak azért, hogy még neve is pusztuljon a földről?”

Válaszul így szólt erre Medón, az okosszavu hírnök:
„Nem tudom én, hogy egy isten serkentett-e, vagy tán
lelke kívánta Püloszba kiküldeni, hogy tudakolja
apjának hazatértét, vagy hogy a vége milyen volt.”

Így szólt és Odüszeusz házán át ment el a hírnök.
Pénélopét pedig elborította a lélekölő kín,
számos széke közül nem bírt egyikre sem ülni,
sokdiszú hálóterme előtt odaült a küszöbre
s ott zokogott keserűn. Körülötte jajongtak a lányok,
mind az egész ház szolgálóinak ifja, öregje.
S köztük erős zokogással ekép szólt Pénélopeia:

„Kedveseim, bizony énnekem oly sok bánatot osztott
Zeusz, mint egynek sem, ki velem született, nevelődött:
hisz legelőször is elveszítettem oroszlánszívű
hős uramat, ki olyan sok erénnyel tűnt ki a nép közt,
roppant híre pedig Hellásztól Argoszig ért el;
s most édes fiamat hurcolta el innen a szélvész
termemből csúnyán, s nem tudtam róla, hogy elmegy.
Hát nyomorultak, nem volt köztetek egy se, ki engem
fölvert volna az ágyamról, noha tudta, mi készül,
míg fiam útban volt amaz éjszinü görbe hajóhoz.
Hisz csak tudtam volna meg én, hogy készül utazni,
itthon volna ma is, bármint sietett is az útra,
vagy ment volna, de engem holtan hagyva a házban.
Hívja a vén Dolioszt egyiktek azonnal élémbe,
szolgámat, kit az édesapám jöttömkor adott még,
és aki sűrűfájú kertemet őrzi: siessen,
s Láertész mellé odaülve beszélje el ezt mind,
hátha az agg valamely tervet tud szöni szívében,
tán kimegy, elpanaszolja a népnek, hogy kik akarják
meggyilkolni az ő, meg a hős Odüszeusz fiúsarját.”

Válaszul Eurükleia, a kedves dajka ekép szólt:
„Édes lányom, akár ölj meg, ha akarsz, gonosz ércel,
vagy tűrj meg termedben: a szót nem rejtem előled.
Én bizony ezt mind tudtam, s készítettem, amit kért:
édes bort s kenyeret; de nagy esküt vett ki belőlem,
hogy teneked nem szólok, amíg nem telt le tizenkét
nap, vagy vágyva reá, meg nem hallod, hogy elindult,
arcod szép bőrét zokogással hogy ne gyötörjed.
Inkább végy fürdőt, ölts ünnepi tiszta ruhákat,
s szolgálóiddal fölső házádba vonulva,
pajzsos Zeusz atya lányához, Pallaszhoz imádkozz:
ő azután fiadat kiségti akár a halálból.
S bajjal a bajbaborult öreget ne busítsd; sose hinném,
hogy végkép meggyülölték Arkeisziadésznak

nemzetségét isteneink; lesz még, aki úrként
bírja magastetejű házát s kint dús legelőit.”

Szólt, és elcsitította jaját, szüntette a könnyét.
Ő meg fürdőt vett és öltvén tiszta ruhákat,
ment föl a felső házba, a szolgák vele mentek;
ott a kosárba darát készítve be, kérte Athénét:
„Hallgasd meg szavamat, pajzsos Zeusz gyermeke, Győztes,
bármikor is ha a termeiben leleményes Odüsszeusz
néked ökör vagy kos hájas combját sütögette,
emlékezz most rá és drága fiam szabadítsd meg,
és a gonosz, dölyfös kérőket tőle elűzzed.”

Szólt s fölsírt; az imáját meghallgatta az úrnő.
Lent meg, az árnyas termek ölén zsvajogtak a kérők;
s egyik a fennhéjázó ifjak közt imigyen szólt:
„Választ már közlünk a sokatkért büszke királynő
férjet, s még nem sejti, milyen vész vár a fiára.”

Így szóltak, de bizony nem tudták, hogy mi esett meg.
Antinoosz pedig így szólt köztük szónoki szóval:
„Esztelenek, hagyjátok a dölyfös, büszke beszédet,
mert még lesz, aki hallja s a hírt elmondja a házban.
Induljunk inkább s csendben végezzük e tervet,
mindegyikünk szívének amely most ennyire tetszik.”

Így szólt, majd kiszemelt húsz férfit, a legderekabbat,
s már indultak a tengerpartra a fürgé hajóhoz.
És a hajót legelőször a mélyebb vízbe kivonták,
árbocot és vásznat raktak föl a barna hajóra,
és evezőket is illesztettek a szíjkarikákba,
mindet rendje szerint, fölvonva a tiszta vitorlát;
fegyvert hoztak a dölyfös szolgák mindegyiküknek.
És a hajónehezéket a vízbe kivetve, kiléptek;
majd vacsorát ettek s várták, hogy jőjjön az este.

Közben a felsőházban okosszívű Pénélopeia
már étlen-szomjan lefeküdt, nem evett, nem ivott, csak
hányta-vetette, derék fia megmenekül-e a vézből,
vagy leigáztatik-e a kevély kérők keze által.
Mint ahogyan töpreng az oroszlán férfisereg közt,
félve, mikor cselesen közelednek, s szűkül a gyűrű,
íly sűrű gondolatok közt lelte a mézizű álom:
szunnyadt hátrahajolva, elernyed minden ízében.

Ekkor az istennő mást gondolt, Pallasz Athénéé.
Képmást készített, ráadta egy asszony alakját:
Iphthímé volt ez, hősszívű Ikariosznak
lánya, kit Eumélosz vett el, s hazavitte Pheraiba.
S bajnok Odüsszeusz házához küldötte a képmást,
hogy föllelje a sírva jajongó Pénélopeiát,
s megszüntesse a sírását, könnyes zokogását.

Hálójába retesz szíjánál szállt be az ajtón,
és odaállt a fejéhez, s hozzá ily szavakat szólt:
„Alszol, Pénélopé, s búsul kedves szived egyre.
Csakhogy a gondtalan-életű istenek azt sose hagyják,
hogy sírj és keseregj, mert visszakerül fiad ismét:
mert hisz nem tartják vétkesnek az égilakók őt.”

Válaszul így szólt most az okosszívű Pénélopeia,
édes szunnyadozása alatt, álmok kapujában:
„Drágam hugom, mért jöttél el? Hisz látogatóba
nem jártál ezelőtt, mert messze van innen a házad.
S azt akarod, hogy szüntessem meg a sűrű siralmat
s bánkódást, mely a szívem, a lelkem nyugtalanítja.
Hisz legelőször is elveszítettem oroszlánszívű
hős uramat, ki olyan sok erénnyel tűnt ki a nép közt,
roppant híre pedig Hellásztól Argoszig ért el;
s most szeretett fiam is tovasiklott görbe hajóval
balgán, mert sem a tett, sem a szó még nem tudománya.
Gyermekeért férjemnél is jobban zokogok még:
reszketek érte nagyon, s aggódom, hogy baja támad
ott, ahová megy, a népek közt, vagy a tengeri úton:
mert sok a rosszakarója, ki cselt szó és meg akarja
ölni előbb, mintsem hazaérne az itthoni földre.”

Válaszul erre eképen szólt a homályos képmás:
„Bátorság, sose félj a szived mélyén ily erősen:
mert aki őt kíséri, olyan, hogy más is esengne
érte s az oltalmáért, mert van is arra hatalma:
Pallasz Athénaié, aki téged szán nyavalyádban;
ő küldött ide engem is, ezt elmondani néked.”

Válaszul így szólt most az okosszívű Pénélopeia:
„Hogyha te isten vagy, s istennek szózata küldött,
kérlek, szólj ama balsorsúról is nekem akkor,
él-e a földön még és látja a nap ragyogását,
vagy meghalt s ott van Hádész palotája ölében?”

Válaszul erre eképen szólt a homályos képmás:
„Nem fogok én néked szakadatlan szólani róla,
él-e avagy meghalt: kár mondani szélbevesző szót.”

Szólt, s a retesz mellett surrant ki a szíj közelében,
szélbe szaladt szélként. Fölocsúdott álma öléből
Íkariosz szép lánya: s a kedves szíve meleg lett,
mert igaz álmokép szállt hozzá, éji fejéskor.

Közben a kérők már kihajóztak a nedves utakra,
tervezgették Télemakhosz meredek veszedelmét.
Van bizonyos sziklás sziget ott, a habok közepében,
sziklásföldü Szamosz s Ithaké közt épp feleúton,
Aszterisz - így hívják, nem nagy: jó öblei vannak
kétoldalt; itt vártak lesben rá az akhájok.

ÖTÖDIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ TUTAJA

Éosz, ágyáról, gyönyörű Títhónosza mellől
fölserkent, fényt hozni az égi- s a földilakóknak;
ekkoron ültek ülésbe az istenek, és a körükben
fennendörgő Zeusz, akinek legtöbb a hatalma.
Köztük Athéna sorolta Odüsszeusz sok nyavalyáját,
róla beszélt, mert bánta, hogy ott van a nimfa lakában:
„Zeusz atya, és boldog, sosemúló égilakók mind,
már ne legyen soha jóakaró, nyájas se, szelíd se
egy jogaras vezető se, ne tudja szívében a törvényt;
csak legyen indulatos mindég, gonoszul cselekedjék;
mert ki sem emlékszik már isteni jó Odüsszeuszra
népe között, ahol úgy volt úr, mint jószivü apjuk.
Egy szigeten fekszik s iszonyú nagy kínok emésztik,
messze, Kalüpszó nimfa lakában; a nimfa erővel
tartóztatja, s ezért nem tud hazaérni honába:
mert hisz nincs neki jóvezős bárkája, se társa,
hogy hazajuttatná a vizeknek tágterü hátán;
s most meg akarják ölni fiát is, a hőnszeretettet,
majd amikor hazatér, aki apja felől tudakozni
ment szentföldü Püloszba s az isteni spártai földre.”

Erre a fellegtorlaszoló Zeusz válaszul így szólt:
„Lányom, ugyan mily szó szökkent ki fogad kerítésén.
Nem te magad tervelted el ennek a gondolatát, hogy
rajtuk majd Odüsszeusz hazatérve megállja a bosszút?
S Télemakhoszt te vezesd okos ésszel, hisz van erőd rá,
hogy sértetlenül érjen el újra az otthoni földre,
és a hiába kiszállt kérők hada visszahajózzék.”

Mondta, s ekép szólt Hermeiászhoz, drága fiához:
„Hermész, hisz te amúgyis mindenben követünk vagy,
mondd meg a szépfonatú nimfának: biztos a döntés,
tűrőlelkü Odüsszeusz már haza kell hogy eredjen
és isten ne kísérje, halandó földilakó se,
ám sokeresztékes tutajon bajlódva bolyongjon
és huszadik nap a sűrű-rögű Szkheriába elérjen,
phaiákok földjére, kik istenhez közel állnak,
s majd valamint istent, úgy tisztelik őt a szívében,
s elküldik bárkán szeretett földjére honának,
és adnak neki ércet arannyal, drága ruhát is,
dúsan, amennyit Trója alól sem hozna Odüsszeusz,
sértetlen ha a zsákmányból vinné haza részét.

Mert az a sorsa, hogy így láthassa szeretteit újra,
s nagytetejű házába kerüljön, az otthoni földre.”

Szólt; s Argosz megölője, a hírnök, nem maradott rest.

Mert gyönyörű saruját sebesen talpára csatolta,
ambrosziás, aranyos saruját, mely a tengeri úton
és a hatalmas földön vitte a szélfuvalattal.

Fogta a pálcáját, mellyel megigézi halandók
közt, akinek csak akarja, szemét, vagy szünteti álmát:
ezt markolva röpi tova Argosz erős megölője.

Píerián áthágva csapott le a vízre a légből:
s úgy suhogott a habok hegyiben tova, mint a sirály, ha
által a meddő sós víz sok félelmetes öblén
halra vadászva, tömött szárnyát megmártja a vízben:
torlódó habon át ugyanígy utazott tova Hermész.

Végre midőn odaért már arra a messzi szigetre,
ott a sötétlila tengerből a mezőre kilépett
és ment, mignem a nagy barlanghoz elért, hol a nimfa
élt, az a szépfonatú; s őt otthon lelte lakában.

Tűzhelye nagy lánggal lobogott, és szerte szigetjén
cédrusok és hasadó tujafák jóillata szállott,
míg égtek; s bent szép hangján danolászva a nimfa
járt a szövőszéknél és szőtt, vesszője arany volt.

Kétoldalt viruló erdő állt sűrűn a barlang
mellett, nyárfa meg égerfa s jóillatu ciprus,
rajta a szárnyaikat táro madarak raja fészkelte,
ölyvek meg baglyok s közelükben a tengeri varjak,
nyelvüket öltögetők, mik a víz közelébe sűrögnek.

Mélyölü barlangjának előtte, körül, buja széles
szőlőtőke virult, gyönyörű fürtök borították.

Tisztafehérvízü forrás négy folyt sorban előtte,
jó közel egymáshoz, s kanyarogva, ez erre, az arra.

Körben a zsenge mezők violával, petrezselyemmel
tarkállottak. A nemmúló is, e földre vetődve,
elbámul s látványa felett örvend a szívében.

Ott állt meg s ámult Argosz megölője, a hírnök.

Majd miután mindent megszemlélt lelkes örömmel,
nyomban a tág barlangba került. Meglátta Kalüpszó,
isteni úrnő, s el nem tévesztette személyét:

mert hisz a nemmúló örök istenek ismerik egymást,
s össze se tévesztik, lakjék bár távol az egyik.

Csak hogy a nagyszívű Odüszeuszt nem lelte meg ottbenn,
mert az a víz partján ült és sírt, mint azelőtt is,
könnyel, sóhajjal, siralommal tépve a lelkét.

Könnyhullajtva a meddő tengert nézte csak egyre.

S Hermészt megkérdezte Kalüpszó, isteni úrnő,
fényes székre leültetvén őt, szép ragyogóra:

„Mért jöttél, te aranyvesszős Hermész, ide hozzám,
tisztelt és szeretett? Sose jöttél sűrűn idáig.

Mondd ki, amit gondolsz: megtennem sürget a lelkem;

teljesítem, ha tudom, s ha a kérés nem lehetetlen.
Lépj beljebb, hogy ajándékom letehessem elébed.”

Hát ezt mondta az istennő, s odatette az asztalt,
ambrosziát tálalt, vegyítette a vérszinű nektárt;
ekkor evett meg ivott Argosz megölője, a hírnök.
Majd, hogy evett s lelkét eledellel fölvidította,
válaszul akkor eképen szólt szólalva szavakkal:
„Istennő istent, kérdeztél engem, a választ
megmondom neked őszintén, hiszen ezt is akartad.
Zeusz küldött ide engem erővel, bár nem akartam:
mert ki utaznék át önként ily végtelenül sok
sós vizen? Emberi város sincs a közelben, amelyből
áldozatot kapnánk, kitűnő, kívánt hekatombát.
Csakhogy a pajzsos Zeusz elméjét semmilyen isten
rá nem szedheti, szándékát meg nem hiusítja.
Mondja, hogy itt él nálad egy ember, a legnyomorultabb
köztük, akik Priamosz váránál küzdve csatáztak
hosszu kilenc évig, majd, földúlván, hazatértek
újra, de közben megsértették Pallasz Athénét,
az meg bős szélet ébresztett s vele nagy habok árját.
És jó társai akkor mind odavesztek a vészben,
őt pedig erre a partra sodorta a szél meg a hullám.
Zeusz óhajtja, hogy engedd el mennél hamarabb, mert
nem kell messze szeretteitől itt vesznie néki,
ám az a végzete, hogy meglássa szeretteit újra,
s nagyetejű házába kerüljön, az otthoni földre.”

Megdermedt e szavakra Kalüpszó, isteni úrnő,
és őt megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólt:
„Szívtelenek vagytok, s minden másnál irigyebbek,
istenek, és haragusztok az istennőkre, ha nyíltan
kedves férjé téve egy embert, ágyba fogadják.
Így mikor Óriónt kiszemelte magának a Hajnal,
könnyűéletű istenek, addig mart az irigység,
míg az aranyszékű szűz Artemisz Ortügiában
gyöngéd nyílvesszőivel azt le nem ölte az égből.
S szépfonatú Démétér is mikor Íasziónnal,
engedvén szive vágyának, szerelembe vegyült el
háromszor-fölszántott földön, nem maradott Zeusz
róla tudatlan: előlte fehér villámmal a férfit.
Most meg tőlem irigylitek, istenek, ezt a halandót.
Bár én mentettem meg, amint szálfára tapadt volt
egymaga, mert ragyogó villámmal fürge hajóját
Zeusz szétszelte, a borszinű víz közepébe szorítva.
És jó társai akkor mind odavesztek a vészben,
őt pedig erre a partra sodorta a szél meg a hullám.
Én láttam szívesen s tápláltam; mondtam is egyre:
még örökéletűvé teszem és örökös fiatallá.
Ám miután ama pajzstartó Zeuszt semmilyen isten

rá nem szedheti, szándékát meg nem hiusítja,
menjen hát, ha ekép buzdítja, sietteti őt Zeusz,
meddő sós vizen át; de kíséretet én hogyan adjak?
hisz nincs jóvezős gályám és embereim sem,
hogya hazajuttatnák a vizeknek tágterü hátán.
Ámde tanácsot adok szívesen, sose rejtem előle,
hogya sértetlenül érjen egészen az otthoni földig.”

Néki eképen szólt Argosz megölője, a hírnök:
„Hát csak eresszed el így, és féld Zeusz szörnyü haragját,
földühösödve nehogy haragudjék rád a jövőben.”

Így szólt s már szállt is tova Argosz erős megölője;
s ekkor a nagyszívű Odüsszeuszhoz ment el a fennkölt
nimfa, mivel hallotta, amit Zeusz néki üzent volt.
Ülve találta a parton: nem száradt soha könnye,
élete édes tartama így folyt el, hazavágyott
bánatosan, mert már nem tetszett néki a nimfa.
Éjeit ott töltötte azonban kényszerűségből,
mélyölü barlangban, vágy nélkül a vágyakozónál:
ám napközben a sziklás partfokon ülve kesergett,
könnyel, sóhajjal, siralommal tépve a lelkét,
s könnyhullajtva a meddő tengert nézte csak egyre.
Most odaállt mellé, s ezt mondta az isteni asszony:
„Gyászsorsú, ne siránkozz itt, ne enyésszen örökké
életed: én immár téged szívesen hazaküldlek.
Rajta tehát, dönts nagy szálfákat, vedd a szekercét
s készíts véle tutajt, magasán padlózd fel a széles
alkotmányt, hogya ködbevesző vizen át tovahordjon.
S én eledelt, vizet, és elegendő vérszinü bort is
hordok rá, hogya az éhet, a szomjat tőled elűzze,
és köntöst is adok; szelet is támasztok előre,
hogya sértetlenül érj el egészen az otthoni földig,
hogya az istenek óhajtják, kik az égbe lakoznak,
s nálam erősebbek tervekben, teljesítésben.”

Így szólt; s megdermedt a sokattúrt fényes Odüsszeusz,
és őt megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólt:
„Más a te szándokod, istennő, nem az én hazatértem,
hogya tutajjal akarsz elereszteni tengeri útra,
szörnyü, keserves mélyvizen át, mit a fürge, arányos
gálya se szel hamar át, szökdelve az isteni szélben.
Óhajod ellen ugyan bizony én a tutajra se lépek,
istennő; ha te nem téssz nekem szörnyü nagy esküt,
hogya nem tervezel ellenem újabb rettenetes bajt.”

Szólt; mire elmosolyodva Kalüpszó, isteni asszony,
megsimogatta szelíd kézzel, szót szólva kimondta:
„Lám, be ravasz vagy, nem butaság a te nagy tudományod:
hogya gondoltad el ezt, amivel szavaimra feleltél!
Tudja tehát meg a föld a szavam, s odafönt a nagy ég is,

s vélük a Sztüx mélységbefutó vize is, mely a boldog
égilakók legfőbb s legszörnyűbb esküevője,
hogy nem tervezek ellened újabb rettenetes bajt.
Ám azt tervezem és mondom, mit hogyha magamnak
volna ilyen nagy gondom, tudnék adni tanácsul:
mert méltányos az én elmém is, nemcsak a másé,
s nincs vasból kebelemben a szívem, tud könnyörülni.”

Szólt, és ment is előre azonnal az isteni asszony
nagysebesen; s Odüszeusz ment véle, követte az istent.
Ment üreges barlangba az istennő meg a férfi,
s ez le is ült ama székre, amelyről épp az előbb kelt
Hermész föl, s odahordta a nimfa a dús eleséget,
étket-italt, amilyent a halandó emberek esznek;
ő maga szemközt ült le az isteni hős Odüszeusszal,
s ambrosziát és nektárt hoztak elébe a lányok.
S ők kirakott kész étkek után kezüket kivetették.
És miután gyönyörükre beteltek evéssel, ivással,
köztük a szót így kezdte Kalüpszó, isteni úrnő:
„Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüszeusz,
ennyire vágyol már szeretett földjére hazádnak
menni, azonnal, most? Légy boldog mindazonáltal.
Hogyha azonban a szíved tudná, mennyi siralmat
kell még eltűrnöd, mielőtt végkép hazaérnél,
akkor nem mennél, őriznéd vélem e házat,
és örökéletűvé lennél, bármennyire vágyol
látni az asszonyod, őt, akiért sírsz minden időben.
Nála azonban nem csúnyábbnak lenni dicsekszem:
termetem és alakom van olyan; de nem is vetekedhet
földi halandó nő ilyenekben az istennőkkel.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüszeusz:
„Úrnőm, istennő, ne neheztelj. Jól tudom én is,
s biztosan azt, hogy nálad a jóeszű Pénélopeia
gyarlóbb szépségű és kisebb, hogyha tekintjük:
földi halandó ő, te örök vagy s meg nem öregszel.
Ám még így is vágyva kívánom minden időben
otthonomat s hazatértem napját látni, elérni.
Hogyha egy isten tör szét újra a borszinü áron,
elviselem, hisz kintűrő kebelemben a lelkem:
mert már jó sokat eltúrtem, s küszködtem elégszer
tengeren és harcban; hát jójjön ez is tetejébe.”

Így szólt; és lebukott a nap és eljött a sötétség;
mentek ketten a mélyüregű barlang zugolyába
és odabent egymás mellett szerelemnek örültek.

Majd hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
hát köpenyét, ingét fölvette azonnal Odüszeusz,
tisztá fehér széles leplét fölvette a nimfa,
könnyűt és kecseset, csípője köré övet öltött,

szép aranyosmívűt, s fátylat borított a fejére.
S így rendezte a hősszívű Odüsszeusz hazatértét:
nagy fejszét nyújtott neki át, markába beillőt,
kétélűt, ércből készültet, melybe a pompás,
ékes, olajfából faragott nyél jól beleillett;
s véle csiszolt bárdot; s már ment is előre az úton
széle felé a szigetnek, ahol nagy fák magasodtak,
nyárfa meg éger s égignyúló büszke fenyőfa,
rég ki száradt fák, melyek mind könnyeden úsznak.
És miután odavitte, ahol magasodtak e nagy fák,
indult vissza a házba Kalüpszó, isteni asszony.
Ő meg vágta a fát, sebesen végezte a munkát.
Húsz törzset vágott ki, s a fejszével lefaragta
ágaikat, legyalulta tudón, csaptatta zsinórral.
S fűrókat hordott ki Kalüpszó, isteni asszony:
s ő egymáshoz is illesztette, kifűrva, a fákat,
s összeerősítette eresztékkal, cövekekkel.
Mint amilyen szélesre keríti az ács a teherrel
járó bárka erős derekát, mert érti a dolgát,
jó tutáját ugyaníly szélesre faragta Odüsszeusz.
Bordákat tett rá, támasztván sűrű cölöppel,
végre keresztbe gerendákkal befejezte a munkát.
Árbocot állított bele és a vitorlarudat, mely
jól odaillott, és hogy irányíthassa, a kormányt.
Fűzfonadékkal az oldalait körül is kerítette
oltalmul habok ellen; s lombot szórt a tutajra.
Vásznakat is hordott ki Kalüpszó, isteni asszony,
néki, vitorlákhöz: s ezeket jól szabta ki szintén.
És a vitorlavonó- meg a talpkötelet kifeszítve,
hengereken tutáját taszította az isteni vízre.

S hogy negyedik nap jött, már készen is állt az egész mű;
s őt ötödön szigetéről már tovaküldte Kalüpszó,
megfürdette, s adott azután rá illatos öltönyt.
Két tömlőt helyezett a tutajba az isteni úrnő:
egy nagyot édesvízzel, a párját éjszínű borral,
s egy zsákot: tele volt az szívvidító falatokkal.
Langyos jó szelet is küldött útjára, szelídet.
Vásznait így vígan feszítette ki fényes Odüsszeusz,
kormány mellé ült, s vezetett, jól értve a módját,
s míg ott ült, sose hullt le a szemhéjára az álom;
Pléiaszok fényét, későn lenyugodni Boótészt
s látta a Medvét is - más néven híva Szekér ez -
mint forog egyhelyben, míg Óríont lesi egyre,
s egymaga nem fürdik meg csak soha Ókeanoszban;
mert úgy mondta Kalüpszó néki, az isteni úrnő,
hagyja a balkeze mellett azt, így járja a tengert.
Tíz és hét napon át siklott tutajával az áron,
ám azután föltűntek a phaiák nép szigetének

árnyas csúcsai, hogy közelükbe került a tutajjal:
mint füge lombja merült föl e föld a köd-ülte vizen fönt.

Ekkor az aithiopoktól jött s meglátta Poszeidón
őt, Szolümosz bércek tetejéről: látta hajózni
hab hegyiben. S a szívében jobban megharagudva
megcsóválta fejét, s lelkéhez azonnal ekép szólt:
„Jaj, be nagyon másként döntöttek az égben Odüsszeusz
sorsa felől, míg én oda voltam az aithiopoknál:
íme, a phaiák föld közelébe került, hol a sors már
őt a bajok szorító hurkából megszabadítja.
Ámde kimondom, hogy még addig is éri elég baj.”

Szólt, és fellegeket gyűjtött, feldúlta a tengert,
kézbevevén szigonyát, minden viharát kizavarta
mindenféle szeleknek; a felhőkkel betakarta
egybe a földeket és vizeket; s éj szállt le az égből.
Összecsapott a Notosz s Eurosz, s Zephürosz zuhatagja,
és légszülte, magas habokat hajtó Boreász is.
Ekkor Odüsszeusz térde s a kedves szíve elernyedtt,
s felsóhajtva, eképen szólt nagylelkű szívéhez:
„Jaj nekem, én nyomorult! Mi baj ér még végülis engem?
Félek, mind igaz az, mit az istennő szava jósold;
mondta, hogy én a vizen, mielőtt honi földem elérném,
még betetőzőm a kínjaimat: s ez teljesedik mind.
Mekkora felhőkkel koszorúzza hatalmas egét Zeusz,
már földúlta a tengert is rohanó viharával
mindenféle szeleknek. Kész meredek veszedelmem.
Háromszor boldog s négyszer minden danaosz, ki
tágterü Trója alatt hullott el az Átreidákért.
Estem volna el én, töltöttem volna be sorsom
aznap, amint legtöbb hegyes érckeleveztt hajítottak
Trója vitézei rám, körülötte a holt Akhileusznak:
elföldeltek volna, nevem zengnék az akhájok:
s most nyomorult és csúnya halál zsákmánya leszek csak.”

Így szólt épp, mikor egy nagy hullám érte fölülről,
szörnyű sebes, s a tutajt tovaapenderítette az árban.
Messzezuhant a tutajról most, tovalökve a kormányt,
mit kézbentartott; s kavarogván szörnyű szelekkel,
kétfele törte az árbocot épp közepén a vihar, míg
messze esett be a vízbe a rúd meg a könnyű vitorla.
Ő maga hosszan a habnak alája került, s a hatalmas
vízzuhatagból azonnal elővergődni nem is volt
képes: ránehezült, mit a nimfa adott, az az öltöny.
Nagynehezen bukkant csak föl, köpködt a tenger
sok keserű habját, mely csörgedezett a fejről.
Ám a tutajt még így, még kínjai közt se feledte,
hab hegyiben nekilendülvén elkapta a szélét,
és közepére leült, a halált s véget kikerülve.
Azt pedig üzte a szörnyű nagy áradat erre meg arra.

Mint ha az északi szél ősszel hord sűrű bogáncsot
végig a pusztán, s összetapadva keringenek a kórók,
így hányták a tutajt a futó szelek erre meg arra:
s hol Boreásznak dobta Notosz, hogy kényire hordja,
hol Zephürosznak az Eurosz, hogy kergesse előre.

Kadmosz lánya, a széplábú Ínó odanézett,
Leukotheé, ki halandó nő volt, emberi-hangú,
rég, de a sós habokon most isteni tisztelet éri.
Ez könyörült meg a kínban hányódó Odüsszeuszon;
mint a madár bukkant föl azonnal a tengeri habból,
és sokeresztékes tutajára fölülve ekép szólt:
„Gyászsorsú, te, a Földrázó így szörnyű haraggal
mért űz, ellened így sok bajt mért ültet el egyre?
Csakhogy mégsem emészt el téged, akárhogy akarja;
tedd csak, amit mondok, mert látom, hogy buta nem vagy:
vesd le ruháidat itt, tutajod meg bízd a szelekre,
hordják el; s igyekezz hazatérni, csak ússz a kezeddél
phaiák földre, ahol sorsod, hogy megmeneküljél.
Vedd csak ez isteni fátylat, a melled alá kifeszítve
kössed föl, s nem kell félned kintől, se haláltól.
És miután kezeiddel a szárazföldet eléred,
vesd le magadról újra, s a borszinü vízbe hajítsd be,
messzire, és közben fordítsad másfele arcod.”

Ezt mondotta az istennő, s odaadta a fátylat,
ő maga visszamerült a magashullámu vizekbe,
mint a madár; s már elborította az éjszinü hullám.
Töprengett ezután a sokattúrt fényes Odüsszeusz,
s felsóhajtva eképen szólt nagylelkü szívéhez:

„Jaj nekem, ellenem itt valamely isten nehogy új cselt
szőjjön még; ez biztat most a tutajt odahagynom.
Nem teszem ezt mégsem, mert távol látta szemem még
innen a földet, ahol, mint mondta, nem ér el a vész már.
Így teszek inkább, mert ezt látom a leghelyesebbnek:
míg az eresztékekben a szálfák tartanak együtt,
addig helytmaradok, s ami kín gyötör, elviselem még;
ám ha talán tutajom darabokra szakítja a hullám,
úszni fogok, hiszen úgyse tudok kieszelni különbet.”

Míg ezt hányta-vetette a lelkében s a szívében,
addig a Földrázó nagy hullámot magasított,
szörnyű, nehéz, dagadóívút és rázuditotta.
Mint amidőn az erős szél száraz polyvarakást fű
szerte, s a szélben a szálak szállanak erre meg arra:
úgy szétszórta a nagy szálfákat. Csakhogy Odüsszeusz
egy szálfára hamar fölhágott, meglovagolta,
és mit az isteni nimfa adott, levetette ruháját.
Nyomban a melle alá kifeszítve kötözte a fátylat,
s fejfelé előre a vízbe bukkott, kezeit kifeszítve,

hogy sebesen tovaússzon. A Földrázó odanézett,
megcsóválta fejét, s lelkéhez azonnal ekép szólt:
„Hát így, sok nyavalyát szenvedve bolyongj a habok közt,
míg nem jutsz el a Zeusztól táplált emberi néphez,
s azt hiszem én, még így se fogod bajodat keveselni.”

Szólt és megcsapkodta sörényes szép paripáit
és Aigaiba került, hol híres csarnoka várta.

Ekkor azonban mást gondolt Zeusz lánya, Athéné:
minden többi fuvallatnak lekötözte az útját,
s rájuk szólt, hogy szűnjenek és lepihenjenek újra:
s küldte a gyors Boreászt, megtörte előtte a hullám
habjait úgy, hogy a jóvezős phaiákokig érjen
isteni sarj, Odüsszeusz, a halált s a veszélyt kikerülve.

Két éjen s napon át hányódott ekkor a duzzadt
hab tetején, szíve sokszor várta a végveszedelmet.
Ám hogy a harmadikat meghozta a széphaju Hajnal,
akkor elült már végre a szél; szélcsendben a hullám
elsímult: s Odüsszeusz meglátta közelben a földet,
vizsgán nézve, midőn egy nagy hullám fölemelte.
Mint ahogyan gyerekek megörülnek, látva, hogy éled
apjuk, akit kórság leterít, nagy kínok emésztik,
rég sorvad, valamely haragos daimón dühe gyötri,
s most örömkre az istenek őt kisegítik a bajból,
úgy megörült Odüsszeusz, meglátva a földet, az erdőt,
s úszott nagysebesen, hogy fölhághasson a partra.
És mikor annyira volt, ahová még ér a kiáltás,
meghallotta, amint szirt szélén bömböl a tenger:
szárazföld fele zúgva rohant a hatalmas hullám,
szörnyen ömölve, szakadva, s a hab mindent beborított:
mert nem akadt sem öböl, se hajónak jó menedékhely,
csak kinyuló meredélyek, szirtek, tengeri sziklák.
Ekkor Odüsszeusz térde s a kedves szíve elernyedtt,
s fölsóhajtva eképen szólt nagylelkű szívéhez:
„Jaj nekem, íme reményem sem volt, s hagyta a földet
látnom Zeusz, átszeltem a roppant mélyvizet is már,
most pedig itt nincs út kikerülnöm a szürke habokból;
mert odakint éles sziklák, körülöttük a hullám
zajlik zúgva, kopár nagy szirtfok fut föl az égre,
s partig-mély az a víz, nincs hely megvetnem amott sem
mindkét lábamat és a veszélyből elmenekülnöm;
csak valahogy még éles szirtre ne csapjon a hullám,
hogya kilépek; minden igyekvés kárba megy akkor.
S rézsút hogya uszom, part mentén, lesve-keresve
vízbefutó lejtős partrészt vagy tengeri öblöt,
félek, rámcsap a szélvész még és messzevisz újra
át a halas hab háta fölött, míg nyögve kesergek,
s tán még rám is uszít valamely viziszörnyet az isten,

mint aminőt eleget táplál neves Amphitríté:
mert tudom én, a neves Földrázó mennyire gyűlöl.”

Míg ezt hánnya-vetette a lelkében s a szívében,
addig a nagy hullám kövecses partfokra sodorta.
S ekkor a bőre lejön, szétzúzza a szirten a csontját,
hogya nem ad jó gondolatot neki Pallasz Athéné:
lódult s kétkézzel sebesen megfogta a sziklát,
nyögve tapadt meg azon, míg átment rajta a hullám.
Így menekült meg tőle; de jött az visszafelé is,
megcsapta s bevetette megint jó messze a vízbe.
Mind amidőn polipot húznak kifelé odujából,
s szívókáira sűrű kavicsdarabok tapadoznak,
néki a bőre eképen jött le merész tenyeréről,
szirtre tapadva; s a roppant hullám elborította.
S most a szegény Odüszeusz elpusztul a végzete ellen,
hogya nem ad neki jó értelmet Pallasz Athéné.
Fölbukkanva megint, hogy a hullám part fele zúdult,
úszni eredt kifelé, rézsút, hogy hátha talál még
vízbefutó lejtős partrészt vagy tengeri öblöt.
Majd amidőn úszván egy szépvizű tiszta folyamnak
torkolatához elért, ezt látta a legkitünőbbnek,
mert széltől védett volt s nem volt szikla sem arra;
áramlást érzett, s e fohászt mondotta szívében:
„Bárki vagy is hallgass meg, uram, könyörögve köszöntlek,
mélyvízből üzött hozzád fenyegetve Poszeidón.
Mert tisztelt, s a nagy istenek is becsülik, ki bolyongva
oltalomért fordul hozzájuk; mint ahogy én most
térdedhez s a vizedhez elértem, küzdve sokáig.
Hát könyörülj, uram: esdeklődnek lenni dicsekszem.”
Szólt; s rohanó folyamát meg is állította az isten
s hullámát; kisimítva előtte az árt, befogadta
torkolatába. Kiért, s már csuklott össze a térde
s izmos két keze; mert a szívét leigázta a tenger.
Puffadt volt az egész teste, s bugyogott ki a sós víz
orrán és száján; elakadt lélegzete, hangja,
és alig élve hevert, szörnyen kimerült a habokban.
S hogy föllélegzett s megtért kebelébe a lélek,
akkor az istennő fátylát levetette magáról
és a folyam sós habba kevert sodrába bedobta;
azt meg visszafelé ringatta az áradat, így ért
Ínó drága kezébe hamar. S ő ment el a víztől,
megcsókolta a gazdag termőföldet a sás közt,
s főlshajtva eképen szólt nagylelkű szívéhez:
„Jaj nekem, én nyomorult! Mi baj ér még végülis engem?
Hogya a víz mellett maradok zord éjjelen által,
még a gonosz dér tesz majd tönkre s a hajnali harmat,
mert hiszen úgylis alig lihegek s kimerült a szívem már:
mert hajnal fele hűvös szellő jár a folyóról.
És ha a domboldalra megyek, s ott árnyteli erdő

bokrainak sűrűjében elalszom - már ha a fagy meg
fáradtságom hagy, s rámszállhat a mézizű álom -
félek, még a vadak zsákmánya, falatja leszek majd.”

Töprengett, s azután ezt látta a leghelyesebbnek:
ment, s erdőt keresett: föllelte a víz közelében,
messzire látszott: s ott két fának az ága alá ért,
egy helyről nőttek: szelid ez, vadolajfa a másik.
Át nem járta a fúvó szél nedves dühe őket,
nem nyilazott sugarával a fénylő nap se közéjük,
rajtuk a záporosó sem járt át: annyira sűrűn
egybefonódva terültek szét; Odüsszeusz odabujt hát
lombjuk alá. Majd összekotort két drága kezével
egy széles heverőt; az avarhalom éppen elég volt,
hogy két embert is, vagy akár hármat betakarjon,
téli vihar ha szakad, ha akármily szörnyen is őrvöng.
Látván ezt, megörült a sokattúrt fényes Odüsszeusz,
és közepébe feküdt, hullott lombbal takarózva.
Mint amidőn paraszát a sötét hamuval betakarja,
messze határszálen, szomszédától távol, az ember,
s őrzí a tűz magvát, másutt hogy kérni ne kelljen,
úgy takarózott lombbal Odüsszeusz. Néki Athéné
álmot szórt a szemére, hogy az szüntesse azonnal
nagy kimerültségét, jó szemhéját betakarva.

HATODIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ MEGÉRKEZIK A PHAIÁKOKHOZ

Hát így szunnyadt ott a sokattűrt fényes Odüsszeusz,
álom- s fáradtság-nyügözötte; azonban Athéné
most városba suhant be, a phaiák férfiakéba,
hajdan akik tágtáncsterü nagy Hüperéia öblében
laktak, s szörnyü kevély vad Küklópsz-nép közelében,
kik pusztították őket, mert több erejük volt.
Onnan az isteni Nauszithoosz kivezette a népét,
búzaevő ember-fajtól távol Szkheriába,
házakat épített, bástyával övezte a várost,
templomokat magasított s szétszította a szántót.
Őt leigázta a vég, Hádész házába került már,
s most a király, kit az ég bölccsé tett, Alkinoosz volt.
Ennek a háza felé sietett a bagolyszemű Pallasz,
gondolkodva a hősszívű Odüsszeusz hazatértén.
Ment be a jólfaragott hálóba, amelyben a lányka
szunnyadt, s mint örök istennő, oly szépalakú volt:
Nauszikaá, lánysarja a nagyszívű Alkinoosznak,
s még két szolgáléány, Khariszoktól bájos, a szélső
két oszlop töviben; s tündöklő ajtaja zárt volt.
Ő a leány ágyához osont, sebesen, fuvalatként,
s ott fejtől állt meg, s megszólította szavával,
tenger büszke hajósa Dümász lányának alakját
öltve, ki egykoru volt a leánnyal, s drága szívének.
Ennek alakjában szólt most a bagolyszemű Pallasz:
„Nauszikaá, mért szült az anyád ily lusta leánynak?
Elhanyagolva hever tündöklő drága ruhád mind,
és közeleg lakodalmad, azon szép tiszta ruhát kell
öltened és adnod majd, kik hazavisznek, azoknak:
mert hiszen ebből kél a leány jóhíre a nép közt,
apja is ennek örül, s vele örvend anyja, az úrnő.
Hát csak eredjünk mosni, amint fölfénylik a hajnal:
s én nyomodon sietek versengeni, hogy hamarabb légy
készen véle, hiszen nem léssz te soká hajadon már:
mert hisz a községből megkérnek a legderekabbak
minden phaiák közt, honnét a te törzsed is indul.
Hát korahajnalban buzdítsd neves édesapádat,
hogy szekeret s öszvéreket adjon fölszereléssel:
fussanak öltönyeiddel, övekkel, szép takarókkal.
És magad is helyesebb, ha ekép mégy, nem gyalog indulsz,
mert a mosógödrök még innen messze fekszenek.”

Szólt s ezután elment a bagolyszemű Pallasz Athéné,
szállt az olümposzi csúcsra: az istenek el nem enyésző
székhelye az, mondják. Soha szél nem rázza, nem ázik

záporban, sose hull rá hó, de a szép levegőég
felhőtlen, s futkároz rajta a tiszta verőfény:
ott mulatoznak a boldog olümposzi istenek egyre.
Hát, miután intette a lányt, oda szállt el Athéné.

S jött is a széptrónszékű Hajnal, s drágaruhájú
Nauszikaát fölverte: csodálta a lányka az álmot,
s termeken át indult, a szülőinek is hirüladni:
jó apjának s anyjának; bent lelte meg őket.
Anyja a tűzhelynél szolgálólányai közt ült
s tengeri-bíbor szállal szőtt; apját pedig akkor
érte, mikor kifelé ment épp, a neves fejedelmek
gyűlésébe, hová fényes phaiákjai hívták.
Hát odaállt szeretett apjához a lányka s ekép szólt:
„Édes apus, szekeret nem akarnál adni ma nékem,
jókerekűt, magasat, hogy drága ruháim a vízhez
mosni vigyem, hisz mind szennyes halmokba hevernek?
Hozzád is, mikor ott a tanácsban döntesz a legfőbb
embereiddel, az illik, hogy csupa tiszta ruhát hordj.
Öt kedves fiad is van még palotádnak ölében,
kettő már házasság, de a többi legény a javából,
s mindig tiszta mosott köpenyegben akar valamennyi
menni a táncba: s mindevvel gondolni nekem kell.”

Így szólt, mert szégyelt viruló nászt mondani édes
apja előtt. De az értett mindent, s válaszul így szólt:
„Nem tagadom meg tőled az öszvért s mást se, szülöttem.
Hát csak eredj: majd fölszerelik szekerünket a szolgák,
jókerekűt, magasat, kast is tesznek tetejébe.”

Mondta, parancsot adott, s megtették nyomban a szolgák.
Jókerekű szekerét ellátták fölszereléssel,
két öszvért hoztak s a szekérnek elébe befogták;
fénylő köntöseit terméből hozta a lány is.
És a ruhát fölrakta gyalult sima szép szekerére;
majd ládába rakott üdítő eleséget az anyja,
sokfélé, húst tett bele, bort öntött be a kecske-
tömlőbe; s fölszállt ezalatt a leány a szekérre.
S még szinarany korsót is adott neki síkos olajjal,
szolgaleányaival hogy a parton megkenekedjék.
Az megfogta a fényes gyeplőt, fogta az ostort,
s indított vele: két öszvér dobogása dübörgött.
Csörtettek szakadatlan, vitték őt s a ruhákat;
nem maga ment csak, a szolgaleányok is útnakeredtek.

És amidőn a folyó gyönyörű sodrához értek,
sűrű mosógödrökhöz, ahol szép víz elegendő
ömlik elő s ki, nagyon szennyest is mosni fehérre,
akkor a két öszvért a szekérből nyomba kifogták,
s forgatagoshullámu folyó partjára terelték,
rágjanak édes jó füveket. Maguk ott a szekérről

két kézzel hordták a ruhákat az éjszinű vízbe,
és sebesen vetekedve taposták lent a gödörben.
És az egész szennyest hogy tiszta fehérre kimosták,
végül a tengerparton sorban szétteregették
ott, hol a parti kavics legtisztább lett a haboktól.
Megfürdöttek, a fényes olajjal megkenekedtek,
és a folyó partján lakomához láttak utána;
nap sugarán hagyták száradni a tiszta ruhákat.
Élvezvén az ebédet a szolgálók s a királylány,
fátylukat eldobták s labdával játszva mulattak:
hókaru Nauszikaá vezetett, táncolva daloltak.
Mint nyilas Artemisz úrnő jár a hegyek meredélyén,
járja a hosszugerincű Téügetoszt s Erümanthoszt,
hol vadkanra, szökő szarvasra vadászik örömmel,
s véle a pajzsos Zeusz lánysarjai, völgybeli nimfák
játszadózón járnak, s Létó örvend a szívében:
mert mindannyi közül feje, homloka úgy kimagaslik,
s könnyen ráismerni, pedig gyönyörű valamennyi:
szolgái között így tűnt ki a szép hajadonlány.

Ámde midőn haza kellett már indulnia újra,
s öszvért is befogott, beredőzte a drága ruhákat,
akkor mást gondolt a bagolyszemű Pallasz Athéné:
ébredjen föl már Odüsszeusz és lássa a szép lányt,
az meg a phaiák városhoz vezetője lehessen.
Szolgálója felé hajított labdát a királylány:
elvéttette, s a mély örvénybe zuhant a labda.
Fölsikítottak a nők: föl is ébredt fényes Odüsszeusz,
és föl is ült, így töprengett a szívében, eszében:
„Jaj nekem, újra milyen népek földjére jutottam?
Dölyfősek-é, vadak-é, törvénnyel mitse törődök,
vagy vendégszeretők s elméjük féli az istent?
Mintha leányok hangja sikoltott volna köröttem,
nimfáké, kik a csúcson laknak, a bérc meredélyén,
és a folyók forrásainál, s a füves legelőkön.
Tán szóval szóló népek közelébe kerültem.
Rajta, magam fogom ezt megtudni s látni szememmel.”

Szólt, s a sűrűből már bújt is ki a bajnok Odüsszeusz,
ágot tört le erős markával a rengeteg erdőn,
lombosat, ezzel testét fedte, takarta szemérmét.
Mint a hegyekbennőtt, erejében biztos oroszlán,
ment, ahogy az megy a szélben, esőben a két szeme fényben
szikrázik, s ökrökre rohan, vagy a gyöngye juhokra,
vagy szarvasra az erdőn, s arra is úzi a gyomra,
hogy juhokért az erős aklok közepére berontson:
így kívánt Odüsszeusz szépfürtű szüzek seregébe
törni ruhátlanul is, mivel ennyire bajba szorongott.
Rettenetesnek tűnt fel előttük a tengeri habtól
rútan; szétrebbenve futottak a parti fokokhoz.

Csak maga Nauszikaá várt; mert szívébe Athéné
merszet tett és tagjaiból kiemelte a félést.
Szembe tekintve csak állt; Odüszeusz meg hánya-vetette:
átkulcsolja-e térdeit, úgy könyörögjön a lányhoz,
vagy csak a távolból, hízelgő szókkal, esengjen,
hogy városba vezetné tán és adna ruhát rá.
Így töprengett és úgy látta, hogy ez helyesebb lesz:
távolból fog csak hízelgő szókkal esengni,
hogy haragos ne legyen, ha a térdét illeti kézzel.
Édesen és ravaszul hát hozzá nyomban ekép szólt:
„Úrnőm, esdekelek; ki vagy? isten? földi halandó?
Hogyha te istennő vagy, a tágterü égbe lakók közt -
Zeusz atya gyermeke: Artemisz az, kihez én a leginkább
tartalak arca hasonlónak, termetre s alakra;
és ha halandó vagy, ki a földön tartja lakását,
boldog apád háromszor, anyád is boldog, az úrnő,
és testvéreid is háromszor: bennük a lélek
örvendezve repes bizonyára örökre miattad,
táncbavegyülni ha látnak ilyen szép tiszta virágot.
Ámde legáldottabb a szívében mindegyikük közt
az, ki ajándékkal megnyer s házába vezet majd.
Mert sohasem láttam még ily szép földi halandót,
sem férfit, sem nőt: ha tekintlek, a bámulat elfog.
Egykor Déloszban, nagy Apollón oltáránál
láttam ily ifju, magasbaszökő pálmának a törzsét:
mert ott is jártam, sok nép követett amaz úton,
melyen olyan sok csúf nyomorúság várakozott rám.
Hát mikor azt láttam, bámultam ekép a szivemben
hosszan, mert oly szálfá a földről még sose szökkent,
mint téged bámulva csodállak, s félek erősen
térdedet átkulcsolni; nehéz bú súlya szakadt rám.
Tegnap, húsz nap után, sikerült kikerülnöm a borszín
vízből: eddig a hullám és rohanó vihar űzött
Ógügié szigetéről. Most idedobva a daimón
tán valamely új bajba kever; mert nem hiszem ám, hogy
végeszakad, még sok bajt mérnek az istenek énrám.
Hát könyörülj, úrnőm: mert hozzá jöttem először
annyi keserves kínom után, nem is ismerek embert
egyet sem, kik e várost lakják, ezt a vidéket.
Rajta, mutasd az utat, valamely rossz rongyot is adj rám,
tán hoztál a ruhák számára magaddal ilyesmit.
S néked az istenek adják meg mindazt, mire vágyol,
férjet s háztartást, s hozzá gyönyörű egyetértést:
mert hiszen annál nincs soha szebb és nincs derekabb sem,
mint mikor egymást értő szívvel tartja a házát
férj és nő, nagy fájdalmára a rosszakaróknak,
jóakarók örömére, jeles hírére maguknak.”

Erre a hókaru Nauszikaá neki válaszul így szólt:
„Jó idegen, nem vagy hitvány te, sem esztelen ember;

csak hogy olümposzi Zeus magá osztja az emberek üdvét,
jóknak is és rosszaknak is úgy, ahogy őneki tetszik:
ezt osztotta neked, s túrnöd kell mindenestre;
most miután a mi várunkat, földünket elérted,
nem léssz már szűkébe ruhának, semmi olyannak,
mit sokateltűrt esdekélőnek nyújtani illik.
Néked a várost megmutatom; halld népe nevét is:
phaiákok lakják, az övék ez a föld, ez a város,
én meg a lánya vagyok nagyszívű Alkinoosznak,
s nála találod a phaiák nép erejét s a hatalmát.”

Szólt, és széphaju szolgálóinak adta parancsát:
„Vissza, ti szolgálók; hova futtok e férfit láttán?
Tán csak nem hiszitek, hogy minket bántani kíván?
Nincsen olyan földönsiető ember, sosem is lesz,
phaiákok földjére ki pusztító akarattal
érkeznék: mert drága kegyében az ég lakóknak
ember-messze lakunk a zajongó tengeri árban,
itt, a világ szélén, s nem jár ide földi halandó.
Csak hogy ez itt nyomorult, hányódva került szigetünkre,
gondoznunk kell őt: mert Zeustól ér ide minden
koldús és idegen, s a kevés is jólesik annak.
Rajta, leányok, kínáljátok ebéddel, itallal,
s fürdessétek meg, hol a szél nem fű, a folyóban.”

Szólt; mire egymást biztatgatva megálltak a lányok,
széltől védett helyre vezették őt, hova küldte
Nauszikaá, lányarja a bölcsszívű Alkinoosznak;
és mellé rakták a palástot, az inget, a köntöst;
adtak arany korsót Odüsszeusznak, síkos olajjal,
s biztatták, hogy a víz hullámai közt lefürödjék.
Ekkor a szolgálóleányokhoz szólt fényes Odüsszeusz:
„Álljatok egy kicsit arrébb, lányok, hogy magam öntsem
vállamról le a sós habot és kenekedjem olajjal;
mert testemnek rég nem volt már része kenetben.
És tielőttetek én nem fürdöm: szégyelem azt, hogy
széphajfűrtű leányok elé álljak ki mezítlen.”

Szólt; arrébb mentek, s elmondták ezt a leánynak.
S most a folyóban mosta le isteni bajnok Odüsszeusz
azt a halbot, mely erős vállát s hátát borította,
meddő víz tajtékját is lesikálta fejről.
És miután mindent lemosott már, megkenekedve
vette föl azt a ruhát, mit a szép hajadon neki küldött;
ekkor Athénaie, a hatalmas Zeus atya lánya,
szemre nagyobbá tette, erősebbé, s a fejére
göndör fürtöket is, mint jácint-szirmokat, öntött.
Mint amidőn aranyat körülönt az ezüstre egy ember,
művész, kit tanított Héphaisztosz s Pallasz Athéné
minden mesterségre, s ezért kezeműve nagyon szép,
így öntötte a báj vállára, fejére az úrnő.

Félrevonult Odüszeusz s odaült peremére a partnak,
szépségtől, bájtól ragyogón; bámult a királylány.
S végre a széphaju szolgálólányokhoz ekép szólt:
„Rajta, fehérkaru szolgálók, hallgassatok énám.
Lám, nem az összes olümposzi istenek óhaja ellen
ért ez a férfi az isteni phaiák nép közelébe:
mert az imént még rútnak tűnt, nyomorultnak előttem,
most meg olyan, mint isteneink, kik az égbe lakoznak.
Bárcsak ilyen férj volna nekem kijelölve az égtől,
ittlakozó, és vajha maradna e földön örömmel.
Rajta, leányok, kínáljátok ebédvel, itallal.”

Szólt; a leányok hallgatták s tették a parancsát:
vittek már Odüszeusz elibé ételt is, italt is.
S ekkor evett meg ivott a sokattúrt fényes Odüsszeusz
nagyhevesen: mert rég nem volt már része evésben.
S Nauszikaá, a fehérkaru mást vett most az eszébe.
Tiszta ruháit mind gyönyörű szekerére rakatta,
és befogatta erős öszvéreit, ő maga fölszállt,
s buzdította ekép Odüszeuszt, szót szólva kimondta:
„Kelj föl, jó idegen, városba megyünk, hogy igen bölcs
édesapám házához küldjelek el; s te az összes
phaiákok közt legderekabbakat ismered ott meg.
Tedd csak, amit mondok, mert látom, hogy buta nem vagy:
míg mi a földeken át haladunk, meg a búzamezőkön,
addig a szolgálóleányokkal kíséred csak az öszvért
és szekerünk szaporán; az utat pedig én mutatom meg.
Ám hogy a város alá érünk, melyet égremagasló
bástya övez, s mindkét végén gyönyörű kikötő van,
szűk a bejárat: a görbe hajók ott állnak az útnak
mentében sorban, mindnek helye megvan a vízben.
Ott a Poszeidón szép szentélye körül piacunk is,
áll odavonszolt s földbe levert sok sziklaüléssel.
Fölszerelését itt készítik a barna hajóknak,
vásznakat és kötelet, s evezőt élesre gyalulnak.
Mert nincs gondjuk phaiákoknak nyílra, tegezre,
árboc kell nekik és evező, és gálya, arányos,
mellyel az ősz habokon dicsekedve suhannak előre.
Rossz szavukat kikerülném, még valahogy ne gunyoljon
egy ezután, mert nagydölyfűek akadnak a nép közt,
s még valamely hitványabb így szól, szembevetődve:
»Ejnye, ki itt ez a szép idegen, nagytermetű férfi
Nauszikaával? Hol lelt rá? Még férje is ez lesz.
Vagy valamely vándort hívott ide fűrgő hajóról,
messzelakó népből, hisz senki sem él közelünkben;
vagy míg mondta imáját, isten szállt le az égből,
egy nagyonóhajtott és elveszi minden időkre.
Jobb is ez így, hogy utánaszaladva szerezte a férjét
máshonnan; hiszen úgyis megveti itthon a phaiák
férfiakat, pedig annyi nemes kérné feleségül.«

Így szólnak, s ez a szó majd énrám hozza a szégyent.
Mert magam is megitélném azt a leányt, ki ilyent tesz,
hogy bár apja s az anyja s a jó rokonok nem akarják,
férfival együtt jár, mielőtt virrad lakodalma.
Most, idegen, szavamat jól értsd meg, hogy hamarabb kapj
jó kíséretet édesapámtól, hogy hazaküldjön.
Fölleled itt Pallasz ragyogó ligetét az utunknak
szélén: nyárfaliget, forrással, rét közepében:
itt van apám földrésze, virágzó kertje, a város
szélétől oly messze, hová még ér a kiáltás.
Ülj le tehát ott és kis időt várj, míg mi előre
tartva, elérjük a várost és az apám palotáját.
Csak miután már azt gondoltad, hogy hazaértünk,
vedd utadat te a phaiák város iránt, s tudakold ott,
hol van a háza apámnak, a nagyszivü Alkinoosznak.
Könnyü fölismerned, kisgyermek is elvezet arra,
mert hisz a phaiák házak közt nincs egy se hasonló,
oly gyönyörű palotája a harcias Alkinoosznak.
Ámde mikor már elrejt téged a ház meg az udvar,
vágj át legsebesebben a termen, míg oda nem jutsz
édesanyámhoz: a tűzhelynél ül, a tűz sugarában,
tengeri-bíbor szép fonalat szövöget, csoda nézni;
oszlophoz dől; háta mögött a cselédei ülnek.
Ott van az oszlop alatt trónszéke is édesapámnak,
ő azon ülve borozgat, akár valamely örök isten.
Menj el apám mellett, s kulcsold át édesanyámnak
térjét, hogy meglásd hazatérted örömteli napját
gyorsan, akármily távolról értél ide hozzánk.
Hogyha az ő szívében irántad jóakarat kél,
újra remélheted azt, hogy látod a kedveseid még
s jólépült házaiba elérhetsz, otthoni földre.”

Így szólt, és ragyogó ostorral csapta meg ekkor
két öszvérét: elhagyták a folyót nekifutva.
Gyorsan ügettek, a lábaikat sebesen szedegették;
s ő jól húzta a gyeplőt, hogy vele tudjon Odüsszeusz
lépni, s a szolgálók, s mértékkal emelte az ostort.
S már a nap is lebukott, hogy elértek Pallasz Athéné
híres szent ligetébe; leült ott fényes Odüsszeusz.
S nagy Zeusz lányához tüstént így küldte fohászát:
„Hallgasd meg szavamat, pajzsos Zeusz gyermeke, Győztes:
hallgass rám legalább most, mert nem tetted idáig,
hogy tutajom széttört, meg a Földrázó dühe morzsolt.
Tedd, hogy a phaiák nép szívesen s könnyörülve fogadjon.”

Így szólt ő könnyörögve; meg is hallgatta Athéné.
Mégse jelent meg előtte, mivel tisztelte erősen
édesnagybátyját, ki gyűlölte lobogva szünetlen
isteni hős Odüsszeuszt, valameddig csak haza nem tért.

HETEDIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ BELÉP ALKINOOSZHOZ

Így esdett hát ott a sokattúrt fényes Odüsszeusz;
s két öszvér erejével a lány város fele tartott.
És hogy az apja jeleshírű házához elért már,
udvari ajtónál állt meg, s a fivérei vették
őt körül ott: mind isteni férfi; kifogva szekérből
állatait, vitték be a házba a tiszta ruhákat.
S ment be a hálójába; tüzet gyújtott neki ottbenn
vén szobalánya, Apeiréből-jött Eurümedúsza,
kit görbültfalú gályán hoztak el egykor amonnan
s Alkinoosz részül emelték, mert fejedelme
volt ő mindjüknék, s rá mint istenre figyeltek;
ez dajkálta fehérkaru Nauszikaát is a házban.
Ez gyújtott tüzet és készített bent vacsorát is.
Ekkor kélt Odüsszeusz város fele útnak; Athéné
nagy ködöt öntött rá, kedvelve szívében Odüsszeuszt:
dölyfös phaiákok közül egy, ha elébe vetődik,
szóval meg ne sebezze, ne is faggassa, ki légyen.
És mikor épp készült a kies városba hatolni,
szembekerült vele ott a bagolyszemű isten, Athéné,
mint korsójával haladó fiatal hajadonlány.
És elibé állt; s megkérdezte a fényes Odüsszeusz:
„Lányom, nem vinnél-e el innét Alkinoosznak
háza felé, ki az itt lakozó népek fejedelme?
Mert sok próbát állt idegenként értem idáig
távoleső földről, így hát nem is ismerek embert
egyet sem, kik e várost lakják, ezt a vidéket.”

Mondta az istennő ismét, a bagolyszemű Pallasz:
„Vándor apám, szívesen mutatom meg néked a házat,
mert jeles édesapám házával szinte határos.
Jőjj, csak csöndbe maradj; az utat pedig én mutatom meg.
Egy emberre se nézz, sose kérdj egyet se szavakkal:
mert ezek itt nemigen nagy kedvvel nézik a vándort,
s nem látják szeretőn, aki máshonnan kerül erre.
Messzefutó, suhanó gályákban bízva, a roppant
árt szelik át, hisz a Földrázó ezt részükül adta;
és a hajójuk, mint a madár vagy a gondolat, oly gyors.”

Szólt, és ment is előre azonnal Pallasz Athéné
nagysebesen; s Odüsszeusz ment véle, követte az istent.
Őt a hatalmashírű hajósnép észre se vette,
bárha a városon át, köztük ment: csakhogya Athéné
szépfonatú, félelmetes úrnő azt nem akarta;
isten ködbe takarta, mivel kedvelte szívében.

Elbámult Odüsszeusz, kikötőket látva s arányos
gályákat, hősök piacát, meg a hosszú, hatalmas
és cölöpökkel támasztott falakat, csoda nézni.
És miután a király híres házához elértek,
kezdte az istennő, a bagolyszemű Pallasz Athéné:
„Vándor apám, ez a ház az, amelynek megmutatását
kérted; a Zeusz-táplálta királyokat ebbe leled meg,
itt lakják lakomájuk, eredj közibük, sose rettegj:
mert hisz a bátornak minden jobban sikerülhet,
bármibe fog, jöjjön bár más helyről e vidékre.
Bent a királynőhöz fordulj legelőször a házban:
Áréténák hívják őt a nevén, s ugyanonnan
származik ő is, ahonnét Alkinoosz fejedelmünk.
Nauszithooszt nemzette Poszeidáon legelőször
és ama leggyönyörűbb-alakú asszony, Periboia,
legkisebbik lánya a nagyszivű Eurümedónnak:
ez volt egykor a gögös gígászok fejedelme.
Elveszítette gonosz népét, maga is vele pusztult;
lánya Poszeidónnal szerelembevegyült, fiat is szült,
nagyszivű Nauszithooszt, ki a phaiákok feje volt itt.
Nauszithoosz Rhéxénórt s Alkinooszt nemzette:
azt, fia sem volt még, lenyilazta ezüstnyilu Phoibosz,
még csak alig házast; egyetlen lánya maradt csak:
Árété, s ezt vette nagy Alkinoosz feleségül,
s úgy tisztelte, ahogy még senkit a földön a nők közt,
férjük alá rendelten akik házukra ügyelnek.
Őt mindenki szívéből ily nagy tisztelet éri,
kedves gyermekei s maga Alkinoosz becsülik mind,
és az egész nép: mint istenre tekintenek őrá,
üdvözlík fennen, ha a városnak veszi útját.
Mert nincs is híjával a jóakaró nemes észnek:
és még férfiut is megbékít, hogyha vitáznak.
Hogyha az ő szívében irántad jóakart kél,
újra remélheted azt, hogy látod a kedveseid még,
s nagy tetejű házadba elérhetsz, otthoni földre.”

Így szólt és tovaszállt a bagolyszemű Pallasz Athéné,
meddő tengeren át, a kies Szkheriát odahagyta,
és Marathónba suhant meg a szélesutú nagy Athénba,
s szállt be Erekhtheusz dús házába. Eközben Odüsszeusz
Alkinoosz híres házához eredt; szíve hosszan
hányódott, míg állt s nem lépett ércküszöbére.
Mert villant a sugár, valamint a napé vagy a holdé,
nagyszivű Alkinoosz meredektetejű palotáján.
Ércfala húzódott a küszöbtől erre meg arra
végig a ház-sarkig, lazuros szép bástyaszegéllyel;
és arany ajtók fogták közre erős palotáját;
ércküszöbön magasodtak az ajtószárnyak ezüsből,
és a szemöldökfájuk ezüst, karikájuk arany volt.
Kétoldalt szinarany meg ezüst ebek álltak előtte,

mit mind Héphaisztosz remekelt leleményes eszével,
hogy palotáját őrizték a nagy Alkinoosznak;
és e kutyák soha meg nem öregsenek, élnek örökké.
Karszékek voltak falnak támasztva, küszöbtől
kétoldalt, be a ház mélyéig; könnyűszövésű
szép takarók díszlettek a székeken, asszonyi munkák.
Itt mulatoztak a phaiákok fejedelmei folyton,
ettek is és ittak, mert bőven volt eleségük.
Álltak aranyból készült ifjak a jóalapú sok
állványon, lobogó fáklyákat tartva kezükben,
éjszaka fényt árasztva a ház vendégseregére.
Ötven szolgáló nő él a magas palotában,
van, ki arany gabonát örölget a kézimalommal,
más szövetet szövöget, vagy az orsót pörgeti, ülnek
sorban, mint a sudár nyárfán levelek sokasága,
s jó szorosan szőtt vásznaikon csöpögő olaj illan.
Mint ahogyan legjobban a phaiák férfiak értik
fürgé hajóval a tengert szelni, az asszonyok éppúgy
legszebben szönek: megajándékozta Athéné
őket a szép munkához ügyességgel, jeles ésszel.
Kívül az udvaron, ajtóhoz közel, áll a gyümölcsös,
négyholdas nagy kert, körülötte sövény tekerőzik.
Benne virágzó szép terebélyes fák növekednek,
gránátalmafa, körte, s az alma, a drágagyümölcsű;
s édestermésű fügefák, viruló nagy olajfák.
És a gyümölcs sose pusztul e fákön, nem szűnik érni,
télen, nyáron, az esztendőn át: fű szakadatlan
ott a Zephír, s egy termést sarjaszt, másikat érlel.
Körte a körte körül puhul, érik, az alma az almán,
szőlőfürtre a szőlőfürt, füge nő a füge.
Dústermésű szőlőskert is sarjad előtte,
és aszalóhely az egyik része, a sükterü tisztás,
nap szárítja; a másik részén épp szüretelnek,
s íme, taposnak a harmadikon; legelő a viráguk
most hullatták el, másutt feketülnek a fürtök.
Szép vetemény-ágyak húzódnak végül a kertben,
mindenfajta növény, örökös virulásba tenyésző.
Két forrás van: egyik szanaszét szóródik a kerten,
másik máshol ered s udvar küszöbének alatta
ér a magas házhoz, s ebből meregetnek a népek.
Alkinooszt a nagy istenek így megajándékozták.

Ott állt meg s ámult a sokattúrt fényes Odüsszeusz.
Majd miután mindent megsejlemlélt lelkes örömmel,
nagysebesen hágott a küszöbre s a házba belépett.
Ottbenn lelte a phaiákok fejeit s vezetőt:
épp áldoztak borral a jószemű Argoszölőnek,
mert neki áldoznak, mielőtt nyugovóra ledőlnek.
Termeiken ment át a sokattúrt bajnok Odüsszeusz,
ködtakaróban, amit köribe öntött nagy Athéné,

mígnem elért Árétéhoz s a király közelébe.
S ott a királynő térde köré kezeit kivetette,
s ekkor az isteni kód szétfoszlott róla azonnal.
Mind elnémultak, meglátva a házban a férfit:
döbbenet nézték. S így szólt könnyörögve Odüsszeusz:
„Árété, lányarja az isteni Rhéxénórnak,
férjedet és a te térdedet értem el annyi bajomban,
és vendégeidét, kik az égből nyerjenek áldást,
végig az életen át, s hagyhassák gyermekeikre
azt, mit a községtől kaptak, s szép kincseiket mind;
engem azonban gyorsan küldjetez otthoni földre,
mert rég gyötrődöm, nagymessze a kedveseimtől.”

Szólt, s hamujába a tűzhelynek le is ült ezután, a
tűz mellé; mire ők mind hosszan csöndbe merültek.
Későn szólalt meg csak az éltés hős Ekhenéosz,
ő, aki minden phaiák férfiunál öregebb volt,
és értette a szót és ősei sok tudományát;
jóakarón szólalt meg köztük, ilyen szavakat szólt:
„Alkinoosz, nem szép dolog ez, de bizony nem is illik,
tűzhely előtt hamuban hogy a vendég üljön a földön;
s itt ezek azt várják, szótlan, hogy kezd meg a szót te:
rajta tehát, vendégedet ültess szépfaragású
ékes ezüstszékre, s szólj hírnökeidre: keverjen
mind bort, áldozzunk villámszerető nagy Zeusznak,
mert hisz a tisztés esengőt ő kíséri az úton.
S adjon a gazdasszony, mije van, vacsorát az utasnak.”

Alkinoosz hallotta e szókat szent erejével;
bölcseszivű, tarkaeszü Odüsszeuszt megfogta kezénél
s tűzhely előtt ragyogó karszékre vezette leülni,
drága fiát fölkelte, a bajnok Láodamászt, kit
legjobban szeretett s aki hozzá legközelebb ült.
Hozta a szolgaleány a vizet, s öntötte kezére,
szép szinarany kancsót az ezüst tálkába ürítve,
hogy megmossa kezét, s a gyalult asztalt odatolta.
Majd meg a tisztés gazdasszony hozzá kenyeret vitt,
és sok jó eledelt, s ami volt, osztotta örömmel.
Ekkor evett meg ivott a sokattúrt fényes Odüsszeusz.
Alkinoosz meg a hírnökhöz szólt szent erejével:
„Pontonoosz, te keverd a vödörben s osszad a színbort,
termünkben; villámszerető Zeusznak loccsantsunk,
mert hisz a tisztés esengőt ő kíséri az úton.”

Szólt; mire Pontonoosz vegyítette a méz-szivű színbort
s szétoztotta a bort, áldozva előbb a pohárból.
És miután áldoztak, s ittak, amennyit akartak,
Alkinoosz szólalt meg köztük szónoki szóval:
„Phaiák főnökök és vezetők, hallgassatok énrám,
hadd mondok ki, amit kebelemben sürget a lelkem.
Ettetek, ittatok, indulhattok már lefeküdni:

s virradaton majd még több bölcs vént híva körünkbe,
őt megvendégeljük, az égilakóknak igenszép
áldozatot mutatunk be, s utána a kíséretre
lesz gondunk, hogy e vendég bajtól, fáradalomtól
mentesen érhesse haza, míg mi segítjük az útján,
nagysebesen, vidoran, bármennyire messze igyekeznek;
és veszedelmet, bajt szenvednie közbe ne kelljen,
míg nem lép ki hazájának földjére; de ott már
el kell túrnie, mit számára a sors meg a súlyos
Moirák szöttek, amint megszülte világra az anyja.
Ámde ha ő isten, ki az égből szállt ide hozzánk,
akkor az égilakók mivelünk még mást is akarnak.
Mert a sok égilakó nyíltan jelenik meg előttünk
kezdettől, ha nagyonszép áldozatot mutatunk be,
és közibénk telepedve, velünk együtt lakomázik.
És közülünk ha az úton jár egy, még az elől sem
rejtőznek soha, mert törzsükhöz olyan közel állunk,
mint csak a Küklópszok s a Gigászok vad sokadalma.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Alkinoosz, te ilyet sose gondolj, isteneinkkel
egybe ne vess, akik ott fenn élnek a tágterű égben:
termetem és alakom sem olyan, csak földi halandó.
Hogyha olyant ismertek, akit legtöbb baj emésztett
mind közt, én avval lehetek kínokban egyenlő.
Sőt még több gonoszat tudnék elmondani nektek,
mit türtem keserűn, a nagy istenek óhaja folytán.
Csak most hagyjatok ennem, akárhogy búsul a szívem.
Mert nincs semmi kutyább a gyomornál: gyűlöletes, hisz
hogy vele gondoljunk, mindenkor rávesz erővel,
bárhogyan is busulunk, s ha szívünknek gyásza van, úgy is;
mint ahogyan most én szívemben gyászolok, az meg
folytonosan küld enni meg inni, feledteti mindazt,
amit szenvedtem, s míg meg nem telik, egyre sanyargat.
Ámde ti, nagysietősen, amint fölfénylik a hajnal,
engem, a gyötrődőt, indítatok újra hazámba,
sok baj után, s elhagyhat az élet utána, ha láttam
birtokomat, háznépem s nagytetejű palotámat.”

Szólt; dicsérték mind, s mondták: el kell a honába
vinni a vendéget, mivel úgy szólt ő, ahogy illik.
És miután áldoztak s ittak, amennyit akartak,
akkor mind hazaindult már lepihenni lakába;
ő pedig ott maradt a teremben, a fényes Odüsszeusz;
Árété meg az isteni Alkinoosz vele együtt
ült, és közben a szolgálók szedték le az asztalt.
Köztük a hókaru Árété szólalt meg először,
mert a köpenyre, az ingre, a drága ruhákra azonnal
ráismert, hiszen ő maga szötte s a szolgáléányok;
hát őt megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólt:

„Jó idegen, legelőbb én foglak kérdeni téged:
honnan jössz te? ki vagy? ki is adta reád e ruhákat?
hát nem a tengeren át mondtad, hogy e földre vetődtél?”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Szörnyű nehéz elmondani mindent sorra, királynő,
mert hisz olyan sok kínt-bajt mértek az égilakók rám;
ámde amit kérdesz s tudakolsz, választ adok arra.
Van bizonyos sziget: Ógügié, jó messze a vízben;
ott Atlasznak a lánya, cseles, szépfürtü Kalüpszó
él, félelmetes istennő, akihez soha nem jár
látogatóba sem égilakó, sem földi halandó;
engem azonban, a búsat, a daimón tűzhelye mellé
vitt el, mert ragyogó villámmal fürge hajómat
Zeusz szétszelte, a borszinü víz közepébe szorítva.
És jó társaim akkor mind odavesztek a vészben,
ám én átkulcsolva a görbült gálya gerincét,
hosszu kilenc napon át hányódtam: végre vak éjben
Ógügié szigetére vetettek az istenek, és ott
rettenetes szépfürtü Kalüpszó sok szeretettel
és szívesen fogadott és táplált; mondta, hogy engem
még örökéletűvé is tesz, s örökös fiatallá;
csak hogy az én szívemet kebelemben meg nem igézte.
Hét álló esztendeig éltem nála, keserves
könnybe fűröszöttem, mit kaptam, az isteni köntöst;
ám hogy az esztendőök fordultak, a nyolcadik eljött,
ő maga küldött akkor végre hazámba, talán mert
Zeusztól jött üzenet, de talán szíve szándoka fordult.
Elküldött sokeresztékes tutajon, s eleséget
jó sokat, édes bort is adott s rám isteni köntöst;
és langyos szelet is küldött az utamra, szelídet.
Tíz és hét napon át jártam tutajommal a tengert,
ám azután napon föltűntek a földetek árnyas
szép hegyei, s megörült kedves szívem ennek erősen.
Én nyomorult! hisz még oly sok csúf vész dühe várt rám,
mit rám támasztott földrázó szörnyü Poszeidón;
mert lekötözte utam tüstént, szeleket kibocsátva,
és a temérdek tengert is fölverte; s a hullám,
míg hevesen nyögtem, tutajom nem hagyta haladni.
Azt azután a vihar szétverte; magam meg a vízben
úszva az áradatot szeltem, míg végre idáig,
földetekig nem hordott lökve a szél meg a hullám.
Itt ha kilépek a földre, a hullám összetör engem,
nagy sziklákra ha csap s a kietlen parti vidékre:
csak hogy visszahuzódva megint, úsztam, s a folyóhoz
értem, s azt a helyet tartottam a legkitünőbbnek,
mert sima volt, sziklátalan, és védett a szelektől.
Buktam ki, s lelkem szedegettem; az ambrosziás éj
jött már. Én meg az égből hullt folyamot tovahagytam,
és elaludtam a sűrű ligetben, hintve magamra

sok levelet; s öntött rám végtelen álmot az isten.
Ott levelek halmán, szomorúan drága szivemben,
végigaludtam az éjt, hajnalt, delet általaludtam.
Majd süllyedt a nap és eleresztett mézizű álmom.
S lányod szolgálóit láttam azonnal a parton,
játszottak, s valamint istennő ő maga köztük.
Hozzá fordultam: s nem volt híján nemes észnek,
bár sose várnád minden elédkerülő fiattól
ezt, hisz az ifjabbak mindenkoron oktanabbak.
Ő kenyeret, s vele lángszinű bort is adott elegendőt,
és engem megfürdetvén, e ruhákat is adta.
Elmondtam neked úgy, ahogyan volt, bár nyom a bánat.”

Néki meg Alkinoosz szólt választ adva eképen:
„Jó idegen, lám, nem helyesen cselekedte leányom,
szolgaleányaival hogy téged nem vezetett el
házunkhoz, pedig őt kérlelted e földön először.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Bajnok, tisztanevű lányod te ezért sose korhold,
mert hiszen ő hívott, hogy a nőkkel s övele menjek,
én nem akartam azonban, féltem, a szégyen emésztett,
hogya te megpillantasz, a szíved tán haragos lesz:
mert hiszen indulat él itt bennünk, emberi nembem.”

Néki meg Alkinoosz szólt választ adva eképen:
„Jó idegen, tudd meg, nem olyan kebelemben a szívem,
hogy haragudjék vaktában: jobb mindig a mérték.
Bárcsak - Zeusz atya, Pallasz Athénaié meg Apollón! -
minthogy ilyen vagy, s úgy gondolkodol épp; amiként én,
bírnád lányomat és vőmnek hívnának ezentúl,
s itt élnél. Házat magam adnék s birtokot akkor,
hogya maradsz szívesen; mert tartóztatni erővel
senkise fog közülünk: de hisz ettől Zeusz atya óvjon!
Én hazajuttatlak, megigérem, hogy bizonyos légy,
még holnap: s azalatt te pihenve az álom ölében
fekhetsz, ők meg a sík tengert verik, így hazaérhetsz
otthoni földre, a házadhoz, s ahová csak akarnád;
még ha a távoli Euboián is túl van a földed,
melyet a legmesszibbnek mond, aki látta közülünk,
egykor, amint vitték ama szőkehajú Rhadamanthüsz
látogatóba hajón Titüoszhoz Gaia fiához.
Mert oda is mentek, fáradság nélkül elérték
Euboiát, és még ugyanaznap vissza is értek.
Megtudod azt magad is szívedben, mily kitűnőek
bárkáim s a fiúk a vizet fölverni lapáttal.”

Így szólott; megörült a sokattúrt isteni férfi,
és könnyörögve beszélt ezután, szót szólva kimondta:
„Zeusz atya, bárcsak amit megígért most, mind meg is adná

Alkinoosz: neki el nem húnyó híre születnék
termő földeken, én meg elérnék drága hazámba.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek;
hókaru Árété meg a szolgálókra parancsolt,
vessenek ágyat a tornácon, ragyogó takarókat
bíborszínűeket, meg szőnyeget tegyenek rá,
s bolyhos gyapjuköpenyt is még tegyenek tetejébe.
Mentek a nők kifelé, fáklyát hordozva kezükben;
és dagadó ágyát sebesen vetekedve vetették,
s léptek Odüsszeuszhoz buzdító szóval eképen:
„Indulj már, idegen, lepihenhetsz, készen az ágyad.”
Így szóltak; mire ő örömet kívánt lefeküdni.
Így hát ott szunnyadt a sokattúrt fényes Odüsszeusz
fúratos ágyban, a visszhangos tornácnak ölében;
Alkinoosz meg a roppant ház zugolyába pihent le,
fekhelye-vetve hol úrnő hitvese látta el ágyát.

NYOLCADIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ A PHAIÁKOK KÖZÖTT

És hogy a rózsásujjú Hajnal kélt ki a ködből,
Alkinoosz serkent ágyáról szent erejével,
s fölkelten isteni sarj, várdúló bajnok Odüsszeusz.
Mentek - utat mutatott a király neki szent erejével -
phaiák gyűléstérre, mely ott épült a hajóknál.
És odaérve, simára csiszolt köveken le is ültek
jól közel egymáshoz. S járt város-szerte Athéné,
hírnöke képében bölcslelkű Alkinoosznak,
gondolkodva a hősszívű Odüsszeusz hazatértén,
minden férfi elé odaállt s szólt mindegyikükkel:
„Phaiák főnökök és vezetők, mind jertek utánam
gyűlésünkbe, a vendégről hírt hallani nyomban,
róla, ki bölcseszű Alkinoosz házába került most,
tengeren üzetvén, s az alakja az égilakóké.”

Szólt, mindjűk lelkét s erejét serkentve e szókkal.
Nagysebesen megtelt a piac, megtelt az ülés-sor,
hogy gyülekeztek; igen bámulta a nép sokasága
Láertész leleményes sarját. Pallasz Athéné
isteni bájta hintett Odüsszeusz vállára, fejére,
s szemre sudárabbá s teltebbé tette azonnal,
hogy minden phaiák szeretettel lássa, lehessen
félelmes, tisztelt, s végig meg is állja a versenyt,
mindet, amelyben a phaiákok próbára hívják.
Majd mikor egybesereglett s együtt volt valamennyi,
Alkinoosz szólalt meg köztük szónoki szóval:
„Phaiák főnökök és vezetők, hallgassatok énrám,
hadd mondok ki, amit kebelemben sürget a lelkem.
Lám, e nem-ismert vándor jött palotánkba, bolyongva,
vagy kelet országából, vagy tán messze nyugatról:
és hazakísérést kér s hogy bizonyosra igérjük.
Hát a szokásunkhoz híven küldjük haza bárkán;
mert nincs más se, akárki legyen, ki a házam eléri,
hogy keseregve sokáig kelljen várnia erre.
Most föl! a barna hajót vontassuk az isteni vízre,
azt az előlsuhanót, s ötvenkét fürge legényt is
válasszunk ki a népünkéből, rég legderekabbat.
S tartóikba kötözve a jó evezőket erősen,
lépjetek újra a partra, hamar lakomázni lakunkba,
s mindőtöknek adok bőséggel elég eleséget.
Ennyit mondok az ifjaknak; de ti többi, jogarral
ékes, büszke király, már jőjjetek innen az én szép
házamhoz, hogy a vendéget szeretettel lássuk;

meg ne tagadjátok. Hívjátok az isteni lantost,
Démódokoszt, kinek isten adott gyönyörű dalolásra
képességet s zeng, amiről csak készteni lelke.”

Így szólt, és vezetett; s a jogarviselő fejedelmek
mentek utána; s a hírnök az isteni énekesért ment.
És a kiválasztott ötvenkét ifju; amint ő
elrendelte, a meddő víz partjára elindult.
És miután odaértek már a hajóhoz, a vízhez,
akkor a barna hajót legelőbb mélyvízbe kivonták,
árbocot és vásznat raktak föl a barna hajóra,
és evezőket is illesztettek a szíjkarikákba,
mindet rendje szerint, fölvonva a tiszta vitorlát.
És a hajónehezéket a vízbe kivetve, kiléptek,
s bölcseszü Alkinoosz palotája felé igyekeztek.
Oszlopok és a sövény köze megtelt és az egész ház,
hogy gyülekeztek a férfiak: ott volt ifja-öregje.
Alkinoosz pedig áldozatul vágott le tizenkét
szép juhot és két csámpás ökröt, nyolc agyaras kant;
megnyúzták, körülállták s jó lakomát keritettek.

Ekkor a kedves dalnokot is bevezette a hírnök;
azt, kit a Múzsza kegyelt, s akinek jót s rosszat is osztott:
mert elvette szemét, de adott neki mézizü dallást.
Most hát Pontonoosz vitt néki ezüstszőgü széket
épp a középre; nagy oszlophoz támasztva a hátát;
és felakasztva a szögre az élehangzatu lantot,
válla fölé, megmondta a hírnök, mint vegye kézbe;
és a dalos mellé remek asztalt és kosarat tett,
jó kupa bort is elébe: igyék, ha kívánja a lelke.
S ők kirakott kész étkek után kezüket kivetették.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
hősök híreről készítette dalolni a Múzsza
Démódokoszt. Dala híre a tágterü égbe hatott el:
mert a viszályt, Odüsszeusz meg a Péleidész Akhileusz közt
zengte, miként civakodtak a dús isten-lakománál
szörnyű szavakkal; örült neki titkon a nép fejedelme,
Átreidész, amiért civakodtak a legjelesebbek.
Mert erről jósolt egykor neki Phoibosz Apollón,
isteni Püthóban, hogy elért oda, kőküszöbére
jósszóért: mivel akkor zúdult rájuk a romlás
trósz- s danaoszra először, a nagy Zeus rendeletéből.

Hát ezt zengte a nagyhirü dalnok; s közben Odüsszeusz
nagy bíbor köpenyét fogván föl vonta fejére
izmos két kézzel, s vele szép arcát betakarta:
mert szégyelte, hogy észrevegyék, mint csordul a könnye.
És valahányszor a dalt szüntette az isteni dalnok,
szétmorzsolta a könnyét és leeresztve a leplet
loccsantott kettős poharából az égilakóknak:
és mikor ismét dalbafogott az, mert követelte

tőle a phaiák főnök mind, a szavának örülve,
ő ismét zokogott, betakarva fejét köpenyével.
Senkise látta ugyan közülük, hogy csordul a könnye,
észre csak Alkinoosz maga vette, amint odanézett
és a nehéz sóhajt hallotta az oldala mellett.
Hát evezőt-szerető phaiák főbbekhez ekép szólt:
„Phaiák főnökök és vezetők, hallgassatok énrám.
Eltelt már igaz-osztású lakomával a lelkünk,
s mely viruló lakomának örökkön társa, a lanttal;
most menjünk ki s a versenyeket próbálni siessünk,
mindet; hadd mondhasa el otthon majd ez a vendég,
rögtön amint hazaér, hogyan értünk legkitünőbbben
kéltni birokra s ökölre, szökellni, szaladni a pályán.”

Így szólt és vezetett; vendégei mentek utána.
Szegreakasztva a hírnök az élehangzatu lantot,
Démodikoszt kézenfogván kivezette a házból
és ugyanarra vezette, amerre siettek a többi
phaiák főnökök is, szemlélni, csodálni a versenyt.
Mentek mind a piacra, utánuk a nagy sokaság kélt,
számtalan ember, s rendbe fölállt a derék fiatalság.
Jött oda Akroneóosz, s vele Óküalos meg Elatreusz,
Nauteusz és Prümneusz, s vele Ankhialosz meg Eretmeusz,
Ponteusz, Próreusz, s vele Thoón s Anabészineóosz is,
s Amphialosz, Polünéosz Tektonidész fíusarja.
Jött oda Eurüalos, ki a vészes Arésszal egyenlő,
s Naubolidész, ki a legderekabb termetre s alakra
népe között, a nyomán gáncsnélküli Láodamásznak.
S három gyermeke jött gáncsnélküli Alkinoosznak,
Láodamász, Haliosz, meg az isteni, szép Klütonéosz.
És legelőször lábukkal versengtek az ifjak.
Korlától indult a futásuk: s íme, az összes
ifju röpiült sebesen, porfelleget ütve a síkon.
S tisztanevű Klütonéosz lett a futásban az első:
mint amilyen szélesre barázdát húzhat az öszvér,
annyira hagyta le társait ő, s úgy ért el a célhoz.
Mások a gyötrő birkózással próbálkoztak:
Eurüalos volt itt, ki legyőzte a bajnokokat mind.
Ugrásban pedig Amphialosz lett köztük a legjobb.
És a koronghajításban Elatreusz lett a legelső,
Láodamász meg ököllel, erős fia Alkinoosznak.

És miután szívüket versennyel fölviditották,
Láodamász szólt hozzájuk, fia Alkinoosznak:
„Kérdezzük meg a vendégünket, rajta, barátok,
ért-e a versenyhez. Hisz nem hitvány az alakja,
combja erős és lába is az, meg a két keze is fönt,
és nyaka izmos, a teste erős: hisz az ifju erőnek
nincs híján, csak megtörték a goromba keservek;

mert bizony azt mondom, gonoszabban a tengeri vésznél
semmise tudja legyűrni az embert, bármily erős is.”

Néki meg Eurüalosz szólt választ adva szavával:
„Láodamász, bizony úgy szóltál most, mint ahogy illik.
Hát te magad hívjad föl, eredj oda, szólj vele tüstént.”

Hát mikor ezt hallotta derék fia Alkinoosznak,
ment a középre azonnal, eképen szólt Odüsszeuszhoz:
„Rajta, te is, vendég atya, kísérelj meg a versenyt,
hátha tanultad a módját. Illik is értened ehhez:
mert hisz a férfinak mi sem ad több hírt, amíg élhet,
mint mi dicsőséget lábbal, vagy kézzel elérhet.
Rajta tehát, végy részt, s a szivedből szórd ki a gondot.
Hisz hazatérésed nem lesz már messze, de úgylis
vár odalent a hajó s a legénység, készen az útra.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Láodamász, minek is buzdítottok, szúrva szavakkal?
Szívem a gond most jobban tölti be, mint ez a verseny,
hisz már jó sokat eltértem, s küszködtem elégszer,
s köztetek úgy ülök én, hogy vágyódom hazajutni,
s kérlelem itt fejedelmeteket, meg a nép sokaságát.”

Erre meg Eurüalosz szólt, szemtől-szembe gyalázta:
„Hát idegen, sose mérhetlek versenyre kiváló
férfihoz, versenyre, mi van sokféle a földön,
inkább sokpadu bárkával siető utazóhoz,
bárkások vezetőjéhez, ki csupán haszonért jár,
és rakományra ügyel, csak az árút tartja eszében,
meg rablott vagyonát; nem látszol versenyezőnek.”

Görbén fölfele nézve felelt leleményes Odüsszeusz:
„Nem helyeset mondtál, idegen, nyomorultnak látszol.
Hát csak nem kap meg mindent mindenki az égtől,
jó alakot, jó ést s jelesenszólás tudományát.
Mert van olyan, ki a földön gyarlóbb külsejű férfi,
ám szavait nagy szépséggel koszorúzza az isten,
és mindenki gyönyörrel néz rá, büszke beszéddel
szól, de szerényen s édesen, és kimagaslik a nép közt,
s istennek látják, ha a városon át veszi útját.
Másnak alakja pedig vetekedhet az istenekével,
csak hogy a szózatait soha kellem nem koszorúzza,
mint ahogyan neked is kitűnő alakod, kitünőbbet
isten sem készíthet, azonban bárgyu az elméd.
Fölháborgattad kedves kebelemben a lelkem,
nem helyeset mondtál. Bizony én versenyre erőtlén,
mint ahogyan te beszéled, nem vagyok, ám a legelső
közt voltam, hiszem, ifju erő míg élt a karomban.
Most úr rajtam a gond meg a fájdalom: annyi keservet
tértem, hősök háboruit s a vizek veszedelmét.

S még így is, sokezer baj után, viadalra kiszállok:
mert a szavad szívembe harap, s vele földühitettél.”

Szólt, s köpenyét le se vetve fölugrott, fogta a vastag
diszkoszt, mely nehezebb s hasasabb volt, mint aminőkkel
eddig a phaiák férfiak ott versenyt hajítottak.

Jól megpörgetvén izmos keze elhajította;
zúgva röpült az a kő; lehajoltak a földre az összes
phaiások, hosszú-evezős, nagyhírű hajós nép,
míg suhogott. S az a többi jelen túlszállt, a kezéből
könnyeden elszabadulva. S az útját mérte Athéné,
férfi alakjában, s azután szót szólva kimondta:
„Még a vak is tudná, idegen, ha körültapogatná,
hogy hol e jel, mert nem vegyül össze a többi jelekkel,
itt látszik legelől. S te e versenyben bizakodhatsz:
egy phaiák se hajíthat idáig, nemhogy előbbre.”

Így szólt; és megörült a sokattúrt fényes Odüsszeusz,
mert ily jóakaró segítőre talált porondon.
S ekkor a phaiákokhoz, már szelidebben, ekép szólt:
„Ezt érétek el, ifjak: a legközelebbi dobásnál
éppenilyen távot hajítok vele, vagy jelesebbet.
S most mindenki, akit buzdítgat a szíve, a lelke,
lépjen elő, mert megharagítottátok a szívem;
rajta: ököltre, birokra, futásra, akárkit a phaiák
nép közül elfogadok, s küzdök vele, Láodamászt nem;
vendéglátóm ő, s a baráttal ugyan ki csatáznék?
Mert az a férfiu esztelen ám és semmirekellő,
vendéglátóját aki párviadalra kihívja
így, idegen nép közt: maga dolgát rontja csak avval.
Más ha akárki jön, azt nem bánom s nem vetem én meg,
s vágyakozom próbálni erőm szemtől vele szemben.
Nem vagyok én hitvány, viadalban, a földilakók közt:
én a csiszolt íjat fölidegzeni értem igen jól;
s emberemet legelőbb lőném ki a rosszakaróknak
nagy tömegéből, még ha nagyon sok társam is állna
oldalamon, s ugyanúgy célozna a férfiseregbe.
Senki, Philoktésész volt csak jelesebb nyilazásban
trójai nép mezején, hol lőttünk nyíllal, akhájok.
Másnál, azt mondom, hogy sokkal jobb vagyok ebben,
minden búzafogyasztó ember közt a világon.
Ámde a hajdaniakkal nem vágnám vetekedni,
mint Héraklész volt s hős Eurütosz Oikhaliából,
mert nyilazásban ezek vetekedtek az égilakókkal.
Roppant Eurütosz elpusztult hamar és nem is ért meg
aggkort termeiben; mivel őt lenyilazta Apollón,
megharagudva, amért ez a hős nyilazásra kihívta.
És gerelyemnél messzebb másnak még nyila sem száll.
Csak szaladásban tartok tőle, hogy elhagy az egyik
phaiák, mert csúnyán, szörnyen megtörtem a roppant

hullámok tetején, s nem volt a hajómon az úti
készlet bőséges: jó tagjaim így kimerültek.”

Így szólt; s erre azok mind hosszan csöndbe merültek.
Csak maga Alkinoosz szólt, választ adva szavára:
„Nem mondtál, idegen, számunkra olyant, ami nem szép,
mert a vitézséget, mi tiéd, bizonyítani vágyol,
megharagudva, amért a porondon e férfi eléd állt
s ócsárolt, ahogyan sose szídná harci erényed,
lelkéből aki illő szót kijelenteni jól ért.
Rajta azonban, hallgass most a szavamra, hogy elmondd
más hősöknek is otthon majd palotádnak ölében,
míg feleségeddel lakomázol s gyermekeiddel,
emlékezve jelességünkre, milyen tudománnyal
áldott meg bennünket Zeusz atya, ősi időktől.
Birkózásban, ökölvívásban a legkitünőbbek
nem, de vagyunk a hajózásban, meg a fürge futásban.
Mindig az ünnep kedves, a lant minekünk, meg a körtánc,
tisztá ruhák bőven, s a meleg fürdők, puha ágyak.
Rajta, ti táncos phaiákok közt legkitünőbbek,
táncra! szereteteinek hadd mondja el otthon e vendég,
rögtön amint hazaér, hogyan értünk legkitünőbbben
járni hajóval, inalni, dalolni, dobogni a táncban.
S Démodokosznak az éleshangzatu lantot azonnal
hozzátok csak elő, valahol bent lesz az a házban.”

Így szólt isteni Alkinoosz; s már kélt is a hírnök
hozni a vájt lantot palotájából a királynak.
És a kilenc, aki versenyt rendez, azonnal előállt;
ők szokták mindig jelesen rendezni a pályát:
most földöngölték, szép széles kört keritettek.
Közben a hírnök hozta az éleshangzatu lantot
Démodokosznak. Az ott a középre vonult, körülötte
álltak a fölserdült ifjak, kik a táncba kiválók,
s isteni táncban ütötték lábbal a földet. Odüsszeusz
lábuk csillámlását nézte, csodálta szívében.

Ő meg a húrba kapott s kezdett is zengeni szépen:
nászra miként lépett Árész s koszorús Aphrodité,
Héphaisztosz házában mint ölelőztek először
titkon; számos ajándékkal jött az s kerevetjét
szennyezték Héphaisztosznak. S ment ahhoz a hírnök:
Héliosz; ez jól látta, amint szerelembe vegyültek.
Héphaisztosz mikoron hallotta a lélekevő hírt,
ment a kovácműhelybe, szívében rejtve a rosszat;
üllőtalpra nagy üllőt tett, láncot kalapált ki,
nemszakadót, hogy a két szeretőt ottfogja örökké.
S elkészítve a csapdát így, Árészra dühödten,
ment hálótermébe, ahol szép fekhelye állott:
körben az ágylábakhoz erősítette a csapdát,
és a tetőről is számos lánc szála szaladt le,

mint valamely könnyű pókháló, látni a boldog
égilakók sem tudták: annyira mesteri mű volt.
És miután kerevetje köré kivetette a csapdát,
úgy tett, mintha a jólépült Lémnoszba utaznék,
mely minden föld közt számára a legszeretettebb.
Lesben aranyzabolás Árész sem hasztalan állott:
hogyan meglátta ügyes Héphaisztoszt útnakeredni,
ment széleshírű Héphaisztosz háza ölébe,
vágyva erősen a szépkoszorús Küthereia szerelmét.
Aphrodité hazajött épp apjától, a hatalmas
nagy Zeustól, s le is ült; Árész a szobába belépett,
átkulcsolta kezét sebesen, szót szólva kimondta:
„Ágyba, szivem, gyorsan: kerevetre feküdve örüljünk;
mert nincs itthon Héphaisztosz, de bizony valahol már
lép Lémnosz fele, durvabeszédű szintiszi néphez.”

Szólt; mire Aphrodité örömet kívánt vele hálni.
Végigdőltek az ágyon ketten: rájuk is omlott
erre a fortélyos Héphaisztosz mesteri lánc,
tagjaikat mozdítani már, megemelni se tudták;
végre is átlátták, hogy nincs számukra menekvés.
Jött közelükbe a nagyhírű bicegő Héphaisztosz.
Még Lémnoszba sem ért s már fordult vissza az útján,
mert őrt állt neki Élios, s megmondta, mi történt.
Kedves háza felé indult, keseregve szívében;
ott a küszöbnek előtte megállt, elfogta a vad düh
s retentőt rikkantott mindegyik égilakóhoz:
„Zeusz atya és boldog, sosemúló égilakók mind,
jertek látni nevetséget, de olyat, mi nem illő:
engem, a sántát, Aphrodité, Zeusz lánya örökké
hogyan megvet, s a veszélyes Arésszal esik szerelembe,
mert ő szép s egyeneslábú, míg én nyomoréknak
jöttem eként a világra. Ki más oka ennek a bajnak,
mint az apám s az anyám, bárcsak sose szültek volna!
Hát csak nézzétek, mint fekszenek itt szerelemben
ágyamban: de ha én odanézek, a kín gyötör engem.
Azt hiszem, ők sem akarnak már így fekvemaradni,
bármi heves szeretők, egy pillanatig sem: a hálást
hagynák már, hanem őket a csapda s a lánc nem ereszt,
míg az ajándékot mind vissza nem adja az apja,
mit neki nászunkkor nyújtottam ez ebszemű lányért;
mert gyönyörű a leánya, de épp nem fékezi lelkét.”

Szólt, s ércpadlatu háza felé amazok gyülekeztek:
jött oda föld övezője Poszeidón, jött a szerencsét
nyújtó Hermeiasz, jött messzeható nagy Apollón.
Ám a szemérmetes istennők házukba maradtak.
Ők meg az ajtónál álltak, javak osztogatói:
és ki nem oltódó nevetésre fakadtak e boldog
istenek ott, meglátva cseles művét a ravasznak.

S volt, aki így szólt köztük a szomszédjára tekintve:
„Jóra a rossz sose visz: megfogja a gyorsat a lomha,
lám, most is megfogta Arészt Héphaisztosz, a lassú,
őt, aki leggyorsabb valamennyi olümposzi úr közt,
ez meg sánta, de érti a cselt: úgy kell a bujának.”

Ők egymáshoz ilyen szavakat hallatva beszéltek;
Hermészhez pedig így szólt Zeusz fia, büszke Apollón:
„Zeusz fia, Hermeiász, hiradó, javak osztogatója,
volna-e kedved e durva bilincsek közt beszorulva
együtt hálni az ágyban aranyló Aphroditéval?”

Erre eképen szólt Argosz megölője, a hírnök:
„Bárcsak ekép esnék ez, messzelövő nagy Apollón!
Bár háromszor ilyen sok nagy lánc fonna be minket,
s istenek és istennők mind néznének e dolgot,
ám arany Aphroditéval hálnék mégis az ágyban.”

Így szólt, s kélt kacagás a haláltalan égilakók közt.
Amde Poszeidón nem nevetett, kérlelte a híres-
művű Héphaisztoszt sürgetve, hogy oldja föl Arészt.
És őt megszólítva ekép, szárnyas szavakat szólt:
„Oldd fel; s én megigérem, hogy, valamint te kívánod,
mindent megfizet illendően a haláltalanok közt.”

Erre a híres sántító Héphaisztosz ekép szólt:
„Föld övezője Poszeidáón, már erre ne is kérj:
kézbe kezességet nem-jóért tartani nem jó.
Hát hogyan is kötnélek téged az égilakók közt,
hogyha Arész elinal, s váltságot nem fizet érte?”

Erre a föld övezője Poszeidón válaszul így szólt:
„Héphaisztosz, ha Arész váltságfizetést kikerülve
elszökik innen, a bírságot neked én fizetem meg.”

Erre a híres sántító Héphaisztosz ekép szólt:
„Nem lehet és nem is illik nemmel szólnom a szódra.”

Így szólott az erős Héphaisztosz, eloldta bilincseit.
És amazok miután a kemény láncból szabadultak,
fölpattantak azonnal: Arész thrák földre rohant el,
és Küproszbba suhant a mosolyszerető Aphrodité,
hol már várta Paphoszbban berke s az illatos oltár.
S ott Khariszok fürdették, kenték drága olajjal,
mely dúsan díszít nemenyésző isteni népet,
s ráadták gyönyörűszép öltönyeit, csoda látni.

Hát ezt zengte a nagyhirű dalnok; s közben Odüsszeusz,
míg hallgatta, örült a szívében, s véle a többi
phaiák is, hosszú-evezős, nagyhirű hajós nép.

Alkinoosz Haliosznak szólt és Láodamásznak,
hogy táncoljanak ők, kikkel ki se tud vetekedni.
És miután gyönyörű labdát vettek tenyerükbe,

bíborszínűt, mely Polübosznak mesteri műve,
egyikük árnyas fellegekig hajította a labdát,
hátrahajolva, a másik a földről szökve magasba,
lába sem érte a földet még s elkapta megújra.
És miután a magasbavetést ügyesen bemutatták,
akkor már táncolva a termő földön, a labdát
egymásnak sebesen dobták; míg körben az ifjak
mind ütemet vertek; dobogó zaja szállt a magasba.
Alkinooszhoz ekép szólt ekkor a bajnok Odüsszeusz:
„Alkinoosz, nagyuram, népednek legjelesebbje,
büszkén mondtad imént, hogy a táncosaid kitünőek,
s íme be is bizonyult: ha tekintem, a bámulat elfog.”

Szólt; és Alkinoosz megörült neki szent erejével,
hát evezőt-szerető phaiák főbbekhez ekép szólt:
„Phaiák főnökök és vezetők, hallgassatok énrám.
Én bizony úgy látom, hogy a vendégünk nagyon elmés.
Rajta, ajándékozzuk meg hát, úgy, ahogy illik.
Mert hisz a népünk közt itt élve, fölötte tizenkét
büszke király vezető, de tizenhárom velem együtt:
hát közülünk kiki tiszta mosott köpenyeggel egy inget
hozzon elő, s egy drága talentum színaranyat még.
Hozzuk elő mind gyorsan, ha megkapja a vendég,
és így térhessen vacsorázni, örülve szívében.
Eurüalosz pedig őt most engesztelje ki szóval
s adjon ajándékot, mert nem szólt úgy, ahogy illik.”

Szólt; s a beszédét mind helyeselték s így cselekedtek;
és az ajándékért hirádot küldött valamennyi,
Eurüalosz pedig így szólt választ adva a szóra:
„Alkinoosz, nagyurunk, népünknek legjelesebbje,
én bizony engesztelni fogom, valamint te kívánod:
jó érc kardot adok neki, markolatát színezüstből
készítették és frissen faragott elefántcsont
csík kanyarog hüvelyén: sose fogja kevésre becsülni.”

Ezt mondván odaadta kezébe ezüstszőgű kardját,
és őt megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólt:
„Üdvözlég, vendég atya. Számról hogyha goromba
szó röppent el, a szélviharok hordják tova innen.
S néked az istenek adják, hogy meglásd feleséged
s érij haza, hisz rég gyötrődsz távol a kedveseidtől.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Kedvesem, üdvözlég te is, áldás érjen az égtől,
és soha már ezután ne legyen szükséged e kardra,
mit nekem adtál, míg engeszteltél szavaiddal.”

Így szólt, és vállára kötötte ezüstszőgű kardját.
És hogy a nap lebukott, ott volt a sok ékes ajándék,
és a vitéz hirádok a király házába bevitték:
átvették fiasarjai Alkinoosznak az ékes

holmikat és tisztelt anyjuk mellé odatették.
S Alkinoosz bevezette a népet szent erejével,
jöttek hát, s odabenn a magas székekre leültek.
Végre is Árétéhoz eként szólt Alkinoosz hős:
„Jöjj ide, asszony, hozz szép ládát, legkitünőbbet:
s rakd bele abba a tiszta mosott köpenyeggel az inget.
És ti vizet melegítsetek, üstöt téve a tűzre,
hogy fürdőt vegyen és megnézzé az ittheverő sok
szép holmit, phaiák nemesek neki szánt adományát,
s étkeket élvezzen, hallgassa a dalt meg a lantot.
Én magam, íme, adok gyönyörűszép kelyhet aranyból
néki, hogy emlékezzék mindig rám, mikor otthon
bort loccsant Zeusznak meg a többi nagy égilakónak.”

Így szólt; Árété meg a szolgálókra parancsolt,
hogy nagy háromlábú edényt tegyenek föl a tűzre:
ők fürdőöntő nagy edényt tettek föl a lángra
és vizet öntöttek bele, fát gyújtottak alatta.
Lángok közt melegült az edény hasa, benne a víz is;
közben a vendégnek ládát hozatott a királynő,
hálójából, szépet, a szép holmit beletette:
mind a ruhát, aranyat, phaiák vezetői adományát;
s ő maga rakta be még ama szép köpenyeggel az inget,
és megszólította a hőst, szárnyas szavakat szóló:
„Nézz a földélre magad, s rá gyorsan kösd a csomódat,
hogy még ez vagy amaz ki ne fosszon, míg te az édes
álom ölében fekszel suhansz tova barna hajónkon.”

Meghallgatta a szót a sokattúrt isteni férfi,
és elzárta fedéllel a ládát, rá bonyolultan
kötve csomót, ahogyan Kirké tanította, az úrnő.
S még ott helyben a jó gazdasszony fürdeni hívta
őt, hogy lépjen a kádba: örömmel látta a forró
fürdőt, mert sok része a gondosságban azóta,
hogy szépfürtű Kalüpszótól tovament, nemigen volt,
míg ott istenként szakadatlan kényelem óvta.
Szolgálók fürdették most, s kenték meg olajjal,
adtak rá gyönyörű inget meg drága palástot.
És hogy a kádból szállt ki, a bent borozó mulatókhoz
ment. És Nauszikaá, ki az égtől kapta a báját,
mesteri művet pillére tövében amott állt,
s elbámulva csodálta Odüsszeuszt, látva szemével,
és őt megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szóló:
„Üdvözlégy, idegen, hogy majdan az otthoni földön
emlékezz énám - akinek hálád legelőbb jár.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Nauszikaá, lánysarja a hősszívű Alkinoosznak,
bár így adná Zeus, Héré dörgőszavu férje,
otthonomat s hazatértem napját látnom, elérnem.

Hozzád ott is akár istenhez, aként könyörögnék
mindenkor, te leány: hisz az éltem vissza te adtad.”

Szólt és Alkinoosz mellé ült ekkor, a trónra;
s már azok étkeket osztottak, meg a bort vegyítették.
Ekkor a kedves dalnokot is bevezette a hírnök,
Démódokoszt, kit a nép tisztelt: ültette közébük
épp a középre; nagy oszlophoz támasztva a hátát.
Így szólt ekkor a hírnökhöz leleményes Odüsszeusz,
háthúsból kanyarítva - maradt még több a gerincen -
hófogu disznó húsból, mit a zsír beborított:
„Hírnök, vedd csak e húst és vidd oda Démódokosznak,
hadd egye meg: s őt üdvözlöm most, bárha busongok:
mert hisz az énekeseknek a tisztelet és a csodálat
jár valamennyi halandótól: minden dalos embert
múza tanított dalra, hisz annyira kedveli törzsük.”

Így szólt; s vitte a hírnök a húst, odaadta a bajnok
Démódokosznak: az át is vette, örülve szívében.
S ők kirakott kész étkek után kezüket kivetették.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
Démódokoszhoz eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Démódokosz, mindenki fölött dicsérlek erősen.
Tán Zeusz lánya, a Múza tanított így, vagy Apollón:
oly szép rendben mondod a dalt az akháj seregeknek
sorsáról: mit tettek, túrtek, hogy hadakoztak,
mint aki köztük volt, vagy mástól tudja a híret.
Rajta, a szót másról kezd most: zengj dalt a falóról,
melyet Epeiosz készített s vele Pallasz Athéné,
s melyet a felső várba cselével a fényes Odüsszeusz
vitt, tele harcossal, s feldúlták isteni Tróját.
Hogyha te ezt nekem elsorolod most mind, ahogy illik,
én valamennyi halandónak hirdetni fogom, hogy
isten dalt mily nagy készséggel adott neked isten.”

Szólt; s az, az istennel megtelve, a dalt bemutatta:
onnan fogva, miként vágtak sok jópadu gályán
útnak az argosziak, tüzet is hogy dobtak a tábor
sátraira, s mások már ültek a híres Odüsszeusz
mellett rejtőzködve a lóban, a trójai téren:
mert hisz a trójaiak vonszolták azt fel a várba.
Ott állt hát a faló, körülötte zavart fecsegéssel
ültek a trószok: a szándékuk háromfele oszlott:
vagy hegyes ércel a ló üregét átütni azonnal,
vagy fölvonni a csúcsra, lelökni a sziklatetőről,
vagy bűvös bálványként adni az égilakóknak;
végül is ennek kellett mennie teljesedésbe:
végzete volt ugyanis, hogy vesszen Trója, ha egyszer
ezt a lovat befogadta, amelyben a legderekabbak
ültek, csúnya halált s vészt víve a trójaiakra.
Zengte, hogyan dúlták fel a várat a harcos akhájok,

leshelyük öblét elhagyták, kizudultak a lóból.
És elzengte, ki hol rombolta a vár meredélyét,
s Déiphobosz házához mint tört bajnok Odüsszeusz,
mint maga Árész, s véle az isteni hős Meneláosz.
Legszörnyebb harcot mondotta hogy ott indított,
s győzött, mert nagylelkű Athéné megsegítette.

Hát ezt zengte a nagyhirű dalnok; s közben Odüsszeusz
olvadozott, s szemehéja alól könny mosta az arcát.
Mint ahogy asszony sír szeretett férjére borulva,
mert elesett ez a város népe előtt viadalban,
szörnyűségek napja elől védvén az övét;
látja a nő, hogy haldoklik vonagolva a porban;
ráomol éles nagy zokogással, s közben a síró
hátát és vállát gerelyekkel ütik s viszik is már
rút rabságba, ahol robot és siralom csak a része
és orcája a legnyomorultabb kínban enyészik:
így ejtett a szemöldje alól bús könnyet Odüsszeusz.
Senkise látta ugyan közülük, hogy csordul a könnye,
észre csak Alkinoosz maga vette, amint odanézett
és a nehéz sóhajt hallotta az oldala mellett.
Hát evezőt-szerető phaiák főbbekhez ekép szólt:
„Phaiák főnökök és vezetők, hallgassatok énrám,
Démodikosz tegye már le az éleshangzatu lantot:
mert lám nem mindenki örül, hogy ilyen dala hangzik.
Mert amióta eszünk s ezt zengi az isteni dalnok,
vendégünk nem hagy föl a fájdalmas zokogással:
mert az erős bánat bizonyára körülveszi lelkét.
Hát hallgasson a lant, inkább mindnyájan örüljünk,
háziak és vendég: sokkal szebb, hogyha ez így van;
mert hisz a tisztelt vendégért rendeztük, övé mind
búcsukiséret, ajándék, mit szeretettel adunk most.
Mert mint testvérét, úgy tartja az oltalomesdőt
és idegent mindenki, kinek csak csöpp esze is van.
Éppenezért te se rejtse fortélyos gondolatokkal
azt, amiről kérdezlek: sokkal szebb, ha kimondod.
Áruld el nevedet, min apád meg anyád szava hívott
és kik a városodat lakják s körülötte lakoznak.
Mert olyan ember nincs, akinek neve semmi ne volna,
sem hitvány, se nemes, miután már megszületett, mert
néki, ha megszülték, a szülők nevet adnak azonnal.
Mondd meg a városod is, hol van, hol a földed, a néped,
hadd tudják az eszes bárkák, hova hordjanak innen:
tudd meg: a phaiák bárkáknak kormányosa nincsen,
kormányrúdjuk sincs, amilyen van a többi hajókon,
mert maguk is tudják, hova vágyik jutni az ember,
és minden nép városait, gazdag legelőit
ismerik, és sebesen vágatnak a sós vizek árján
át, felhőbe, ködökbe takartan: bennük ugyan nincs
félelem attól, hogy végük lesz, vészbe kerülnek.

Csakhogy apámtól, Nauszithoosztól egykoron én úgy
hallottam, hogy már haragos népünkre Poszeidón,
mert mindenkit olyan biztonságban hazahordunk.
Mondta, hogy egykor a phaiákok szépmívű hajóját,
míg a kíséretől hazatart az a ködszinű áron,
széttöri, és elzárja hatalmas heggyel a várost.
Így jószolt az öreg: s ezt vagy véghezviszi isten,
vagy végzetlen hagyja, ahogy kívánja a lelke.
Most pedig áruld el nekem azt és szólj egyenes szót:
merre bolyongtál már, mily népek földjeit érted
útadon el, mily népes városokat lakozókat;
mind vadak és durvák, törvénnel mitse törődők
voltak, vagy vendégszeretők és istenimádók?
S áruld el, mért sírsz a szivedben erős zokogással,
argosziaknak meg Trójának hallva a sorsát.
Ezt biz az istenek intézték így, szöve a vést a
földilakóknak, hogy legyen ének a messze jövőben.
Tán szeretett rokonod pusztult el Trója tövében,
vőd vagy apósod? Mert ezeket tartjuk szeretetben
kishíján úgy, mint fajtánkbeli vérrokonunkat.
Vagy tán egy szeretett társad, ki a szívedet érti;
mert számunkra az édes testvérnél se silányabb,
az, ki derék társunk, s okosan tud bánni mivélünk.”

KILENCEDIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ ELBESZÉLI KALANDJAIT ALKINOOSZNAK KÜKLÓPEIA

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Alkinoosz, nagyuram, népednek legjelesebbje,
lám, igazán szép is hallgatni az ily dalos embert,
mint ez, hangjával ki hasonlatos isteneinkhez.
Mert bizony azt mondom, hogy nincs is kellemesebb, mint
hogyha egész népet tölt el széltében a jókedv,
s végig a házban a vendégek dalnokra figyelnek,
míg ülnek sorban, mellettük dúsan az asztal
rakva kenyérrel meg hússal, s meregetve a színbort,
körben hordja a töltögető, s poharukba betölti:
elmémbe bizony én ezt látom a leggyönyörűbbnek.
Lelked azonban az én keserű bajaimra figyelt föl,
s kérdés, hogy csak mégjobban nyöszörögve zokogjak.
Mit mondjak legelőször néked, mit legutolszor,
mert hisz olyan sok kint-bajt mértek az égilakók rám.
Hát legelőbb nevemet mondom meg, hogy ti is aztán
tudjátok, s hogy majd, ha halálom napja le nem sujt,
fűzzön is egybe barátság, bármily messze a házam.
Én Odüsszeusz, Láertész sarja vagyok, ki ezernyi
cseletről elhírhedtem, a hírem fölhat az égig.
Messzirelátszó szép Ithakát lakom: ott van a lombos
Néríton kimagasló orma; körötte igen sok
más népes sziget, egymásnak szorosan közelében:
Dülíkhion, Számé, meg az erdőshátu Zakünthosz.
Míg Ithaké laposan, legfőntebb fekszik a vízben,
néz a homályba, azok meg a napba s a hajnali tájba;
sziklás, mégis erős fiakat nevel: én sose tudnék
mást, ami inkább édes a szívnek, látni hazámnál.
Mert hisz tartott vissza Kalüpszó, isteni asszony,
barlang öblös ölén, mivel áhított az urául;
és ugyanúgy Kirké is vissza a termei mélyén,
Aiaié cseles asszonya, áhítván az urául;
csakhogy az én szívemet kebelemben meg nem ígézték.
Ennyire nincs, ami inkább édes, mint a hazája
és a szülői az embernek, még hogyha akármily
dús házat lakik is, más földön, messze azoktól.
Rajta, viszontagságos utam hadd mondom el immár,
mit Zeuszt mért rám, hogy Trójából útnakeredtem.
Ílion aljáról a kikón nép Iszmaroszához
vitt el a szél. Azt földúltam, leölettem a népét;
onnan az asszonyokat, sok kincset kézrekerítve

osztottunk, hogy senki jogán csúf csorba ne essék.
Majd az enyéimet intettem, hogy fürge inakkal
fussunk, csakhogy a balgatók nem ügyeltek a szóra.
Sok bor folyt le a torkukon és sok-sok juhot öltek,
sok csámpás lábú s járású ökröt, a parton.
S átkiabáltak a megmenekült kikonok kikonoknak
közben, akik szomszédosak és többek s derekabbak:
szárazföldi lakók, jól értik a harciszekérről
vívni a küzdelmet, s értik gyalog is, ha gyalog kell.
Jöttek ezek, mint jó a levél, a virág, ha tavasz kél,
hajnalban: s ekkor Zeus csúfos végzete sujtott
bennünket, nyomorultakat, és nagy bajba jutottunk.
Rendbe fölállva, csatát ott vívtak a fürge hajóknál;
egymást érchegyü lándzsákkal hajigáltuk erősen.
Míg reggel volt még és nőtt szent fénye a napnak,
védeve magunkat, a többség ellen is álltuk a harcot.
Ám mikor Éliosz hajlott a tulok-kifogásra,
megtörték az akhájokat ők és hátra is üzték.
Bárkánként hat jólábvértes társam esett el,
míg mi a rossz sorstól s a haláltól megmenekültünk.

Onnan előrehajóztunk hát, keseregve szivünkben,
mert örömet éltünk, de derék fiakat veszítettünk.
Mégis, arányos bárkaim nem szálltak előbb, míg
háromszor néven nem szólítottuk a társak
mindegyikét, aki ott elesett a kikón csatasíkon.
S küldte reánk Boreást felhőket-torlaszoló Zeus,
vészes szörnyű viharral, a felhőkkel betakarta
együtt a földeket és vizeket; s éj szállt le az égből.
Orral-dőlve haladtak a bárkák, és a vitorlák
három meg négy részre szakadtak a szél erejétől.
Hát a hajókba behúztuk a vásznakot; és a hajókat,
félve halálunktól, sebesen húztuk ki a partra.
Ott két éjjelen és napon egyfolytába maradtunk,
míg lelkünket a fáradtság meg a fájdalom ette.
Ám hogy a harmadikat meghozta a széphaju Hajnal,
árbocot állítottunk és fölventük a vásznat,
ültünk: szél és kormányos vitték csak a bárkát.
Most azután sértetlenül értem volna hazámba;
csakhogy amint fordultam ez útra Maleia fokánál,
messze Küthérétől űzött Boreász meg a hullám.

Hosszu kilenc napon át hányódtam a szörnyű viharban
sokhalu tengeren át; tizedik nap végre elértünk
partja elé a virágot-rágó lótuszevőknek.
Ott szárazra kiléptünk és vizet is meritettünk,
majd lakomához láttak a társak a fürge hajóknál.
És miután jóllaktunk mind étellel-itallal,
akkor a társaimat küldtem, hogy megtudakolják,
hogy mily búzafogyasztó férfiak élnek e földön;

két embert kiszemeltem, a hírnök harmadikul ment.
Mentek, s elkeveredtek azonnal a lótuszevőkkel,
kik nem terveztek számukra gonosz veszedelmet,
ámde megízleltették velük a jóízű lótuszt.
És közülük ki a mézédessé termést meg is ette,
már nem akart hírt adni nekünk, nem akart hazatérni,
ott kívánt az örökre maradni a lótuszevőknél,
egyre a lótuszt szedni, feledve a szép hazatérést.
Őket, sirtak bár, a hajóra vezetem erővel,
és evezőpad alá lekötöztem a görbe hajókon;
többi derék társamnak utána parancsot adtam,
hogy mind szálljon a fürge hajókra sietve, nehogy még
más is egyék közülük lótuszt s hazatérni feledjen.
Fölszálltak szaporán, evezők mellé telepedtek,
sorba leülve, az ősz tengert evezőkkel ütötték.

Onnan előrehajóztunk hát, keseregve szívünkben;
s törvénytőlküli dölyfös Küklópsz-nép mezejére
ért a hajónk, kik a nemmúló örök égilakókban
bízva, kezükkel nem szoktak soha szántani-vetni,
s minden megterem ott, noha földbe nem ülteti senki:
búza meg árpa, s a szőlő is, mely a nagyszemű fürtből
adja a bort és Zeusz zivatarja növeszti a termést.
Megszentelt törvényük nincs, gyűlésbe se járnak;
laknak az égbenyuló ormok meredek tetejében,
mélyölü barlangban, s törvényt maga lát kiki sarja
és felesége fölött, egymással mitse törődnek.

Elterül egy csalitos sziget ott, épp szemben a küklópsz-
föld kikötőjével, nem távol s nem közelében;
erdős; vadkecskéik lakják azt sűrű sereggel;
mert hiszen emberi járkálás soha nem riogatja
és sosem űzi vadász őket, ki a rengeteg erdőn
tűri a fáradságot, a hegy tetejét kikutatva.
Nincs e szigetnek szántóföldje se, nincs legelője;
szántatlan, bevetetlen fekszik minden időben;
embertől özvegy, mekegő kecskéket etet csak.
Mert hisz a küklópszoknak nincs vörösarcu hajójuk,
és ácsmestereik sem akadnak jóevezőjű
gályát elkészíteni, mellyel az ő ügyeikben
más városba elérjenek, úgy, mint szoktak a népek
járni a tengeren át egymáshoz a fürge hajókkal,
kik mívelhetnék e sziget mezejét virulóra.
Mert hisz nem hitvány, mindent meghozna időben:
ott a fehérhabu víz partjára simulnak a rétek,
nedvesek és lágyak, sose fogyna ki onnan a szőlő.
Van sima föld, szántásra való: hol a nagyszemű termés
érne időben, hisz nagyonyis termékeny a földje.
Jó kikötő is akad, hol nincs kötelékre se szükség,
s dobni koloncot, tatkötelek lekötözni sosem kell:

partnak ütődve, maradni lehet, míg kedv a hajósban
nem kél útnakeredni, s a jó szél újra nem indul.
Ott az öböl partján szép tisztán csurran a forrás;
barlangból fut a víz; körülötte virulnak a nyárfák.
Hát oda ért a hajónk, valamely isten vezetett tán
át a sötét éjen, hisz nem láthattuk a földet:
mert a hajót mély köd burkolta körül, s odafönről
nem ragyogott le a hold, betakarta egészen a felhő.
Ott e sziget földjét nem pillantotta meg egy sem
- észre se vettük a part fele hömpölygő sok igen nagy
hullámot -, míg bárkánk nem ütődtek a partnak.
Bárkánk kiszaladtak a partra, bevontuk a vásznat,
és mi magunk léptünk ki a tenger torlata mellett;
elszunnyadtunk, s így vártuk be az isteni Hajnalt.

És hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
szerte a szép szigeten jártunk, bámulva bolyongtunk.
S nimfák, pajzos Zeusz lánysarjai, sok hegyi kecskét
űztek elénk, hogy a társak tudjanak ott lakomázni.
Hosszunyelű dárdát hoztunk hamarost a hajókról
s hajlott íjat, s három részre oszolva vadásztunk
rájuk: a bőséges zsákmányt meg is adta az isten.
Bárka tizenkettő követett, és mindegyiküknek
osztva kilenc kecskét, nékem tizet is kiszemeltek.
Akkor egész napon át ott ültünk napnyugovásig
és lakomáztuk a sok-sok húst meg a mézizü színbort:
mert a hajókról nem fogyván ki a drága vörösbor
bőven akadt: hisz a korsókban tettünk elegendőt
félre, kikónok szent várát mikor elfoglaltuk.
S átláttunk a közel küklópsz-földekre, a füstre,
hangjukat és a juhok, kecskék hangját idehallva.
Végre mikor lebukott a nap és eljött a sötétség,
mind lepihentünk sorban a tenger torlata mellett.
Majd hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
gyűlést rendeztem, s így szóltam mindegyikükhöz:
»Várjatok itt mindnyájan, kedves többi barátom;
s én ezalatt majd bárkámmal meg az embereimmel
átmegyek azt megtudni, hogy ott milyen emberek élnek,
dölyfősek-é, vadak-é, törvénnyel mitse törődők,
vagy vendégszeretők, s elméjük féli az istent.«

Így szóltam, s hágván a hajóra, parancsot is adtam,
társaim oldják el, fölszállva, a tatköteléket.
Fölszálltak szaporán, evezők mellé telepedtek,
sorba leülve, az ősz tengert evezőkkel ütötték.
És mikor azt a közelbenfekvő földet elértük,
barlangot láttunk meg a szélén, víz közelében,
jó magasat; repkény borította. Őlében a nagy nyáj
szunnyadozott éjjel, juhok és kecskék; körülötte
földbeütött sziklából állt meredek kerítése

s hajkoronás nagy tölgyekből és hosszú fenyőkből.
Benne aludt az az órjas férfi, ki félrevonulva
egymaga őrizgette a nyáját, nem közeledve
másokhoz, külön élt, s értette lenézni a törvényt.
Roppant termetű szörny, nem olyan, mint búzafogyasztó
férfi, hanem mint erdős hegycsúcs, égbemagasló
bércek legtetefén, mely a többi fölött kimagaslik.

Ekkor a többi nagyonyszeretett társ kapta parancsom:
várjon a bárkánál mireánk, s őrizze a bárkát;
én magam indultam tüstént, kiszemelve tizenkét
legderekből társat, s börtömlőt töltve meg édes
éjszinű borral, amit nekem Euanthész fia nyújtott:
Phoibosz papja, Marón - Phoibosz volt Iszmarosz öre -,
mert megkíméltük feleségét és a fiát s őt,
félve az istentől: Phoibosz lombos ligetében
élt ugyanis. Ragyogó sok kincset adott nekem akkor,
adta remekműű aranyát, hét drága talentum
volt ez, s még szinezüst vegyítőt is adott, azután meg
jól megtöltve tizenkét korsót édes itallal,
isteni színborral; s otthon nem tudta se szolgál,
szolgaleány sem, hogy van e bor, csakis ő maga, kedves
hitvese és még egyetlen gazdasszony a házban.
S hogyha e mézédés, rőt borból inni akartak,
egy kelyhet töltött tele, húszt mérték vizet öntött
rá, és isteni édes jószag szállt a vödörből:
nem lett volna bizony jó tartózkodni ilyenkor.

Ebből vittem a nagy teli tömlőt, s útravalót is
egy zsákban, mert hős lelkem sejtette előre,
hogy szilaj ember jön, nagy erő vértjével övezve,
és sem igazságot, sem törvényt nem tud a szíve.

Gyorsan elértük a barlangot, nem leltük azonban
bent őt, mert a kövér nyáját kísérte a réten.
Mindent megnéztünk, miután az üregbe beléptünk.
Ott aszalók rogyadoztak a sajttól, sok gödölyének,
báránynak szűk volt az akol már; s elkülönítve
állt az öregje, a már megnőttek máshova zárva,
és külön álltak a most-ellettek. Telve savóval
minden edény, kiskád, sajtár, mibe fejni szokott ő.
Ott legelőször is engem kértek szóval a társak,
hogy vigyük el sajtját, forduljunk vissza, s utána
gyorsan a fürge hajókra vezetve a sok gödölyét és
bárányt aklukból, hasogassuk a sós vizet újra;
s én, noha jobb lett volna bizony, nem ügyeltem a szóra,
mert őt látni akartam, s azt, hogy ajándokot ad-e.
Jaj, nem volt kedves, mikor eljött, embereimhez!
Ott tüzet is gyújtván áldoztunk, majd mi magunk is
hozzálátva, a sajtból ettünk, s ülve bevártuk
ottbenn, míg hazajött a juhokkal. Hozta a súlyos

terhet, a száraz fát, hogy azon főzhesse az ételt,
majd az üreg földjére ledobta goromba robajjal:
és mi remegve behúzódunk az üreg zugolyába.
Most a kövér nyáját tág barlangjába terelte,
mindet, ahányat fejni szokott, de a hímekeket ottkinn
hagyta kerítés közt, a bakot meg a kost valamennyit.
Majd elzárta a nyílást roppant kővel, amelyet
jól a magasba emelt: de huszonkét négykerekű jó
földi szekér sem mozdítaná el amazt a helyéből:
íly roppant meredek sziklával zárta a nyílást.
Végre leült, mekegő kecskéit, fejte juhát is,
mindegyiket rendben, s kicsinyét odaküldte alája.
Erre megaltatván a felét a fehérszinű tejnek,
átsajtolta, s a túrót font kosarakba helyezte,
és a felét öntötte edénybe, hogy innivalója,
hogya kívánja, legyen, s vacsorához hogy legyen ottbenn.
És miután buzgólkodván befejezte a dolgát,
végre tüzet gyújtott, meglátott, s kérdeni kezdett:
»Kik vagytok? Merről járjátok a tengeri ösvényt?
Dolgotok is van-e, vagy csak amúgy vaktába bolyongtok,
mint a kalóznépség, mely a sós vizen erre meg arra
lelkét kockáztatja, s a többi hajósra veszélyt hoz?«

Így szólt; és elakadt kedves szívünk dobogása,
mert az erős mély hang meg a roppant termet ijesztett.
Így is választ adtam azonban, szólva szavakkal:
»Trója alól idevetve bolyongunk erre akhájok,
tág tenger tajtéka fölött a szelek dühe üldöz;
vágyakozunk hazajutni, de más-más útra kerültünk
mindnyájan, mert Zeusz bizonyára eképen akarta.
Átreidész Agamemnónnak hadinépe vagyunk mi,
valljuk; az égnek alatta a legtöbb hír az övé most:
akkora várost dúlt ugyanis föl, népet is annyit
pusztított el. S most a te térded elé ideértünk,
hátha te megvendégelsz, vagy tán még ezen is túl
adsz oly kincset, mit vendégnek az ősi szokás oszt.
Tiszteld isteneink, te derék, oltalmad esengjük:
mert az esengőt s vendéget vendégszerető Zeusz
védi, a tisztas vándort ő kíséri az útján.«

Ezt mondtam; de kegyetlen szívvel azonnal ekép szólt:
»Ostoba vagy, vendég, vagy messziről érkezhettél;
azt akarod, hogy az isteneket tisztelve remegjem;
tudd meg: a küklópszok Zeusszal csöppet se törődnek,
más istennel sem, mert sokkal több a hatalmunk.
Zeusz mérgétől tartva bizony sose kímélnélek
téged s társaidat, ha nem indít erre a lelkem.
Mondd meg azonban, hol tartod jómívű hajódat,
messze a parton, vagy közelemben? Hadd tudom én is.«

Szólt puhatolva; de bölcs eszemet nem tudta becsapni,
s újra csak így szóltam hozzá csavaros szavaimmal:
»Bárkámat széttörte a föld rázója, Poszeidón,
mert szirtekre vetette a földetek oldala mellett,
sziklafokokra sodorva; a szél odatűzte a vízről;
én meg e társakkal kikerültem a végveszedelmet.«

Ezt mondtam; de kegyetlen szívvel mitse felelt ő;
csak fölugorva, a társak után a kezét kivetette,
egybefogott kettőt s valamint kutyakölyköt, a földhöz
verte. Az agyvelejük kiömlött, áztatta a földet.
S készített vacsorát, testük szétszelve tagonként;
s mint a hegyekben nőtt vad oroszlán, mitse hagyott meg:
ette a húsuakat és belüket s a velővel a csontot.
Sírva kinyújtottuk Zeuszhöz kezeinket a szörnyű
látványnál, s tehetetlenség nyugozta le lelkünk.
Szörnyű hasát miután megtöltötte a Küklópsz,
és le is öblítette az emberhúst sűrű tejjel,
barlangjának ölén lehevert, elnyúlva a nyáj közt.
Őt bizony én nagylelkű szivemben akartam erősen
- hozzálépve s a combom mellől rántva ki kardom -
melle alatt átszúrni, hol izmai közt van a mája,
kézzel előbb kitapintva; de volt, ami visszariasztott.
Mert vele kellett volna nekünk is hullni a vészbe:
mert hiszen úgysem tudtuk volna kezünkkel a roppant
nagy követ arrébblokni a nyílásról, hova tette.
Akkor hát nyöszörögve bevártuk az isteni Hajnalt:
és hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
ő tüzet élesztett, megfejte a nagyhirű nyáját,
mindegyikét rendben s kicsinyét odaküldte alája.
És miután buzgólkodván befejezte a dolgát,
markolt egybe megint két embert reggelijéhez.
Reggelizett, s a kövér nyáját kiterelte utána
barlangjából, könnyeden elmozdítva a sziklát,
aztán vissza, mikéntha tegezre fedőt tesz az ember.
Sűrűn füttyentgetve a hegyre terelte a Küklópsz
nagy nyáját; vad tervet főzve maradtam a mélyben:
tán sikerül bosszúm, s diadalt ad nékem Athéné.
És ez a terv látszott lelkemben a leghelyesebbnek.
Ott az akol közelébe hevert neki szörnyű dorongja,
egy még zöld, nagy olajfa-dorong; ezt vágta ki, hogy ha
száraz lesz, majd hordja. Mi jól megnéztük: olyan volt,
mint amilyen nagy az árboca széles barna hajónak,
húszevezősnek, mely terhével járja a tengert,
szemre a vastagsága s a hossza is éppenilyen volt.
Hát odaléptem, jó ölnyit vágtam le belőle,
és odaadtam, hogy meghántsák, embereimnek.
Ők símára faragták; én kihegyeztem a végét,
melléállva, utána tűzessé tettem a lángon.
Majd pedig elrejtettem szépen a trágyahalomban,

melyből barlangjában elég volt, itt is, amott is.
Hívtam a többieket, hogy sorsot vessenek ekkor,
s döntsék el, ki legyen, ki velem fölemelje a nyársat
és bátran beledöfje szemébe, ha édesen alszik.
Sors pedig éppen azokra esett, kiket úgyis akartam,
négyre, magam számoltam hozzá még ötödiknek.
Estefelé megjött szépgyapjas nyájjal a Küklópsz,
tágölü barlangjába terelte azonnal a nyáját,
és odakint egyet se hagyott a magas kerítés közt;
vagy sejtett valamit, vagy eként rendelte az isten.
Majd meg a sziklát visszahelyezte, magasraemelve,
és odaült, mekegő kecskéit, fejte juhát is,
mindegyiket rendben, s kicsinyét odaküldte alája.
És miután buzgólkodván befejezte a dolgát,
markolt egybe megint kettőt, s látott vacsorához.
Ekkor a Küklópszhoz közelálltam, s szóltam eképen,
éjszinü borral telt nagy kancsót tartva kezemben:
»Küklópsz, nézz ide, idd meg az emberhúsra a bort is,
hogy megtudd, milyen édes ital volt barna hajónkban.
Áldozatot hoztam neked ebből, megkönyörülsz tán
és hazaküldesz még; de te őrvöngsz, túrni se tudjuk.
Mondd, te gonosz, lesz még, aki emberlakta vidékről
jönni kíván hozzád? hisz nem helyesen cselekedtél.«

Ezt mondtam; s átvette, megitta, örült neki szörnyen,
itta az édes italt, s aztán kért újra belőle:
»Adj még jószívvel, s a neved mondd meg nekem egyben,
hadd adjak vendégi ajándékot, hogy örüljél.
Mert hoz a küklópszok dús földje a nagyszemü fűrtből
bort szintén, és Zeusz zivatarja növeszti a termést:
csak hogy ez itt nektárnak csöppje meg ambrosziának.«

Így szólt; én meg a lángszinü bort adtam neki újra.
Adtam háromszor, s ő annyiszor itta ki balgán.
Majd miután az agyát az ital már elborította,
válaszomat mézes szókkal neki adtam eképen:
»Küklópsz, kérdezted híres nevemet; nosza, halljad:
megmondom, s te ajándékozz meg, ahogy megigérted.
Senkise, ez nevem; így hívnak, hogy Senkise, otthon
édesanyám meg apám és minden többi barátom.«

Ezt mondtam: de kegyetlen szívvel azonnal ekép szólt:
»Senkise lesz, kit utolszor eszek meg a társai közt én,
mind ama többit előbb: nesze hát, ez lesz az ajándék.«
Szólt, és megbillent ezután, hátára hanyatlott
s elnyúlt félreszegett nyakkal; mindent leigázó
álom nyomta el őt; gégején dőlt ki a sok bor
s emberhúsdarabok; s ökrendett kábulatában.
Ekkor a nyársat fogtam, a sűrű parázsba benyomtam,
hadd tüzesedjék meg; szavaimmal a társakat is mind
bízattam, nehogy egy megijedjen s visszavonuljon.

És amidőn már-már lánggal lobbant az olajnyárs,
bármily zöld volt még, és már félelmesen izzott,
akkor a tűzből én odavittem; körben a társak
álltak; az istenség nagy merszet fűjt kebelünkbe.
Ők fogták a hegyesvégű nagy olajfadorongot,
és a szemébe ütötték; én nekidőlve fölülről
forgattam, valamint ha hajófát fúr ki az ember
fúróval, s mások meg alulról húzva a szíjat,
pörgetik erre meg arra a fúrót, s az forog egyre.
Fogva, szemében eképp forgattuk az áttüzesített
nyársat, s míg melegen forgott, körülötte a vér folyt.
Szétperzselte egész szemehéját és a szemöldjét
gőze az égő szemnek, sistergett szeme gödre.
Mint amidőn a kovács nagy fejszét, szörnyű szekercét
edzeni márt a hideg vízbe, s hallatszik a vasnak
hangos jajszava, mert nagy erőt ettől kap a jó vas:
néki olajfadorong körül úgy sziszegett szeme akkor.
Szörnyű nagyot jajdult, visszhangzott körben a szikla;
visszafutottunk megrémülve, kitépte szeméből
vértől elborított nyársunkat azonnal a Küklópsz,
és azután, hadonászva kezével, messziredobta;
s küklópsz-társaihoz felüvöltött, kik körülötte
laktak a szellős csúcsok alatt, barlangok ölében.
Hallották a kiáltást, jöttek is innen-amonnan,
és barlangja előtt kérdezték, hogy mi baj érte:
»Hát mi baj ért, Polüphémosz, mondd, hogy eképen üvöltesz
ambrosziás éjben s tőlünk eloroztad az álmot?
Csak nem akarja talán rabló elhajtani nyájad,
vagy pedig elpusztítani téged csellel, erővel?«

Nékik a barlangból így szólt az erős Polüphémosz:

»Társak, Senkise öl meg csellel, senki erővel.«

Ők meg a választ így adták szárnyas szavaikkal:

»Már ha magad vagy egészen s nem bánt senki erővel,
Zeusztól jó nyavalyád, kikerülni biz azt lehetetlen;
rajta tehát, könyörögj te Poszeidáónhoz, apádhoz.«

Szóltak s távoztak; nevetett örömében a szívem,
hogy rászedte a név őket meg nagyszerű eszmém.
Nyögve a Küklópsz s kínjai közt kínlódva, a sziklát
két kézzel tapogatva, a nyílástól elemelte,
ő maga szétterjesztve kezét odaült a küszöbre,
hogy valakit megfogjon, amint az lép ki a nyájjal;
lám, ő ennyire balgának hitt engem eszében.
Csakhogy azon töprengtem, hogy-mint lenne a legjobb,
hátha lelek számunkra menekvést még a halálból:
csel nem akadt, sem terv, mire nem gondoltam: az éltünk
kellett mentenem és a veszély fenyegetve közelgett.
Hát ez a terv látszott lelkemben a leghelyesebbnek.
Voltak a barlangban kosok is, sűrűgyapju kövérek,

szép nagytermetűek, hordtak violásszinű bundát;
hát ezeket jólfont vesszőkkel, amelyeken álmát
szokta aludni a vadszivű órjas, egybekötöttem
hármanként csöndben: s egy-egy embert vitt a középső,
kettő kétoldalt lépdelt, hogy a társaim óvja.
Egy embert három kos hordott; s én magam ekkor
- mert volt ott egy kos, mindjénél sokkal erősebb -
ennek a hátát fogtam meg s gyapjas hasa alján
függeszkedtem, a két kezemet becsavarva erősen
isteni gyapjába, s csüngtem roppant türelemmel.
Sóhajtozva ekép vártuk be az isteni Hajnalt;
és hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
akkor a hímek mind kirohantak a jó legelőre,
meg nem fejten a nőtények bégettek az aklok
mellett, mert tőgyük kifeszült. Gyötrődve a gazda,
kínjai közt, a juhok hátát végigtapogatta
sorban, amint álltak: s nem vette a balgatag észre,
hogy gyapjas hasukon csüng mind, odakötte, a társam.
Hát közülük legutolszor a kos lépdelt ki az ajtón,
gyapja lehúzta, de én is, az elmés terv kisütője.
Megtapogatta, s eképen szólt az erős Polüphémosz:
»Drága kosom, mért is mégy most ki utolszor a nyáj közt
innen? Nem szoktál ezelőtt soha elmaradozni,
mert legelőbb legeled le a rétek gyöngye virágát,
jó nagyokat lépdelsz, elsőnek futsz a folyóknak
hajjaihoz, s hazajönni először vágyol akolba
estefelé: most meg legutolsó vagy. De a gazdád
drága szemét szánod tán, mit kidőfött az a hitvány
ember s átkos társai, elmém borral igázva:
Senkise; ámde hiszem, hogy a vészből nem menekül meg.
Bár velem érezhetnél, s tudnál szólni is, akkor
megmondhatnád, hol bujkál most ő haragomtól:
agyvelejét szanaszét fröcskölném itt az üregben,
úgy verném a küszöbhez, s könnyebbülne a bajtól
szívem, mellyel e semmirekellő Senkise sujtott.«
Így szólván tovaküldte a kost legelőre a nyájhoz.
S hogy kissé elhagytuk a barlangot meg az udvart,
bujtam a nagy kos alól ki, a társaim is kibogoztam.
És a merevlábú, hájas juhokat sietősen
hajtottuk, meg-megfordulva, s végre hajónkhoz
értünk. Ott nagy örömmel láttak a drága barátok,
mert túléltek a bajt; de a többi nyögve siratták.
Csakhogy nem hagytam, s a jajongást tiltva szemölddel,
intettem: rakják a hajóra sietve a pompás-
gyapjú sok juhok és szálljunk ki a sóshabu vízre.
Fölszálltak szaporán, evezők mellé telepedtek,
sorba leülve, az ősz tengert evezőkkel ütötték.
Annyira voltunk épp, ahová még ér a kiáltás,
s akkor a Küklópszhoz szóltam szúró szavaimmal:

»Küklópsz, lám, nem hitvány ember társait etted
meg te a mélyölü barlangban, tombolva dühödben.
Úgy kellett, hogy elérjen a csúfos baj, te kegyetlen,
házadban vendégeidet fölfalni se féltél,
most bosszút állt rajtad Zeus meg a többi nagy isten.«
Ezt mondtam, s ettől csak nőtt a haragja szívében;
egy nagy hegy csúcsát leszakítva, hajónkra vetette,
és a sötétorru bárkának elébe esett az
egy kicsivel csak, s kis híján súrolta a kormányt.
Fölloccsanva a tenger, amint belehullt az a szikla,
visszafelé hajtotta hajónkat, a föld fele újra,
szörnyű nagy árral a part közelébe sodorta egészen.
Én pedig erre a hosszú csáklát kézberagadva,
s félretaszítva hajónkat, a társaimat noszogattam:
dőljenek ők a lapátnak jól, hogy megmeneküljünk,
intettem fővel: nekiesve eveztek a társak.
Ám amidőn kétannyi utat jártunk meg a vízben,
újra a Küklópszhoz készültem szólni; de körben,
innen is, onnan is, édes szókkal esengtek a társak:
»Mért akarod, te szegény, piszkálni tovább a vadembert?
hisz csak imént is a szárazföld fele üzte hajónkat
vissza a vízbevetett kövel, már majd odavesztünk.
Hogyha csak egy is megmukkan, vagy hangot ad akkor,
szét is zúzza hajónk deszkáit, szét a fejünket,
érdes sziklával: hiszen annyira messze hajítja.«

Ezt mondták; de vitéz lelkem nem ügyelt a szavukra
és ismét haragos lélekkel szóltam a szörnyhöz:
»Küklópsz, hogyha talán megkérdi egy ember a földön,
hogy történt a szemednek csúfos megvakítása,
mondd, hogy a városokat dúló Odüszeusz vakított meg,
Láertész fia ő, Ithakában lakja lakását.«

Ezt mondtam; mire ő jajszóval szólt a szavamra:
»Ó jaj, rég megjósolt végzet telt be ma rajtam.
Élt itt egykoron egy széptermetű nagy javas-ember,
Télemosz Eurümidész, aki értett jól a jövőhöz,
s itt vénült meg, jósolgatva, a Küklópszok közt:
az megmondta nekem, hogy ilyen baj vár a jövőben,
elveszi majd a szemem fényét Odüszeusz keze egykor.
Mindig szép nagytermetű férfit vártam azonban,
hogy majd erre kerül, nagy erő vértjével övezve:
most pedig ennyire apró, hitvány, semmirekellő
szúrta ki drága szemem, miután borral leigázott.
Rajta viszont, Odüszeusz, jer idébb, hogy ajándokot adjak,
s kérjem a híres Földrázót, hogy jó utat adjon;
néki vagyok fia, büszkén vallja magát az apámnak,
mert ő lesz, aki meggyógyít, ha akarja, de más nem,
sem sosemúló égilakó, sem földi halandó.«

Ezt mondotta, de én így küldtem néki a választ:
»Bárcsak az életed úgy tudnám elvenni s a lelked,
és Hádész házába is úgy tudnák elűzni,
mint ahogyan nem gyógyíthat meg a Földrázó sem.«

Ezt mondtam; s ezután ő így kérlelte Poszeidón
istent, két karját fölemelve a csillagos égre:
»Hallj, te Poszeidáón, földtartó, kékhaju isten,
hogyha fiad vagyok én igazán, s azt vallod, apám vagy,
add, hogy a várdúló Odüszeusz haza már sose jusson,
Láertész fia ő, Ithakában lakja lakását.

S hogyha a végzete az, hogy lássa szeretteit ismét,
s jólépült házába kerüljön, az otthoni földre,
hát legalább bajosan, későn és társai nélkül,
mások bárkáján tegye, s otthon bajra találjon.«

Szólt könyörögve; meg is hallgatta a kékhaju isten.
Ő pedig ím egy még szörnyebb sziklát emelintett,
teljes erővel megcsóválta s a vízbe vetette,
dobta felénk, s a sötétkékorú bárka mögött hullt
vízbe a kő, és kis híján súrolta a kormányt.
S fölloccsanva a tenger, amint behullt az a szikla,
most a hajónkat előre, a szárazföldre vetette.

És amidőn a szigetre elértünk már, hol a többi
jővezős bárkánk várt mind, és körben a társak
ott ültek jajgatva, s a jöttünk várva szünetlen,
akkor a furge hajót futtattuk a parti fövényre,
és mi magunk léptünk ki a tenger torlata mellett.
Hoztuk a Küklópsz nyáját is gályánk üregéből,
s osztoztunk, hogy senki jogán csúf csorba ne essék.
Ekkor a kost külön énnekem adták jólábvértes
társaim, osztozván; s én azt áldoztam a parton
sűrű-sötétfelhős Zeusznak, mindenki urának,
combokat égettem. Nem ügyelt ő áldozatomra,
mert azt fontolgatta, hogyan puszuljon el összes
jővezős bárkám és bennük a drága barátok.

Akkor egész napon át ott ültünk napnyugovásig
és lakomáztuk a sok-sok húst meg a mézizü színbort;
végre mikor lebukott a nap és eljött a sötétség,
mind lepihentünk sorban a tenger torlata mellett.
Majd hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
akkor a társaimat buzdítva parancsomat adtam,
lépjenek ők is föl, s oldják el a tatköteléket;
fölszálltak szaporán, evezők mellé telepedtek,
sorba leülve az ősz tengert evezőkkel ütötték.

Onnan előrehajóztunk hát, keseregve szivünkben,
mert örömet éltünk, de derék fiakat veszítettünk.

TIZEDIK ÉNEK

AIOLOSZ A LAISZTRÜGÓNOK KIRKÉ

Aiolié szigetére kerültünk ekkoron; ott él
Aiolosz Hippotadész, aki kedves az égilakóknak;
úszó szép sziget ez; rézfal kanyarog körülötte
végig, büszke szilárd, s a kopár szirt fut föl az égre.
Néki tizenkét gyermeke nőtt föl a termei mélyén,
hat volt köztük a lány, fölserdült ifju is annyi:
s ő a fiúknak házastársul a lányait adta.
Ott lakomáznak a kedves apával, a gondos anyával
folyton, előttük bőven fekszik a rengeteg étel,
és pecsenyék szaga száll, és hangos a házuk a daltól
nappal; míg éjjel mind tisztos hitveseikkel
hálnak a lágy takarókon, a szép faragott nyoszolyákon.
Láttuk a városukat, gyönyörű házukhoz elértünk.
Teljes hónapon át szeretettel látva, kikérdett
Trója felől, az akháj gályákról, visszautunkról;
s én neki ott mindent szép rendjén sorra soroltam.
És miután már én kértem, hogy utamra eressen,
s küldjön, nem mondott nemet, és volt gondja utamra.
Nyúzva kilencéves marhát, ideadta a bőrét,
és a süvítő sok szél útját mind belezárta;
mert őt tette Kronosz fia minden szélnek urává,
hogy szüntesse vagy indíthassa, ahogy csak akarja.
És üreges bárkámra ezüst fonalával a tömlőt
jól lekötözte utána, hogy egy kicsikét se szeleljen;
és egyedül csak a lenge Zephírt küldötte utamra,
hadd vigye gályánkat s mimagunkat; a végzet azonban
más volt: mert a magunk butasága okozta a vesztünk.

Hosszu kilenc napon át éjt nappá téve hajóztunk,
majd tizedik nap földbukkantak az otthoni földek,
s láttuk az őrtüzeket, mert immár oly közel értünk;
ekkor a mézizü álom megszállt, úgy kimerültem,
mert a vitorlát én forgattam, pillanatig sem
bíztam másra, hogy így hamarabb érjünk a hazánkba;
s közben a társaim egymást szólongatva szavakkal,
azt mondták, aranyat viszek én, meg ezüstöt, amelyet
nagylelkűen adott nekem Aiolosz Hippotadész hős.
S volt, aki így szólt köztük a szomszédjára tekintve:
»Ejhaj, mennyire tiszteli és szeretettel látja
ezt mindenki, akit csak fölkeres otthona földjén.
Trója alól is a zsákmányból sok nagyszerű kincset

visz haza, míg mi, akik megjártuk az útjait éppúgy,
mindvalahányan üres kézzel kerülünk a hazánkba;
most is, lám, mit adott neki kedveskedve barátja,
Aiolosz. Egy-kettő, nézzük csak meg, mi van ebben,
mennyi arany meg ezüst van a tömlő mélyibe zárva.«

Így szóltak, s győzött is a társak rossz akaratja:
tömlőt oldoztak, s a szelek mind-mind kirohantak.
S őket azonnal a nyílt tengerre sodorta a szélvész,
bárhogy sírtak, az otthoni földtől messze. Magam meg
ébredvén, azt fontolgattam tiszta szivemben,
vajjon most kiugorva hajómból, vesszek-e vízbe,
vagy némán tűrjek s élők közt élvemaradjak.
Tűrtem s tűrve maradtam; a gályán fekve, az arcom
elfedtem. S a hajók a gonosz viharok rohamában
újra csak Aioliéra kerültek; nyögtek a társak.

Ott szárazra kiléptünk és vizet is meritettünk,
majd lakomához láttak a társak a fürge hajóknál.
És miután mind jóllaktunk eledellel-itallal,
hírnököket és még egy társat kiszemelve siettem
Aiolosz ékes háza felé; bent leltem a házban,
ott lakomázott gyermekei s felesége körében.
És hogy a házba beléptünk már, küszöbén le is ültünk;
ők mind bámultak lelkükben s kérdeni kezdtek:
»Hogy jöttél, Odüszeusz? Mily daimón szállt meg, ugyan mondd !
Hát hiszen elküldtünk nagy gonddal, hogy hazaérhess
otthoni földre, a házadhoz, s ahová csak akartad.«

Így szóltak; mire csüggedt szívvel mondtam a választ:
»Megrontottak a rossz társak, meg az álom, az átkos.
Hát, kegyesek, ti segítsetek újra, hiszen van erőtök.«

Ezt mondtam, kérő szókkal lelkükre beszélve;
csöndbe merültek mind; csak az apjuk mondta a választ:
»Menj a szigetről gyorsan, legnyomorultabb ember!
Isteni törvény tilt befogadni, vagy útravezetni
azt, kit az égbeliek boldog szíve ennyire gyűlöl;
menj, mert hisz bizonyára haragjuk vert ide vissza.«

Szólt, s elküldött házából, noha nyögve jajongtam.
Onnan előrehajóztunk hát, keseregve szivünkben.
S lelkük lankadozott az erős evezésben, azonban
mert balgák voltunk, nem akadt, ki hazánkba segítsen.
Mégis hat napon át éjt nappá téve hajóztunk,
aztán megláttuk Lámosz meredekfalu várát,
Télepüloszt, hol a laisztrügon él, s hol a pásztor a pásztort
szólva köszönti, mikor beteret, s felel az kiterelve.
Ott, aki éber, kettős bért is könnyen elérne,
ökröt is őrizhetne s ezüst juhnyáját is egynap:
mert egymáshoz a nap meg az éj ösvénye közel van.
Ott a remek kikötőbe kerültünk, melyet egészen

körbekerít mindkétoldalt meredekfalu szikla,
és egymással szemben előreszökő fokok őrzik
nyílását, úgyhogy nagyonis szűk ott a bejárás,
s ottan az íveltoldalu többi hajó behajózott.
S bent az öböl mélyén, közel egymáshoz, kikötöttek
bárkáink, mivel ott sohasem duzzadt fel a hullám,
sem kicsikét, se nagyon, s a nyugodt víz színe fehérlett;
én egyedül tartottam kívül barna hajómat,
ott az öböl szélén, sziklához kötve kötéllel,
aztán szétnéztem, fölkúszva a sziklatetőre:
nem látszott sehol ökrök míve, de embereké sem;
füstöt láttunk csak fölszállni a távoli földről.
Ekkor a társaimat küldtem, hogy megtudakolják,
hogymilyen búzafogyasztó férfiak élnek e földön,
két embert kiszemeltem, a hírnök harmadikul ment.
Hát léptek ki, s a síma uton, hol a várba szekérrel
hordozzák be a fát a hegyekből, mentek előre.
S egy vízhordó lányra találtak a város előtt, ki
laisztrügon Antiphatésznak volt nagytermetű lánya.
Éppen a szépcsőrgedező forrás fele lépdelt,
Artakiához, mert vizet onnan vittek a várba;
melléállva beszéltek hozzá, kérdeni kezdték,
hogymilyen nép fejedelme, kiken gyakorolja hatalmát;
s ő nyomban megmondta, hol apja magas palotája.
És hogy a pompás házba beléptek, láttak egy asszonyt,
akkora volt, mint egy hegycsúcs, iszonyodva csodálták.
Az meg a gyűlésből hazahívta urát, ama híres
Antiphatészt; jött ő, gyászos vészt hozva reájuk.
Fogta az egyik társamat és lakomára levágta;
kettő meg kiszökött s a hajókat futva elérte.
Ő meg a városon át kiabált; meghallva a hangját
jöttek a roppant laisztrügonok már minden irányból,
rengetegen, nem is emberek, inkább szörnyű gigászok.
Sziklatetőkről embernagy köveket hajigáltak;
rémületes dobogás hangzott tüstént a hajókról,
haldoklók jaja, szétmorzsolts bárkák recsegése;
mint halakat, szigonyozták őket a csúf lakomához.
Míg ezek így odavesztek a mély kikötőnek ölében,
én kiragadtam a combom mellől jóhegyű kardom,
elvágtam vele barna hajómon a tatköteléket.
S társaimat buzdítva, parancsamat adtam azonnal,
dőljenek ők a lapátnak jól, hogy megmeneküljünk;
s ők neki is dőltek mindnyájan, félve a véstől.
És a hajóm, örömünkre, kiért a habokra a roppant
szirtek alól; de a többiek együtt mind odavesztek.
Onnan előrehajóztunk hát, keseregve szivünkben,
mert örömet éltünk, de derék fiaikat veszítettünk.
S Aiaié szigetére kerültünk ekkoron; ott él
széphaju Kirké, félelmes, zengőszavu isten,

testvérhúga a fondorlelkű nagy Aiétésznak;
Földresugárzó Éeliosznak gyermeke ő is,
anyjuk meg Perszé, aki Ókeanosznak a lánya.
Ott egy partfokhoz kanyarodtunk csendbe hajónkkal,
alkalmas kikötőbe, egy isten volt a vezérünk.
Végre kiszálltunk, s két éjen, napon át heverésztünk,
míg lelkünket a fáradtság meg a fájdalom ette.
Ám hogy a harmadikat meghozta a széphaju Hajnal,
fogtam a dárdámat meg az éles kardot is akkor,
és sebesen fölűsztam a szirtre hajóm közelében,
hátha lelek szántót, vagy hallhatok emberi hangot.
Így hát szétnéztem, felkúszva a sziklatetőre,
s láttam a szélesutú földről füstöt kanyarogni,
Kirké termeiből, erdő, sűrű tölgyesen által.
Fontolgattam utána a lelkemben s a szívemben,
menjek-e, nézzem-e meg, hogy honnan száll az a rőt füst.
Töprengtem, s azután ezt láttam a leghelyesebbnek:
fürgé hajóhoz a partra megyek legelőbb s adok enni
minden társamnak, s úgy küldök felderítőket.
Már közelében jártam egészen a görbe hajónak,
s elhagyatottságomban megszánt ekkor egy isten:
büszkeagancsú szarvast küldött épp az utamba.
Ment az a szarvas a víz fele éppen az erdei rétről,
inni akart: mert rég tikkadt már nap sugarától;
én, amikor fölűnt, a gerincén, hát közepében
dobtam meg: s túloldalt tört ki az érchegyű dárda,
porbarogyott, hörgött, testéből szállt ki a lélek.
Majd ráléptem, az érchegyű dárdát újra kihúztam
testéből, s otthagytam a dárdát fekve a földön;
vékony gallyakat és fűz vesszőket szakítottam,
és egy öles kötelet fontam kétkézrel azokból,
avval a szörnyű nagy állat lábát összekötöztem,
és a nyakamba akasztva siettem a barna hajóhoz,
míg dárdámra nehezkedtem, mert vinni a vállon
félkézzel nem tudtam: olyan nagy volt az az állat.
Gálya elé dobtam; s bízattam a társakat aztán,
melléállva külön mindnek, mézes szavaimmal:
„Kedveseim, bármekkora baj sujt, nem kerülünk le
Hádészhoz, mielőtt nem jő el a már kijelölt nap;
rajta tehát, míg bárkánkon van ital s akad étel,
addig együnk bátran, ne gyötörjön holtra az éhség.”
Így szóltam, s tüstént hallgattak a szóra a társak,
s fölfedvén ott arcuk a meddő víz közelében,
bámulták a vadat: mert oly nagy volt az az állat.
És miután, gyönyörükre, beteltek a látnivalóval,
már kezüket megmosva, dicső lakomát lakomáztak.
Akkor egész napon át ott ültünk napnyugovásig,
és lakomáztuk a sok-sok húst meg a mézizű színbort;

végre mikor lebukott a nap és eljött a sötétség,
mind lepihentünk sorban a tenger torlata mellett.
Majd hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
gyűlést rendeztem s így szóltam mindegyikükhöz:
»Bármint gyötrődtek, társak, hallgassatok énrám;
kedveseim, keletet, nyugatot nem tudva ülünk itt,
nem tudjuk, hogy merre bukik le a földresugárzó
nap, s hogy merről kél: gondoljuk meg, ne halasszuk,
hátha van út menekülni. De én nemigen hiszek ebben.
Mert szétnéztem imént, felkúszva a sziklatetőre,
s láttam, hogy sziget ez, s a határtalan ár koszorúzza;
és laposan fekszik. Füstöt láttam kanyarogni
onnan a sűrű tölgyesből, a bozót közepéből.«

Ezt mondtam; s elakadt kedves szívük dobogása;
emlékeztek azonnal a laisztrügon Antiphatészra,
s rossztettére a Küklópszak, gonosz emberevőnek.
Fennhangon sírtak s a kövér könny hullt a szemükből;
csakhogy semmit sem használt panaszos zokogásuk.
Jólábvértes társaimat két részre elosztva,
mindkét résznek egy-egy vezetőt rendeltem azonnal:
én magam egyik, s másik az isteni Eurülokhosz volt.
És ezután sorsot ráztunk sisakunkba, sietve,
sorsa kiszökkent onnan a nagyszívű Eurülokhosznak.
Útnakeredt, s a huszonnégy társ vele, nagy zokogással;
sóhajtozva maradtunk ott mi, a hátrahagyottak.
Kirké völgynek ölén épült házára találtak,
síma csiszolt kőből magasult, tisztás közepében;
háza körött meg oroszlánok, hegyi farkasok éltek,
melyek az ő bűvös mérgétől lettek azokká.
Embereket meg nem támadtak, a társak elébe
léptek, s ott hosszú farkuk csóválva megálltak.
Mint az ebek hizelegnek uruknak, amint lakomáról
jön meg, mert az jó falatot nekik is hoz ilyenkor,
úgy hizelegtek a karmos farkasok önekik ekkor
és az oroszlánok. Megijedtek a szörnyetegektől.
Álltak a széphaju istennő, Kirké kapujában,
s hallották, hogyan énekel ő odabent gyönyörűen,
míg nemenyésző nagy vásznat sző, mely ragyogó, szép
és könnyű, amilyen csak az istennők kezeműve.
Hát legelőször az emberek elseje mondta, Polítész,
legjobbanszeretett társam valamennyi barát közt:
»Kedveseim, valamely nő ottbenn nagy szövetet sző,
és dalol is szépen, visszhangos tőle a padlat;
istennő, vagy nem; szólítsuk fennen azonnal.«

Így szólt; erre azok hívták fennhangon az úrnőt.
Rögtön jött kifelé, sugaras kapuját kinyitotta,
hívta be őket: s ők balgán besiettek utána;
Eurülokhosz maradott csak kinn, ki a cselt gyanította.

Széket adott odabenn nekik és karszéket az úrnő,
 s lisztet, sajtot, sárgaszínű mézet vegyített be
 pramnoszi borba; de ádáz mérgét is bekeverte,
 hogy honi földjüket ők attól leigázva feledjék.
 És miután odaadta, kiitták, nyomban utána
 vesszővel megcsapta s az ólba terelte be őket.
 Hát disznófeje és sörtéje s hangja, alakja
 lett valamennyinek, ámde eszük, mint addig, olyan volt.
 Mind ott sírtak a zárt ólban, Kirké meg elébük
 erdei makkot szórt, hogy egyék, meg a somfa gyümölcsét,
 mert hisz a földön fetrengő kanok ezt eszik egyre.
 Eurülokhosz meg ment a sötétszínű fürge hajóhoz,
 hogy hírt adjon a társairól, keserű sorsukról.
 Csakhogy a torkán nem jött hang sem, akárhogy akarta,
 szíve a kintől oly sebzett volt: két szeme könnyel
 telt meg egészen, a lelke se gondolt, csak zokogásra.
 Csak miután hosszan kérdeztük, félve, csodálva,
 akkor mondta el ő minékünk amazok veszedelmét:
 »Mentünk át a sűrűn, hova küldtél, fényes Odüsszeusz;
 erdős völgynek ölén épült szép házra találtunk,
 síma csiszolt kőből magasult, tisztás közepében.
 Bent, éles hangján, nagy vásznat szöve, dalolt egy
 nő, vagy egy istennő; kiabálva beszóltak a házba.
 Rögtön jött kifelé, sugaras kapuját kinyitotta,
 hívta be őket: s ők balgán besiettek utána;
 én egyedül gyanítottam a cselt, s nem léptem a házba.
 Együtt tűntek el ők odabent, s nem jött ki utána
 egyik sem, pedig ott vártam kémlelve sokáig.«
 Így szólt ő; mire én vállamra vettem a széles
 érc kardot, mely ezüsttel vert volt, vettem az íjam,
 s mondtam, hogy vigyen el most engem is arra az útra.
 Csakhogy mindkét kézzel a térdem ölelve könyörgött,
 és zokogó hangon hozzám szárnyas szavakat szólt:
 »Zeusz-táplálta király, hagyj itt, ne vigyél el erővel;
 mert hisz jól tudom én, hogy nem térsz meg te magad sem,
 s mást se hozol már vissza. De fussunk gyorsan ezekkel
 messzire: tán a gonosz napot így valahogy kikerüljük.«
 Ezt mondotta; de én így adtam néki a választ:
 »Eurülokhosz, te maradj itt szépen e helyt, ha kívánod,
 és csak egyél meg igyál a sötétszínű görbe hajónál;
 én bizony elmegyek, engem a roppant kényszerűség űz.«
 Szóltam, s elmentem bárkántól, mentem a víztől,
 és hogy, a szent völgyet szelvényt át, majdnem elértem
 bűvöletesmérgű Kirké nagy háza ölébe,
 szembekerült az aranyvesszős Hermész velem akkor,
 ifju alakjában, mielőtt ama házhoz elértem;
 pelyhedző állú, legszebbkoru fiatalembert;
 átkulcsolta kezem sebesen, szót szólva kimondta:

»Jaj, te szerencsétlen, hova mégy egyedül, hegyen-erdőn?
Azt se tudod, hol jársz. Kirkénél vannak a társak,
mint disznók, a zsufoltól zára mögé beszorítva.
Őket akarnád megszabadítani? Még te magad sem
térshaza, azt hiszem én, hanem ott senyvedsz velük együtt.
Csakhogy a bajból én kiragadlak, megszabadítalak.
Vedd e varázsfüvet át és evvel lépj be a házba,
ez veszedelmed napját elhárítja fejedről.
Kirké rettenetes cseleite tudodra adom most.
Készít majd kükeönt neked, de beléveti mérgét.
Meg nem bűvölhet mégsem, mivel itt e varázsszer,
mit tőlem kaptál, nem hagyja; de mondom a többi:
rögtön amint rácsap hosszú vesszővel az úrnő,
jóhegyű kardod a combod mellől rántsd ki azonnal,
ronts neki Kirkének, minthogyha megölni akarnád.
Ő ettől megijed, s kér majd, hogy eredj vele hálni;
ekkor az istennő ágyától vissza ne húzódj,
így oldozza fel őket, s téged szívesen így lát;
mondasd el vele mégis a boldogok esküszavát, a
legfőbbet, hogy nem tervel már ellened új bajt,
hogy ha ruhád leveted, ne hogy elvegye férfierődet.«

Így szólván; ideadta az Argoszölő a növényt is;
földből tépte ki, és mindent jól megmagyarázott.
Éjszínű volt a gyökér és tejszínű volt a virága:
istenek úgy nevezik, hogy mólű; kiásni nehéz ezt
földi halandónak; de bizony mindent tud az isten.

Hermeiász ezután tovaszállt az olümposzi csúcsra,
át a sziget ligetén; s én mentem háza felé már
Kirkének; s háborgott közben a szívem erősen.
Ott álltam meg, a széphaju istennő kapujában,
s felrikkantottam; hallotta a hangom az úrnő.
Jött rögtön kifelé, sugaras kapuját kinyitotta
s úgy hívott; mentem be nyomán, szomorogva szívemben.
Drága ezüstszőgű szép karszékhez vitt be az úrnő,
mesteri műhöz, amelynek lábtól zsámolya is volt;
és aranyos serlegben adott kükeönt hogy igyam meg;
mérgét is bekeverte előbb még, veszttem akarva.
És miután ideadta, kiittam, mégse hatott rám,
vesszőjével rámcsapván, szót szólva kimondta:
»Mars be a disznóólba, feküdj le a többivel együtt.«
Szólt; de kirántva a combom mellől jóhegyű kardom,
Kirkének rontottam, akárha megölni akarnám.
Ő pedig erre sikoltva bukott le, a térdem ölelte,
és zokogó hangon hozzám szárnyas szavakat szólt:
»Honnan jössz te, ki vagy? Hol a városod és a szülőid?
Elfog a bámulat: ittál, és nem ígéz meg a méreg;
más ember sosem állta ki még így ezt a varázsszert,
hogyha megitta, s ezt átfolyt már foga sűrű sövényén.

Szörnyü szilárd akarat van a kebledben bizonyára.
Sejtem már, hogy Odüsszeusz vagy te, a sokfelebolygott;
róla beszélt az aranyvesszős Hermész nekem egyre,
hogy majd Trója alól idejön gyors barna hajóval.
Rajta, ereszd hüvelyébe a kardodat és nyoszolyámra
lépjünk föl ketten, hogy azon szerelembevegyülve
s együttálva, meg is bízzunk egymásban ezentúl.«

Így szólt ő; mire én így adtam néki a választ:
»Kirké, hogy legyek én nyájas teveled, hogy akarnád,
épp te, ki társaimat disznókká tetted a házban,
s tőlem is, ellenem oly gonoszat tervelve, kívánod,
hogy teveled hálótermedbe siessek, az ágyba,
hogy ha lemeztelenítsz, elvedd majd férfierőmet.
És nem is óhajtok föllépni bizony nyoszolyádra,
istenő, ha te nem téssz nékem szörnyü nagy esküt,
hogy nem tervezel ellenem újabb rettenetes bajt.«

Ezt mondtam; s ahogy óhajtottam, tette az esküt.
Majd miután már megtette s befejezte az esküt,
akkor már Kirké gyönyörű ágyába feküdtem.

És ezalatt a teremben a szolgálói sűrögtek;
négyen voltak, ezek tartották rendben a házat;
forrásoktól származtak, gyönyörű ligetektől,
és tengerbefutó, rohanóvizü szent folyamoktól.
Egyikük ekkor a karszékekre vetette a pompás
bíbor szőnyeget, puha gyolcsot téve alájuk;
másik a székek elé állítva az asztalokat, mind
drága ezüsből, tett kosarat mindjére aranyból;
harmadikuk keverőben a méz-szivü bort vegyítette,
tisztá ezüstben, kelyheket is kirakott szinaranyból;
és hordott vizet és tüzet is gyujtott az utolsó,
rajta a víz melegült nagy háromlábas edényben;
majd hogy a víz már felforrott ama fényes edényben,
kádba beültetvén engem, langyos vizet öntött
rám, vállamra, fejemre, amígcsak a lélekemésztő
fáradtságot a testemből ki nem űzte egészen.
S megmosdatva meg is kent aztán síkos olajjal,
s drága palástot adott rám és szép inget is ekkor;
drága ezüstszőgü, szép karszékhez vitt be utána,
mesteri műhöz, amelynek lábtól zsámolya is volt.
Hozta a szolgáléány a vizet s öntötte kezünkre,
szép szinarany kancsót az ezüst tálkába ürítve,
hogy mosdjunk; s a gyalult asztalt odatolta elébünk.
Majd meg a tisztas gazdasszony lépett be kenyérrel,
és jó étkekkel, s ami volt, osztotta örömmel;
s buzdított, hogy egyem, de az én szívem ezt nem akarta:
ültem, eszem máshol járt, lelkem várta a romlást.

Kirké meg, látván, hogy ülök csak az asztala mellett
s étel után nem nyúlok, erős gyász nyomja a lelkem,
nyomban mellémállt s hozzám szárnyas szavakat szól:
»Mért ülsz így, Odüsszeusz, a teremben, mint aki néma;
lelked emészted, s ételhez nem nyúlsz, sem italhoz?
Vagy valamely más cseltől tartasz? már sohasem kell
ettől rettegned: megtettem már a nagy esküt.«

Ezt mondotta; de én így adtam néki a választ:
»Kirké, volna-e tisztességes férfi, aki tudna
enni meg inni nyugodtan, amíg meg nem szabadulnak
kedves társai, s ő azokat nem látja szemével?
Hogyha tehát igazán akarod, hogy igyam s lakomázzam,
oldd fel az én jó társaimat, hogy lássam is őket.«

Így szóltam; s Kirké átlépdelt nyomban a termen,
palcát tartva kezében, az ólajtót kinyitotta,
és kiterelte kilencéves disznókra hasonló
társaimat, s vele szembe megálltak azok, mire Kirké
végigjárta s egy új s más szerrel kente meg őket;
testükről hullott le a sörte, amely az előbbi
átkos szertől nőtt, mit adott volt nekik az úrnő;
újra csak ember lett s még ifjabb, mint azelőtt volt,
mindegyikük, s mind szebb is szemre, nagyobb is alakra.
És meg is ismertek s átkulcsolták kezem is már.
Mindjüket édes sírás fogta el, és az egész ház
szörnyen visszhangzott; maga Kirké is velükérzett.
Hát odaállt elibém, s ezt mondta az isteni asszony:
»Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
menj most innen a tengeröbölhöz, fürge hajódhoz.
Vonjátok ki először a szárazföldre a bárkát,
kincseitek barlangba tegyétek a fölszereléssel;
aztán jöjj ide vissza, s a kedves társaid is hozd.«

Így szólt ő; és hős lelkem hajlott a szavára;
útnakeredtem a tengerpartra, a fürge hajóhoz.
Kedves társaimat fölleltem a fürge hajónál,
bánatosan sírtak s a kövér könny hullt a szemükből.
Mint a mezőnnőtt borjak, amint a tehén hazaballag
istállóba, ha megtöltötte hasát a füvekkel,
futva-szökellve sietnek elébe, tovább a karámban
nem várnak, de szelíden bögve körülszaladozzák
anyjukat: éppígy tettek ezek, meglátva szemükkel,
sírva omoltak rám; és úgy érezte a lelkük,
mintha a városukat látnák már újra, göröngyös
jó Ithakában, ahol mindjük született, nevelődött.
S így szóltak zokogó hangon, szárnyas szavaikkal:
»Zeusz-táplálta király, megtértél, s úgy örülünk mind,
mintha megint Ithakába kerültünk volna, hazánkba;
rajta viszont, mondd el, hogyan is pusztult el a többi.«

Ezt mondták; mire így adtam lágy szókkal a választ:
»Most legelőször vonjuk a szárazföldre a bárkát,
és barlangba tegyük be a fölszerelést meg a kincset;
és magatok készüljétek aztán jönni utánam,
Kirké szent házában látni a többi barátot,
esznek is, isznak is ott, mert bőven van lakomájuk.«

Így szóltam, s ők hallgattak tüstént a szavamra.
Vissza csak Eurülokhosz tartotta a társakat újra,
s őket megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólt:
»Jaj, nyomorultak, merre megyünk? Mért vágytok a vészre?
Kirkéhez kívántok menni, ki mindegyikünket
disznóvá vagy oroszlánná teszi, vagy farkassá,
hogy palotáját őrizzük, noha kényszerüségből.
Lám, hisz a Küklópsz is mit tett, hogy elért a karámhoz
több társunk, akiket vezetett ez a bátor Odüsszeusz,
ennek az ostoba vétke miatt pusztultak el ők is.«

Így szólt; s én bizony azt kezdtem fontolni eszemben,
izmos combom mellől hosszú kardom azonnal
rántsam-e ki, s vágjam le fejét, hogy a földre guruljon,
bár közeli s kedves rokonom; hanem erre köröttem
innen is, onnan is, édes szókkal esengtek a társak:
»Zeusz nevelése, mi itthagyjuk, ha te erre parancsot
adsz, hogy várjon a bárka előtt, s őrizze a bárkát;
minket meg Kirké szent háza felé te vezess el.«

Szóltak, s útnakeredtek a bárkától meg a partról.
Eurülokhosz se maradt ám hátra a görbe hajónál,
jött mivelünk, mert félt riadalmas szörnyü szavamtól.

És ezalatt Kirké, házában, a többieket mind
gonddal megfürdette, s utána bekente olajjal;
gyapjupalástot adott rájuk, szép inget is ekkor;
s termeiben mindet vidoran lakomázva találtuk.
És mikor egymást meglátták, föl is ismerték már,
sírtak, jajgattak, visszhangzott körben a ház is.
Hát odaállt elibém, s ezt mondta az isteni asszony:
»Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
többé már ne zokogjatok ennyire; jól tudom én is,
mily sok bajt szenvedtetek át a halas habon eddig,
s szárazon is hogy pusztítottak a vadszivü népek;
rajta tehát, most csak lakomázzatok és igyatok bort,
míg szívetekben olyan nem lesz, felüdülve, a lélek,
mint volt, hogy legelőször eredtetek útra göröngyös
otthoni földjéről Ithakának; most kimerülten,
csüggetegen csak a bajt bánjátok, a hosszú bolyongást,
s lelketek oly sok bánat után már nem tud örülni.«

Így szólt, és a mi hős lelkünk hajlott a szavára.
Háza ölében napról-napra, egész kerek évig
ültünk és lakomáztuk a sok húst, mézizü színbort;

és miután eltelt az az év, évszakra az évszak,
hónap a hónap után sorvadt el a hosszú napokkal,
akkor hívtak a jó társak csak félre e szókkal:
»Ó, te csodálatos, emlékezz már újra hazádra,
hogya a végzeted az, hogy megmenekülj s hazaérj még
nagytelejű palotádnak ölébe, az otthoni földre.«

Ezt mondták; és hős lelkem hajlott a szavukra.
Így az egész napon át ott ültünk napnyugovásig
és lakomáztuk a sok-sok húst meg a mézizü színbort;
végre, mikor lebukott a nap és eljött a sötétség,
elmentek lepihenni az árnyas termek ölébe.
Ekkoron én Kirké gyönyörű ágyába siettem,
térdet átfogtam, s ő meghallgatta beszédem;
így szóltam hozzá akkor szárnyas szavaimmal:
»Kirké, váltsd be a szót és add meg, amit megigértél,
hogya hazaküldesz: mert már sürget az útra a lelkem;
s társaimé is, akik kedves szívemet zokogással
sorvasztják mindig, valahányszor távol időzől.«

Ezt mondtam; mire így szólt nyomban az isteni úrnő:
»Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
kedvetek ellen már ne maradjatok itt palotámban.
Csakhogy előbb egy más utat is kell járnotok: el kell
Hádész házához, s riadalmas Perszephonéhoz
mennetek innen; a thébai vak jós Teiresziásznak
lelkét kérdenetek: tudatát ő őrzi egészben:
eszmélést egyedül neki nyújtott Perszephoneia
holta után is; pusztá szökellő árny csak a többi.«

Szólt; s elakadt nyomban kedves szívem dobogása.
Ültem az istennő ágyán és sírtam, a lelkem
élni se vágyott már, sem látni a nap ragyogását.
Ám miután hánykódva beteltem a nagy zokogással,
akkor az istennőnek eképen mondtam a választ:
»Mondd, Kirké, ki vezethet el engem ez úttalan úton?
Hádészhoz soha senki nem ért még barna hajóval.«

Ezt mondtam; mire így szólt nyomban az isteni úrnő:
»Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
gondolnod sem kell rá, hogy ki vezesse hajódat;
állíts árbocot és kifeszítve a hószinü vásznat,
ülj, s a hajódat az északi szél majd elviszi szépen.
Hogya pedig már Ókeanosz széléhez értek,
Perszephoné ligetére találsz alacsony halom alján,
hol sudaras nyárfák s meddő fűzek magasodnak;
futtasd partra hajód mélyforgós Ókeanoszban,
és te magad Hádész nyirkos palotája felé menj.
Ott Akherónba Püriphlegethón ömlik bele és a
Kókütosz, mely a Sztüx folyamából ágazik arrébb,
és az a két zúgózaju víz szirtnél szakad egybe;

innen eredj csak előre, te hős, ahogy intelek, ássál
gödröt, legyen a hossza s a szélessége könyöknyi,
áldozatul tölts körbe italt valamennyi halottnak,
tejjel mézet előbb, azután édes boritalt is,
harmadszorra vizet, s fölibe a fehér daralisztet.
És az erőtlen elhúnytakhoz hosszan esengve,
mondd, hogy amint hazaérsz, gyönyörű meddő tehenet vágsz
áldozatul számukra s a máglyán kincseket égetsz;
és külön áldozatul juhot ígérj Teiresziásznak,
éjféketét, mely egész nyájadból messze a legszebb.
És ha kiengesztelted a holtak nagynevű népét,
akkor egy éjszinű kost áldozz, meg egy éjszinű nőtényt,
és fejüket fordítsd Erebosz fele, ámde te fordulj
visszafelé, s a folyóra tekints: majd jönnek az elhúnyt
holtak lelkei rengetegen hozzád s a gödörhöz.
Akkor a társaidat noszogasd és mondd, hogy a kost is
és a juhot, mely amott fekszik leterítve vad ércről,
nyúzzák s égessék meg, az isteneket megimádván,
szörnyűerős Hádészt s riadalmas Perszephoneiát;
és te kirántva a combod mellől jóhegyű kardod,
ülj, s ne eressz az erőtlen elhúnytak seregéből
senkit a vérhez előbb, míg nem szólsz Teiresziással.
Ekkor a jós maga jön majd hozzád, nép vezetője,
és megmondja utad, megmondja az útnak a hosszát,
azt is, hogy hogyan érsz haza majd a halas habon által.«
Így szólt; s már az aranytrónszékű Hajnal is eljött.
S drága palástot adott rám és szép inget a nimfa;
ő maga szép nagy ezüst köpenyét kerítette magára,
könnyűt és kecseset, csipője köré övet öltött,
szép aranyosmívűt, s fátylat borított a fejére.
Mentem a termeken át, fölvertem a társakat ekkor,
melléállva külön mindnek, mézes szavaimmal:
»Édesizű álmot ne aludjatok, itt az idő már,
induljunk: hisz adott Kirké az utunkra tanácsot.«
Szóltam ekép; és hős lelkük hajlott a szavamra.

S még innen se vihettem el épségben valamennyit.
Elpénór ugyanis, ki legifjabb volt, s ki a harcban
nem volt jóerejű, s nem volt elméje kiváló,
Kirké háztetején lefeküdt, bortól nehezülten,
távol a társaktól, mert vágyott hús levegőre.
És hogy fölkerelkedtek azok, s hallotta a lármát,
hirtelen és hevesen pattant föl, s arra se gondolt,
visszafelé hova lépjen a hosszú létra fokára,
hát fejjel lefelé lezuhant tüstént a tetőről
és eltörte nyakát; Hádészhoz szállt le a lelke.

Egybesereglettek, s nekik én ezt mondtam azonnal:
»Azt hiszitek, hogy a kedves földre, az otthonotokba
indultok; de bizony más útra ereszt tova Kirké:

Hádész házához s riadalmas Perszeponéhoz,
thébai Teiresziász lelkétől kérdeni jósszót.«

Szóltam ekép; s elakadt kedves szívük dobogása,
és hajukat tépték nyöszörögve, leültek a földre;
csak hogy semmit sem használt panaszos zokogásuk.

És hogy a tengerpartra s a fürge hajóhoz elértünk,
míg a szívünk búsult s a szemünkből hullt a kövér könny,
addig a partra suhant már Kirké, barna hajónkhoz
éjszinü kost kötözött, közelébe meg éjszinü nőtényt,
s könnyeden illant el: ki vehetné észre szemével,
hogya az istenség nem akarja, akár jön, akár megy?

TIZENEGYEDIK ÉNEK

NEKÜIA

És miután odaértünk már a hajóhoz, a vízhez,
ott legelőször az isteni vízre kivontuk a bárkát,
árbocot is raktunk bele, vásznat a barna hajóra,
fogtuk a kost, a juhót: beleraktuk; utána magunk is
fölszálltunk keseregve, szemünkből hullt a kövér könny.
És a sötétkékoru hajó mögül íme kísérő
jó szelet is küldött az utunkra, vitorladagasztót,
széphaju Kirké, félelmes, zengőszavu isten.
Elrendeztük egészen a bárkánk fölszerelését,
s ültünk: szél meg a kormányos vitték csak a bárkát.
Rajta egész napon át feszesen duzzadt a vitorla.
S már a nap is lebukott, árnyékba borultak az utcák,
ekkor elért a hajónk is a mélyvizü Ókeanoszhoz.
Ott van a kimmeriosz nép városa, lakhelye, ködbe
és felhőbe takartan; a nap sose néz le reájuk,
és sohasem fénylik sugarával az égi magasból,
sem mikor útnakered, föllépve a csillagos égre,
sem mikor újra leszáll, és föld fele fordul az égről;
vészteli éj feszül egyre e gyarló földilakókra.
Ott futtattuk a partra hajónkat; a kost meg a párját
vittük; s mentünk Ókeanosz zuhogó vize mentén
míg, ahová Kirké kijelölte, a helyre nem értünk.
Ekkor az állatokat Perimédész Eurülokhosszal
fogta; s a combom mellől rántva ki jóhegyü kardom,
ástam a gödröt, amelynek a széle s a hossza könyöknyi;
körbe italt is töltöttem valamennyi halottnak,
tejjel mézet előbb, azután édes boritalt is,
harmadszorra vizet, fölibé a fehér daralisztet.
És az erőtelen elhúnytakhoz hosszan esengtem,
hogyan hazatértem után tehenet sujtok le nekik, mely
meddő s legjelesebb, és kincseket égetek otthon,
s ígértem juhót is külön ekkor Teiresziásznak,
éjféketét, mely egész nyájamból messze a legszebb.
Engesztelve a holtak népét jámbor imákkal,
fogtam az állatokat, nyakuk elmetszettem azonnal;
folyt feketén a gödörbe a vér, gyülekeztek az elhúnyt
holtak lelkei mély Ereboszból, sűrű sereggel.
Ifju menyasszonyok, ifjak, gyötröttéletű aggok,
friss bánattal a lelkükben szép zsenge leányok,
és sokan ércmívű dárdával megsebesített
elhullt harcosok is, foltos volt vértjük a vértől.
Mind odagyültek az árok mellé, innen-amonnan,

szörnyü zsvajjal; sápadt félsz ragadott meg azonnal.
Ekkor a társaimat noszogatva, kimondtam: a kost is
és a juhot, melyek ott a vad ércről sujtva heverték,
nyúzzák s égessék meg, az isteneket megimádván,
szörnyüerős Hádészt s riadalmas Perszephoneiát;
én meg a combom mellől rántva ki jóhegyű kardom,
ott ültem, nem eresztve erőtlén holt seregekből
senkit a vérhez, amíg nem szóltam Teiresziással.

Elpénór társamnak jött el először a lelke:
mert hisz a szélesutú földön még el se temettük:
Kirké háza ölében a testét megsiratatlan
s eltemetetlen hagytuk, mert az utunk sietős volt.
Hát mikor itt láttam, szívemben szánva zokogtam,
majd pedig így szóltam hozzá szárnyas szavaimmal:
»Elpénór, hogyan érkezted e ködülte homályba?
Lám, gyalog is hamarabb jártál, mint én a hajóval.«

Így szóltam hozzá, s nekem ő nyöszörögve felelte:
»Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
megrontott a gonosz szellem, meg a rettenetes bor.
Kirké háztetején lefeküdtem, s észre se vettem,
visszafelé hova lépjek a hosszú létra fokára,
hát fejjel lefelé lezuhantam a ház tetejéről,
és nyakamat szegtem: s ideszállt Hádészhoz a lelkem.
Térded ölelve könnyörgök most, ama messzelevőkre:
nődre s apádra, ki táplált rég, amikor kicsi voltál,
s Télemakhoszra, kit, egyfiad, otthagytál palotádban,
- mert tudom én, hogy Hádész házából te megintcsak
Aiaie szigetére sietsz remekívű hajódon -
rólam, uram, ha elérsz oda végül, meg ne feledkezz.
Hogy siratatlanul és temetetlenül ott ne maradjak,
míg te tovább utazol, ne legyek neked istenek átka;
égess hát meg a fegyvereimmel, ahány velem ott van,
s nekem az ősz tenger partján sírdombot emeljél,
hogy szomorú sorsom tudják meg a megszületendők.
Végezd el nekem ezt, s evezőmet is üsd a halomba,
azt, amelyikkel a társak közt, míg éltem, eveztem.«

Így szólt ő; mire én így adtam néki a választ:
»Megteszem ezt néked, te szegény, elvégzem e munkát.«

Szólván egymáshoz szomorú szavainkkal eképen
ültünk ott: külön én, kardommal a vérre vigyázva,
szembe velem pedig emberem árnya beszélt szakadtalan.
Elhúnyt édesanyámnak is eljött ekkor a lelke,
Antikleia, leánya a nagyszivű Autolükosznak;
ő még élt, mikor én szent Trója felé kihajóztam.
Hát mikor itt láttam, szívemben szánva zokogtam;
s még így sem hagytam, bármennyire fájt is a szívem,
jönni a vérhez, amíg nem szóltam Teiresziással.

Végre közelgett lelke a thébai Teiresziásznak,
szép aranyos bottal; rámismert, szólt is azonnal:
»Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
jaj, te szegény, mért fordultál el a nap sugarától
s jöttél nézni a holtakat és a mezőt, hol öröm nincs?
Menj a gödörtől már és vond el a jóhegyü kardot,
hadd ízleljem a vért és mondjak néked igaz szót.«

Szólt; mire hátrahúzódva, ezüstszögü kardomat újra
visszaeresztettem hüvelyébe. Ivott a sötétlő
vérből és azután így szólt hozzám a derék jós:
»Édes, könnyü utat keresel haza, fényes Odüsszeusz,
csakhogy az isten szörnyűvé teszi; mert sose hinném,
hogy te kijátszod a Földrázót, aki megdühödött rád
szörnyen, amért szeretett fiusarját megvakítottad.
S tán így is hazaérték azért, keseregve, bajok közt,
csak lelkedre vigyázz, fékezd meg a társaidét is,
rögtön amint odaérkeztek remekívü hajóval
Thrinakié szigetére, kifutva a kékszinü vízből,
és legelő tehenekre találtok, nagyszerü nyájra,
Hélioszéra, ki mindent lát és hall a világon.
Hogyha az állatokat nem bántod, utadra ügyelsz csak,
akkor tán hazaérték, bár keseregve, bajok közt.
Hogyha pedig bántod, veszedelmet jósolok akkor,
embereidnek s bárkádnek; te magad ha megélsz is,
későn érsz s bajosan haza, társad mind odavesztve,
mások bárkáján, s palotádban bajra találsz majd:
dölyfös férfiseregbe, amely vagyonod fölemészti;
isteni hitvesedet kéri mind, kincset ajánlva.
Csakhogy erőszakukért bosszút állsz majd hazatérve;
s hogyha megölted a kérőket palotádnak ölében,
csellel akár, vagy szemtől-szembe velük, hegyes ércel,
végy egy jólfaragott evezőt válladra, bolyongjál,
míg olyanokhoz nem jutsz, kik tengert sose láttak,
s ételüket sem eszik megsózva a tengeri sóval:
és sohasem láttak pirosarcú fürge hajókat,
sem könnyü evezőt, mely szárnya a fürge hajónak.
Íme, világos jelt mondok, nem véted el akkor.
Majd amidőn egy más vándor jó szembe veled s szól:
magszóró a lapát, mit fényes válladon őrzöl,
akkor a jó evezőt szúrd nyomban a földbe, Poszeidón
istennek pedig ott áldozz remek áldozatokkal,
vágj le bikát és kost, és kant, mely hágja az emsét,
aztán menj haza és ott áldozz szent hekatombát
tágterü égbe lakó örökéletü isteneinknek,
mindnek sorban. A tengerről jó majd a halálad,
gyöngéden közelít hozzád, és könnyü öregség
végén sujt csak rád, amidőn körülötted a néped
boldogan él. Ezt mondom néked igaz szavaimmal.«

Így szólt ő; mire én így adtam néki a választ:
»Teiresziász, bizonyára az égilakók szövik ezt így.
Most pedig áruld el nekem azt és szólj egyenes szót:
elhúnyt édesanyám lelkét látom szemeimmel;
ott ül a vér közelében némán, és a fiához
nem tud szólni, hiába van itt, meglátni se tudja;
mondd meg, uram, hogy anyám hogyan ismerhetne föl engem.«

Ezt mondtam; mire ő tüstént így adta a választ:
»Könnyű a szó, amit elmondok s a szivedre kötök most.
Elhúnyt holtakból ha akárkit a vér közelébe
engedsz, az majd megszólal s mond néked igaz szót;
és ha a vért már megvonod, akkor visszairamlík.«

Így szólt, s már indult Hádész házába a fennkölt
Teiresziász árnyéka, kimondva az isteni sorsot;
én pedig ott álltam s vártam; s odajött az anyám és
itta az éjszinü vért. Rámismert nyomban utána,
és zokogó hangon hozzám szárnyas szavakat szólt:
»Drága fiam, hogyan érkeztél e ködülte homályba,
hisz még élsz. S meglátni nehéz élőknek e tájat.
Mert közbül sok a szörnyű folyam, félelmetes örvény,
és legelőször az Ókeanosz, melyen át sose kelhet
senki gyalog, hacsak épp nem akad jómívű hajója.
Tán most Trója alól értél ide hosszú bolyongás
közben a bárkával s követőkkel? Még Ithakában
nem jártál, és hitvesedet sem láttad a házban?«

Így szólt ő; mire én így adtam néki a választ:
»Édesanyám, Hádész házába a kényszerűség hoz,
thébai Teiresziász lelkétől kérdeni jósszót;
még az akháj földnek közelébe kerülni se tudtam,
otthon sem voltam, nyomorult vagyok, egyre bolyongok,
akkortól, hogy elindultam hős Átreidésszal
jócsikajú Trójába, a trószokkal verekedni.
Most pedig áruld el nekem azt és szólj egyenes szót:
téged a hosszuranyujtó végnek mily neme vert le?
Hosszu betegség volt, vagy tán nyilas Artemisz úrnő
gyöngéd nyílvesszőivel ölt meg a messze magasból?
S mondd, az apám hogyan él, s akit otthon hagytam, a gyermek;
méltóságom övék-e ma is, vagy a többi közül egy
vette el, és azt mondják, hogy haza már sose térek?
Szólj feleségemről, hogyan érez; mondd, mi a terve;
ottmaradott-e fiam mellett, vele őrzi-e házam,
vagy már nőülvette a legderekabbik akháj hős?«

Szóltam; s édesanyám ezt mondta azonnal, az úrnő:
»Ottmaradott nagyonis tűrő lélekkel az asszony,
őrzi a termeidet most is: keserű siralomban
hervad az éjjele, nappala, hullnak a könnyei folyton.
És a te szép méltóságod nem szállt soha másra,

földeden úr a fiad, s megkapja a dús lakomából,
melyet igazságosztók adnak, mindig a részét,
mert mind meghívják. Hanem édesapád a tanyáján
teng odakinn, sose megy városba. S a fekhelye ottkinn
nem kerevet, nem szép köpenyeg, nem nagyszerű szőnyeg;
télen a házban hál, hol a szolgák szoktak: a tűzhely
lángja előtt, hamuban, a testét rossz rongy fedi folyton,
s hogyha a nyár közelít, vagy az ősz jön, a drágagyümölcsű,
bornevelő szőlősligetében, hullt levelekből,
itt is, amott is, meg van vetve a földön az ágya.
Bánatosan fekszik, szíve mélyén gyásza növekszik,
várja a jöttödöt és így éri a terhes öregség.
Így pusztultam el én is, eképen telt be a sorsom:
mert nem a jólcélzó nyilas istennő keze ölt meg
gyöngéd nyílvesszőivel otthon a messze magasból,
hosszu betegség sem támadt rám, mely a leginkább
szív ki a testből életerőt csúf sorvadozásban;
vágyam utánad, bölcs elmédre, te fényes Odüsszeusz,
és a szelídségedre, rabolta el édes lelkem.«

Így szólt; s én a szivemben fontolgatva akartam
elhúnyt édesanyám lelkét a karommal ölelni.
Háromszor nekiindultam, vágyódva erősen,
háromszor surrant ki kezemből, mintha csak árnyék
s álom volna. Szivemben az éles fájdalom erre
méginkább megnőtt, s szóltam szárnyas szavaimmal:
»Édesanyám, mért nem vársz rám, ki ölelni akarlak,
hogy Hádész házában is egymás karja öleljen
s még örömünkre betelhessünk a fagyos zokogással?
Vagy csak egy árnykép ez, mit a fennkölt Perszephoneia
küld hozzám, hogy még keserűbben nyögve zokogjak?«

Szóltam; s édesanyám ezt mondta azonnal, az úrnő:
»Ó, jaj, drága fiam, gyászsorsú, mint soha senki,
nem csal meg téged Zeusz gyermeke, Perszephoneia,
csakhogy a földi halandók sorsa haláluk után ez:
mert az inak nem tartják össze a húst meg a csontot,
mindezeket megemésztí a tűz, lobogó erejével,
rögtön amint a fehér csontok közül életük elszáll,
s lelkük, akárcsak az álomkép, röpül erre meg arra.
Rajta, siess igyekezve a fényre; jegyezd meg azonban
mindezeket, hogy majd elmondhasd Pénelopénak.«

Íly szavakat váltottunk; s jöttek az asszonyok ekkor,
mert ide küldte el őket a fennkölt Perszephoneia,
minden legderekabb harcos felesége, leánya.
Éjszinü vér körül ott gyülekeztek a sűrű csoportok;
tűnődtem: hogyan is szólhatnék mindegyikükkel.
És ez a terv látszott lelkemben a leghelyesebbnek.
Hosszú kardom a combom mellől rántva ki tüstént,
nem hagytam, hogy az éjszinü vért egyszerre igrák mind.

Így hát sorba suhantak a nők, s elmondta a törzsét mindegyikük; s én kérdezgettem mindet egyenként.

Tűrót láttam először amott, a nemes-születésűt,
ő elmondta, hogy apja a tisztanevű Szalmóneusz,
ő pedig Aiolidész Krétheuszhoz ment feleségül:
és az Enípeusz isteni áradatába szeretve,
mely valamennyi folyó közt legszebben fut a földön,
sétálgatni szokott az Enípeusz tiszta vizénél.
Annak alakját vette a föld rázója magára
s hált a leánnyal az örvényes víz torkolatában,
hol bíbor hullám hegyoromként dombosodott föl,
s elrejtette a földi halandó nőt meg az istent.
Szüzi övét ott oldta meg, álmot hintve a lánynak.
És miután a szerelmet eként befejezte az isten,
megszorította kezét, s a nevére szólítva kimondta:
»Üdvözlégy szerelemben: az év ha bevégzi futását,
nagyszerű gyermekeket szülsz, mert tudd meg, hogy az isten
ágya sosem meddő; dajkálj azokat, te neveld föl.
Most meg eredj haza és hallgass, soha meg ne nevezzél:
íme, Poszeidáon vagyok én, aki rázza a földet.«
Így szólván lemerült a magashullámu vizekbe.
Terhes lett Tűró és szült: Peliászt s vele Néleuszt,
mindkettő a hatalmas Zeust szolgált erősen;
soknyájú Peliász tágtáncsterű széles Iókoszt
lakta, Pülosz fövényes földjét Néleusz, a fivére.
Többi fiát Krétheusznak szülte a büszke királynő:
Aiszónt szülte, Pherészt, s Amütháont, hadszekeres hőst.

Antiópét, Ászóposz lányát láttam utána,
büszkén mondta, hogy ő Kroniónnak karja között hált,
két fiut is szült, Amphióon egy, Zéthosz a másik,
hétkapujú Thébát alapították ezek egykor,
és körül is bátyázták, mert tágtáncsterű Thébát
fal nélkül nem lakhatták, noha jó erejük volt.

Alkménét is láttam utána, ki Amphióonnak
asszonya volt, és szülte oroszlánszívű vitézlő
Héraklészt, miután Zeusszal szerelemben vegyült el;
büszke Kreón lányát, Megarét is láttam, akit meg
Amphióon mindig győztes fia vett feleségül.

S Oidipusz anyját is láttam, gyönyörű Epikasztét,
őt, aki rettenetes dolgot tett balgatag ésszel:
nőülment a fiához; az ifjú megölte az apját,
és így vette el; ámde az istenek ezt fölfedték.
S ő szeretett Thébájában gyötrődve uralgott
kadmoszi népe fölött; vést mértek az istenek őrá:
anyja a zárkapujú Hádész házába suhant el,
mert kötelel kötözött fel a terme magas tetejére

és a nyakába vetette: fiának hagyta a sok kint,
édesanyáért bosszútállva mit ád az Erínusz.

Majd gyönyörű Khlóriszt láttam, Néleusz akit egykor
nagy szépsége miatt vett el, nagy kincseket adva,
legkisebb lányát Amphión Íaszidésznak,
ez Minüai-beli Orkhomenoszbán erősen uralgott,
s lánya Püloszban, ahol tündöklő gyermekeket szült,
Nesztórt és Khromioszt meg a büszke Periklümenoszt is.
Szülte sudár Pérót is, akit bámultak a népek,
s körben a szomszédok kérték, de csak annak akarta
Néleusz adni, ki elhozná az erős Íphiklész
széleshomloku, csámpás csordáját Phülakéból,
bármilyen nehéz. Egy tisztanevű jó ment csak el érte
egymaga: ám ottfogta a szörnyű isteni végzet
és a mezők pásztornépének vad köteléke.
Csak miután elmúltak a hónapok és a napok mind,
s fordult újra az év, perdült évszakra az évszak,
oldta föl őt az erős Íphiklész, hallva a jósszót,
mert ő elmondotta, betelt vele Zeusz akarata.

Tündareosz feleségét, Lédát láttam utána,
őt, aki Tündareosznak két hosszívű fiút szült,
lóbetörő Kasztórt, s az ökölvívó Polüdeukészt;
élnek ezek s így rejti el őket az életadó föld,
Zeusztól még odalent is tisztelet illeti őket,
egy napon át fönt élnek mindig, más napon újra
meghalnak; s valamint istent, úgy tisztelik őket.

Ennekutána Alóeuszt asszonya, Íphimedeia,
tűnt föl; mondta, hogy őt hajdan megölelte Poszeidón,
két fiát is szült, csak hogy ezek nagy kort sosem értek,
isten Ótosz meg széleshírű Ephialtés;
legmagasabbra növelte fel őket az életadó föld,
s leggyönyörűbbre, utána a nagynevű Óriónnak.
És a kilencedik évben már ugyanannyi könyök volt
szélessége a két fiúnak, nagysága kilenc öl.
Még az Olümposz örök népét is megfenyegették,
hogy nekiesnek a sokrohamú viadal zsivajával.
Olümposzra az Osszát, és Osszára akarták
tenni az erdős Péliont, hogy az égbe lehessen
lépni: ha felcseperednek, tán még megteszik ezt is:
csak hogy Zeusz és széphaju Létó sarja megölte
mindkettőt, mielőtt kivirágzott volna szakálluk
arcukon és mielőtt még álluk pelyhe kisarjadt.

Phaidrát és Prokriszt láttam, meg a szép Ariadnét,
fondorlelkű Minosz lányát, Thészeusz akit egykor
Krétából kívánt szentelt földjére Athénnek
vinni, de ott nem örült neki; Artemisz ölte meg útján
vívóvezett Díában a lányt, dionüszoszi szóra.

Mairát és Klümenét láttam, s iszonyú Eriphülét,
őt, aki kedves férjéért aranyat fogadott el.
Mindegyiket már nem sorolom föl, nem nevezem meg,
hány hősnek láttam feleségét és a leányát;
mert hisz előbb elfogyna az isteni éj, s lenyugodnom
itt az idő, vagy a társak közt a hajón, vagy e házban,
s istenek és a ti gondotok az, haza mint jutok innen.”

Így szólt, és amazok mind hosszan csöndbe merültek,
mind megigézve maradtak az árnyas termek ölében.
Végre fehérkaru Áreté szólt köztük eképen:
„Phaiákok, milyen ember ez itt, hogy ítélitek őt meg?
Nagyságát meg alakját s elméjét, a kiválót?
Vendégem: de a tisztesség ugyanígy a tiétek;
hát ne sietessétek az útját, és az ajándék
el ne maradjon, mert hisz rászorul; isteneinknek
jóságából kincs van elég sok a termeitekben.”

Köztük eként szólalt meg az éltes hős Ekhenéosz,
ő, aki minden phaiák férfiunál öregebb volt:
„Kedveseim, nem céltalanul, nem várakozásunk
ellen szólt a királynő elmés szózata; rajta,
így tegyetek. Hanem Alkinoosz szava, tette a döntő.”

Erre meg Alkinoosz szólt, választ adva szavával:
„Hát igen, így is lesz, mint mondod, ameddig a phaiák
jóvezős nép közt élek s kormányozom őket;
vendégünk meg akárhogy is vágyik hazatérni,
holnapig itt türelemmel várjon, hadd adok át már
minden ajándékot. S útjával a férfi törődjék
mind, s a leginkább én, aki úr vagyok itten a nép közt.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Alkinoosz, nagyuram, népednek legjelesebbje,
tarthatnátok akár kerek évig is itten erővel,
fényes ajándékokkal hogyha kíséretet adtok;
én magam is kívánnám ezt, hisz a hasznom is úgy több,
hogyha telibb kézzel kerülök haza drága honomba:
mert jobban szeret akkor a nép és többre becsülnek
mind, kik látnak, amint hazaérek már Ithakába.”

Erre meg Alkinoosz szólt választ adva eképen:
„Ó, Odüsszeusz, te bizony sose látszol olyannak előttünk,
mint a csalók, a ravasz locsogók, akiket seregestül
táplál itt is, amott is az éjszinü életadó föld,
s mind arról hazudoznak, amit soha senkise látott;
van nemes elme a szódban, van szavaidnak alakja,
s mint egy dalnok, oly értőn mondtad el azt, ami történt,
mindegyik argoszi szörnyü baját s a magad veszedelmét.
Most pedig áruld el nekem azt és szólj egyenes szót:
vaj’ láttál-e azok közül egyet, akik veled egykor
Trója alá szálltak s odavesztek, az isteni társak.

Hosszu az éj, nincs vége, nem is kell még lefeküdni bent a teremben; mondj nekem el még sok csoda-dolgót. Mert elhallgatnálak akár hajnalhasadásig, míg te kitartóan szólsz itt sokezernyi bajodról.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Alkinoosz, nagyuram, népednek legjelesebbje, van, hogy hosszasan illik szólnunk, van, hogy aludnunk; hogyha azonban olyan nagyon áhítsz hallani, tőled ezt nem irígylem, s elmondom keserűbb bajait még más társaknak, akik később lelték a haláluk: megmenekültek a harc zsvájából Ílion alján, s elhulltak hazajutva, mivel gonosz asszony akarta.

Hát miután már mind tovaszélesztette a nőknek lelkeit, erre meg arra, magasztos Perszephoneia: Átreidész Agamemnón lelke került közelembe bánatosan, s köribe gyűlt mind, aki övele együtt Aigiszthosz házában halt s töltötte be sorsát. Itta az éjszinü vért és nyomban utána fölismert: éles hangon sírt, a kövér könny hullt a szeméből, terjesztgette felém kezeit, vágyott megölelni. Csakhogy az izmai nem voltak már jók, s az erő, mely egykor a hajlékony tagokat töltötte meg, elszállt. Néztem könnyeket ejtve, a szívem szánta erősen, majd pedig így szóltam hozzá szárnyas szavaimmal: »Hírneves Átreidész, sereget-vezető Agamemnón, téged a hosszuranyujtó végnek mily neme vert le? Tán a hajóiddal sujtott le a mélybe Poszeidón, vésteli fűvását fölverve a vad viharoknak? Vagy pedig ellenséges nép kaszabolt le a földön, ökrük s szép juhukat mikor el kívántad orozni, vagy tán asszonyukért meg a városukért verekedtél?«

Ezt mondtam; mire választ adva azonnal ekép szólt: »Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz, nem sujtott le Poszeidáon a hajóimon engem, vésteli fűvását fölverve a vad viharoknak, és nem is ölt meg az ellenséges nép sem a földön, Aigiszthosz tervelte ki végemet, ő a halálom, elvetemült feleségemmel hazahíva, leszúrt ott - vendégelvén - mint ha ki barmot jászol előtt öl. Így haltam meg a legnyomorultabb véggel; a társak hullottak körülöttem, akár a fehérfogu disznók hullanak egyre, mikor valamely nagybirtoku gazda nászt ül, vagy sokakat meghív, vagy dús lakomát ad. Már te sok ember hullását láthattad idáig, párviadalban is és iszonyú heves ütközetekben: mégis e látványon keseregtél volna leginkább: mellettünk a borosvödör, és dús asztalok alján fetrengünk odabent, vérünktől gőzöl a föld is.

Legszörnyűbb volt, mint sikított Priamosznak a lánya,
Kasszandré, akit oldalamon szúrt át a gonosz nő.
Hallottam, kezemet fölemeltem, azonban azonnal
újra, halódva, leejtettem, kard állt ki belőlem;
és az az ebszemű nő elfordult, még a szemem sem
fogta le, szám sem csukta be, bár Hádész fele mentem.
Nincs is az asszonynál iszonyúbb, mint nála kutyább sem,
nála, ki elméjében ilyen rút dolgokat érlel:
mint amilyen csúf dolgot mívelt, lám, ez a nő is,
törvényes férjét ki megölte. Hiszen hitem az volt,
hogy majd gyermekeim s a cselédek jó örömére
érkezem egykor meg: s ez a legszörnyebb gonosz asszony
hozta magára a csúfságot, de a megszületendő
összes nőre is, arra, ki jó leszen és szelid, éppúgy.«

Így szólt ő; mire én így adtam néki a választ:
»Jaj, bizony Átreusz nemzetségét messziredörgő
Zeusz dühe éppen eléggé sújtja az asszonyi bűnnel,
kezdettől: hiszen oly sokan elvesztünk Helenéért,
s íme, Klütaimnésztré ily cselt szőtt, míg oda voltál.«

Ezt mondtam; mire ő így adta azonnal a választ:
»Éppenezért nődhöz te se légy túl kedves ezentúl
és sose mondd el, amit tudsz, többé néki egészen:
egy részét mondd csak, de sokat titkolj el előle.
Bár, Odüszeusz, téged soha nem gyilkol meg az asszony;
mert ennél okosabb, és jobban is érti a dolgát
Íkariosz lánysarja, okosszívű Pénélopeia.
Mint fiatal feleséget hagytuk az otthoni földön,
harcba vonulva; a mellén csüngött még csecsemője:
most bizonyára helyet foglalhat a férfiunép közt.
Boldog gyermek ez: őt meglátja az apja is otthon,
s ő hozzásimul apjához majd, mint ahogy illik.
Nőm bizony azt sem hagyta, hogy elteljék a fiamnak
látásával a két szemem: engem előbb terített le.
Mást mondok neked én, te pedig vesd jól a szivedbe:
rejtve, ne nyíltan térj bárkáddal a drága hazába,
úgy köss ott ki, hisz asszonyban már senkise bízhat.
Most pedig áruld el nekem azt és szólj egyenes szót:
mit hallottatok, éle-e fiam, hol tölti a napját?
Orkhomenoszbán tán, a baráti Pülosz fővenyén él,
vagy Meneláosznál Lakedaimón tágterű földjén:
mert tán csak nem halt meg a földön a fényes Oresztész?«

Így szólt ő; mire én így adtam néki a választ:
»Átreidész, mért kérdész ilyesmit? Nem tudom én azt,
él-e avagy meghalt; kár mondani szélbevesző szót.«

Szólván egymáshoz szomorú szavainkkal eképen,
álltunk bánatosan, s a kövér könny hullt a szemünkből.
S lám: Péléiadész Akhileusznak jött oda lelke

és Patroklosznak, meg a gáncstalan Antilokhosznak,
s Aiásznak, ki a legjobb természetű és alakú volt
minden akháj hős közt, a dicső Akhileusznak utána.
Lelke reám ismert gyorslábú Aiakidésznak,
és zokogó hangon hozzám szárnyas szavakat szólt:
»Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
jaj, te szegény, mit nem fogsz még kieszelni nagyobbbat?
Hogy mertél Hádészhoz jönni, ahol csak a holtak
laknak, s nincs tudatuk, s a halandók árnyai pusztán?«

Így szólt ő; mire én így adtam néki a választ:
»Ó, Akhileusz, Péleusz fia, legjobb minden akháj közt,
Teiresziászt kellett kérdeznem, hátha tanácsot
mond, hogyan érhessek haza már, sziklás Ithakába;
mert hiszen eddig akháj földnek közelébe sem értem,
sem földemhez, örökké bajban. Nálad azonban
senkise volt inkább boldog, de bizony sosem is lesz:
mert hisz előbb istenként tiszteltünk mi, akhájok,
míg éltél, s most íme uralkodol itt a halottak
népe fölött: ne szomorkodj hát a halálon, Akhilleusz.«

Így szóltam; mire ő így adta azonnal a választ:
»Csak ne dicsérd a halált nekem soha, fényes Odüsszeusz.
Napszámban szivesebben túrnám másnak a földjét,
egy nyomorultét is, kire nem szállt gazdag örökség,
mint hogy az összes erőtlen holt fejedelme maradjak.
Rajta azonban, szólj nekem egy szót drága fiamról,
ment-e utánatok ő, elsőik közt küzdeni, vagy sem?
Szólj a derék Péleusztól is, ha talán valamit tudsz:
megvan-e még tisztsége a népes mürmidonok közt,
vagy már megvetik őt Hellaszban, a phthiai földön,
mert a kezét meg a lábát már lenyügözte az aggkor?
Gyámolaként bizony én ha a nap sugarában aképen
állhatnék, ahogy egykor a tágas trójai téren
öltem az ellenség legjobbjait argosziak közt,
hogyha ekép házába mehetnék, csak kis időre:
rettenetes kezeimmel, erőmmel azokra rohannék,
kik bántalmazták s fejedelmi jogát elorozzák.«

Így szólt ő; mire én így adtam néki a választ:
»Én biz a tisztanevű Péleusztól mitse tudok még,
ámde Neoptolemosztól szólok, drága fiadról,
mondom a tiszta valót, ahogyan kérdezve kívánod.
Mert hiszen őt én vittem arányos görbe hajóval
Szküroszból a remeklábvértés akháj seregekhez.
S hogyha a trójai vár alján hadiszerre siettünk,
mindig először szólt a tanácsban, szót sose vétett:
isteni Nesztór s én voltunk csak nála különbek.
És amidőn ércel vívtunk mi a trójai síkon,
nem maradott bizony ő a tömegben, a nagy sokaságban,
messze előrerohant, sose hátrált senki elől sem,

és meg is ölt sok férfit a rémületes viadalban.
 Én bizony azt mind nem sorolom föl, nem nevezem meg,
 mennyi vitézt ölt meg, verekedve az argoszi népért,
 csak hős Eurüpioszt említem, a Téléphidészt most,
 kit ledöfött ércel, s elesett körülötte a számos
 kéteiosz haditárs, ezt tette a nőknek adott kincs.
 Nála sosem láttam szebbet, csak az isteni Memnónt.
 S hát amikor szálltunk be a lóba, amelyet Epeiosz
 készített, jeles argosziak, s rám volt az egész terv
 bízva: a rejteket ott föltárni, meg újra becsukni,
 akkor az argoszi nép fejedelmei és vezetői
 könnyeiket morzsolták mind, remegett is a térdük:
 rajta bizony nem látta szemem, hogy szépszinü bőre
 elsápadna akár, vagy hogy könny futna le arcán
 s lopva törülgetné: hanem inkább sűrűn esengett,
 hadd törhessen elő, s markolva a kardja fogóját
 és a nehéz kelevézt, tört volna a trójaiakra.
 Majd, hogy földúltuk Priamosz meredekfalú várát,
 zsákmányrésszel, ajándékkal hágott a hajóra,
 sértetlen: meg nem sebesült soha dárda hegyétől,
 kézitusában sem sebesült meg, bárha a harcban
 ez megesik sokszor, hisz Arész sose nézi, hol őrvöng.«
 Így szóltam; mire lelke a gyorslábú Akhileusznak
 aszphodelosz-téren nagyokat lépdelve továbbment,
 örvendezve, amért elmondtam, hogy fia mily hős.
 Közben az elhunyt többi halottnak lelke körémállt
 bánatosan, s mindjűk valamit kérdett a bajában.
 És egyedűl Telamóniadész Aiásznak a lelke
 állt félrűbb, most is haragudva a győzelemért, mit
 bárkáknał vetekedve, fölötte arattam: Akhilleusz
 fegyvereit kaptam meg, amelyeket anyja kitűzött.
 Trójai ifjak ítélkeztek, meg Pallasz Athéné.
 Csakhogy bár sose győztem volna e párviadalban:
 ekkora hős szállott le miatta a földi homályba:
 Aiász, ő, aki termettel, tettel kimagaslott
 minden akháj közt; tisztanevű Akhileusznak utána.
 Őt megszólítottam ekép mézes szavaimmal:
 »Aiász, tisztanevű Telamón fia, holtod után sem
 hagysz a haraggal föl, melyet ellenem érzel az átkos
 fegyverekért? Azokat kárunkra mutatta fel isten;
 mert te, ki ekkora bástyánk vagy, döltél ki miattuk.
 Mint ama Péleión Akhileuszt, mi akhájok aképen
 szűntelenűl siratunk téged. S itt senkise vétkes,
 csak Zeusz volt, ki a dárdavető danaosz daliákra
 megharagudva nagyon, rádkűldte a vészteli sorsot.
 Lépj ide, kérlek, uram; hallgasd meg a szóm, a beszédem;
 indulatát s erejét fékezd meg büszke szivednek.«

Így szóltam; hanem ő választ nem adott, de a többi
holt hős lelke után a sötét Ereboszba továbbment.
Ott, noha még haragudva, talán szólt volna nekem, vagy
újból hozzá én: de szívem kedves kebelemben
ekkor a többi halott lelkét is látni kívánta.

Ott láttam Mínósz, Kronidész ragyogó fiasarját:
tartva arany jogarát, holtak közt tette a törvényt
trónján; s ők döntő szavait kérték a királynak,
ülve meg állva körül, Hádész tágas kapujában.

Majd meg az órjas Óriónt láttam meg utána,
aszphodelosz-réten vadakat hajtott a hatalmas,
melyeket egykor még maga ölt meg a pásztori bércen,
és markába simult sose-romló ércbuzogánya.

Láttam még Titüósz, a magasztos Gaia fiát is,
teste kilenc telket betakarva terült el a földön;
mindkét oldalon egy keselyű ült és a belébe
vájva, a máját tépte; elűzni se tudta kezével:
mert Létót támadta meg ő, Zeusz büszke szerelmét,
míg Panopeusz gyönyörű mezején Püthó fele lépdelt.

Láttam, Tantalosz is hogy szenved, mily nagy a kínja,
egy tónak közepén: állát csapdosta a hullám,
úgy állt, szomjuhozott, a vizet sose tudta elérni:
mert valahányszor csak lehajolt az öreg, hogy igyék már,
annyiszor elhúzódotott tőle a víz; a sötét föld
látszott lába alatt, szárazzá tette az isten.
Közbe fölötte magas fák lengették a gyümölcsük,
drágagyümölcsű gránátalmafa, körte meg alma,
édes, jó füge és viruló-koronájú olajfák;
és az öreg valahányszor fölnyúlt, hogy leszakítson
egyet, a szél a sötét felhők fele csapta az ágat.

Láttam: Sziszüphosz is hogy szenved, mily nagy a kínja,
mindkét kézzel egy órjas sziklát tolva előre.
Kézzel is és lábával is úgy nekidőlt ama szirtnek,
úgy görgette a csúcs fele azt: de amint a tetőre
ért vele épp, azt súlya megintcsak visszavetette:
s újra a völgybe gurult le rohanva a szikla, az átkos.
Nékifeszülve megint elkezdte taszítani; csurgott
sok veritéke, fejét a kavargó por borította.

Aztán Héraklész erejét láttam meg, azaz csak
képmását: hiszen ő maga él örök isteneink közt,
ott lakomázik, s karcsubokájú asszonya Hébé,
nagy Zeusznak s az aranysarujú Hérának a lánya.
És körülötte zsibongtak a holtak, akár a madárraj,
erre meg arra riadva rohantak; mint a sötét éj
lépdelt, meztelen íját tartva, nyilát is a húron,
zordul pillantgatva, akárha kilőni akarná.

Rettenetes kardtartó szíj körítette a mellét,
drága aranyból volt, csodaszép veretek diszítették,
vadkanok és medvék, tüzelőszemű bérci oroszlán,
ütközetek, harcok, gyilkosság, emberölések.
Újabb dolgot akár sose készítsen, ki e szíjat
egyszer ilyen nagy művészettel földiszította.
Ő meg amint rámpillantott, nyomban meg is ismert,
és zokogó hangon hozzám szárnyas szavakat szólt:
»Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
jaj, te szegény, bizonyára olyan rossz sors az, amit túrsz,
mint amilyent magam is hordottam a nap sugarában.
Én Kronión Zeusznak voltam fia, csak hogy a kínom
végtelen és csúf volt: nálam sokkal ki silányabb,
az lett zsarnokom, és iszonyú munkákra jelölt ki.
Még ide is küldött, hogy a szörny-ebe elvigyem innen,
mert azt hitte, hogy ennél már nehezebb feladat nincs.
Hádész házából fölvittem, a földre vezettem,
mert Hermész kísért s a bagolyszemű Pallasz Athénéé.«

Így szólt, és tovatűnt Hádész palotája ölében;
én pedig ott álltam s vártam, hogy hátha előjön
még ama hősökből egy, kik rég szálltak a sírba.
S tán meglátom, ahogy kívántam, e régieket még:
Thészeuszt, Peirithooszt, deli sarjait isteneinknek;
csak hogy a holtak egész sokasága előbb odatódult
szörnyű zshivajjal; sápadt félsz ragadott meg azonnal,
hogy rámküldi a rettenetes Gorgó-fejet is még
Hádész házából a magasztos Perszephoneia.
Gyorsan a fürge hajóhoz eredve, parancsot is adtam:
társaim oldják el, fölszállva, a tatköteléket.
Fölszálltak szaporán, evezők mellé telepedtek.
Ókeanosz folyamán hordozta hajónkat a hullám
s vitte előbb a lapát lefelé, azután meg a jó szél.

TIZENKETTEDIK ÉNEK

A SZÍRÉNEK SZKÜLLA ÉS KHARÜBDISZ HÉLIOSZ TEHENEI

Majd mikor Ókeanosz sebes áradatát odahagyta
bárkánk, szélesutú tenger vizein tovasiklott
Aiaié szigetéhez; a házát tartja a Hajnal
ott, meg a tánctereit, s a Nap onnan lép föl az égre.
Majd, odaérve, hajónkat a parti fövenyre kivontuk,
és mi magunk léptünk ki a tenger torlata mellett.
Elszunnyadtunk, s így vártuk be az isteni Hajnalt.
És hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
akkor a társakat én Kirké házához eresztve
elküldöttem az elhúnyt Elpénór teteméért.
S fákat vágva a legmagasabb partrészen azonnal,
sírva temettük el őt, a kövér könny hullt a szemünkből.
És miután a halott is elégett, s fegyvere véle,
halmot emeltünk, oszlopot is tettünk a halomra,
s jólfaragott evezőt szúrtunk be a legtetejébe.
Mindezt sorban elintéztük; Kirké maga látta,
hogy hazaértünk Hádésztől, hát ékeit öltve
jött kifelé tüstént; vele jöttek a szolgálányok,
hoztak húst, kenyeret, pirosan ragyogó boritallal.
Majd odaállt közibénk s ezt mondta az isteni asszony:
»Jaj, ti merészek, akik Hádészhoz szálltatok élve,
kétszer haltok, amíg egyszer csak a többi halandók.
Rajta tehát, most csak lakomázzatok és igyatok bort
itt az egész napon át: de ha megjön a Hajnal, a fényes,
szálltok a fürge hajón; az utat pedig én jelölöm meg
s mindent elmondok, fájdalmas cselszövények
folytán tengeren és földön hogy a vész le ne sujtson.«
Így szólt, és a mi hős lelkünk hajlott a szavára.
Így az egész napon át ott ültünk napnyugovásig
és lakomáztuk a sok-sok húst meg a mézizü színbort;
végre, mikor lebukott a nap és eljött a sötétség,
ők már, tatkötelek mellett, nyugovóra ledőltek,
s engem az embereimtől kézenfogva az úrnő
elvitt és lefeküdt mellém, sorjába kikérdett;
s én neki ott mindent szép rendjén sorra soroltam.
Végezetül hozzám nagy Kirké ily szavakat szólt:
»Hát ezek így mind megtörténtek; most idehallgass,
mit mondok neked én; noha majd maga isten is int rá.

Szírénekhez fogsz legelőször elérni: az összes embert mind elbűvölik ők, ki elér közelükbe. És aki esztelenül közeleg s meghallja a szírén-zengzeteket, felesége s az apró gyermekek otthon azt többé sosem üdvözlik, neki már nem örülnek, mert csengőszavu dallal a két Szírén megigézi; ülnek a réten ezek, s körülöttük az emberi csontok nagy sokasága hever, rothad, zsugorodnak a bőrök. Húzz el ezek mellett, s a fülét jól tömd be viasszal minden társadnak, nehogy egy is hallja; puhítsd meg mézédess viaszod; de te hallgasd meg, ha kívánod. Kössék ők a kezed meg a lábad a fürge hajónak árboca talpához, s a kötélzet rátekeredjék, hogy, gyönyörödre, a két Szírén hangjára figyelhess. És ha esengesz a társakhoz, ha parancsot is adsz, hogy oldjanak el - csak kössenek ők oda több kötélekkel.

Hogyha pedig szigetük mellett tovahúztak a társak, azt az utat már végesvéig, amelyre utána lépsz, nem mondhatom én meg, mert arról te magad fogsz dönteni lelkedben: de kimondom, hogy mi a két út. Errefelé meredek sziklák peremére csapódik kékszemű Amphitríté nagy hulláma zubogva; tudd: ezeket Bolygó Szikláknak hívja a boldog isten mind. S a madár sem szállhat el arra nyugodtan, még a galambok sem, ha röpködnek az ambrosziával Zeuszhoz, mert őket sima szikla ragadja magához folyton, s Zeusz atya küld újat, pótolni a számuk. Onnan még sohasem szabadult meg bárka, ha arra tévedt, ám a hajó fáit s tetemét a hajósnak mind tovahordja a vésteli láng viharával a hullám. Tengerjáró gálya csak egy ment arra keresztül: elhírhedt Argó, Aiétésztől hazatartó. És a hatalmas szirten még ez is összetörik tán, ám Héré átvitte, mivel kedvelte Iászónt.

Másik irányban két nagy szirt van: a tágterű égbe ér föl az egyik csúcsa, körötte a kékszinű felhő terjeng egyre, sosem megy odébb, sose jár ama csúcson fényes tiszta idő, sem a nyár, sem az ősz közeledtén. Rá soha nem hághat, le se szállhat a földi halandó róla, ha húsz keze volna akár, húsz lába is egynek: mert oly síma, mikéntha csiszolták volna, a szikla. És közepén barlang tátong sűrű ködbe takartan, szája nyugat felé nyílik, a mélye leér Ereboszba. Menjetek arra a bárkátokkal, fényes Odüsszeusz. Öblös bárka felől kitünő nyilazó ha kilőné messze nyilát, az üreg szájáig a nyíl sosem érne. Benne a szörnyen ugatva üvöltő Szkülla tanyázik. Éles a hangja, akárcsak a mostszületett kutyakölykök

hangja, de ő maga roppant szörny; nem örülne, ki látná
őt, még isten sem, közelébe ha érne az útján.
Lába tizenkettő, levegőben leng valamennyi,
hat hosszú nyaka van, mindegyiken egy riadalmas
fej nőtt, és a fejekből három sor foga rémít,
sűrű, tömött agyarak, tele éjszinü szörnyü halállal.
Teste pedig bent áll, derekáig, az öblös üregben,
csak hogy a rémes nyílásból a fejek kihajolnak.
S ő ott, szikláját körültagatva halászat
delphint, tenger ebét, de nagyobb viziszörnyet is olykor,
melyből rengeteget táplál zajos Amphitríté.
És nem tud dicsekedni hajós soha, hogy tovasiklott
sértetlen mellette: de hat feje húz ki hat embert
mindig hirtelenül a sötétkékoru hajóból.

Látsz ott egy másik, nem olyan nagy szirtet, Odüsszeusz.
Nem nagy a távolság köztük, nyilad is beröpülné.
Rajta magas fügefát láthatsz, sűrülombut; alatta
szívja magába a szörnyü Kharübdisz az éjszinü tengert.
Háromszor kiereszti naponta, de újra beszívja
rémesen; arra, mikor szürcsöl, te nehogy közeledjél:
mert sohse tudna a Földrázó se kihúzni a bajból.
Inkább Szküllá felé igyekezz a hajóddal, evezd el
gyorsan a szirtje alatt, mert többhasznú, ha a bárkán
hat társat gyászolsz majd, mint együtt valamennyit.«

Így szólt ő; mire én így adtam néki a választ:
»Rajta, nagy istennő, áruld el igaz szavaiddal:
hogyan tudnék menekülni a szörnyü Kharübdisz elől is,
s győzni a Szküllá fölött, ha reátör az embereimre.«

Így szóltam; s ezt mondta azonnal az isteni asszony:
»Jaj, te merész, neked itt is a harcra s a fáradalomra
van gondod: sose térsz ki haláltalan isten elől sem?
Hisz nem enyésző ő, de sosemmlő veszedelmed,
szörnyü, dühös, kínzó, aki ellen védekezés nincs;
ellene törni se jó; menekülni előle a legjobb.
Hogyha te fegyverkezve a szirtje alatt elidőzöl,
rettenetes fejeit, félek, majd újra kidugja,
és ugyanannyi barátodat újra magához orozza.
Csak sebesen húzz el mellette, kiáltva Kratáiszt,
anyja nevét, aki szülte, bajára a földilakóknak.
Az megfékezi majd, nehogy újra terád támadjon.

Thrinakié szigetére kerülsz most: Éeliosznak
nagy csordája legel földjén és nagyszerű nyája;
hét a tehéncsorda s hét nyája van ott a juhoknak;
ötven az állat mindegyikben. Nincs születésük,
nincs elmúlásuk, s istennők őrizik őket:
Lampetié s Phaethusza, a két gyönyörűhaju nimfa,
Éeliosz Hüperiónnak kit a nimfa, Neaira

szült. S hogy fölnevelé e leányokat anyjuk, az úrnő,
távoli Thrínaikéra vezette, vigyázni az apjuk
csámpás csordáját, lépdelni a nyája nyomában.
Nem bántván ezeket ha vigyázol visszautadra,
akkor igen, hazaértek, bár keseregve, bajok közt.
Hogyha pedig bántod, veszedelmet jósolok akkor
embereidnek s bárkádnek; te magad ha megélsz is,
társaid elvesztvén, haza későn, kínok után érsz.«

Így szólt; s már az aranytrónszékű Hajnal is eljött.
S most a sziget mezején indult el az isteni asszony;
én meg a bárka felé mentem s adtam ki parancsom,
társaim oldják el bárkánkon a tatköteléket.
Fölszálltak szaporán, evezők mellé telepedtek.
Sorba leülve, az ősz tengert evezőkkel ütötték.
És a sötétkékoru hajó mögül útrakísérő
jó szelet is küldött számunkra, vitorladagasztót,
széphaju Kirké, félelmes, zengőszavu isten.
Elrendeztük egészen a bárkánk fölszerelését,
s ültünk: szél meg a kormányos vitték csak a bárkát.
Ekkor a társakhoz szomorúan szóltam eképen:
»Kedveseim, nem kell csakis egynek tudni a jósszót,
vagy kettőnek, amit mondott nekem isteni Kirké:
én bizony elmondom, hogy tudván vesszük el éltünk,
vagy, kikerülve a vészt meg a romlást, megmenekülünk.
Isteni Szírének hangjától int legelőször
óvakodásra az istennő, s viruló mezejüktől.
Én egyedül halljam csak a dalt, de kemény köteléssel
kössetek engem a bárkához, moccanni se tudjak;
árboca talpához, s a kötélzet rátekeredjék.
És ha könyörgök hozzátok, ha parancsot adok, hogy
oldjátok el - csak kössetek akkor még szorosabbra.«

Míg nekik ezt mind elmondtam, sorjába haladva,
jólácsolt bárkánk ezalatt el is érte suhanva
Szírének szigetét: mivel űzte előre a jó szél.
Ekkor a szél el is állt tüstént, szélcsondban a tenger
szép sima lett: hullámaint elfektette a daimón.
Társaim álltak föl, vonták be a vásznat a bárkán
és a hajó üregébe helyezték, majd evezőkhöz
ülve, a tengert fodrozták a fenyőfalapáttal.
S én a viasz nagysúlyu korongját szeltem az éles
ércel kis darabokra s utána erős tenyeremmel
nyomkodtam: meglágyult nyomban, mert nagy erőmet
s Éliosz Hüperionidész sugarát befogadta;
és fülüket betapasztottam vele sorban azonnal.
Ők meg az árbochoz fűzték a kezem meg a lábam,
ott álltam, s a kötél végét törzsére tekerték;
sorba leülve az ősz tengert evezőkkel ütötték.
Majd, mikor ott jártunk, ahová még ér a kiáltás,

gyorsan hajtva hajónk, meglátták, hogy közelükbe
fürge hajó ért, hát éles dalukat fölemelték:
»Jer, te dicső Odüszeusz, jer, akhájok nagynevű dísze,
állítsd csak meg a bárkádat, hogy halljad a hangunk.
Senki se húzott el még erre a barna hajóval,
míg mézes dalait meg nem hallgatta a szánknak;
benne gyönyörködven ment el, gyarapodva tudásban:
mert mi tudunk mindent, mit a tágterű trójai síkon
túrtek az argoszi és trósz küzdők isteni szóra,
és mindent, mi az élet adó földön megesik még.«

Így szóltak, gyönyörűszip hangon zengve, s a szívem
vágott hallani: kértem a társakat, oldjanak el már,
intve szemöldömmel, de azok nekidőlve eveztek.
És föl is állt nyomban Perimédész Eurülkhosszal,
és még több kötélekkel fűzött még szorosabbra.
És eleveztek a földjük mellett, majd miután már
nem hallottuk a két Szírén szavait, dalolását,
kedves társaim ott a viaszt szedték ki fülükből,
mit beletömtem előbb, s köteleim is kibogozták.

És miután elhagytuk e földet, láttam azonnal
füstöt s nagy hullámot, zúgás ért a fülembe.
Megrémültek mind, kiesett a lapát a kezükből,
és zajt vert a hajó sodrában; s az meg is állott,
mert a laposvégű evező nem vitte előre.
Én a hajón átsétáltam, buzdítva eképen,
melléállva, külön mindet, mézes szavaimmal:
»Kedveseim, köztünk bajban járatlan amúgy sincs:
és ez a baj se nagyobb, mint az volt, melyben a Küklópsz
zártá rajunkat az öblös üregbe goromba erővel;
abból is csak erőm: elmém s tervem segített ki;
azt hiszem én, bizony erre is emlékezni fogunk még.
Rajta tehát, ahogy én mondom, mind úgy cselekedjünk.
Verjétek ti lapátaitokkal a mélyvizű tenger
habtaraját, padotokról nem mozdulva; talán Zeus
engedi még, hogy a szörnyű veszélyből szökve szaladjunk.
S kormányos, neked annyit mondok, vedd a szivedbe
jól, míg mélyüregű gályánk rúdját igazítod:
ott ama hullámtól meg a füsttől tartsd a hajónkat
távol; a szikla felé igyekezz, valahogy ne szaladjon
vissza, ha rá nem ügyelsz, ne taszíts bennünket a bajba.«

Így szóltam; s ők hallgattak tüstént a szavamra.
Szkülla nevét nem is említettem, hisz kikerülni
nem lehetett, nehogy abban hagyják rémületükben
az evezést, s lent bujjanak el bárkánk üregében.
Kirké fájó intelmére bizony nem ügyeltem:
ő ugyanis nem akarta, hogy ott felövezzem a fegyvert;
mégis a híres fegyvereket fölvéve s a hosszú
két kelevézt markolva, hajóm orrára kiálltam:

mert onnan vártam, hogy először tűnik elébem
sziklalakó Szküllé, ki a jó társakra veszélyt hoz.
Meg nem láthattam, pedig elfáradt szemem is már,
míg ama ködbevesző szirtet mindenfele néztem.

Sóhajtozva hajóztunk ekkor szűk szorosába:
innen a Szküllá lesett, de amonnan a szörnyü Kharübdisz
szívta magába a tenger sós habját iszonyúan.
És valahányszor okádta ki, mint nagy lángokon, üstben
fölkavarodva, a víz fölzajdult, és a magasba
szökve a tajték mindkét szirt tetejére csapódott;
és valahányszor a sós tengervizet újra benyelte,
látszott megkavarodva egész örvénye; a szikla
bömbölt rettentőn, s odalent feketén a fövenytől
tűnt föl a föld; elfogta a sápadt félelem őket.
Arrafelé néztünk mindnyájan, félve a véstől:
és ezalatt Szküllé kiragadta a görbe hajóból
hat társam, ki a legderekabb-erejű evezős volt.
Visszatekintve a fürge hajóra s a társak után, már
csak kezüket meg a lábaikat láttam meg, amint fönt
lengtek a légi magasba; s hívtak, néven a társak
engem amonnan, fájó szívvel, s akkor utolszor.
Mint amidőn a halász földnyelven, a vesszeje végén
messzire vet ki csalétket az apró tengeri hálnak,
és az örökszarvat lebocsátja a tengeri árba,
s fel-felrántja a vergődő halat avval a vízből,
így vonagoltak azok, hogy a szirt tetejére kerültek;
ő meg a nyílásnál fölfalta az orditozókat,
kik kezüket tárták ki felém a nehéz viadalban:
ez volt legszörnyűbb mind közt, amit én a szememmel
láttam, míg küszködve kutattam a tengeri ösvényt.
Végre a szikláktól menekülve, s a szörnyü Kharübdisz
s Szküllá elől, tüstént isten gyönyörű szigetére
értünk: ott legelésztek a széleshomloku marhák,
és a kövér juhok is, gazdájuk Héliosz isten.
Akkor még a vizen hallottam, az éjszinü bárkán,
bögését ama csordának, mikor épp a karámba
tért, s a juh-bégést is: szava nyomban eszembe vetődött
annak a vak jósnak, Thébai-beli Teiresziásznak,
s Aiaié-beli Kirkének, ki szívemre kötötte,
hogy szigetét kikerüljem az áldó Éeliosznak.
Ekkor a társakhoz szóltam, szomorodva szívemben:
»Bármint gyötrődtek, társak, hallgassatok énrám,
jóslatait hadd mondjam el immár Teiresziásznak,
s Aiaié-beli Kirkének, ki szívemre kötötte,
hogy szigetét kikerüljük az áldó Éeliosznak,
mert azt mondta, hogy ott vár minket a legkeserűbb baj.
Hát a sziget mellett húzzunk el a barna hajóval.«

Így szóltam; s elakadt kedves szívük dobogása.
Eurülokhosz meg azonnal gyűlölködve felelte:
»Rettentő vagy, erőd iszonyú, soha tested, Odüsszeusz,
el nem fárad: egészen vasból vagy bizonyára;
társaidat, kik a munkában sosem-alva törődnek,
szárazföldre sem engednéd, hol a vízkoszorúzza
szép szigeten készíthetnének üdítő vacsorát is,
és ehelyett sebes éjben akarsz rohanásra kiűzni,
ködbevesző vizen át, a szigettől messzeszakadva.
Jönnek az éjből csúf szelek is, vesztére sietnek
bárkánknak; ki kerülheti el meredek veszedelmét,
váratlan ha a szélvihar erre fut, és a Notosz, vagy
fergeteges Zephürosz dühe tombol, amelyek a bárkát
összetörik mindig, ha nem is kívánja az isten?
Hallgassuk meg hát a sötét éj hívogatását,
készítsünk vacsorát, odaülve a fürge hajóhoz;
reggel majd fölszállva, a tágterű vízre hajózunk.«

Így szólt Eurülokhosz, s a szavát helyeselte a többi.
Akkor láttam már, hogy a daimón rosszat akar csak,
s Eurülokhoszhoz ekép szóltam szárnyas szavaimmal:
»Én egyedül vagyok, Eurülokhosz, könnyen leigáztok.
Rajta azonban, erős esküt tegyetek nekem itt mind:
hogyha tehéncsordára lelünk, vagy tán a juhoknak
nagy nyájára, ki sem fog balgatag, ostoba fővel
ölni le marhát vagy juhót, ámde egyétek az étet
nyugton, amit nyújtott a haláltalan isteni Kirké.«

Szóltam; s ők esküdtek, amint kívántam, azonnal.
És hogy az esküt már megtették és befejezték,
jólácsolt bárkánk öblös kikötőbe vezettük,
édesvíz közelébe; kiléptek azonnal a társak
s hozzértően vacsorát készíteni kezdtek.
És miután elverték végül az éhet, a szomjat,
emlékezve siratták meg hat drága barátunk,
mindet, akit fölfalt Szküllé, kiragadva hajónkból;
sírás közben szállta meg őket a mézizű álom.
Harmada várt csak az éjnek, a csillagok is nyugovóra
hajlottak, s szelet adva a fellegettorlaszoló Zeusz
vésszes szörnyű viharral, a felhőkkel betakarta
együtt a földeket és vizeket; s éj szállt le az égből.
És hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
mélyüregű barlangba erősítettük a bárkát,
hol nimfák gyönyörű gyűléshelye, tánctere állott;
gyűlést rendeztem, majd szóltam köztük eképen:
»Kedveseim, van a fürge hajón ital és eleség is;
hát sose bántsuk a barmokat itt, hogy bajba ne jussunk,
mert ez a csorda s e gazdag nyáj félelmetes úré,
Hélioszé, aki mindent lát és hall a világon.«

Szóltam ekép, és hős lelkük hajlott a szavamra.
 Teljes hónapon át a Notosz szele fújt szakadatlan,
 és sose támadt más szél, mint a Notosz meg az Eurosz.
 Míg a vörösbor tartott s volt eleség elegendő,
 tartózkodtak a marháktól, hiszen élni akartak.
 Csakhogy amint kifogyott a hajóról útravalójuk,
 s kényszerüségből eljárak vadat üzni bolyongva,
 halra, madárra vadásztak, amint a kezükbe esett épp,
 s kampós horgokkal, s hasukat kínozza az éhség;
 ekkor félrevonultam a szép szigeten könyörögni
 isteneinkhez, hátha utat mutat egy, hazatérni.
 Félrelopóztam a társak elől egy távoli térre,
 megmostam kezemet, s hol a szél sose fújt a ligetben,
 minden olümposzi istenhez könyörögtem imával;
 ők pedig édes szendert hintettek szemeimre.
 Eurülokhosz közben gonoszul szólt embereimhez:
 »Bármint gyötrődtek, társak, hallgassatok énrám.
 Mindenfajta halál iszonyú a szegény embernek,
 mégis a legcsúfosabb éhezve betölteni sorsunk.
 Hajtsuk el Éliosz legszebb marháit a rétről,
 s áldozunk a nagy égbe lakó örök isteni népnek.
 Hogyha elér csapatunk Ithakába, az otthoni földre,
 dús szentélyt emelünk ott tüstént Éliosznak,
 és sok drága ajándékkal díszítjük a szentélyt.
 És ha a szépszavú marhákért megharagudva
 elsüllyesztene, és vele van valamennyi nagy isten,
 jobb szeretem hullámot nyelve kiadni a lelkem,
 rögtön, mint e sivár szigeten senyvedni sokáig.«
 Így szólt Eurülokhosz, s a szavát helyeselte a többi.
 Nyomban a legszebb marhákat vitték el a társak
 most a közelből, mert nem messze legeltek a barna
 bárkától a kövér, szép, széleshomloku marhák;
 majd ezeket körülállták mind, könyörögtek az éghez,
 hajkoronás nagy tölgyről tépve a gyöngye levélkét:
 mert hisz a barna hajón nem akadt már árpadarájuk.
 Végre levágták, megnyúzták, miután könyörögtek,
 szeltek a combokból, betakarták hájjal egészen,
 kétréthajtva előbb, és nyershúst rakva fölébe.
 Bor sem akadt loccsantani égő áldozatukra,
 áldoztak hát vízzel, a belsőrészt kisütötték.
 És hogy elégték a combok, a belsőrészt meg is ették,
 fölszelték maradékait és húzták föl a nyársra.
 Szemhéjamról most surrant el a mézizü álom,
 mentem a fürge hajóhoz, a tengerpart fele tüstént.
 Ám, hogy a kettősívű hajó közelébe kerültem,
 akkor az égő zsír meleg illata érte az orrom.
 Följajdulva, ekép kiabáltam az égilakókhoz:

»Zeusz atya, és boldog, sosemúló égilakók mind,
lám, vesztetre bocsátottátok az álmod, az átkost
és ezalatt csúf dolgot vittek végbe a társak.«

Gyors hírnőknő vitte a hírt hamar Éeliosznak,
leples Lampetié, hogy a marháit mi megöltük.
Hát haragos szívvel harsant a haláltalanokra:
»Zeusz atya és boldog, sosemúló égilakók mind,
büntesd embereit Láertiadész Odüszeusznak,
kik marháimat ölték meg nagyon elbizakodva,
melyeknek megörültem, ahányszor a csillagos égre
léptem, ahányszor az égről újra a földre siettem.
Hogyha a csordámért illőn nem bünteted őket,
Hádészhoz megyek és holtaknak adom csak a fényem.«
Válaszul így szólt erre a fellegtorlaszoló Zeus:
»Éeliosz, te a fényedet add csak az égilakóknak
és a halandóknak, kik a termő földeken élnek;
én ragyogó villámmal sujtom majd a hajójuk
és darabokra töröm, közepében a borszinü árnak.«

Én szépfürtü Kalüpszótól hallottam eképen:
s ő azt mondta, hogy őneki Hermész mondta e szökat.

És hogy a bárka elé meg a tengerpartra elértem,
társaimat korholtam mind, külön, ámde menekvést
nem lehetett lelnünk, hisz a marhák már odavesztek.
Adtak az istenek ám tüstént csodajelt, nem is egyet:
megmozdultak a bőrök, a nyárson bögtek a húsok,
sült és nyers darabok, mint élő barmok izegtek.

Hat napon át lakomáztak a kedves társak a parton,
legszebb marháit választva ki Éeliosznak;
csak hogy amint a hetednapot adta utána Kronión,
akkor a szél is elállt; mely zúgott vad viharokkal,
s föllépven a hajóra, a tágterü vízre kiszálltunk.
Árbocot állítván, fölvtuk a hószinü vásznat.
Csak hogy amint a szigéttől újból messzekerültünk,
s föld már nem látszott körülünk, csak az ég meg a tenger,
Zeusz felhőt küldött ki hajónk fölibé, hogy az égbolt
fönt kékesfeketébe borult, s a vizekre homály hullt.
Száguldott a hajó, de bizony nem hosszan: azonnal
jött a zajos Zephürosz, kavarogva goromba viharral,
és a nagy árboc két kötelét szele szétszakította;
dült is hátra az árboc azonnal, a fölszerelés mind
hullt a hajó fenekébe. Az árboc a tatra zuhanva
fejbeütötte a kormányost: szétzúzta a csontját
végig egész koponyájának: lebukott az a tatról
búvárként, és csontjaiból hős lelke kiröppent.
Zeusz iszonyút dörgött s villámot ütött a hajóba:
megrendült a hajó, amikor Zeusz mennyköve érte,
megtelt kénfüsttel, kizuhantak a társak a vízbe.

Barna hajónk körül úszkáltak, mint tengeri varjak
habtarajon; hazatértüket így elorozta az isten.

Én a hajón jártam fel-alá, de letépte a hullám
oldaldeszkáit s úgy űzte a csonka gerincet,
és a gerincre sodorta az árbocot. Íme lecsüngött
róla a tatkötelék, az ökörbőr jó fonadéka;
összekötöttem a csonka gerincet, az árbocot ezzel,
s arra leültem; a szörnyű szelek kényükre sodortak.

Egyszer csak Zephürosz megszűnt iszonyú viharával,
csak hogy jött a Notosz sebesen, szívemet szomorítva,
mert újból meg kellett látnom a szörnyű Kharüdiszt.

Így sodródtam egész éjjel, s azután korareggel
Szküllé szirtjét értem el újra s a szörnyű Kharüdiszt.
Ez meg a sós tengervizet épp szürcsölte magába;
én meg, amint a magas fügefáig emelt föl a hullám,
rácsimpaszkodtam s denevérként csüngtem a törzsén.
Följebbhágni se tudtam; sem megvetni a lábam:
mélyben a jó gyökerek s a magasban voltak az ágak,
hosszu-nagyok, s a Kharüdiszt árnyuk rejtve takarta.
Szívósan csüngtem, s vártam, hogy köpje ki újra
árbocomat s a gerendát: jöttek elő, örömömre;
jó későn: a piacról hogy hazamegy vacsorázni
az, ki a cívakodók közt döntött sok peres ügyben,
ekkor csillantak ki az örvényből a gerendák.
Én meg elengedtem kezem és lábam, lezuhantam,
éppen a szálfák mellett hulltam a víz közepébe,
rájukszálltam hát, s a kezemmel előre eveztem.
Szküllának nem hagyta az emberek, istenek atyja,
hogy megpillantson: hisz a vérszből úgy ki nem érek.

Hosszu kilenc napon át hányódtam, végre az éjjel
Ógügié szigetére vetettek az istenek: ott él
félelmes, zengő isten, szépfürtü Kalüpszó.
Ő szívesen fogadott s ápolt. De regélni minek már?
Elmondtam hiszen ezt, múlt este, a házad ölében
néked s jó feleségednek már: gyűlölöm azt, hogy
mit már elmondtam mind pontosan, újraregéljem.”

TIZENHARMADIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ ELHAJÓZIK A PHAIÁKOKTÓL ÉS MEGÉRKEZIK ITHAKÁBA

Így szólt, és amazok mind hosszan csöndbe merültek,
mind megigézve maradtak az árnyas termek ölében.
Végül is Alkinoosz szólt, választ adva szavával:
„Ó, Odüsszeusz, magas ércküszöbű házamba jutottál;
s visszamenet, hiszem én, sose fogsz tévelyegni többé,
míg a hazádba kerülsz, bármily bajlódva bolyongtál.
Nektek - meg mindnek külön - ezt mondom, valahányan
csak palotámban a vének szikrázó bora mellett
ülve vigadtok örökkön, az énekesünkre figyelve:
vár már vendégünkre csiszolt ládában a sok szép
köntös is, és a remekmívű arany és sok ajándék,
mit csak a phaiák gyűléstartók mind idehoztak:
rajta, fejenként adjunk még neki üstöt is és egy
drága tripúszt; azután majd újra begyűjtjük a néptől:
mert terhes, ha ajándékot fölösen csakis egy ad.”

Így szólt Alkinoosz, s mindnek tetszett a beszéde.
S ekkor mind hazaindult már lepihenni lakába.
És hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
már a hajóra siettek, a férfit-dísszel, az ércel.
Alkinoosz rendezte el ezt mind szent erejével:
átsétált a hajón, s pad alá fektette a kincset:
még akadály a ifjaknak ne legyen, ha eveznek;
majd lakomát készíteni mentek el Alkinooszhoz.
Alkinoosz vágott ott ökröt szent erejével
sűrű-sötétfelhős Zeusznak, mindenki urának.
Combokat égetvén, a dicső lakomát lakomázták
s élvezték; zengett közepettük az isteni dalnok,
Démodikosz, kit a nép tisztel. De közben Odüsszeusz
fordította fejét a világló nap fele folyton:
hulltát várva nagyon, mert vágyott már hazatérni.
Mint ahogy áhitozott vacsorázni, ki egyre, egésznap
borszinü két ökrével a földet szántja ekével,
s szívbeli szép örömére bukik le a tündöklő nap,
mert vacsorázni mehet, s meginog mentében a térde:
úgy megörlött Odüsszeusz, hogy a fénylő nap lehanyatlott.
Hát evezőt-szerető phaiák főbbekhez ekép szólt,
s Alkinoosznak szánva leginkább, mondta beszédét:
„Alkinoosz, nagyuram, népednek legjelesebbje,
küldjete, áldozván, épen haza, s áldjon az isten.
Mindaz teljesedett, amiért csak a lelkem esengett,
itt a kíséret, a drága ajándék; égilakóink

fordítsák a javamra: találjam tisztanevűnek
otthon az asszonyomat s épségben kedveseimmel.
És ti meg éljeteztek itt öröme a hitveseteknek
s gyermeketeknek mind; s istentől szálljon a gazdag
áldás rátok, a községtelre a baj sose sujtson.”

Szólta; dicsérték mind, s mondták: el kell a honába
vinni a vendéget, mivel úgy szólta ő, ahogy illik.
Ekkor a hírnökhöz szólta szava Alkinoosznak:
„Pontonosz, te keverd a vödörben s osszad a színbort
termünkben, hogy most, miután Zeuszhoz könyörögtünk,
vendégünket már honi földje felé eleresszük.”

Szólta; mire Pontonosz vegyítette a méz-szivű színbort
s osztott, oldalukon, mindnek; s áldoztak a boldog,
tágterű égbe lakó, örökéletű isteni népnek,
helyben, a székhükön ülve. Fölállt most fényes Odüsszeusz
Árétének a kettős serleget adta kezébe,
és őt megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólta:
„Légy boldog, te királyasszony, valamíg az öregség
el nem jön s a halál, két társa az emberi nemnek;
én hazatérek most: te találj palotádban öröme
gyermekedben, a népedben, s fejedelmi uradban.”

Szólta, s hágván a küszöbre, kilépett fényes Odüsszeusz.
Alkinoosz híradót küldött vele szent erejével,
hogy levezesse a fürge hajóhoz, a part peremére.
Árété meg a szolgálókat küldte le véle,
vitte az egyik a tiszta palástot, az inget utána,
másiknak meg a záros ládát adta az úrnő,
harmadikuk hordozta az étkeket és a vörösbort.
És miután odaértek a gályához meg a vízhez,
átvették a derék kísérők nyomban az ételt
és az italt, s mindent a hajó üregébe helyeztek;
szőnyeget és lepedőt terítettek szét Odüsszeusznak
görbe hajó tatján, hogy aludja nyugodtan az álmát,
fönt a fedélzeten. Ő fölszállt, lefeküdt oda tüstént
csöndben; azok meg a padra leültek, rendben, evezni,
és a kifűrt kőből a hajó kötelét kibogozták.
Dőltek hátra, a hullámot borzolva lapáttal.
Szemhéjára pedig mély álom hullt neki ekkor,
mézizű, nemriadó, a halálhoz igen közelálló.
És a hajó - valamint ha a síkon négy kitűnő mén
együtt kezd rohanást, mikor éri az ostor ütése,
ágaskodva magasra, befutja sietve a pályát -
orral fölmagasodva suhant; habos útja nyomába
hömpölyödött bíbor hulláma a sokzaju ártnak;
ingadozás nélkül siklott: sosem ér a nyomába
még az a legsebesebb sólyom sem, a fennkarikázó:
így siklott a hajó, hasogatva habokban az útját,
vitte az isteni bölcsességű férfit előre,

őt, aki oly sok erős gyötrelmet tűrt a szívében,
hősök háboruit próbálva, vizek veszedelmét,
s most nyugalomban aludt, s mindazt, ami érte, feledte.

Hát hogy a legragyogóbb csillag föltűnt, mely az éjből
jó ködbölszülető Hajnal hírével az égre,
már közelébe került a szigetnek a tengeri bárka.
Phorküsznek van amott kikötője, a tengeri vénnek,
Ithaka községében, két meredekfalu szirtje
nyúlik a vízbe előre, s az öblöt is ez veszi körbe,
védi hatalmas habjaitól a goromba szeleknek
kívülről: s odabent a hajóknak nincs kötélésre
szükségük, ha elértek már kikötési helyükhöz.
Hosszúkáslevelű vadolajfa van ott az öbölnek
végében, s egy bájos barlang, árnyas ölével,
Néiaszoknak hívott nimfák szent pihenője.
Nagy vegyítővödrök vannak benn, kétfülű kancsók
termésköből, mikbe nekik hord mézet a sok méh.
S hosszú szövőszékek kőből, ezeken meg a nimfák
tengeri bíbor szép szövetet szőnek, csoda látni;
s vannak örök források benne; bejárata kettő:
egyiken, északról, szállhat le a földi halandó,
másik, dél fele, isteneké, s ezen át sose járhat
ember, mert ez az út a haláltalan égilakóké.

Hát ideértek; rég tudták, hol e hely. S a hajójuk
féltetéssel a szárazföldre szaladt ki egészen,
úgy sietett, evezősei kézzel eként röpitették.
Ők meg a jópadu bárkából kisiettek a partra,
s görbe hajójukból legelőbb kiemelve Odüsszeuszt,
úgy, ahogy ott szunnyadt, szép szőnyegeken, lepedőben,
még álombaigázottan tették a fövényre,
és kiemelték kincseit is, miket adtak a büszke
phaiákok, nagylelkű Athéné rendeletére.
Mindezeket fölhalmozták az olajfa tövébe,
távol az úttól, hogy valamely utas ember előbb, mint
ébred Odüsszeusz, kárt ne tegyen még abban a kincsben;
ők pedig indultak haza. Csakhogy a Földrázó sem
volt feledője szavának, amellyel rég fenyegette
isteni hős Odüsszeuszt; s Zeus szándékát tudakolta:
„Zeus atya, nem leszek én a haláltalan égilakók közt
tisztelt, mert a halandó nép sem tisztel, a phaiák
törzsek sem, pedig ők mégiscsak tőlem erednek.
Hát nem megmondtam, hogy Odüsszeusz sok sanyarú bajt
túrva kerüljön csak haza? Bár sose vágtam az útját
teljesen el, mert hogy hazaér, bólintva ígérted.
Ők meg a fürge hajón átvitték, alva, az áron,
és Ithaké peremére kitették, kincseket adtak
néki, sok ércet arannyal, szép szőtt drága ruhát is,

dúsan, amennyit Trója alól sem hozna Odüsszeusz,
sértetlen ha a zsákmányból vinné haza részét.”

Erre a fellegtorlaszoló Zeus válaszul így szólt:
„Jaj, széltében-erős Földrázó, mily szavakat szólsz!
Nem vetnek meg az égilakók, de hiszen veszedelmes
volna bizony megvetni, ki legderekabb, legidősebb.
S földi halandók közt ha akadna, ki elbizakodva
nem tisztel, tudod őt ezután is sujtani folyton.
Tedd, amit óhajtasz; cselekedd, ami vágya szivednek.”

Erre a föld rázója Poszeidón adta a választ:
„Megtenném tüstént, te sötétfelhős, ahogyan szólsz;
csak hogy az indulatod mindig tisztelve kimélem.
Azt akarom, hogy a phaiákok szépmívű hajóját,
míg a kíséretől hazasiklik a ködszinű áron,
széttűzhassam, hogy haza már sose hordjanak eztán
embert; s városukat hegylánccal körbekerítsem.”

Erre a fellegtorlaszoló Zeus válaszul így szólt:
„Kedvesem, úgy látom lelkemben a leghelyesebbnek,
hogy mikor azt a hajót mind nézik a városi népek,
éppen amint közeleg, változtasd part közelében
sziklává, de alakját hagyd meg; a földilakók mind
bámulják; hegylánccal eképp zárd körbe a várost.”

Hát mikor ezt hallotta a föld rázója, Poszeidón,
útnakeredt Szkheriába, a phaiák nép szigetére.
Ott várt; és befutott nem sokkal utána a bárka,
gyorsan hajtották. De a Földrázó odalépett,
s kövé változtatta: tenyérrel ütött a hajóra,
ott az a mély vízben gyökeret vert; ő pedig eltűnt.

Szóltanak egymáshoz szárnyas szavaikkal a néző
phaiákok, hosszú-evezős, nagyhírű hajósnép.
S volt, aki így szólt köztük, a szomszédjára tekintve:
„Ó, jaj, a fürge hajót ki kötötte meg így a vizekben,
míg hazatartott? Hisz már látszott éppen egészen.”

Így szóltak, de bizony nem tudták, hogy mi esett meg,
Alkinoosz pedig így szólt köztük szónoki szóval:
„Jaj, nagyonis régen kijelentett jósszava vált be
édesapámnak; mondta: Poszeidón megdühödik ránk,
mert mindenkit olyan bizton hordunk haza gályán.
Mondta, hogy egykor a phaiákok szépmívű hajóját,
míg a kíséretől hazatart az a ködszinű áron,
széttöri, és elzárja magas hegylánccal a várost.
Így jószolt az öreg, s ez megy most teljesedésbe.
Rajta azonban, amint mondom, mind úgy cselekedjünk.
Szünjetez embereket hazahordani, bárki keresné
városotok föl; a Földrázónak, rajta, tizenkét
válogatott bika áldozatát bemutatni siessünk,

tán könyörül s nem zárja körül hegylánccal a várost.”
Szólt; megijedtek, s oltárhoz vitték a bikákat.

Így ezek oltárnál könyörögtek büszke Poszeidón
úrhoz, a pahiák nép fejedelmei és vezetői,
ott álltak; s ébredt ugyanakkor a bajnok Odüsszeusz
álmából, hona földjén már, de a földre nem ismert,
hisz rég távol volt, s ködöt öntött körbe az isten,
Pallasz Athénaié, Zeusz lánya, hogy őt ki se lássa
és neki elmondhasson mindent sorra egyenként:
ráismerni ne tudjon az asszonya, népe, barátja,
csak ha a kérők dölyféért mind megfizetett már.
Éppenezért idegennek tündek most a királynak
mind a tekergő ösvények s a remek kikötők is,
és a magas sziklák s a virágzó fák is a parton.
Talpra szökött tüstént, meglátta az otthoni földet;
följajdult azután s kifeszített két tenyerével
két combjára csapott, keseregve ilyen szavakat szólt:
„Jaj nekem, újra milyen népek földjére jutottam?
dölyfösek-é, vadak-é, törvénnyel mitse törődök,
vagy vendégszeretők s elméjük féli az istent?
Hát hova hordjam a kincseimet? hova-merre bolyongjak
én magam is? Bár vártam volna a phaiákoknál:
s mentem volna talán egy más nagy büszke királyhoz,
az szívesen látott s hazaküldött volna utána.
Most pedig azt se tudom, hova rakjam e kincset: a parton
nem hagyom én, mert másoknak zsákmánya lehet még.
Jaj, hát mégsem voltak olyan méltányosak és oly
bölcsek a phaiák nép fejedelmei és vezetői,
mert idegen tájakra vezettek, bárha ígérték
messzirelátszó szép Ithakát, s lám, csak hitegettek.
Őket a vendégvédő Zeusz büntesse meg: az, ki
látja az embereket s megbünteti mind, aki vétkes.
Rajta azonban, a kincseket is hadd számolom össze,
hogy valamit nem vittek-e vissza a mélyölü bárkán.”

Szólt, s a nagyszép háromlábásokat s a sok üstöt
és aranyat számlálta s a szép szőtt drága ruhákat;
egy csöpp híja se volt; de siratta bizony honi földjét,
földön csúsza a sokzsivajú tenger vize mellett,
s szüntelenül zokogott. Jött most közelébe Athéné,
ifju alakjában, ki a nyájakat őrzi, s egészen
gyöngéd-szép, amilyen szép mindig a büszke királyfi.
Kétrétű gyönyörű köpenyeg volt válla fölött és
tündöklő lábán saru díszlett, dárda kezében.
Hős Odüsszeusz megörült neki és odament közelébe,
és őt megszólítva ekép, szárnyas szavakat szólt:

„Kedvesem, íme tehozzád érek először e földön;
üdvözlég, s ne gonosz szándékkal lépj ide hozzám;
mentsd meg e kincseket, engem ments meg; aképen esengek

hozzád, mint istenhez, a kedves térded ölelve.
S mondd nekem azt is el őszintén, hadd tudjam egészen:
mily föld, mely nép ez? milyen emberek élnek e földön?
Messzirelátszó szép sziget-é, vagy tán csak előfok,
mely a rögzös szárazföldről fut előre a vízbe?”

Így szólt erre az istennő; a bagolyszemű Pallasz:
„Balga vagy, ó, idegen, vagy messziről érkezhettél,
hogyha e tájról így kérdész; hiszen ennyire épp nem
névtelen ez: sokan ismerik és egyképen a népek,
kik, hol a hajnal kél, ott élnek, a nap közelében,
és hátrább, kik a ködben laknak, a sűrű homályban.
Dombos-völgyes e föld és nem jó lónevelésre,
mégsem egész koldus, noha épp nem téres a tája.
Van gabonája tömérdek, bőven termi a bort is:
záporosó áztatja örökké s dúsan a harmat.
Kecskének, teheneknek jó legelője van; erdő
mindenfajta van itt, sok a mindig jó itatóhely.
Tudd, idegen: Trójáig elért neve már Ithakának,
mely pedig, azt mondják, távol van akháji mezőktől.”

Így szólt; és megörült a sokattúrt isteni férfi:
örvendett honi földjének, mit megnevezett így
Pallasz Athénaié, pajzstartó Zeusz atya lánya.
És őt megszólítva ekép, szárnyas szavakat szólt,
ámde nem őszintén, az igaz szót viasztörítve,
keble sosem volt híjával sokhasznu cseleknek:
„Hallottam hírét Ithakának, a tágterű Kréta
messze vidékén, tengeren is túl; most idejöttem,
mindeme kincsekkel. S ugyanannyit a gyermekeimnek
otthonhagyva, futok, mivel Ídomeneusz fiúsarját
öltem meg, sebes Orszilokhoszt, ki a tágterű Krétán
minden búzaevőt leghagyott gyorslábu futásban,
mert el akarta orozni az összes trójai zsákmányt
tőlem, amelyért szenvedtem szívemben a sok bajt,
hősök háboruit próbálva, vizek veszedelmét,
mert nem akartam Trója alatt szolgálni az apját
hízkelkedve; vezére maradtam az embereimnek.
Érchegyü dárdával dobtam meg, amint hazatartott
földje felől, egy társsal az útnál lesve reája.
Sűrű homály borította az éjjel egünket, a földön
senkise látott meg, mikoron lelkét eloroztam.
Érchegyü dárdával miután őt végre megöltem,
fényes phoinixok bárkája felé igyekeztem,
és dús zsákmányt adva nekik, hozzájuk esengtem,
hogy vigyenek tova bárkán és tegyenek ki Püloszban,
vagy pedig isteni Élisz alatt, hol epeioszi nép él.
Őket azonban a szél onnan nagy erővel elűzte,
bár nem akarták, nem kívántak félrevezetni;
és vergődve kerülünk végre e földre ma éjjel.

Itt az öbölbe evezünk nagynehezen; vacsorára
egy sem gondolt, bár nagyonis kínozza az éhség,
mégis amint léptünk ki hajónkból, mind lefeküdtünk.
Énrám mézizű álmom szállt, mivel úgy kimerültem;
ők meg a kincseimet hordták ki a görbe hajóból
és idetették, hol már én a fövénybe feküdtem.
Majd meg a népes Szídoniába hajóztak utána,
fölszálltak; s itthagytak; a szívem a bánat emészti.”

Szólt; mire elmosolyodva bagolyszemű Pallasz Athéné,
megsimogatta kezével: olyan volt már, valamint egy
szép, nagytermetű nő, aki érti a nagyszerű munkát.
És őt megszólítva eképe, szárnyas szavakat szólt:
„Furfangos legyen az, s agyafúrt, ki fölöttes a cselben
győzni akar, legyen égilakó bár az, ki eléd ér.
Jaj, te gonosz, te cseles, leleményes, tarkaeszű, még
itt, a hazád földjén sem akarsz fölhagyni a csalfa
szóval, tettel, amit mind kedvelsz csöpp korod óta.
Mégse beszéljünk erről már, hiszen értjük a cselet mi
mindketten: te halandók legkitünőbbje tanácsban,
szónoklásban vagy, s én híres az égilakók közt
fortélyról, ravasz észről. S nem láttad te se meg, hogy
Pallasz Athénaié vagyok én, Zeusz lánya, ki minden
munkádban teveled maradok s őrizlek örökké,
és phaiákok közt aki tettelek oly szeretetté.
Most is azért jöttem, hogy véled szőjjem a tervet,
és iderejtssem a kincseidet, miket adtak a phaiák
főnemesek, mikor indultál, ahogyan kieszeltem;
s hogy neked elmondjam, mily sok bajt kell gyönyörű szép
házad ölén eltűnnöd még; de te tűrj csak erővel:
férfinak el ne beszéld, nőnek sem, hogy hazajöttél
hosszu bolyongásból, de viseld el csöndben a csúfos
sértést mind, s tűrd el döllyfét az erőszakosaknak.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Istennő, nehezen tud rádismerni halandó,
bármilyen értelmes: hiszen oly sok alakba jelensz meg.
Jól tudom én, hogy kedves voltál egykor irántam,
míg mi, akhájok sarjai, Trója alatt hadakoztunk;
ám hogy földúltuk Priamosz meredekfalú várát,
s bárkákön szétszórta akháj seregünket az isten,
már nem láttalak egyszer sem, Zeusz lánya, hajómra
lépni se láttalak én, hogy a kint tőlem tovakergesd.
Bútól marcangolt szívemet hordozva bolyongtam
folyton, míg nem az égilakók kiemelték a vészből;
végre a phaiák nép dús községébe vezettél
már te magad, miután szavaiddal bátorítottál.
S kérlek az édesapádra - mivel most sem hiszem én, hogy
végre a messzi relátszó szép Ithakába kerültem:
más földön bolygok, s félek, hogy csak csufolódom,

és ezeket csak azért mondod, hogy a lelkem elámítsd -:
mondd meg hát, igazán ideértem-e drága hazámba.”

Így szólt erre az istennő, a bagolyszemű Pallasz:
„Ejnye, a gondolatod mindig csak ilyen kebeledben,
éppene azért sose tudlak már elhagyni a bajban,
mert így győzöd a szót, ily jóeszű, óvakodó vagy.
Más ember, ki bolyongásból hazaér, nagy örömmel
vágynak látni a háza ölében fiait, feleségét:
ám te nem óhajtasz kérdezni se, tudni se semmit,
hitvesedet míg nem tetted próbára, a házban
egyre csak otthon ülöt, akinek keserű siralomban
hervad az éjjele, nappala, hullnak a könnyei folyton.
Abban nem kételkedtem soha, mert a szivemben
tudtam, hogy csak a társak nélkül jutsz haza egykor:
mégis, a bátyámmal nem akartam harcbakerülni,
büszke Poszeidónnal, ki szívében megdühödött rád
szörnyen, amért szeretett fiúsarját megvakítottad.
Rajta azonban, megmutatom, hogy higgy, Ithakádat.
Ez Phorküsz kikötője, ahol vagy, a tengeri véné,
itt, végében, a hosszúkáslevelű vadolajfa;
itt közelében a bájos barlang, árnyas ölével,
Néiaszoknak hívott nimfák szent pihenője,
lám, ez a boltozatos barlang, hol a nimfa-seregnek
annyi tökéletes áldozatot szoktál bemutatni;
ott meg a Nériton erdővel borított hegye látszik.”

Szólt, szétoszlaltván a ködöt; föltűnt az egész föld:
s örvendett ezután a sokattűrt isteni férfi,
megcsókolta örömmel az életadó honi földet.
Nyomban a nimfákat kérlelte, kezét fölemelve:
„Néiaszok, nimfák, Zeusz lányai, már sose hittem,
hogy megláthatlak: de ma buzgó, drága imáim
hangja köszönt; s valamint hajdan, meglesz az ajándék,
hogyha megengedi nagykegyesen Zeusz lánya, a zsákmány
osztogatója, hogy éljek, s fölnövekedjen a sarjam.”

S mondta az istennő ismét, a bagolyszemű Pallasz:
„Bátorság, ilyenekre szivednek gondja ne legyen.
Kincseidet tegyük el csak azonnal az isteni barlang
mély zugolyába: reád épségben várjanak itt mind;
és mi magunk fontoljuk meg, mit kell cselekednünk.”

Szólt, s indult be az árnyas üreg mélyére az isten,
hogy kikutassa a barlang rejtekeit; míg Odüsszeusz
hozta idebb aranyát, meg az érc kincsét, a szilárdat,
s jólszótt köntösöket, phaiák vezetői adományát.
Elrejtette egészen; a nyílást fedte be kővel
Pallasz Athénaié, pajzstartó Zeusz atya lánya.
S most az olajfa alatt ültek le, a szent fa tövében,
és tanakodtak a dolyfös kérők végveszedelmén.

Köztük a szót így kezdte bagolyszemű Pallasz Athéné:

„Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
jól gondold meg, mint csaphatsz le a szemtelenekre,
kik palotádban uraskodnak már harmadik éve,
s isteni hitvesedet kérik, sok kincset ígérve:
csak hogy az asszonyod egyre utánad sír a szívében,
mindenkit hiteget, s ígéretet, mindegyikükhöz
küldöncöt küldöz, de a szándék más a szívében.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:

„Jaj nekem, én csakugyan csak az Átreidész Agamemnón
csúf sorsára jutottam volna a házam ölében,
hogya te, istennő, sorban nem mondod el ezt mind.
Rajta azonban, szőjj tervet, hogyan állom a bosszút,
s állj mellém, adj bátor erőt, ahogy egykoron adtál,
míg fényes fátylát bontottuk a trójai várnak.
Hogya ilyen buzgón állsz mellém, fényszemű úrnő,
háromszázal akár megvívom a harcot örömmel,
hogya, erős úrnő, te segítesz szívesen engem.”

Így szólt erre az istennő, a bagolyszemű Pallasz:

„Melletted leszek én igazán, soha el se feledlek,
hogya e munkát megkezdjük; s hiszem is, hogy a kérők
egyike-másika még, aki most vagyonod fölemésztí,
vérével-velejével a padlatot öntözi végig.
Most pedig elváltoztatlak, rád senkisé ismer.
Hajló tagjaidon szép bőröd megsugorítom,
szőke hajad se hagyom fejedben, rossz rongyot adok rád,
melynek gazdáját mindenki utálja, ha ránéz,
megtöröm eddig olyan gyönyörű szemeid ragyogását,
hogy nyomorúságosnak lássanak otthon a kérők
s hitvesed és akit otthon hagyta volt, fíusarjad.
Most te magad legelőször a kondásodhoz eredj el,
ő disznóidat őrzi, neked meg híved egészen,
s kedveli gyermekedet, s a szilárd szívű Pénélopeiát.
Disznóid mellett leled őt, melyek itt legelésznek
folyton, a Holló-szikla alatt, Arethúza vizénél,
és az erős makkot falják, a sötét vizet isszák,
mely sertéseknek háját hízlalja kövérré.
Nála maradj, és ülj mellé, kérdj tőle ki mindent,
míg szépasszonyu Spárta felé megyek én, hazahívom
Télemakhoszt onnan, szeretett fíusarjad, Odüsszeusz;
mert Meneláosz nál van, a szélestáncsterű Spárta
földjén ő, híredet tudakolni, vagy-é valahol még.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:

„Hát te, ki mindent tudsz, mért nem mondtál neki semmit?
Tán biz azért, hogy a bajt ő is szenvedje a meddő
tengeren át hanyódva, s a házat mások egyék föl?”

Így szólt erre az istennő, a bagolyszemű Pallasz:

„Csak sose aggódjál a szívedben olyan nagyon érte.

Én kísértem el őt oda, hogy nyerjen ragyogó hírt
ott; és nincs neki tennivalója, de nagy nyugalomban
Átreidész házában ül, és ott mindene megvan.
Bárha az ifjak most lesnek rá barna hajóval,
és meg akarják ölni előbb, mintsem hazaérne;
csak hogy nem hiszem én, hogy ez így lesz: mert közülük fog
fedni a föld néhányat előbb, ki a háza emészti.”

Szólt és hozzáért ezután pálcával Athéné.
Szép bőrét hajlékony tagjain összeaszalta,
szőke haját elorozta feje föl, teste köré meg
élemedett öregember bőrét húzta egészen,
és megtörte, mely oly gyönyörű volt, két szeme fényét;
más rossz rongyot adott rá ekkor s összeszakadt csúf
inget, foszladozó, rút füst-befutotta ruhákat;
s arra szökő szarvas kopasz irháját borította.
És a kezébe adott botot is, vállára tarisznyát,
foltos-foszladozót, madzag volt rajta a kantár.
Végre, tanácsuk után, szétváltak; s ment el Athéné
isteni Spárta felé, hazahívni fiát Odüsszeusznak.

TIZENNEGYEDIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ LÁTOGATÁSA EUMAIOSZNÁL

Ő meg a sziklás ösvényen sietett az öbölből
erdős dombok alatt kifelé, oda, merre Athéné
küldte, az isteni kondáshoz, ki a legkitünőbbben
óvta a szerzett szolgák közt Odüsszeusz jószágát.
Ülve találta a pitvarban, körülötte kerítés
épült föl magasan, mely körben messzire látszott,
szép, nagy, körbefutó; egykor maga hordta a kondás
össze, a messzekerült Odüsszeusz disznóinak; ebben
nem segítette az agg Láertész sem, sem az úrnő;
rakta kövekből, vadkörtével szegte a szélét.
Kívül meg végig cölöpöt vert körben a földbe,
sűrű sokat, hántott tölgyfának a legközepéből.
Közte tizenkét ólat is állított föl a kondás,
jó sűrű sorban a disznóknak: bent mindegyikükben
ötven erős földönheverő sertése tanyázott;
mind ellős koca: mert a kanok kint háltak, a számuk
sokkal kisebb volt, hisz ezekből ettek a büszke
kérők folytonosan; számukra naponta a kondás
indította a házhoz a legszebb nagyhasu hízót;
éppenezért háromszázhatvan volt csak a számuk.
És közelükben négy fenevadformájú kutyát is
tartott örül az emberek elseje, isteni kondás.
Ő maga éppen készített lábára sarúkat;
és szépszínű ökörbőrt vagdalt. Társai jártak,
mindjük másfele, falkáikkal a földeken addig,
hárman; s volt még egy, kit a városi házba menesztett
dölyfős kérőkhöz, disznóval, kényszerüségből,
hogy majd, áldozván, jóllakják hússal a lelkük.

Meglátták Odüsszeuszt az erőshangú ebek ekkor,
nyomban bösz ugatással törtek rá, de Odüsszeusz
földrelapult ravaszul, botját kivetette kezéből.
S ott a saját telepén szenved csúf kínokat akkor,
hogyha a kondás gyors lábbal nem ront oda rögtön;
pitvaron át kiesett a kezéből a bőr is.
És a kutyákra rivallt, kavicsokkal meghajigálta,
szétkergette; utána meg így szólt nyomban urához:
„Ejnye, öreg, majdnem széttéptek most a kutyáim,
s rám te gyalázatot is zuditottál volna. Pedig hát
kaptam amúgyis az égilakóktól bánatot és bajt:
itt ülök isteni jó uramért örökös siralomban,
búban, s így nevelem másoknak ebédül a hízott
disznóit, míg ő valahol, vágyón eledelre,

jár más községben, más népek városa földjén,
hogya ugyan valahol még él és látja a napfényt.
Csakhogy jer, lépjünk kunyhómba, öreg, hogy a lelked
vágya szerint jóllakj étellel, bort is igyál rá,
és azután megmondd, honnan jössz, mily bajok értek.”
Szólt és kunyhójába bevitte az isteni kondás;
bent ültette le, lombos gallyat hintve le, s arra
ráterítette derékalját, vadkecske bozontos-
szőrű nagy irháját. Megörült leleményes Odüsszeusz
ennek a szép fogadásnak, szólt is szóval eképen:
„Gazdám, adja neked meg Zeus, meg a többi nagy isten
azt, mire legjobban vágyol, mivel így befogadtál.”

Erre te, Eumaios kondás, így adtad a választ:
„Jó idegen, megvetni a vendéget sose szoktam,
még ha silányabb is nálad: Zeustól jön a koldus
és vendég. Az ajándék meg kedves, ha kevés is,
szívvel adom: de bizony csakis ezt adhatja a szolgál,
mert mindig retteg, mikor új urak élnek a házban.
Mert hiszen isteneink nem eresztik már haza többé
azt, aki engem erősen, birtokot adva, szeretne,
telket is adna nekem, házat, takaros feleséget,
mint amilyent ad a hű szolgának a jószívű gazda,
hogya a munkáját isten meg is áldja, miképen
íme, megáldja az én munkámat, amellyel igyekszem.
Kaptam volna jutalmat tőle, ha itthon öregszik;
s lám, odalett; Helenének pusztult volna ki törzse
csúnyán, hisz térdét oldotta meg annyi deréknek:
mert uram is tovaszállt Agamemnón tiszteletére
jócsikájú Trójába, a trószokkal verekedni.”
Így szólt, s összébbhúzta övével gyorsan az ingét,
ment el az ólhoz, amelybe rekesztve hevert a malacnép.
Onnan két malacot kihozott és nyomba levágott,
megperzselte, föl is darabolta s húzta a nyársra.
Még sütvén, odatette a húst Odüsszeusznak elébe,
még nyáron, melegen, s a fehér liszttel telehintve.
Öblös kancsóban vegyített neki mézizű bort is,
ő maga szembe leült vele, és kínálta e szókkal:
„Láss hozzá, vendég; mi a szolgától telik, itt van:
csak malac ez: hisz a hízókat fölemésztik a kérők,
isteni bosszút nem félnek, nincs szánakozásuk.
Égbeli boldogokat sosem örvendeztet a rossztett,
ők az igazságot becsülik, meg a jószívű tettet.
Mert hisz a rosszakaró gonoszok, kik a más mezejére
törve, a zsákmányt Zeustól kapják, és a hajójuk
megtöltvén, térnek haza - még azok is nagyon érzik,
hogy megszállja a félelem őket az égi haragtól;
csakhogy ezek tudnak valamit, tán isteni jósszót
hallottak gyászos vesztéről, hogy nem akarnak
sem kérőkként lépni fel illőn, sem hazatérni,

csak vagyonunk nyelik el, nagy döllyfel, mitse kimélnék.
Mert hisz ahány éjt és napot ad Zeus, ők bizony egyre
állatot áldoznak, de nem egyet a házba, se kettőt;
s pusztítják a borunk, nagydöllyfösen elpazarolják.
Volt az uramnak sok jószága: bizony nem akadt hős
íly gazdag, sem a szárazföldön, a barna mezőkön,
s itt, Ithakában sem: s együtt húsz férfinak sincs
íly sokmindene: hadd számlálom elő neked ezt mind.
Van csordája tizenkettő a mezőn; ugyanennyi
disznófalkát, kecske-, juhnyáját is épp ugyanennyit
pásztorok és fizetett szolgák őriznek a földjén.
S tudd meg: a kecskéknél tizenegy nagy nyája legelget
itt a sziget szélén; és értő emberek őrzik.
Innen mindegyikük, kérők számára, naponta
legkitünőbb hízott kecskéjét hajtja a házhoz.
S én itt őrzöm e disznókat, gondozva a falkát,
itt szemelem ki a legszebbet, s küldöm be azoknak.”

Szolt; Odüsszeusz pedig ette a húst és itta a jó bort,
szótlatlanul, egyre, mohón, s vesztét tervelte azoknak.
Majd, hogy evett s lelkét eleséggel fölvidította,
azt a kupát, melyből maga itta a bort, teletöltve
adta a kondás át. Ő fogta, s örült a szívében,
majd meg a kondáshoz szolt szárnyas szókkal eképen:
„Mondd meg hát, ki a gazda, ki téged dús vagyonából
vásárolt, aki íly tehetős, aki ennyire gazdag?
Mondtad imént, Agamemnónért pusztult el a gazdád;
mondd a nevét, háthogyha fölismerem őt az után is.
Mert Zeus tudja talán, meg a többi haláltalan isten:
tán hírét is adom, hisz sok földet bebolyongtam.”

Erre a kondás, emberek elseje, mondta a választ:
„Jó öregem, sose győzheti már meg az erre vetődő
vándor drága fiát hírével, sem feleségét;
mert hisz a kóborlók kegyelemfalatokra szorulnak,
hát hazudoznak, s nem kívánnak szólni igaz szót.
Mert aki csak hozzánk, Ithakába kerül csavarogva,
úrnőmhöz megy el, ámító szavakat locsog egyre;
ő szívesen befogadja, kikérdi, de közben a könnyét
pergeti csak szemehéja alól, mint illik a nőhöz,
hitveshez, miután meghalt idegenben a férje.
Hát, öregem, szívesen kitalálnál tán te is ezt-azt,
hogya köpenyt adnának a szóért, inget is, öltönyt;
néki azonban már ebek és gyorsröptű madárraj
tépi a húst a csontjáról, rég elhagyta a lélek;
vagy halak ették meg, tenger mélyében, a csontja
fekszik a part peremén; a fővenytől elborítottan.
Ő bizony ottpusztult, s a barátai bajba maradtak
mind, de leginkább én busulok, hisz nem lelek úgysem
ennyire jóakaró gazdára, akárhová térjek;

még ha apám, meg az édesanyám házába is érnék,
hol születésem esett, s ahol ők táplálva neveltek;
nem bizony, ennyire őket sem siratom, noha vágyom
még egyszer meglátni szememmel az otthoni földön:
csak hogy Odüsszeuszért, aki elment, elfog a nagy vágy.
Számra nevét csak restelkedve veszem, noha nincs itt,
jó idegen: hiszen úgy szeretett, oly gondos uram volt.
S kedves gazdámnak nevezem, noha messze van innen.”

Erre eképen szólt a sokattúrt isteni férfi:

„Kedvesem, ím, tagadod, hogy visszajöhet; sohasem jön
többé meg, mondtad, mert lelked ilyen hitevesztett;
hát én nemcsak amúgy mondom, hanem esküszöm is rá,
hogy hazatér Odüsszeusz. S a jutalmat kapjam e hírért
rögtön, amint ideérve saját házába betoppan:
adatok akkor drága köpenyt nekem, inget is, öltönyt.
Csak hogy előbb bármennyire kell nekem, el se fogadnám:
gyűlöletes nékem, Hádész kapujával egyenlőn,
kit, noha ínség is, rábír a hazug locsogásra.
Tudja tehát meg Zeusz legelőbb, meg a vendégasztal,
a tűzhelye hős Odüsszeusznak, amelyhez járulok itten,
minden aképen lesz, ahogyan megmondom előre.
Még ugyanebben az esztendőben megjön Odüsszeusz.
Majd mikor elfogy a hold, és kezd növekedni az újhold,
akkoron ér haza és bosszút áll mindazokon, kik
sértegetik feleségét és fényes fiusarját.”

Erre te, Eumaiosz kondás, így adtad a választ:

„Meg nem adom neked én, öregem, soha azt a jutalmat,
és Odüsszeusz se kerül haza már; no de rajta, igyál csak
szép nyugalomban, szóljunk másról, már ne is említsd
énnekem ezt, hisz a keblem mélyén szívem örökké
gyötrődik, valahányszor e jó urat emlegetik csak.
Hagyjuk az esküdözést; bárcsak hazatérne Odüsszeusz,
úgy, ahogy én akarom, hogy jöjjön, s Pénélopeia,
agg Láertésszal, meg az isteni Télemakhosszal.
Most a fiút siratom csak, a jó Odüsszeusz ivadékát;
Télemakhoszt. Kit az istenek oly szép nagyra növeltek,
mint valamely szép fát, s hittem, hogy a kedves apánál
nem lesz hitványabb, hisz alakja s a termete pompás,
most pedig ép elméjét ím elorozta egy isten,
vagy valamely ember: s tovaszállt szentföldü Püloszba
apja felől híreket tudakolni; s a nagynevű kérők
cselt vetnek neki, míg hazatér, hogy a törzse kivesszen
névtelenül Ithakából az isteni Arkesziosznak.
Róla ne szóljunk már, hogy kézrekerítik-e vajjon,
vagy még megmenekül, ha Kronión óvja kezével;
inkább, rajta, öreg, te beszéld el most, ami baj bánt,
s mondd nekem azt is el őszintén, hadd tudjam egészen:
honnan jössz te, ki vagy? hol a városod és a szülőid?

mily bárkán jöttél ide, és Ithakába hajósok
hogy hoztak? s magukat kiknek vallják dicsekedve?
mert hisz, hogy gyalog érkeztél ide, véelve se vélném.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Mindezeket neked én megmondom igaz szavaimmal.
Hisz csak volna időnk rá, volna elég eleségünk
mézizü színborral, míg itt, a tanyádon időznénk
és lakomáznánk csendben, s más látná el a munkát:
akkor egész esztendőn át tudnék szakadatlan
arról szólni neked, mi a lelke bántja, s amit csak
végigszenvettem, mivel így rendelte az isten.
Tudd meg: a nemzetségem földje a tágterű Kréta;
dús ember fia volnék én; sok gyermeke nőtt fel
termeiben, miután született: de nemes valamennyi,
mert feleségétől született, míg engem egy ágyas
vásárolt lány szült; de akár velük, énvelem úgy bánt
Kasztór Hülakidész, akitől sarjadni dicsekszem,
és kit a krétai nép, mint istent, annyira tisztelt,
mert tehetős volt és boldog, s fia mind daliás volt.
Érte azonban jöttek a Kérek, hogy levigyék őt
Hádésznek házába; javát ezután meg a dölyfös
gyermekes osztották föl, sorsot vetve utána;
és nekem egy kis viskón kívül nem sokat adtak.
Én jó módú szülők lányát vettem feleségül,
érdemeim folytán, mert nem voltam se bolond, sem
harcok elől szaladó; hanem ez már mind csak a múlté.
Mégis: tán a kalászt is sejted, hogyha a pelyvát
nézed; elég ínségben volt már részem azóta.
Bátorságot adott nekem Árész, Pallasz Athéné
s győztes harcierőt; amikor kiszemeltem a lesre
legderekbjaimat, nekirontva a rosszakaróknak,
akkor az én bátor lelke sose várta a véget,
első sorba kiugrottam s kelevézzel ütöttem
által az ellenség közül azt, akit éppen elértem.
Harcban ilyen voltam; de sosem kedveltem a munkát,
s házias életet én, mely táplál drága utódot,
folytonosan csak a jóvezőjű hajóknak örültem,
harcnak, jólhegyezett gerelyeknek, fűrgé nyilaknak;
gyászos dolgok ezek másoknak, szörnyű ijesztők;
nékem tetszettek; tán isten tette szívembe:
más-más dolgokban lel más-más ember örömré.
S még mielőtt Trójába vonultak a harcos akhájok,
törve kilencízben seregemmel, fűrgé hajókkal,
más népekre, szerencsés voltam, szedtem a zsákmányt.
Legszebbjét kiszemeltem, s nyertem sorskivetésből
még sokat; így gyorsan nőtt házam, sokra becsültek,
féltek tőlem a krétaiak s irigyeltek is engem.
Csakhogy a messziredörgő Zeusz kitalálta a gyűlölt
útrakelest, mely olyan sok férfinak oldta a térdét;

akkor a nagynevű Ídomeneusszal kényszerítettek szállni hajóval Trója alá; nem akadt lehetőség, hogy kikerüljünk: a nép szava súlyosan ért bennünket. Hosszu kilenc évig verekedtünk ott mi, akhájok; földúltuk Priamosz várát azután s hazatértünk bárkákkal, de az isten szétszórta minket az áron. Én nyomorult! gonoszat tervelt számomra a bölcs Zeusz: mert egy hónapig ültem csak fiaimnak örülve s törvényes feleségemnek s vagyonomnak; utána lelkem Egyiptom földje felé küldött ki hajózni, isteni társakkal, jó-fölszerelésű hajókkal. Gálya kilenc készült, s a legénység gyűlt bele gyorsan. Hat napon át ezután szeretett jó társaim egyre csak lakomáztak; s állatokat, hogy az égilakóknak áldozzák, sokat adtam nekik s bő eleséget; majd, hetedik napon elhagytuk mi a tágterű Krétát, északi tiszta-erős jó széllel szállva hajóztunk könnyen előre, akár a folyóban. Baj nem is érte egy bárkám sem: sértetlenül ülve pihentünk, kormányos meg a szél igazították csak a bárkát. Bővizű Aigüptosz folyamát ötödik nap elértük, s kettősívű hajóim az Aigüptosz folyamában állítottam meg, szeretett jó társaim intve: őrizték bárkáikat és ne bolyongjanak arrébb, s csak figyelőket küldtem szerte a sziklatetőkre. Ők engedtek a gögjüknek, s bízván erejükben földúlták az egyiptomiak gyönyörű legelőit, hajtották el a nőket, a gyermekeket, s aki ott volt férfi, megölték. Városukig hamar ért el a lárma. Erre a városiak korahajnalidőn kirohantak, hallva a zajt; megtelt lovasokkal a sík, gyalogokkal, és ércnek ragyogásával. S villámszerető Zeusz rémületet küldött minden társamra, ki sem mert szembe megállni az ellenséggel: s az bekerített. Ott azután sokat öltek meg közülünk hegyes ércel, másokat elvittek sanyarú munkára erővel. Zeusz maga keltett gondolatot bennem; de bizony bár haltam volna meg ott, töltöttem volna be sorsom mégis Egyiptomban: csak a baj várt rám ezután is. Jólkalapált sisakom sebesen lecsatolva fejemről, pajzsomat is vállamról, elhajítottam a dárdám: és a király paripái elé odabuktam; a térdét megfogtam s megcsókoltam; könnyörülve emelt föl. Könnyeim omlottak; hazavitt szekerén maga mellett. Kőrisdárdával rontottak rám seregéből rengetegen, le akartak szúrni goromba haraggal; ő nem hagyta, mivel tisztelte a vendéglátó Zeusz mérgét, ki a csúf tettet megbünteti mindig. Hét esztendeig ott éltem, s az egyiptomi népek

földjén nagy vagyonom gyűlt már, mert mind sokat adtak.
Ám hogy az esztendők fordultak, a nyolcadik eljött,
jött oda egy phoinix ember, ki cselekbe tudós volt,
tolvaj, sok gonoszat mívelt, kárára sokaknak;
ez rávett engem ravasz ésszel, hogy vele menjek
Phoinikiába, ahol neki állott birtoka, háza.
Ott azután önála maradtam egész kerek évig.
És miután elmúltak a hónapok és a napok mind,
s fordult újra az év, perdült évszakra az évszak,
akkor tengeri bárkán vitt Libüába magával,
álnok ürüggyel: hogy neki ott berakodni segítsek,
ám igazában azért, hogy eladjon szörnyü nagy áron.
Én, noha sejtettem, vele mentem kényszerüségből.
Északi tiszta-erős jó széllel szállt tova gályánk
Kréta fölött szépen; de a nagy Zeusztünk akarta.
Mert amikor Krétától újból messzekerültünk,
s föld már nem látszott körülünk, csak az ég meg a tenger,
Zeuszt felhőt küldött ki hajónk fölibé, hogy az égbolt
fönt kékesfeketébe borult, s a vizekre homály hullt.
Sűrűn dörgött Zeuszt, s villámot ütött a hajóba:
megrendült a hajó, amikor Zeuszt mennyköve érte,
megtelt kénfüsttel, kizuhantak a társak a vízbe.
Barna hajónk körül úszkáltak, mint tengeri varjak
habtarajon; hazatértüket így elorozta az isten.
Nékem azonban Zeuszt, bármint búsult is a lelkem,
hosszu nagy árbocfát a sötétkékoru hajóról
ott maga tett a kezembe, hogy elmeneküljek a vészből.
Rácsimpaszkodtam, s a dühös szelek üztek előre.
Hosszú kilenc napon át hányódtam; utána, vak éjben,
hömpölyödő nagy hullám theszprót földre taszított.
Ott meg a theszprótok fejedelme, a hősszivü Pheidón
vendégül fogadott; szeretett fia lelt meg a parton,
dér és fáradtság-kínzottan, s vitt haza nyomban,
kézzel fölsegített, így vitt el az apja lakába;
s köntössel látott el amott, inggel, köpenyeggel.

Ott hallottam Odüsszeuszról: mert mondta, hogy őt is
vendégként tartotta, mikor honi földje felé ment;
kincseket is mutatott, melyeket gyűjtött nagy Odüsszeuszt,
réz meg arany volt ott, s nagy gonddal megkalapált vas.
Még tizedik nemzetségének is éppen elég lesz,
oly sok kincse hevert a király palotája ölében.
S mondta, hogy ő Dódóna felé ment, hajkoronás nagy
tölgy susogásából meghallani Zeuszt akaratját,
hogy hogyan érhet az útján már haza, dús Ithakába,
nyíltan-e, vagy titkon, mivel oly rég távol időzik.
Esküt tett nekem ő, borított loccsantva a házban:
vár már a hajó s a legénység, készen az útra,
és hazakísérik szeretett földjére honának.
Engem azonban előbb küldött el: mert hiszen éppen

indult egy bárkájuk a termő Dúlikhionba.
Avval Akasztoszhoz küldött, a királyhoz; akarta,
hogy gonddal vigyenek; de azok bőszt tervnek örültek
ellenem akkor mind; hogy egészen a bajba merüljek.
Hát hogy a tengeri bárka a földtől messzire járt már,
ott kiderült, hogy rabszolgának akartak eladni.
Tépték is le a leplet rólam, az inget, a köntöst,
más rossz rongyokat adtak rám, és foszladozó csúf
inget is, ezt, melyet magad is látsz most a szemekkel.
Estefelé érkeztek a megművelt Ithakához:
jóvezőpadu bárkának fenekére kötöztek
jólsodrott kötelekkel, utána a partra kiléptek
s nyomban a parti fokon sietősen megvacsoráztak.
Közben az égilakók könnyen vették le kezükkel
durva bilincseimet: fejemet rossz rongyba takartam,
s hátul, a jólfaragott kormánynál csúsztam a vízbe:
mellel rádőltem s úsztam, kezeimmel eveztem,
s gyorsan messzekerültem az ő kikötési helyüktől.
Ott léptem ki, hol erdő állt, dús, sűrűvirágú,
ott vártam kuporogva. S azok rivalogva kutattak
mindenhol; de mikor látták, hogy a nagy keresésből
nincs többé hasznuk, fölszálltak a görbe hajóra
újból; míg maguk isteneink rejtettek előlük
könnyeden el, s egy bölcs ember kunyhója ölébe
hoztak: mert az a sorsom, hogy még élve maradjak.”

Néki te, Eumaiosz kondás, így adtad a választ:
„Jaj, te szegény idegen, be megindítottad a lelkem,
míg mind elmondtad, mily hosszan tűrve bolyongtál.
Egyet nem mondtál csak rendben: nem hiszem én, hogy
elhiteted, mit Odüsszeuszról szoltál; minek is kell
épp teneked hazudoznod hasztalanul? Tudom én is,
mint tartott haza gazdám, mint gyűlölte az összes
égilakó őt, hogy nem esett el a trójai harcban,
és a szerettei karjai közt sem halt meg utána:
mert neki halmot emeltek volna az összes akhájok,
s ő nagy szerzett hírt hagyhatna fiának örökbe;
ámde a Szélviharok tovahordták dicstelen innen.
Én itt őrzöm a disznóit; városba se nézek,
csak ha okosszivü Pénélopé óhajtja, hogy innen
elmenjek hozzá, mert hallott hírt valahonnan.
Mindenről faggatják őket, körülülve, a vándort,
az, ki busul, mivel oly rég messze időzik a gazda,
és ki örül, mert büntetlen fölemésztí a házát;
én biz nem szeretek semmit kérdezni-kutatni,
egyszer már becsapott a szavával egy aitol ember:
embert ölt s menekült az a téres földeken által,
szállásomra került, s én őt szívesen befogadtam.
Hát ez mondta, hogy Ídomeneuszról, krétai parton
látta, mikor gondoza hajóit, mert a viharban

megrongálódtak; hazajön majd, mondta, vagy ősszel,
vagy még a nyáron, a sok kinccsel, sok nagyszerű társsal.
Hát te, te sokbaju vén, ha az ég házamba hozott már,
itt hazudozva ne hízelkedj, ne akarj megigézni:
mert nem ezért foglak téged tisztelni tanyámon,
vendéglátó Zeust félem, s rajtad könyörülök.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Látom, hogy kebeledben a lelked szörnyű hitetlen;
hisz meg is esküdtem, de te mégsem hitted a szómat.
Kössünk hát fogadást: legyenek tanuink az Olümposzt
birtokoló magas istenek, ők hallják a szavunkat.
Hogyha urad hazatér és ebbe a házba betoppan,
köntöst, inget is adsz köpenyeggel s Dúlikhionba
küldesz el engem, amerre a lelkem vágya kerülni;
s hogyha urad nem tér haza úgy, ahogy én kijelentem,
szolgahadat küldj rám, az vessen a mélybe e szitról,
s így tartózkodjék más koldus a csalfa beszédétől.”

Néki a választ most így adta az isteni kondás:
„Jó idegen, no bizony szép hírem lenne s erényes
hírem a népek közt, most rögtön is és ezután is,
hogy kunyhómba vezettelek, adtam ajándokot, aztán
meggyilkoltalak és eloroztam a kedves lelked;
hát könyöröghetnék azután majd Zeusz Kroniónhoz!
Most pedig itt az idő vacsoráznunk: jönnek a társak
tüstént, hogy készítsük benn vidító vacsoránkat.”

Ők egymáshoz ilyen szavakat hallatva beszéltek;
közben a disznók és disznóterelők hazatértek.
Elzárták nyugovóra, hová szokták, a kocákat;
rettenetes zajt csaptak azok, mikor ólba nyomultak;
társaihoz pedig így szólt ekkor az isteni kondás:
„Áldozzuk fel a legszebb disznót, rajta, a vándor
vendég kedvéért; minekünk is jó ez: akik rég
mind e fehérfogu disznókkal kínlódva vesződünk,
míg a munkánkat mások boszulatlan eszik föl.”

Szólt, és fát hasított szét éles fejsze vasával;
hájas, ötesztendős disznót hoztak be a társak.
Tűzhelye mellé vitték; s ő el nem hanyagolta
most az örökkéélőket, hisz a lelke derék volt;
hát legelőbb a fehérfogu sertésnek fejeszörét
dobta a tűzre, könyörgött mindegyik égilakóhoz,
hogy házába a bölcs Odüsszeusz hazatérjen, elérjen.
Majd leütötte egy ottheverő fahasábbal a disznót;
azt elhagyta az élet. A társak most beleszúrtak,
megperzselve, föl is szeletelték, tálra kirakták;
minden rész húsát dús hájba takarta a kondás.
Majd lisztet hintett tetejébe, a tűzre vetette;
fölszelték maradékait és fölhúzva a nyársra,

gonddal megsütögették mind, majd újra lehúzták és tálakra kirakták. Majd odaállva a kondás osztani kezdett: mert értette nagyon, mi az illő. Fölszeletelte a húst, s hét részt osztott ki belőle: egyet a nimfáknak s Hermésznek, Maia fiának tett, könyörögvén, félre; a többi a társai kapták; és a fehérfogú disznó háthúsát Odüszeusznak, megtisztelve urát, átadta; örült szive annak. S kondásához eképen szólt leleményes Odüsszeusz: „Eumaios, bár téged ekép kedvelne a nagy Zeus, mint én, kit jókkal tisztelsz meg, ilyen nyomorultat.”

Néki te, Eumaios kondás, így adtad a választ: „Csak lakomázz, te csodás vendég, és lelj örömödre abban, amit látsz itt. Hiszen ezt ad, amazt pedig elvon, mit csak a lelkében kíván: mindent tud az isten.”

Szólt, s áldozta előbb a haláltalanoknak a zsengett, majd loccsantva, a lángszinű bort odaadta kezébe várdúló Odüszeusznak; utána a része elé ült. Majd osztott kenyeret ki Meszauliosz; őt az urának távollétében maga vásárolta a kondás, nem segítette az agg Láertész sem, sem az úrnő; mert a Taphosz-beliectől vette, saját vagyonából. S ők kirakott kész étkek után kezüket kivetették. Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat, vitte az ételt vissza Meszauliosz; ők a kenyérrel s hússal is eltelten, mentek lepihenni sietve.

Jött fenyegetve a holdtalan éj, szakadott szakadatlan Zeus zivatarja, s a párahozó Zephürosz dühe tombolt. S köztük szólt Odüszeusz és megpróbálta a kondást, hogy köpenyét átadja-e néki, levetve, vagy egy más társat buzdít-e erre, hiszen volt gondja rá, nagy. „Eumaios, de ti is, társak, hallgassatok énrám. Kérve beszélek most, mert rávesz az elmeveszítő bor, mely a bölcseszü embert is dalolásra deríti és gügyögő nevetésre, bizony buzdítja a táncra, és hogy olyan szót mondjon, amit ki nem ejteni bölcsőbb. Mégsem hallgatom el, miután már szólani kezdtem. Bárcsak oly ifjú volnék, s úgy megvolna erőm is, mint amidőn cselet szöve csatáztunk Ílion alján. Mert Odüszeusz vezetett s vele Átreidész Meneláosz, s harmadikul velük én: ők kértek rá maguk engem. Hát amidőn a magas vár bástyafalához elértünk, körben a vár körül ott, a sűrű cserjésben, a sás közt, fegyvereinknek alatta feküdtünk mind a mocsáros földön, míg gonosz és fagyos éjszaka jött, Boreász fújt; és a magasból mint dermesztő zúzmara, hullott folyton a hó, pajzsunkra a jég kristálya rakódott. Volt köpeny akkor mindegyiken, volt ingük is akkor;

mind nyugalomba feküdtek, a válluk pajzs borította:
én pedig otthagytam köpenyem, mikor útnakeredtem,
embereimnél, balgán, nem gondoltam a fagyra,
s úgy mentem velük el; csak a pajzzsal s fényes övemmel.
Harmada várt csak az éjnek, a csillagok is nyugovóra
hajlottak, s Odüsszeuszhoz ekép szóltam, ki közel volt,
meglökvén könyökömmel, s ő hallgatta azonnal:
»Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
nem leszek én immár eleven, megöl itt a kegyetlen
fagy, mert nincs köpenyem sem. Lám, becsapott ma a daimón,
s egy-ingben szálltam ki: de innen semmi menekvés.«
Szóltam ekép; s lelkében ilyen jó gondolat ébredt,
mert a tanácsban is oly kitűnő volt, mint a csatában;
fojtott hangon szólt, ezeket suttogta fülembe:
»Hallgass most, a beszéded a többi akháj sose hallja.«
Szólt, s fölemelve fejét könyökéről, mondta azonnal:
»Hallga, barátaim: isteni álom látogatott meg.
Messze szakadtunk bárkáinktól; menjen egy ember
s mondja meg Átreidész Agamemnónnak, ki a népek
pásztora, hogy küldjön hozzánk új társakat onnan.«
Mondta; szavára Thoász, Andraimón gyermeke tüstént
fölpattant, bíbor köpenyét lehajítva megindult
futva a bárkákhöz. S köpenyében fekve, bevártam
én az aranytrónú Hajnal sugarát nagy örömmel.
Bárcsak oly ifjú volnék, s úgy megvolna erőm is.
Tán valamely kondás ellátna köpennyel az ólnál
akkor, mert a derék férfit tisztelve szeretné:
most csak becsmérelnék, amért rút rongy takar engem.»

Erre te, Eumaiosz kondás, így adtad a választ:
„Jó öreg, ím igazán gyönyörű az, amit ma meséltél,
illetlen nem volt a szavad, de hiába se mondtad:
hát nem léssz szűkébe ruhának, semmi olyannak,
mit sokateltűrt esdeklőnek nyújtani illik,
itt most: ám reggel vedd újra a rongyaidat fel.
Mert váltó-köpenyeg nincs itt sok, nincs bizony ing sem
váltani, mindegyik embernek csakis egy van ezekből.
S majd miután hazaér Odüsszeusz szeretett fiúsarja,
ő maga ad neked inget is, öltönyt, jó köpenyeggel,
és oda küld, ahová a szived meg a lelked akarja.”

Szólt; fölkel; s heverőt helyezett közelébe a tűznek,
s rá juhok és kecskék irháját dobta azonnal.
Arra feküdt Odüsszeusz: Eumaiosz ráborította
roppant, sűrű subáját, mely ott volt, hogy a kondás
húzza magára, ha faggyal a rettenetes vihar ébred.

Így hát ott szunnyadt Odüsszeusz; körülötte a többi
ifjú férfi aludt; de a kondásnak sose tetszett,
disznóktól távol, maga is hogy köztük aludjék.
Ment s fölövezte a fegyvereit; megörült nagy Odüsszeusz,

hogy távollétében is így ügyel az vagyonára.
Az meg az éles kardot erős vállára kötötte,
szélelhárító sűrűszőrű subát kanyarított
válla köré, s rá irháját hízott gödölyének,
fogta hegyes gerelyét a kutyák meg az emberek ellen.
S ment lepihenni az ólhoz, ahol Boreász dühe ellen
mind a fehérfogu disznót öblös szikla takarta.

TIZENÖTÖDIK ÉNEK

TÉLEMAKHOSZ MEGÉRKEZIK EUMAIOSZHOZ

S most tágtáncterü Spárta felé sietett el Athéné,
hőslelkű Odüszeusz ragyogó sarjának idézni
már az eszébe, hogy induljon haza, otthona várja.
Télemakhoszt s Nesztór ragyogó sarját a hatalmas
nagy Meneláosz tornácán szunnyadva találta.
Nesztoridészt úgy lelte, amint puha álmot igazta,
Télemakhosz nem aludt mélyen, mert felriogatták
gondjai apja felől, rátörve az isteni éjben.
Most közelébe megállt és szólt a bagolyszemű Pallasz:
„Télemakhosz, nem szép már messze bolyongnod a háztól,
otthonhagyva a kincseidet s palotádban a szörnyen
dölyfös férfiakat: nehogy ők mindent fölemésztve
szétosszák vagyond, s utadat meg hasztalanul járd.
Sürgesd gyorsan a harcban-erőshangú Meneláoszt,
küldjön már haza, hogy tisztán leld még az anyádat.
Mert testvérei már, meg az apja is, arra akarják
venni, hogy Eurümakhoszhoz menjen: mert ez az összes
kérőknél többet kínál, több kincset ad érte.
Szembeszegülve veled, még kincset is elvisz a házból.
Hisz tudod azt, hogy az asszony lelke milyen kebelében:
mert gyarapítani azt óhajtja, ki elveszi, mindig,
gyermekait feledi, s törvényes régi urára
már nem is emlékszik, ha halott, soha nem jut eszébe.
Éppenezért, miután hazatérsz, bízd rá csak a házad
arra a szolgálóra, kiről sejtet, hogy a legjobb,
míg te magad nem kapsz méltó feleséget az égtől.
Mondok még mást is, te pedig rejtsd jól a szivedbe.
Várnak a legderakabb kérők rád, főzik a tervet,
leskelnek kövecses Szamosz és Ithaké szorosában;
és el akarnak emésztetni, még mielőtt hazaérnél.
Csakhogy nem hiszem én, hogy ez így lesz: mert közülük fog
fedni a föld néhányat előbb, ki a házad emészti.
Jólácsolt bárkád szigetektől messze irányítsd,
éjszaka menj csak előre; szelet majd küld az utadra
az, ki az égilakók közül óv és őriz örökké.
Vízbefutó földnyelvéhez ha elérsz Ithakának,
küldd város fele társaidat mind, velük a bárkát,
és te magad legelőször a kondásodhoz eredj el;
ő disznóidat őrzi, neked meg híved egészen.
Éjedet ott töltsd; s őt küldd be a városi házba,
ő vigye meg hírét az okosszívű Pénelopénak,
hogy te egészségben jöttél haza végre Püloszból.”

Így szólt, és ezután tovaszállt az olümposzi csúcsra;
az meg Nesztoridészt fölverte, az édesen alvót,
sarkával megbillentette, s utána ekép szólt:

„Ébredj, Nesztoridész Peisizisztratosz, és a szekérbe
fogd be patás lovaink, hadd vágjunk már az utunknak.”

Nesztoridész Peisizisztratosz erre felelte azonnal:

„Télemakhosz, bármennyire vágyunk útra sietni,
nem mehetünk a sötét éjben; de hamar jön a hajnal.
Várj hát, míg az ajándékot szekerünkre kihordja
harcias Átreidész, a dicsódárdás Meneláosz,
és szíves szavakat szólván, elereszt az utunkra;
mert hiszen így emlékszik a vendég minden időben
arra, ki őt megvendégelte baráti szívével.”

Így szólt; s már az aranytrónszékű Hajnal is eljött.
S jött közelükbe a harcban-erőshangú Meneláosz,
szépfürtű Helené mellől fölkelve az ágyból.
Őt meglátta Odüsszeusz kedves gyermeke, s ekkor
tündöklő ingét fölvette magára azonnal
s izmos válla fölé széles köpenyét borította
nyomban a hős, kifelé sietett, s odaállva, ekép szólt
Télemakhosz, kedves fia isteni hős Odüsszeusznak:
„Átreidész Meneláosz, Zeus-sarj, nép fejedelme,
engedj már, kérlek, szeretett földjére hazámnak,
mert már vágyakozik bennem hazatérni a lélek.”

Erre a harcban-erőshangú Meneláosz ekép szólt:

„Télemakhosz, nem tartalak én itt hosszú időre,
hogyha kívánsz hazatérni; bizony magam is haragudnék
más vendéglátóra, ki túlsággal szíves és ki
túlsággal rideg: ám legjobb mindenben a mérték.
Egykép rosszat tesz, ki a vendéget, ha nem óhajt,
sürgeti útra, meg az ki a vágyakozót nem ereszti.
Lásd jól, míg itt van, s engedd el a menni kívánót.
Ám várj, míg az ajándékot szekeredre kihordom,
szépet: lásd a szemeddel; s én megmondom a nőknek,
hogy lakomát készítsenek ottbent bő eleségből.
Mindkettő: ragyogó szép hír és kellemes érzés,
lakni előbb lakomát, s azután indulni nagy útra.
És ha talán Hellász fele fordulnál s a középső
Argoszig is, veled indulok el, befogom paripáim,
s végig a városokon hajtom szekered; soha senki
el nem ereszthet üres kézzel, lesz mindig ajándék:
vagy jóércü tripúsz kerül onnan, vagy pedig egy tál,
vagy két jó öszvér, vagy ivókupa drága aranyból.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:

„Átreidész Meneláosz, Zeus-sarj, nép fejedelme,
már a mi háztájunkra szeretnék menni: hisz otthon
eljövet őrt sem hagytam, hogy vagyonomra vigyázzon;

isteni édesapám keresem - s még elveszek én is,
vagy valamely kitűnő kincs tűnik még el a házból.”

Meghallgatta a harcban-erőshangú Meneláosz;
s rögtön szólt feleségének meg a szolgálóknak,
hogy lakomát készítsenek ottbent bő eleségből.
Jött hozzájuk utána Boéthoidész Eteóneusz,
ágyból-kelve, mivelhogy nem volt messze lakása;
néki parancsot adott Meneláosz: gyujtsa a lángot,
süsse a húst: hallotta, nem is volt szófogadatlan.
Ő maga illatozó hálótermébe vonult el,
nem maga lépdelt csak, vele ment Helené s Megapenthész.
És miután odaértek, ahol sok kincse magaslott,
Átreidész akkor kettős szép kelyhet emelt föl,
s drága ezüst vegyítő-vödröt bízott a fiára,
hozza ki azt. S Helené odaállt ládái elébe:
bennük a tarka ruhák voltak, miket ő maga hímezett.
Egyet ezekből vitt Helené ki, az isteni asszony,
azt, amelyik leghosszabb volt, legszebb diszítésű,
s csillagként ragyogott, legalul, minden ruha alján.
Mentek utána a termeken át, míg újra nem értek
Télemakhoszhoz, s szólt most szökehajú Meneláosz:
„Télemakhosz, hazatérted, ahogy kívánja a szíved,
úgy vigye véghez Zeus, Héré dörgőszavu férje.
És ama sok kincsből, ami csak hever itt palotámban,
legbecsesebbet s legszebbet fogom én neked adni:
szépmívű vegyítővödröt fogok adni: ezüstműl
készült teljesen és az arany beborítja szegélyét;
Héphaisztosz kezemunkáját. Hős Phaidimosz adta,
szídoniak fejedelme, mikor palotája fedett be,
még hazatértemkor nekem, ezt szánom neked, íme.”

Így szólván, kettős kelyhét odaadta kezébe
Átreidész hős; és ama fényes ezüst vegyítőt is
Télemakhosznak elébe letette a hős Megapenthész,
majd meg a széparcú Helené állt oldala mellé,
fogta kezében a drága ruhát, szót szólva kimondta:
„Kedves gyermekem, ím éntőlem is itt az ajándék,
emlékül, Helené kezeműve, hogy egykor a nászod
óhajtott idején feleséged hordja, de addig
édesanyád termébe legyen. Te meg érh el örömmel
jólépült palotádnak ölébe, az otthoni földre.”

Szólt, s odaadta kezébe; s az ifju fogadta örömmel.
Hős Peiszisztratosz ott belerakta azonnal a kasba,
átvévén mindent, és megbámulta egyenként;
s őket a szökehajú Meneláosz a házba vezette.
Bent helyet is foglaltak a székeken és heverőkön.
Hozta a szolgáléány a vizet s öntötte kezükre,
szép szinarany kancsót az ezüst tálkába ürítve,
hogy kezüket mossák; s a gyalult asztalt odatolta.

Majd meg a tisztos gazdasszony közibük kenyeret vitt,
és sok jó eledelt, s ami volt, osztotta örömmel.
Közbe Boéthoidész szeletelt húst, részeket osztott;
bort a dicsőséges Meneláosz gyermeke töltött.
S ők kirakott kész étkek után kezüket kivetették.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
akkor Télemakhosz s Nesztór ragyogó fíusarja
béfogván lovaik, hágtak föl a cifra szekérre,
s visszhangos tornáca alatt kirobogtak a házból.
Indult még a nyomukba a szökehajú Meneláosz,
méz-szivű bort szinarany serlegben jobbkeze nyujtott,
hadd áldozzanak avval még, mielőtt kirobognak.
Állt lovaiknak elébe, köszöntött rájuk eképen:
„Ég veletek, fiaim, s szívből üdvözlöm a népek
pásztora Nesztórt, mint szelid édesapám ki olyan volt,
míg mi, akhájok sarjai, Trója alatt hadakoztunk.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Zeusz-táplálta király, neki ezt a beszédet örömmel
visszük hírül, el is mondunk mindent; hazatérve
bár Ithakában lelném én is a házban Odüsszeuszt:
megtudná tőlem, hogy nálad minden örömben
részem volt, oly sok gyönyörű kincset viszek innen.”

Hát mikor ezt mondotta, madár szállt jobbra fölötte:
sas volt, körme között hízott nagy hőszinű lúddal,
melyet az udvarból ragadott el; a férfiak és nők
kergették rivalogva; de az közelükbe kerülve,
jobbfele szállt paripáik előtt el. Látva e látványt
mind megörültek, a keblükben lelkük melegebb lett.
Ekkor a szót Peisizisztratosz így kezdte közöttük:
„Mondd meg hát, Zeusz-sarj, Meneláosz, nép fejedelme,
ezt a csodát isten minekünk, vagy néked idézte.”

Szólt; mire töprengett az Arész-kedvelt Meneláosz,
fontolgatta, mikép mondjon neki bölcsszavu választ.
Ámde a hosszuuszályú szép Helené megelőzte:
„Rám hallgassatok, és én jóslak, amint a szívembe
isteneink vetik azt, s ahogyan hiszem is hogy igaz lesz.
Mint ahogy ezt a ludat, mely az udvar ölén nevelődött,
elhurcolta a sas, honi bérceiből ideszállva,
úgy fog Odüsszeusz sok bajnok-bolygásnak utána
érni haza s bosszúját állja; de nem lehetetlen:
otthon van s minden kérőnek a vést veti el már.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Adja nekünk ezt Zeusz, Héré dörgőszavu férje:
s hozzád ott is, akár istenhez, aként könyörögnék.”

Szólt, s a lovakra ütött ostorral; szálltak a ménék
végig a városon át, s robogóan törtek a síkra.
És az igát az egész napon át rázták paripáik.

S már a nap is lebukott, árnyékba borultak az utcák,
hogy Phéraiba, Dioklésznek házához értek;
Orszilokhosz fia ő, s Alpheiosz volt a nagyapja.
Éjszaka ott háltak, s megajándékozta ez őket.
És hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
béfogván lovaik, fölhágtak a tarka szekérre,
s visszhangos tornáca alatt kirobogtak a házból.
Ostoruk indított, a lovak nem késve röptek;
ősi Pülosz meredek várához gyorsan értek.
Ekkor Télemakhosz Nesztór sarjához eképzolt:
„Nesztoridész, tán megteszed azt, mire kérlek e szóval?
Mert hiszen egymásnak vendégi barátai volnánk
rég, s az apáink is, te pedig velem egykoru is vagy:
s lám, utazásunk is méginkább egybeköt eztán.
Isteni sarj, ne vigyél a hajómon túl, hanem itt hagyj,
háza ölén az öreg hogy erővel vissza ne tartson,
dédelgetni akarva; hamar kell hogy hazaérjek.”

Szolt; mire töprengett a szivében Nesztoridész hős,
mint ígérje meg ezt s illón hogyan is vigye végbe.
Töprengett, s azután ezt látta a leghelyesebbnek:
part fele fordította, a bárka felé paripáit,
és a hajó tatjára kirakta a nagyszerű kincset,
drága ruhát s aranyat, mit adott neki hős Meneláosz;
buzdította is őt ezután, szárnyas szavakat szolt:
„Szállj szaporán a hajóra, s a társaidat noszogassad,
míg haza nem jutok én, s hírt nem viszek édesapámnak:
mert hisz a lelkemben s a szivemben jól tudom úgyis,
mennyire zsarnoki benne a kedvesség s nem ereszt el,
még maga jó érted; s hiszem is, hogy vissza sem indul
nélküled, és még akkor is énrám fog haragudni.”

Szolt és megcsapkodta sörényes szép paripáit,
vissza, Pülosz fele, szállt, és palotáját gyorsan elérte.
Télemakhosz meg a társaihoz buzdítva kiáltott:
„Társak, a fölszerelést rakjátok a barna hajóra,
szálljunk föl mi magunk is, hogy már útnakerdjünk.”

Szolt; s nagyonis hallgattak rá, tették a parancsát,
fölszálltak szaporán, evezők mellé telepedtek.
Ő ezeket végezve könyörgött, s áldozatával
járult Pallasz elé a taton; s közelébe egy ember
messze vidékről jött, Argoszból futva, hol embert
ölt: egy jós, ki Melampúsz törzséből született volt:
az Pülosz alján élt hajdan, hol a birka tenyészik,
és a Pülosz-beliek közt dús volt nagy palotája;
onnan más községbe futott, menekülve hazája
földjéről; az erős nagy Néleusz üzte el onnan
és azután vagyonát bitorolta egész kerek évig
durva erővel, s ő ezalatt Phülakosz házában
fájdalmas kötelékek közt nagy kínokat állt ki

Néleusz lánya miatt és súlyos vétke miatt is,
melyre az istennő rávette, a szörnyü Erínusz.
Megmenekült végül s Phülakéból úzte a bőgő
csordát messze Püloszba, s utána az isteni Néleusz
rettenetes bűnéért bosszút állt, hazahozta
fivérének a lányt; maga ment más földre, a híres
lónevelő Argoszba, ahol most laknia kellett.
S Argosz nagyszámú népén gyakorolta uralmát.
Vett feleséget, nagytetejű palotát is emelvén,
két daliás fia is született ott: Antiphatész és
Mantiosz. Antiphatész nemzette a hősszívü Oikleuszt,
és Oikleusz meg a népösztönző Amphiaráoszt,
kit szívből szeretett pajzstartó Zeus meg Apollón:
sok jele volt ennek; de nem ért aggkor küszöbére,
mert asszonyinak adott kincsért Thébában esett el.
Két fia is született: Alkmáon Amphilokhosszal.
Testvéérének Kleitosz volt fia és Polüpheidész;
csak hogy aranytrónú Éosz azt messzeragadta
nagy szépsége miatt: éljen csak az égilakók közt;
s nagylelkü Polüpheidészt jóssá tette Apollón,
legjobbá, miután már meghalt Amphiaráosz.
Ő Hüperésziába vonult, apjára haragvón,
jóslatot onnan kaptak tőle a földi halandók.

Ennek a sarja, Theoklümenosz jött most közelükbe
s Télemakhoszhoz járult: őt ott lelte a fürge
barna hajónál, épp amidőn áldozva könyörgött;
Télemakhoszt szólítva tehát, szárnyas szavakat szólott:
„Kedvesem, ím, miután áldozva talállak e földön,
áldozatodra könyörgök, a daimónodra, s utána
drága fejedre, s akik követőid, a társaidéra:
mondd nekem őszintén el, amit kérdek, sose titkold:
honnan jössz te, ki vagy? hol a városod és a szülőid?”

Erre a jóeszü Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Ezt, neked én, idegen, megmondom igaz szavaimmal.
Halld, Ithakába való vagyok én, az apám meg Odüsszeusz,
hogya ugyan volt: mert már meghalt szörnyü halállal.
Érte hivatam a társakat és velük éjszinü bárkát,
s eltűnt édesapámról jöttem a hírt tudakolni.”

Erre Theoklümenosz szólt rögtön, az isteni férfi:
„Tudd: a hazámból jöttem el én is; törzsbeli embert
öltem: sok testvére van és sok sógora lakja
lónevelő Argoszt, az akhájok közt a hatalmuk
nagy: szaladok, hogy az éjszinü vést s a halált kikerüljem,
folyton előlük; a sorsom: bolygani földilakók közt.
Engedj hát a hajódra, hiszen hozzád menekültem,
el ne emésszenek ők: mert félek, jönnek utánam.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Én az arányos bárkáról le nem üzlek erővel;
jer velem: otthon, ahogy tőlünk telik, úgy fogadunk be.”

Szólt; és érchegyü dárdáját kiemelte kezéből,
és az arányos bárka fedéldeszkáira tette;
majd, maga is fellépve a tengeri fürge hajóra,
és tatjára leülve, Theoklümenoszt maga mellé
ültette, s köteléket eloldtak a társak a bárkán.
Télemakhosz meg társaihoz buzdítva kiáltott,
hogy rakják föl a fölszerelést; rakták is azonnal.
Megfogták a fenyő-rudat és a közép üregébe
állítván, feszesen lekötözték tatkötelékkel,
s jólsodrott szíjjal vonták föl a hószinü vásznat.
Jó szelet is küldött számukra bagolyszemü Pallasz.
Féktelenül fűjt át az a légen, hogy hamar érjen
célhoz a bárkájuk, száguldva a sós vizen által.
Krúnoi s szépvizü Khalkisz mellett szálltak el ekkor.

S már a nap is lebukott, árnyékba borultak az utcák,
s íme, Pheraiba vetette rohanván Zeusz szele őket,
s onnan az isteni Élisz alá, hol epeioszi nép él.
Onnan előre haladt a hajó szirtes szigetek közt,
s Télemakhosz töprengett: megmenekül-e vagy elvész.

S kunyhó mélyén ők, Odüszeusz meg az isteni kondás
ettek; s mellettük vacsoráztak a többi kanászok.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
megszólalt Odüszeusz, hogy megpróbálja a kondást,
vajjon kedveli-e őt és ott tartja magánál
még a tanyán, vagy küldi-e már városba sietve:
„Eumaios, de ti is, társak, hallgassatok énrám.
Áhitozom hajnalban a városotokba sietni,
s koldulnék, nehogy itt rajtad meg a társakon éljek.
Csak te tanáccsal láss el, s adj jó társat az útra,
jó vezetőt; kényszerből járom utána a várost
már magam is; hisz italt, kenyeret tán vetnek elébem.
Fölkeresem majd isteni hős Odüszeusz palotáját,
hogy mondhassak hírt az okosszivü Pénelopénak;
és a nagyondölyfös kérők seregébe vegyülnék,
adnak tán eledelt, hisz bőven fekszik előttük.
Dolgozhatnak is számukra, amit csak akarnak.
Én bizony elmondom, s te figyelj rám, halld meg a szómat
hírhordó Hermész kegye folytán - mert hisz az ember
munkájának hírt és kellemet ő ad a földön -
földi halandó nem vetekekedhetik énvelem úgysem
tűzélesztésben, s jobban tudok én hasogatni
száraz fát, húst szelni, kisütöni, kitölteni bort is,
és mindent, jelesebbnek mit megtesz, ki silányabb.”

Erre te, Eumaiosz kondás, sóhajtva felelted:
„Ó, te szegény idegen, hogyan is jut eszedbe ilyesmi?
Tán bizony oly nagyon áhítozol pusztulni közöttük?
Hát te a kérőknek tömegébe kívánsz keveredni,
kiknek szörnyű dolyfe az érc égboltig is elhat?
Tudd meg: a szolgahaduk hozzád csöppet se hasonló:
ifjak azok, jó ingben járnak, szép köpenyegben,
és a fejük ragyogó és fésült, arcuk is ápolt,
kik szolgálják őket; az asztalok ott legyalultan
roskadnak bortól, kenyerektől és pecsenyéktől.
Rajta, maradj köztünk, sose vagy terhünkre, ha itt élsz,
sem nekem, sem a társaknak, kik az ól körül élnek.
S majd miután hazaér Odüsszeusz szeretett fiúsarja,
ő maga ad neked inget is, öltönyt, jó köpenyeggel,
és odaküld, ahová a szived meg a lelked akarja.”

Válaszul így szólt most a sokattúrt isteni férfi:
„Eumaiosz, bár téged ekép kedvelne a nagy Zeusz,
mint én, kit te a csúf bolygástól megszabadítasz.
Mert hisz a földön nincs is rosszabb, mint a bolyongás;
ám a veszett gyomorért tűr mindig sok nyomorú kint
az, kit elér útján a bolyongás, fájdalom és baj;
most, miután itt tartasz, amíg haza nem jön a gazdád,
rajta, beszélj anyjáról az isteni hős Odüsszeusznak
s apjáról is, akit vénkor küszöbén hagyta itthon,
és mondd el nekem, élnek-e még sugarában a napnak,
vagy tán már holtak, s Hádész házába hatoltak.”

Erre a kondás, emberek elseje, adta a választ:
„Elmondom neked ezt, vendég, őszinte beszéddel.
Láertész még él, de bizony Zeuszt kéri örökké,
hogy termében a tagjaiból pusztítsa ki lelkét,
mert szörnyen zokog ő a fiáért, érte, ki eltűnt,
s jóeszű törvényes feleségéért, ki hogy elhúnyt,
legsomorúbbá és koraaggá tette azonnal.
Mert az a gyásza miatt pusztult, nagyhírű fiáért,
szörnyű halállal, ahogy bárcsak sose halna, ki nekem
kedves az itt élők közt, és ki velem csupa jót tesz.
Míg ez az úrnő élt, bármennyire gyászba borult is,
róla a hírt szakadatlanul és szívesen tudakoltam,
mert hiszen egykor a hosszuuszályu derék Ktiménével,
legkisebb lányával táplált engem a házban;
így nevelődtem, s vélem is úgy bánt, mint vele, majdnem.
És miután sóvárgott ifjukorunkba elértünk,
adta Szaméba a lányt, sok kincset kapva Szaméból;
nekem meg köpenyeggel az úrnő jó ruhafélét
és szép inget adott, sarut is lábamra; tanyára
küldött így; ám mégjobban szeretett a szívében.
Most bizony abban mind szűkölködöm: ámde a munkám,
melyet végzek, a boldog olümposzi istenek áldják:

így eszem és iszom én, tisztos vendégnek is adva.
Mert hisz az úrnőmtől sose hallok többet a jó szót,
jó tettét sosem érzem, a romlás tört palotánkra:
dölyfős férfisereg; de a szolgák arra szorulnak,
hogy szólhassanak úrnőjükkel, hírt tudakolva,
és egyenek s igyanak, s azután vigyenek haza ezt-azt
még a tanyára is; ennek örülnek mindig a szolgák.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:

„Jaj hát, Eumaiosz kondás, te olyan kicsi korban
messzeszakadtál már szüleidtől és a hazádtól?
Most hát áruld el nekem azt és szólj egyenes szót:
földúlták-e a szélesutú várost, hol a nép közt
élt házában apád s vele édesanyád is, az úrnő,
vagy téged hurcoltak csak bárkára a rablók
ott a juhok vagy az ökrök mellől, s tengeren által
ennek az embernek házába kerülve, eladtak?”

Erre a kondás, emberek elseje, adta a választ:

„Jó idegen, mivel ezt kérdezted s tudni kívánod,
ülve gyönyörködj itt, hallgass rám, csöndben igyál csak.
Épp most nyúlnak az éjek a leghosszabbra: aludni
és, örömünkre, figyelni a történetre, idő van;
terhes a hosszú álom, időnek előtte ne dőlj le.
Más, kit sürget a szíve s a lelke aludni, feküdjék
kint álomra, s amint újból fölfénylik a hajnal,
reggelizik, s az urunk disznóit a rétre kihajtja.
Közben a kunyhóban ketten lakomázva, borozva,
egymás fájdalmas bajait hallgatva, örüljünk,
emlékezzünk: mert örül ám a bajok tovatűntén
az, ki sokat túrt már, aki sok földet bebolyongott.
Ezt mondom teneked, mert kérdezel és tudakolgatsz.

Egy sziget áll, Szürié, hisz tán hallottad a hírét,
Ortügían túl, ott, hol a nap megfordul az útján,
nem sűrű-népeességű, de termő, gazdag a földje,
jóboru, -búzájú, -legelőjű, jó a juhoknak.
Népéhez sosem ér a nyomor, soha semmi betegség,
mely félelmetesen tör a gyarló földilakókra;
csak ha eléri a város népe között az öregkort,
jó az ezüstíjú Phoibosz s vele Artemisz úrnő,
s gyöngéd nyílvevesszőkkel sujtja le őket az égből.
Két város van azon, békén osztoznak a földjén;
mindkettőnek az édesapám volt jó fejedelme,
Ktésziész Ormenidész, ki hasonlatos isteneinkhez.
Jöttek a phoinixok hozzánk, nagyhírű hajósnép,
csalfa csavargók, sok játékkal az éjszinű bárkán.
Élt az apám házában egy asszony Phoinikiából,
szép nagytermetű nő, értette a nagyszerű munkát:
ezt fonták be a phoinixok fortélyosan akkor.
Mosni eredt le a partra, s az egyik véle heverve,

ott szerelembe vegyült, mi befonja az asszonyi népet,
még az olyan nőt is mindég, ki dolgos egyébként.
Megkérdezte utána, ki ő és merre hazája;
s ő nyomban megmondta, hol apja magas palotája:
»Ércbengazdag Szídónból származni dicsekszem,
és Arübásznak a lánya vagyok, kinek oly sok a kincse;
ámde Taphoszból rablók jöttek, messzeragadtak,
míg hazamentem a földekről, s idehoztak az áron,
ennek a házához, ki megadta, mit értem akartak.«

Néki felelte a férfi, az ő titkos szeretője:
»Mondd hát, nem térnél mivelünk haza most a hazádba,
látni apád meg anyád meredektetejű palotáját,
és magukat? Hiszen élnek, s mondják, gazdagok is még.«
Válaszul erre a szóra az asszony azonnal ekép szólt:
»Így legyen ez, te hajós, de tegyétek nekem az esküt,
hogy bárkátokon engem sértetlen hazavisztek.«

Szólt; s amazok mind esküt tettek, amint ez akarta.
És hogy az esküt már megtették és befejezték,
újra az asszony szólalt meg, s ezt mondta szavával:
»Most hát csend! És társaitok közül egy se beszéljen
énhozzám ezután, ha az utcán jönne elémbé,
vagy forrásnál lát, mert elmegy egy ember az agghoz,
szól neki, az megsejt valamit s kínzó köteléssel
engem megkötöz és elpusztít benneteket még.
Tartsátok magatokban a szót, adjátok az árút
gyorsan el. És ha hajótok már tele lesz rakománnyal,
küldjete el hozzám valakit gyors hírrel a házba:
mert aranyat hozok, annyit, amennyi kezembe kerül csak.
S van még más is, amit szívből adok én utibérül,
mert gazdám apró gyermekét dajkálom a házban,
jóeszű kisfiu ez, ki velem tipeg egyre az utcán:
ezt hoznám a hajóra, tinektek hasznatok ebből
nagy lesz, hogyha eladjátok más nép piacán őt.«

Így szólt; és azután hazatért gyönyörű palotánkba;
ők meg a partunkon teljes kerek évig időztek,
és sok holmit halmoztak föl a görbe hajóban.
Majd miután üreges bárkájuk, rakva teherrel,
kész volt útra, az asszonyhoz hírt küldtek a házba.
Egy fortélyos férfi kereste föl édesapámnak
házát, hozva arany láncot s volt benne borostyán.
Ezt a teremben a szolgálók meg anyám is, az úrnő,
kézzel megtapogatták, szemmel nézve csodálták,
s árat ígértek; eközben az intett csöndbe fejével.
És miután intett, ment vissza a görbe hajóhoz;
erre az asszony fogta kezem s már vitt is a házból.
És az előcsarnokban látott kelyheket, asztalt,
többet is: ott lakomáztak a férfiak édesapámnál.
Ők maguk elmentek már népgyűlésbe, tanácsba:

onnan azonnal három kelyhet tett kebelébe
s ment ki a nő; én meg buta fejvel mentem utána.
S már a nap is lebukott, árnyékba borultak az utcák,
hogy kitünőhírű kikötőnkbe sietve leértünk,
és ott várt ama phoinix népség fürgé hajója.
Aztán fölszálltak s kihajóztak a nedves utakra,
fölraktak bennünket is. És Zeusz jó szele támadt.
Hat napon, éjjelen át azután szakadatlan eveztek:
csakhogy amint a hetednapot adta utána Kronión,
Artemisz akkor, a nyílszerető, lenyilazta az asszonyt,
s ő a hajó-pocsolyába zuhant, mint tengeri sólyom.
Fókáknak falatul s a halaknak vízbevetették
őt a hajósok; fájó szívvel hátramaradtam;
majd a hajót Ithakába sodorta a szél meg a hullám;
s itt engem Láertész vett meg dús vagyónából.
Így láttam hát meg szemeimmel először e földet.”

Néki az isteni sarj, Odüszeusz, így adta a választ:
„Eumaios, be megindítottad bennem a lelket,
míg elmondtad mind, amiket túrtél a szivedben.
Csakhogy jót is adott teneked, lásd, rosszhoz a nagy Zeusz,
mert hiszen oly sok hányódásnak utána szelíd úr
háza ölébe kerültél, jut neked élelem attól
és bor folytonosan, s jól élhetsz; míg magam oly sok
emberi városon át csavarogva jutottam idáig.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek;
és amidőn elaludtak, nem volt már sok idő sem:
nyomban a széptrónú Hajnal jött. Közben a partnál
Télemakhosz jó társai vonták már be a vásznat,
árbocot oldtak azonnal, utána a révbe eveztek.
És nehezéket dobva, a tatkötelet lekötözték:
és maguk is szálltak ki a tenger torlata mellett,
s készítvén lakomát, ragyogó bort is vegyitettek.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
akkor a jóeszű Télemakhosz szólt köztük először:
„Csak ti vigyétek a városig innen az éjszinü bárkát,
én legelőim látogatom, meg pásztori népem;
estefelé, miután mindent láttam, hazatérek.
És korareggel adok nektek majd úti jutalmul
dús lakomát pecsenyékkel, és édes jó boritallal.”

Erre Theoklümenosz szólalt meg, az isteni férfi:
„Hát, kedves fiam, én hova menjek? Mondd, kik a sziklás
szép Ithakában uralkodnak, közülük ki fogad be?
Vagy tán nyomban anyád s a magad házába siessek?”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Máskor a házunkhoz hívnálak, mert hisz a vendég
benne hiányt sosem érez; csakhogy most teneked sem
jó odajönnöd: nem vagyok ott, és édesanyám sem

lát majd; mert hisz a házban a kérők közt nemigen jár,
inkább fönt szövi leplét folyton az asszonyi házban.
Mondok azonban más embert, akihez folyamodjál:
Eurümakhosz, ragyogó fia éleseszű Polübosznak
ez, kire mint istenre tekintenek itt Ithakában,
mert kitűnő ember, s ő kéri a leghevesebben
édesanyámat, s vágyik apám örökébe kerülni.
Csakhogy olümposzi, légbe lakó nagy Zeusz maga tudja,
rájuk a nászuk előtt nem vár-é rettenetes nap.”

Hát mikor ezt mondotta, madár szállt jobbra fölötté:
sólyom, Apollónak gyors hírnöke: karma galambot
tépett, azt hurcolta; galambtoll hullt le a földre
éppen a görbültívü hajó és Télemakhosz közt.
Erre Theoklúmenosz társaktól messzire hívta,
átkulcsolta kezét, s a nevéen szólítva kimondta:
„Télemakhosz, nem az isten nélkül jött ez a szárnyas
jobbról: nyomba megismertem, hogy jó jel az égtől.
Nincsen nemzetség, mi királyibb, mint a tiétek,
mert ti erősek lesztek örökkön, egész Ithakában.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Jó idegen, bár menne e szózat teljesedésbe:
tüstént megtudnád, mint kedvellek: sok ajándék
jutna neked, s boldognak mondana mind, aki meglát.”
Mondta, s Peiraioszhhoz, a kedves társhoz, ekép szólt:
„Peiraiosz Klütidész, a barátok közt te vagy úgylis
leghívebb követőm, kik az ősi Püloszba kísérték:
vendégünket vidd haza most a te házad ölébe,
szívesen és becsüléssel tartsd, míg nem jövök érte.”

Válaszul erre dicsődárdás Peiraiosz ekép szólt:
„Télemakhosz, ha akármily hosszan távol időzöl,
rá gondot viselek, szükségét semmibe nem lát.”

Így szólt, s ment a hajóhoz, azonnal mondta parancsát:
szálljanak ők is föl, s oldják el a tatköteléket.
Fölszálltak szaporán, evezők mellé telepedtek.
Télemakhosz gyönyörű saruját talpára csatolta,
fogta erős gerelyét, a hegyes rézzel hegyezettet
már a fedélzetről; kötelékeket oldtak a társak.
Szállt a hajójuk a város iránt, ahogy adta parancsát
Télemakhosz, kedves fia isteni hős Odüszeusznak.
Őt meg vitte a lába sietve előre, s az ólhoz
ért, hol a sok-sok disznó élt, s hol hált az a kedves
jóraivaló és jóakaró hű szolga: a kondás.

TIZENHATODIK ÉNEK

TÉLEMAKHOSZ FÖLISMERI ODÜSSZEUSZT

Kunyhó mélyén ők, Odüsszeusz meg az isteni kondás
reggelijük készítették, hajnalban, a lángon,
és minden bojtárt elküldtek a falka nyomában.
Ekkor jött haza Télemakhosz; hizelegve fogadták
és nem ugattak a hangos ebek. Meglátta Odüsszeusz
farkcsóválásuk, s két láb zaja ért a füléhez.
Eumaioshoz azonnal szárnyas szókkal ekép szólt:
„Eumaios, bizonyára az egyik társ jön a házba,
vagy más ismert ember, mert a kutyák nem ugatnak,
farkuk csóválják, és hallom lábdobogását.”

Még ki se mondta egészen a szót, s kedves fia ott állt
máris a tornácon. Bámulva szökött fel a kondás,
és a kezéből mind kiesett az edény is, amelyben
lángszinű bort vegyített. Odalépett nyomban urához,
megcsókolta fejét és mindkét szép szeme fényét,
megcsókolta kezét: a szeméből hullt a kövér könny.
Mint ahogyan szeretett gyereket karol apja örömmel,
hogy tíz év multán hazatér az a távoli földről,
egyetlen, késői fiút, akiért nagyonis sok
kint túrt: isteni Télemakhoszt ez az isteni kondás
így csókolta-karolta, miként vészből szabadultat.
És zokogó hangon hozzá szárnyas szavakat szólt:
„Itt vagy, Télemakhosz, szemem édes fénye! Bizony nem
hittem, hogy látlak, miután te Püloszba hajóztál.
Hát lépj már be, te drága fiú, hogy benned a lelkem
látva gyönyörködjék, aki bentállsz visszakerülvén.
Úgyis ritkán jársz mezeidre, a pásztoraidhoz,
bent vagy a városban: hisz a lelked is annyira boldog,
hogyha a kérők vészokozó csapatára tekintesz.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Jól van, apó, legyen így; temiattad jöttem amúgyis,
hogy szemeimmel lássalak és hírt halljak a szádból:
házunkban van-e még az anyám, vagy már valamely más
férfit vette talán nőül, s Odüsszeusz nyoszolyája
rút pókhálókkaal teleszóttan fekszik-e árván.”

Néki a kondás, emberek elseje, adta a választ:
„Ottmaradott nagyonis tűrő lélekkel, a házban,
őrzi a termeidet most is: keserű siralomban
hervad az éjjele, nappala, hullnak a könnyei folyton.”

Szólt, és érchegyü dárdáját kiemelte kezéből;
az meg, a kőküszöbön hágván át, ment be a házba.

Átengedte helyét neki nyomban az apja, Odüsszeusz;
csakhogy Télemakhosz nem hagyta, ilyen szavakat szólt:
„Csak te maradj, vendég; mi lelünk másutt is ülésre
szállásunkon: s itt van az ember, majd idehozza.”

Szólt; s Odüsszeusz ment vissza, leült. A fiúnak a kondás
zöld leveles galyakon bundát borított le a földre:
ott azután le is ült Odüsszeusz kedves fiúsarja.
Erre fatálon készített ki elébük a kondás
sülthúsokat, miket ők az imént hagytak lakomázván,
és hordott hozzá kenyeret, sebesen, kosarakban,
kancsóban vegyített mézédess bort is utána,
s ő maga szemközt ült le az isteni hős Odüsszeusszal.
S ők kirakott kész étkek után kezüket kivetették.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
akkor Télemakhosz kérdezte az isteni kondást:
„Honnan, apó, ez a vendég, mondd; Ithakába hajósok
hogyan hozták, s magukat kiknek vallják dicsekedve?
Mert hisz, hogy gyalog ért hozzánk ide, vélve se vélném.”

Néki te, Eumaios kondás, így adtad a választ:
„Ezt, fiam, én elmondom néked igaz szavaimmal.
Tágterü Krétát vallja szülőföldjének a vendég,
és azt mondja, sokat bolygott, sok földi halandó
városa földjén megfordult: így szötte a daimón.
Most theszprót bárkáról szökve szaladt ide hozzám,
szállásomra került, s neked őt én átadom, íme,
tedd, amit óhajtsz, esdekelődnek lenni dicsekszik.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Eumaios, te derék, szavaid szívemet szomorítják.
Hogy fogadom be a vendéget most házam ölébe?
Én magam oly fiatal vagyok és nem bírom erőmben,
hogyan megvéddhessem, ha vizályt kezd véle akárki;
édesanyámnak a lelke pedig már kétféle hajlik,
várjon-e itt velem és őrizze, vezesse a házat,
hitvesi ágyához híven, s kikerülve a rossz hírt,
vagy válassza-e már az akhájok legderekből,
oly kéro, aki legtöbbet nyujt érte, a házban.
Hát, miután a te házadhoz jött most ez a vendég,
inget adok neki én, köpenyeggel, drága ruhákkal,
és vele kétélű kardot, talpára sarúkat,
és oda küldöm el őt, hova vágyik a szíve, a lelke.
Vagy ha kívánod tán: gondozd te csak itt, a tanyádon;
küldök neki ruhát, eledelt is, mind, ami csak kell,
hogyan ki ne éljen még téged meg a társaidat mind.
Csakhogyan a kérokhöz sohasem merném odahívni
hozzánk, mert iszonyú dölyfös mind s esztelen ember:
még szóval szurkálják s bennem a fájdalom ébred;
szörnyű keserves a nagy sokasággal szembeszegülni,
még ha erős is az ember, mert az sokkal erősebb.”

Erre eképen szólt a sokattúrt fényes Odüsszeusz:
„Kedvesem, itt ha talán nekem is szabad ejtenem egy szót,
míg szavatok figyelem, szívemet szaggatja a bánat;
úgy bizony, azt mondjátok: a kérők dúlnak a házban,
s véled, ilyen kitűnő emberrel szembeszegülnek.
Mondd, önként hagyod ezt, vagy tán haragusznak a népek
rád, a hazád földjén, s ezt isten jósszava tette,
vagy testvéreidet vádlod vele, kikben az ember
legjobban bízik pedig éppen, hogyha viszály kél?
Bárcsak olyan fiatal volnék, most indulatommal,
mint a dicső Odüsszeusz fia, vagy mint ő maga, hogyha,
bolygásból hazatér; a reményre hiszen van okunk még;
akkor ugyan fejem egy más ember messe le nyomban,
hogyha az összesnek nem lennék rögtön a veszte,
hogy Láertiadész Odüsszeusz házába belépek.
S egymagamat ha talán leigázná nagy sokaságuk,
jobban akarnám, hogy megöletvén itt palotámban
meghaljak, mint szemléljem szakadatlan a szégyent,
hogy vendégeimet bántják, s gyönyörű palotámban
minden szolgáléányt rútul rángatnak a kérők,
s hogy boromat kimerik mind és kenyerem fölemésztik,
így pazarolva haszontalanul, nincs vége, se hossza.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Ezt neked én, idegen, megmondom igaz szavaimmal.
Nem gyűlölt meg a nép engem, haragot nem is érez,
s nem testvéreimet vádlom vele, kikben az ember
legjobban bízik pedig éppen, hogyha viszály kél.
Zeusz hiszen egy-sarjává tett bennünket a földön:
mert Arkeiszosz egyetlen fia volt Láértész,
s egyetlen fia volt Odüsszeusz neki; s engem Odüsszeusz,
egyetlent hagyta itt, nem lelhetvén öröme.
Őneki most iszonyú sok a rosszakarója a házban.
Mert kit a szomszédos szigetek csak körben uralnak,
Dúlikhion, Számé, s erdőborította Zakünthosz,
és sziklás Ithakának ahány fejedelme akad még,
mind az anyámnak kéri kezét, s fölemésztí a házam.
Ő meg a gyűlöletes nászt nem veti el, de nem is tud
dönteni végképen; s ezalatt palotámat a kérők
mind föleszik; s engem magam is még szerteszakítanak.
Csakhogy mindez az isteneink térdén fekszik még;
indulj útnak, apó, sebesen, szólj Pénelopénak,
hogy nincs semmi bajom, s hazaértem végre Püloszból.
Én pedig itt maradok; jer vissza utána tanyádra;
csak neki mondd egyedül; sose kell, hogy más az akhájok
közt meghallja: hisz oly sok tör közülük gonoszul rám.”

Néki te, Eumaiosz kondás, így adtad a választ:
„Hallom is, értem is én: magam is tudom azt, mire intesz.
Most pedig áruld el nekem azt és szólj egyenes szót:

menjek-e egyben Láertészhoz is ezzel a hírrel;
míg Odüsszeuszt gyászolta csak ő keserű siralomban,
addig a munka után még nézett otthon a szolgák
közt, meg evett, meg ivott, amikor csak a lelke akarta:
ám most már, amióta Püloszba hajón tovaszálltál,
azt mondják: nem eszik, nem iszik, nem ügyel fel azóta
munkájára cselédeknek, de nyögő siralomban
ül jajgatva, s a csontjairól sorvad le a húsa.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Fájdalmas, hanem őt hagyjuk, noha szaggat a bánat;
hisz ha mi dönthetnénk el bármit, földi halandók,
édesapám hazatérését kérnök legelőbb is.
Hát ha a hírt megvitted, jer csak vissza, s a földön
át érette ne kószálgass: hanem édesanyámnak
mondd, hogy szolgáléányt küldjön, sebesen, ki titokban
menjen el őhöz, s így hírt az öregnek az adjon.”

Szólt, és küldte a kondást: az meg fogta saruját,
és lábára csatolva, elindult; csak hogy Athéné
látta, hogy Eumaios kondás odahagyja tanyáját,
jött is hát közelebb: viruló szép asszonyalakban,
mint nagytermetű nő, aki érti a nagyszerű munkát.
És Odüsszeusznak tűnt föl a kunyhó ajtaja mellett;
Télemakhosz nem látta azonban s észre se vette:
nem mindenki előtt jelenik meg nyíltan az isten.
Ám Odüsszeusz s a kutyák látták; a kutyák nem ugatták,
iszkoltak nyöszörögve, az udvar mély zugolyába.
Intett ő a szemöldjével; fölfogta Odüsszeusz,
ment ki a házból és a nagy udvari fal közelében
állt meg előtte: s Athéné hozzá ily szavakat szólt:
„Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
mondd ki fiadnak a szót most már, sose rejtse előle,
hogy kérők csapatának a vést készítve s a véget,
menjete el híresnevű városotokba. De én sem
hagylak el immár hosszan, mert már vágyom a harcra.”

Szólt, és hozzáért aranyos pálcával Athéné.
És legelőször tiszta palástot adott s vele inget
melle köré, s fiatallá tette megint, daliássá.
Arca megint megtelt, megbarnult újra a bőre,
áll a körül kékesfeketén csillan a szakáll.
Ezt mívelve, megint elment; de a bajnok Odüsszeusz
kunyhójába került. Megdőbbsen jó fia tüstént,
másfele vetve szemét, félt: hátha egy isten a vendég.
És őt megszólítva ekép, szárnyas szavakat szólt:
„Másnak látszol most, idegen, mint még az imént is,
más a ruhád, még bőrod színe is annyira más lett.
Jaj, bizonyára egy isten vagy te a tágterű égből;
hát könyörülj rajtunk, hogy vedd szép áldozatunkat
s drága ajándékot szinaranyból; kímélj minket.”

Erre eképen szólt a sokattúrt isteni férfi:

„Nem vagyok én isten, minek is vetnél velük egybe?
Édesapád vagyok én, akiért keserű siralomban
túród a sok-sok kint, dölőfét az erőszakosaknak.”

Szólt és megcsókolta fiát, és hulltak a földre
könnyei arcáról, melyeket rég viaszszorított.

Télemakhosz még el nem hitte, hogy apja, ki ott áll,
újra ekép fordult hozzá, szólalva szavával:

„Jaj, nem vagy te Odüsszeusz, nem vagy apám, de a daimón
bűvöl el engem, hogy még több siralomba zokogjak.

Mert hiszen ezt sohasem mívelheti földi halandó,
bármilyen éleseszű, ha az isten nem maga jön, hogy
kedve szerint könnyen tegye vénné vagy fiatallá.

Mert hisz még az előbb vén voltál, csúnya ruhában:
most pedig isteneinkre, az égbeliekre hasonlítasz.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:

„Télemakhosz, mikor itt van apád bent, már nem is illik
ennyire bámulnod s őt meghökkenve csodálnod;

mert sosem ér ide többé hozzád másik Odüsszeusz,
én vagyok az, ki a sok baj után, sok hosszú bolyongás
multán érkeztem, húsz évnek utána, hazámba.

Tudd meg: a zsákmányosztó Pallasz műve, amit látsz;
könnyen, a kedve szerint ő tett ezzé meg amazzá,
egyszer olyanná, mint egy koldus, másszor azonban
ismét ifjúvá, rajtam szép drága ruhákkal.

Könnyű hisz isteneinknek, a tágterű égbe lakóknak,
földi halandókat széppé, vagy váltani rúttá.”

Így szólván le is ült; ráomlott Télemakhosz most,
hős apjára borult, zokogott és könnyei hulltak.

Mindkettőjükben vágy ébredt s kélt zokogásra,
sírtak a nagykörmű keselyűknél is keserűbben
és a sasoknál is, melyeknek gyermekeit még
szárnyrakilésük előtt földmívesek el-kirabolták:
így pergettek a pillájukról könnyeket ők is.

S tán a nap is zokogásuk közben száll le az égről,
Télemakhosz ha az apjától nem kérdi azonnal:

„Min hoztak, mondd, édesapám, Ithakába hajósok,
mily bárkán? s magukat kiknek vallják dicsekedve?

Mert hisz, hogy gyalog érkeztél ide, vélve se vélném.”

Erre eképen szólt a sokattúrt isteni férfi:

„Kedves gyermekem, elmondom neked azt, ami történt.

Phaiákok hoztak haza, roppanthírű hajósok,
mindenkit hazahordanak ők, aki partjukat éri;
fürgő hajójukon alva kerültem a tengeren által,
s ők Ithakába kitétek, igenszép kincseket adtak,
ércet arannyal bőven, szép szőtt drága ruhát is.

Istenek óhajta szerint barlangba beraktuk;

s most idejöttem, amint intelmeit adta Athéné,
hogy gonoszak megölése felől teveled tanakodjam.
Rajta, a kérőket számláld csak sorban elő mind,
hogy kicsodák s hogy hányan vannak, hadd tudom én is;
s majd gáncsnélküli szívemben megfontolom én azt
s megmondom, hogy szembeszegülni tudunk-e mi velük,
ketten, más nélkül, vagy nézzünk mások után is.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Édesapám, mindig hallottam, mily nagy a híred,
lándzsavető kezed, és elméd kitűnő a tanácsban;
mégis szörnyű nagyot mondtál, és félek: a harcban
kettő nem tud megmérkőzni olyan sok erőssel.
Mert nem tíz, de nem is kétszer tíz nekik a számuk,
sokkal többen vannak, azonnal megtudod ezt is.
Válogatott fiatalság jött ide Dúlikhionból,
ötvenkét ember, hat szolga követte csapatjuk;
és Számé szigetéről jött ide férfi huszonnégy,
véle Zakünthoszból idejött húsz ifju akháji,
végre tizenkét legderejobb lakik itt Ithakában,
velük a hír hordója, Medón, meg az isteni dalnok,
és két szolgálégény, ki az étkeket osztani szokta.
Mindezek ellen bent ha kiállni csupán mi akarnánk,
még valahogy keserű ne legyen mimagunknak a bosszúd.
Inkább töprengjél, ki lehetne, ki megsegít ebben,
s szólj, ki jöhet készséggel a kettőnk oldala mellé.”

Erre eképen szólt a sokattúrt isteni férfi:
„Én bizony elmondom, s te figyelj rám, halld meg a szómat,
s mondd meg, elég-e Pallasz Athéné, apjaurával,
Zeusszal, vagy még más segítőt is kellene nézmem.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Nagyszerű két segítő bizony az, kit a szózatod említ,
főnt a hatalmas felhőkben székel, s a halandó
embereken meg az isteneken gyakorolja hatalmát.”

Erre eképen szólt a sokattúrt isteni férfi:
„Hát biz ezek ketten nem lesznek távol a harci
lármától hosszan, ha a kérők és mi közöttünk
termem ölében Arész erejével a küzdelem indul.
Most csak eredj haza, rögtön amint fölfénylik a hajnal,
s otthon a dölyfös kérőknek csapatába vegyülj be.
Engem a kondás fog városba vezetni utánad;
élemedett, nyomorult koldusként járom az ösvényt.
S hogyha a házban megcsúfolnak, tűrje a kedves
szíved a kebledben, bármily csúf dolgok is érnek,
még ha a lábamnál húznának is ők kifelé, vagy
megdobnának is, és látnád, a türelmedet őrizd.
Ám arról, hogy szüntessék meg az ostobaságuk,
mézédes szókkal szólhatsz: de hisz úgysem ügyelnek

rád: hisz már közel áll hozzájuk végveszedelmük.
Mást mondok neked én, te pedig vesd jól a szivedbe.
Majd amikor javasolja a bölcseszű Pallasz Athéné,
jelt adok én a fejemmel néked, s észre ha vetted,
akkor ahány gyilkos fegyvert csak látsz palotánkban,
vedd föl s hordd be magas hálótermünk zugolyába,
mindet, a kérőkhöz meg szólj lágyhangu beszéddel,
hogya a fegyvereket kívánják s kérdeni fognak:
»Eltettem, hogy a füst be ne fussa, hisz egy sem olyan már,
mint Trójába menet mikor itthonhagyta Odüsszeusz,
megfeketült már mindje, ahol csak a láng lehe érte.
S még mást is bevetett, komolyabbat, eszembe Kronión:
még valahogy, beborozva, ne kezdjetez itt veszekedni,
egymást megsebesítve, s a nőkérést, lakománkat
elrútítva: a vas maga vonja magához az embert.«
Csak mimagunknak hagyj két kardot bent, vele dárdát
kettőt, s két bikabőr-pajzsot, hogy kézberagadjuk,
majd ha reájuk rontunk hirtelen; őket a bölcs Zeusz
bűvöli akkor bénává s vele Pallasz Athéné.
Mást mondok neked én, te pedig vesd jól a szivedbe.
Hogya valóban a véremből született gyerekem vagy,
senki se tudja meg azt, hogy a házában van Odüsszeusz:
még Láertész sem, se a kondás, senki a házban
élő szolgálkból, maga Pénélopeia se tudja,
csak te meg én vizsgáljuk az asszonyok indulatát most.
S tán még szolgálaink közül is próbára tehetjük
ezt vagy amazt: ki becsül, tisztel közülük bennünket,
és ki közömbös, téged, az így nemeset, ki becsül le.”

Néki felelve eképen szólt ragyogó fiúsarja:
„Édesapám, te az én lelkem, hiszem én, ezután is
meg fogod ismerhetni: nem is vagyok én hebehurgya.
Csakhogy nem hiszem azt, hogy most kettőnknek e terved
hasznos lesz; kérlek, gondold meg a dolgokat újból.
Hosszan hasztalanul kell vizsgálgatnod egyenként
őket a földéken; addig azok nyugalomban a házban
csak kincsünk nyelik el nagy dölyffel, mitse kimélnek.
Kérlek hát, fürkészd ki az asszonyokat, valahányat:
kik nem tisztelnek téged, s kik a büntelenek, tudd.
Szállásról-szállásra a férfiakat nem akarnám
hogy próbára tegyük, hanem ezt későbbre halasztjuk,
pajzstartó Zeusz hogya valóban adott teneked jelt.”

Ők egymáshoz ilyen szavakat hallatva beszéltek,
és ezalatt Ithakába futott az a jófalu bárka,
társaival mely Télemakhoszt hazahozta Püloszból.
Ott azután, hogy a mélyöblű kikötőbe kerültek,
barna hajójukat akkor a parti homokra kihúzták,
fölszerelését is hordták ki a hősszívű szolgák,
és az ajándékot Klütiosz házába bevitték.

Hírnököt is küldtek palotája felé Odüszeusznak,
hadd mondhasson hírt az okosszívü Pénelopénak,
hogy mezejére vonult el Télemakhosz, de a bárkát
város iránt küldötte, nehogy szívében a büszke
úr nő aggódjék és gyöngéd könnyet is ejtsen.
Szembekerült az a hírhordó meg az isteni kondás,
és a királynőnek ketten hozták meg az egy hírt.
Hát hogy az isteni úr, a király házába kerültek,
állt a középbe s a szolgák közt ezt mondta a hírnök:
„Drága fiad, te királyasszony, megjött ma Püloszból.”
S Pénelopéhoz egész közelállt, s elmondta a kondás
mindazt, mit csak a kedves gyermek üzent haza véle.
És miután mit rábíztak, mindent kijelentett,
ment el a disznaihoz, s odahagyta a kertet, a termet.

Bosszankodtak a kérők, csüggedt nyomban a lelkük,
mentek a termekből ki, az udvar nagy fala mellett
lépdeltek, majd szemben a nagykapuval gyülekeztek.
Eurümakhosz, Polübosz fia kezdett szólani köztük:
„Kedveseim, döllyfel véghezvitt ekkora dolgot,
útját, Télemakhosz, noha azt hittük, sose fogja.
Most föl! a legjobb barna hajót vontassuk a vízre,
s gyűjtsünk tengerjárt evezősöket abba, hogy erről
hírt vigyenek hamarost s hazahívják embereinket.”

Még ki se mondta egészen a szót, s meglátta a bárkát
Amphinomos, mert megfordult - már bent az öbölben;
még evezőt markoltak s már vonták be a vásznat.
Fölnevetett édes hangon, szólt nyomban eképen:
„Nem kell küldeni hírt, hazaértek már a barátok.
Vagy megmondta egy isten nekik, vagy pedig ők is
látták, hogy jön a gálya, de nem tudták utolérni.”

Szólt; amazok fölkeltek, azonnal mentek a partra.
Barna hajójukat akkor a szárazföldre kihúzták,
fölszerelését is hordták ki a hősszívü szolgák.
S ők a piacra siettek mind; és sem fiatalnak,
sem vénnek nem hagyták, hogy közibük telepedjék.
S Eupeithész fia, Antinoosz szólt köztük eképen:
„Jaj, bizony ezt a fiút kiragadta az isten a bajból.
Mert hisz egésznap váltották egymást figyelőink
fönn a szeles sziklán; és még napszállta után sem
töltöttük mi az éjt föld hátán: fürge hajóval
járva habok hegyiben vártuk be az isteni Hajnalt;
Télemakhoszt vártuk lesben, hogy kézrekerítve
elpusztítsuk: eközbe meg őt hazahozta a daimón.
Télemakhosz gyászos végét kieszelni siessünk
már most: el ne kerülje kezünket; mert sose hinném,
hogy míg él, a mi fáradozásunk célhoz is érhet.
Mert nagyeszű a fiú immár, jól ért a tanácshoz,
és minekünk többé nem jár kedvünkben a nép sem.

Rajta tehát, mielőtt még gyűlést hív a piacra,
mert sose hinném, hogy minekünk ő bármit elenged,
örzi haragját, és szólásra fölállva kimondja,
hogy meredek veszedelmét szóttuk, csak tovasiklott.
Hallva e csúfságot, sose fog dicsérni a népünk;
még valahogy gonoszat ne szerezzon, messze ne űzzön
itthoni földünkről, s idegen községbe ne jussunk.
Öljük hát meg a várostól jó messze, a szántón,
vagy pedig útja során: s a miénk lesz birtoka, kincse;
szétosztjuk rendben; palotáját Pénelopénak
adjuk, s annak majd, aki elveszi őt feleségül.
Hogyha pedig nem tetszik e szó, és vágyatok az, hogy
ő maga éljen s bírja, amit csak az apja hagyott rá,
akkor ugyan ne együk többé kitünő eleségét,
itt gyülekezve, hanem közülünk kiki terme öléből
kérje az anyja kezét: s menjen feleségül az ahhoz,
kit neki sorsa jelölt, s ki a legtöbb kincset igéri.”

Ezt mondotta; s azok mind hosszan csöndbe merültek.
Végülis Amphinomosz szólt köztük szónoki szóval,
Níszosz Arétiadész bajnok ragyogó fiusarja,
ő, ki a jófüvű, jógabonájú Dúlikhionból
hozta a kérőket, s kit Pénelopé a leginkább
megszeretett, mert józan volt a beszéde, a szíve.
Jóakarón szólalt meg köztük, ilyen szavakat szólt:
„Kedveseim, bizony elpusztítani én nem akarnám
Télemakhoszt: iszonyú dolog ám a király ivadékát
meggyilkolni; előbb kérjük meg az égilakókat.
Hogyha a nagy Zeusz jósszava ezt dicséri, helyesli,
én döföm őt le magam, s buzdítlak benneteket rá;
ám ha az istenek eltiltják, magam is lebeszéllek.”

Így szólt Amphinomosz, s mindnek tetszett a beszéde.
Hát fölemelkedtek, s Odüszeusz házába vonultak,
s bent a simára gyalult gyönyörű székekre leültek.

Ekkor mást gondolt az okosszívű Pénelopeia,
azt, hogy megjelenik döllyfös kérői körében;
mert megtudta, hogy ők a fiát elemészteni vágynak;
hírnök szólt neki róla, Medón, aki tudta a tervet.
Indult hát a terembe, s a szolgálói követték.
És amidőn kérőihez ért le az isteni asszony,
gondosmívű tető pillére tövébe megállott
s arca elé csillámló fátylát vonta kezével.
Antinooszt korholta; nevéen szólítva, kimondta:
„Antinoosz, döllyfös, gonosz ember, egész Ithakának
ifjai közt, mondják rólad, hogy a legderekabb vagy,
bölc és jó szónok: de bizony te ilyen sose voltál.
Őrült! Télemakhosz számára a vést, veszedelmet
hogy készítheted? És, mire Zeusz a tanú, a könyörgést
elfeleded? Szentségtelen egymást bajbasodorni.

Nem tudod-é, hogy apád menekülve futott ide hozzánk,
népe haragja elől, mivel az nagyon ellene gerjedt,
mert a Taphosz-beli tengeri rablók népe közé állt
theszprót nép ellen, mely nekünk régi barátunk?
Hát meg akarták ölni apád, kiszakítani szívét,
és föl akarták enni virágzó nagy vagyonát is:
ám Odüsszeusz féken tartotta a sok dühös embert.
S most te csak úgy falod itt vagyonát, kéred feleségét,
és a fiát megölöd, szívemet szörnyen szomorítod.
Azt mondom: ne tovább! és tiltsd el a többit is ettől.”

Erre meg Eurümakhosz, Polübosz fia, mondta a választ:
„Íkariosz lányсарja, okosszívű Pénélopeia,
bátorság, ne legyen szívednek gondja ezekre.
Mert olyan ember nincs, de nem is lesz, nem születik meg,
Télemakhoszra, fiadra, kezét fölemelni ki merné,
míg magam itt élek, s a szememmel látok a földön.
Mert kijelentem a szót, s bizony így megy teljesezésbe:
nyomban előfröccsen dárdám körül éjszinü vére;
mert hiszen engem a városdúló bajnok Odüsszeusz
oly sokszor tartott térdén, süthúst a kezembe
úgy nyújtott, s a vörösbort ő töltötte a számba.
Éppenezért jobban szeretem mindenki fiánál
Télemakhoszt, s nem kell a haláltól félnie kérők
részéről; noha isten elől menekülni ki tudna?”
Bátoritón szólt, ám vesztét maga is szövögette.

Fölment hát ragyogó termébe az isteni asszony,
s drága uráért sírt, Odüsszeuszért, mígcsak az édes
álmot nem borította a szemhéjára Athéné.
Este Odüsszeuszhoz s a fiához az isteni kondás
megjött: ők éppen vacsorát készíteni kezdtek:
esztendő disznót áldoztak. Csakhogy Athéné
most odaállt Láertiadész Odüsszeusz közelébe
s pálcával megcsapva, öreggé tette megújra,
csúnya ruhákat adott testére, nehogy, ha a kondás
látja, fölismerje, s vigye jóeszű Pénélopénak
nyomban a hírt, nem tudva titokban tartani úgysem.
Ekkor a kondáshoz legelőször Télemakhosz szólt:
„Itt vagy, jó Eumaios? A városban mik a hírek?
Leshelyeikről tán hazatértek már ama bátor
kérők, vagy pedig ott lesik-é még jöttömet egyre?”

Néki te, Eumaios kondás, így adtad a választ:
„Erre bizony nem volt gondom, kérdezni-kutatni,
járva a várost: mert sürgetve kívánta a lelkem,
hogy megmondjam a hírt s hozzád ide visszasíessek.
Egy gyors hírnök csatlakozott hozzám amaz úton,
társaidé, ki anyádhoz először vitte a híred.
Más valamit tudok én, tudd, mert láttam szemeimmel:
városon is túl, fönt, hol a Hermész halma magaslik,

jártam már, amikor megláttam öbölbe suhanni
egy gyorsröptű hajót: volt rajta sok ember, egészen
megtöltötték végig a pajzsok, a kéthegyű dárdák.
Úgy véltem, hogy azok lesznek: de hogy ők-e, ki tudja?”

Télemakhosz pedig elmosolyodván szent erejével,
apja felé nézett, de kerülte szemével a kondást.

Most hogy a munkát szüntették s kész volt lakomájuk,
lelkük nem maradott híjával a dús lakomának.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
akkor, az álom ajándékát átvenni, ledőltek.

TIZENHETEDIK ÉNEK

TÉLEMAKHOSZ HAZAÉRKEZÉSE ITHAKÁBA

És hogy a rózsásujjú Hajnal kélt ki a ködből,
akkor a szép sarukat ragyogó talpára csatolta
Télemakhosz, kedves fia isteni hős Odüsszeusznak;
fogta erős kelevézét, mely markába való volt,
város iránt törekedve, s a kondásához ekép szólt:
„Elmegyek én városba, apó, hogy az édesanyám már
láthasson, mert nem hiszem én, hogy szünteti addig
gyűlöletes-kínzó jajait, könnyes zokogását,
míg meg nem pillant; tereád pedig ezt bizom, íme:
ezt a szegény jövevényt te vezesd oda: járja a várost,
ételt kolduljon: majd ad neki az, ki akarja,
ad kenyeret s kupa bort: nem tarthatom én el az összes
embereket, mikor úgyis elég baj emészti a lelkem.
És ha haragszik is érte a vendég, csak neki lesz majd
rosszabb: én a valót szeretem megmondani mindig.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Kedvesem, én sem akarnék itt egyhelybe maradni.
Jobb koldusnak a városban, mint kinn a mezőkön,
koldulgatni ebédet: hisz majd ad, ki akarja.
Mert a korom sem olyan, hogy a gazda szavára szaladva
erre meg arra, tanyán éljek, munkába sűrögjek.
Menj csak; ez elvezet engem majd oda, rendeleteredre,
már ha a tűznél megmelegedtem, a nap heve is nő:
mert a ruháim igen gyatrák, s félek, leigázhat
engem a hajnali fagy; s mondtátok: messze a város.”

Szólt; s a tanyán át Télemakhosz sietett ki az útra,
lábát szedte, a kérők rossz végét szövögette.
És miután jólépült szép palotája elé ért,
mennyezetig meredő oszlophoz tette a dárdát,
s ő maga ment és kőküszöbét átlépte a háznak.

És odabent legelőször is Eurükleia, a dajka,
látta meg; éppen szőnyeget terített faragott szép
székekre, s könnyezve szaladt hozzá. De körébe
gyűltek a bölcs Odüsszeusz szolgálólányai éppígy,
és szeretettel csókolták a fejét meg a vállát.
S hálóterme felől jött jóeszü Pénélopeia,
s mint arany Aphrodité, mint Artemisz, éppenolyan volt;
könnyeket ejtve karolta körül szeretett fiúsarját,
megcsókolta fejét és mindkét szép szeme fényét,
és zokogó hangon hozzá szárnyas szavakat szólt:
„Itt vagy, Télemakhosz, szemem édes fénye! Bizony nem

hittem, hogy látlak, miután te Püloszba hajóztál
ellenem és titkon, hogy hírt hallj édesapádról.
Most azután mindent mint láttál, sorra sorold el.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Csak sose indítsál zokogásra, anyám, s kebelemben
meg ne busítsd a szívem, hisz megmenekültem a bajból;
inkább végy fürdőt, ölts ünnepi tiszta ruhákat,
s szolgálóiddal fölső házadba vonulva,
ígérj mindegyik istennek gyönyörű hekatombát,
hogyha segít bosszúnkat véghezvinni a nagy Zeusz.
Én a piacra megyek, vendéget hívni mihozzánk,
azt, aki onnan jött velem együtt, végig az úton.
Mert a derék társakkal előre eresztve hajómon,
Peiraioszt kértem, hogy a háza ölébe fogadja
szívesen és becsüléssel, amígcsak nem megyek érte.”

Így szólt; s Pénélopé szava szárnyatlan maradott már.
Fürdőt vett azután, és öltvén tiszta ruhákat,
ígért mindegyik istennek gyönyörű hekatombát.
hogyha segíti a bosszút véghezvinni a nagy Zeusz.

S Télemakhosz kifelé lépdelt már, végig a termen,
vitte a dárdáját; két ürge kuttyája követte.
Isteni bájt hintett rá ekkor Pallasz Athéné,
és az egész nép, míg közibük sietett, bámulta.
Ekkor a dölyfös kérők mind köribe seregelték,
s szóltak szép hangon, de szívükben rejtve a rosszat.
Télemakhosz meg messze kitért népes tömegüktől
s ott, hol Mentór ült s vele Antiphosz és Halitherszész,
kik már apjának hűséges társai voltak,
megtelepült maga is: s ők mindent sorra kikértek.
S most a dicsődárdás Peiraioszt jött közelükbe,
hozta a városon át vendégét. Hosszan ugyan már
Télemakhosz sem várt távol, tüstént odalépett.
És legelőször Peiraioszt szólt Télemakhoszhoz:
„Télemakhosz, házamba menessz el nőket azonnal,
hadd küldjem neked el Meneláosz dús adományát.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Peiraioszt, még nem tudjuk, hogyan üt ki a dolgunk.
Hogyha a dölyfös kérők engem a termem ölében
titkon emésztenek el, vagyonom szétszítva maguk közt,
élvezd kincseimet te magad, ne ezek közül egyik;
hogyha meg én leszek az, ki ölok s végzek velük, akkor
nékem, a kedvrederültnek, hozd haza; kedvrederülten.”

Szólt, s a sokatpróbált idegent bevezette lakába.
És miután odaértek a jólépült palotához,
bent köpenyök székekre s a karszékekre vetették,
széprecsiszolt kádakba beléptek, megmosakodtak.
Szolgálók mosták őket s kenték meg olajjal,

gyapjuköpenyt és inget is adtak rájuk utána,
s ők léptek ki a kádból, a trónszékekre leültek.
Hozta a szolgáléány a vizet s öntötte kezükre,
szép szinarany kancsót az ezüst tálkába ürítve,
hogy kezüket mossák, s a gyalult asztalt odatolta.
Majd meg a tisztos gazdasszony közibük kenyeret vitt,
és sok jó eledelt, s ami volt, osztotta örömmel.
S Pénélopé odaült most szembe, az oszlop elébe,
s széktámlának dőlve, az orsón szép fonalat font.
S ők kirakott kész étkek után kezüket kivetették.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
akkor okosszívü Pénélopeia fogott a beszédbe:
„Télemakhosz, bizony én fölső termembe vonulva
újra lefekszem az ágyra, melyet siralomra faragtak
s ázik folyton a könnyemtől, amióta Odüsszeusz
Átreidákkal Trója alá ment: mert mielőtt még
jönnek a dölyfös kérők, nem mersz szólni se nekem
nyíltan, hallottál-e apádról: még hazatér-e?”

Erre a jóeszü Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Elmondom neked, édesanyám, mi a tiszta igazság.
Népek pásztora Nesztórhoz mentünk mi Püloszba;
nagytejeü palotája ölen szíves szeretettel,
mint apa szokta fogadni fiát, ha betoppan a házba,
drága fiút, aki már sok időt töltött idegenben,
így fogadott Nesztór s vele sok daliás fia engem.
Ámde a tűrőlelkü Odüsszeuszról: vajon él-e
vagy meghalt, soha nem hallott még senkifiatól;
s így a dicsódárdás Meneláoszhoz paripákkal
s jólácsolt szekeren küldött el, az Átreidészhoz.
S láttam az argoszi szép Helenét, akiért verekedtek
isteni szóra, sokáig a trójai s argoszi küzdők.
Megkérdezte a harcban-erőshangú Meneláosz
rögtön, mért igyekeztem az isteni spártai földre;
s én neki őszintén mindent elmondtam egészen.
Ő pedig akkor nekem a választ adva ekép szólt:
»Jaj, bizony így igazán bátorszívü férfiu ágyát
óhajtják heverőhelyül ők, akik annyira gyávák.
Mint amidőn az erős nagy oroszlán bérci tanyáján
hagyja szopós kicsi borjait és tovaszökken a szarvas,
erdős hegyhátakra, füves völgyekbe legelni,
az pedig egyszercsak hazatér, meglátja az ágyát
s mindkettőnek a csúfos véget hozza magával,
nékik a csúf véget majd éppígy hozza Odüsszeusz.
Bárcsak - Zeusz atya, Pallasz Athénaié meg Apollón! -
lenne olyan, mint volt jólépült Lesboszon egykor,
hogy Philoméleidésszel kélt vetekedni, birokra,
s földrevetette keményen: örültek az összes akhájok;
hát kérők közibé ha ekép keveredne Odüsszeusz,
mind gyorsvégzetü lenne, keservesnászu azonnal.

Most, amit éntőlem kérdész könyörögve, a kérdést
nem kerülöm ki, nem is kívánlak félrevezetni:
mit nekem elmondott a vizeknek igazszavu véne,
abból szót sem hallgatok el, sose rejtem előled.
Mondta, hogy egy szigeten s iszonyú kínokba merülten
látta Kalüpszó nimfa lakában; a nimfa erővel
ott-tartja, s nem tud hazaérni az otthoni földre:
mert hisz nincs neki jóvezős bárkája, se társa,
hogy hazajuttatná a vizeknek tágterü hátán.«
Így szólt Átreidész, a dicsődárdás Meneláosz.
Ezt elvégezvén hazatértem, az istenek adtak
jó szelet, és szeretett földemre hamar röpítettek.”

Így szólt; s anyja szivét kebelében fölzaklatta.
S isteni-képü Theoklūmenosz kezdett a beszédbe:
„Hős Láertiadész Odüszeusz tisztes felesége,
ezt Meneláosz nem jól tudja; figyelj a szavamra;
mert hisz a színigazat jóslom, sose rejtem előled.
Tudja tehát meg Zeusz legelőbb, meg a vendégasztal,
s tűzhelye hős Odüszeusznak, amelyhez most ideértem,
hogy bizony itt van már Odüszeusz ma az otthona földjén,
ül vagy oson, s tudakolja e sok rossz tettet a házban,
és minden kérő számára a vést veti el már:
ily madarat láttam, mikor ültem a jópadu gályán,
s Télemakhosznak már akkor felzengtem a jósszót.”

Erre eképen szólt az okosszivü Pénelopeia:
„Jó idegen, bár menne e szózat teljesedésbe:
tüstént megtudnád, mint kedvellek: sok ajándék
jutna neked, s boldognak mondana mind, aki meglát.”

Ők egymáshoz ilyen szavakat hallatva beszéltek.
És ezalatt Odüszeusz termének előtte a kérők
dobva korongokat és kelevézt hajigálva mulattak,
jöldöngölt talajon, nagy dölyffel, akár ezidáig.
Jött vacsorázni idő, s ekkor hazatértek a nyájak
mindenhonnan a földekről, hajtotta előre
pásztora mindegyiket; s asztalhoz hívta az összes
kérőt erre Medón, legjobbszeretett hirádjuk:
„Ifjak, a verseny a szíveteket már fölvidította;
jertek a házba, hogy elkészítsük a jó lakomát is:
nem hitvány dolog ám idejében venni az étket.”

Így szólt; fölpattantak azok, hajlottak a szóra.
És miután odaértek a jólépült palotához,
ott köpenyük székekre s a karszékekre vetették,
áldoztak hájas juhokat, hízott gödölyéket,
áldoztak hízott disznót, marhát a mezőről,
és lakomát készítettek. Közben meg a kondás
és Odüszeusz a tanyán készült városba vonulni.
Köztük a szóba a kondás, emberek elseje, kezdett:

„Jó idegen, te amúgyis a várost vágyod elérni még ma, ahogy megmondta uram: hiszen én a tanyámon hagynálak szivesebben, hogy légy őre az ólnak; csakhogy tisztellem őt és félek, még valahogy majd össze ne szídjon ezért: mert súlyos a gazda szidalma. Rajta tehát, menjünk, hisz a nap java már eliramlott, és ha az este köszönt be, utunk tüstént hidegebb lesz.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Hallom is, értem is én: magam is tudom azt, mire intesz. Hát csak eredjünk el, s te vezess szakadatlan az úton. Hogyha pedig valamely fáról lenyesett botod is van, add nekem azt, kérlek, hisz az úton könnyű elesni.”

Mondta, s azonnal vállravetette a csúnya tarisznyát; foltos-foszladozót, madzag volt rajta a kantár; Eumaios meg a furkót adta kezébe, amit kért. Mentek: ebekre maradt meg a bojtárokra a szállás; s vitte urát városba a kondás, az meg utána élemedett, nyomorult koldusként járta az ösvényt, botra hajolt, s testét száralmas rongy borította. És hogy a sziklás ösvényt rótták, már közelében járva a városnak, szép tisztavízű, bekerített forrást értek el - abból mertek a városiak mind; építője Polüktór volt, Ithakosz s Nérítosz; vízzeltáplált nyárfaliget magasult körülötte, körformájú liget, s üde hűs víz folyt le a szálás szikláról, odafent meg a nimfák tiszteletére oltár állt: ezen áldozgattak az úton-igyekvők; itt Doliosz fia jött és ért közelükbe, Melantheusz, legszebb kecskéit hajtotta be éppen a nyájból, kérőknek lakomául; két bojtára követte. Meglátván őket, gúnyolta goromba szavával, rettenetes rútul s vele fölzaklatta Odüsszeuszt:
„Most azután igazán hitványt vezet erre a hitvány; hát csak a fajtájához küld mindenkit az isten. Ezt a falánk koldust, nyomorult kondás, hova hívod, ezt a tökéletlent, ki beszennyezi szép lakománkat? Folyton az ajtófélfákhoz dörzsölgeti vállát, s morzsákat kér majd, sose kardokat és nem is üstöt. Adnád csak nekem őt, a tanyám öréül: az aklot rendben tarthatná, gödölyéknek hordana lombot, és inná a savót, meghízna a combja kövérré. Csakhogy mást se tanult ez, mint ami rút; nem is óhajt nézni a munka után, inkább koldulni szeretne s községben könyörögve mohó gyomrát teletömni. Én mondom neked, és úgy lesz, ahogyan kijelentem: hogyha belép házába az isteni hős Odüsszeusznak, száll a fejéhez a férfikezekből nyomban a termen végig a sok zsámoly s bordáját jól legyalulja.”

Szólt, s amikor közelért, nekiugrott, sarka hegyével csípőnrúgta Odüsszeuszt; mégsem tudta az útról félretaszítani: állt büszkén s töprengve Odüsszeusz, rontson-e furkójával rá és elvegye lelkét, vagy lábnál fölemelje, fejét ütögesse a földhöz. Végül túrt és megfékezte magát. De a kondás szidta a másikat; és a kezét fölemelve esengett: „Forrásnimfák, Zeusz lánysarjai, hogyha Odüsszeusz nektek már juhok és gödölyék combját sütögette hájba takarva, vigyétek e vágyam teljesedésbe: jőjjön már haza ő, ide vissza vezesse a daimón; ezt a gonosz dölyföt szétszórná ő, de azonnal, mit hetykén hordasz, folyton csak járva a várost, s lám, a mezőn sok rossz pásztor teszi tönkre a nyáját.”

Néki a kecskék pásztora így szólt erre, Melantheusz: „Jaj, mit nem fecseg itt a ravasz kutya, ő, kit amúgyis jóévezőpadu barna hajón én még Ithakából messzeviszek s eladok, hogy jól élhessek az árán. Bárcsak Télemakhoszt az ezüstíjú nagy Apollón még ma nyilazná úgy le, vagy úgy ölnék meg a kérők, mint ahogyan sose fog többé hazatérni Odüsszeusz.”

Így szólt, és otthagya a lassan bandukolókat, útnakeredt, el is ért sebesen gazdája lakába. Nyomban beljebb ment, kérők közt ült le a házban, Eurümakhossal szemben: emezt kedvelte leginkább. Tettek a felszolgálók részt oda néki a húsból, majd meg a tisztes gazdasszony neki is kenyeret vitt, hogy lakomázzék. És Odüsszeusz meg az isteni kondás később ért oda és a közelbe megállt: a fülükbe ért a kívájt lant hangja: mivel már húrba kapott volt Phémiosz. Ő meg szólt, míg kézenfogta a kondást: „Eumaiosz, bizonyos, hogy Odüsszeusz szép palotája itt ez a ház, hisz a sok közt is könnyű kitalálni. Terme teremből táru, az udvara körbekerítve párkánnyal, fallal; remekül-záró kapujának kettős szárnya van: egykönnyen sose szólja le senki. És azt is veszem észre: sokan falatoznak a házban épp most, mert pecsenyék szaga száll, és hallom, a lant is pendül, mit lakomához társul az istenek adtak.”

Erre te, Eumaiosz kondás, így adtad a választ: „Könnyen rájöttél, hisz amúgyse vagy oktalan ember. Rajta azonban, gondoljuk meg, mit cselekedjünk. Vagy te magad menj most be a kényelmes palotába, lépj kérők közébe, míg én magam ittmaradok kint, vagy ha kívánod, várj, s magam én lépek be előtted; csak ne időzz idekint hosszan, mert még aki meglát, megdob, vagy meg is üt. Kérlek, gondold meg e dolgot.”

Erre eképen szólt a sokattúrt isteni férfi:
„Hallom is, értem is én: magam is tudom azt, mire intesz.
Menj csak előre a házba, magam pedig ittmaradok kint:
hisz számomra nem újság már a dobás meg az ütleget:
mert edzett a szívem, hiszen oly sok bajba bolyongtam
tengeren és harcban: hát jőjjön ez is tetejébe.
Sóvár gyomrunkat sose tudjuk rejteni úgysem,
azt a veszettet, mely sok bajba sodorja az embert,
mert őerte szerelnek föl sok erőspadu gályát
s törnek a meddő tengeren át ellenfeleikre.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek;
s fölpillantva hegyezte fülét az amott heverő eb,
Argosz, amely Odüsszeuszé volt, gazdája nevelte
egykoron, ám nem örült neki ő maga: mert hamarabb ment
szent Trójába. S az ifjak szokták vinni magukkal
üzni a vadkecskét, a nyulat, meg az őzet az erdőn;
most pedig ott nyúlt el - ki se gondolt rá, hisz a gazda
elment - kertajtó mellett, öszvérnek, ökörnek
bő trágyájában, mit mind odahordtak Odüsszeusz
szolgaleányei, hogy téres mezejét trágyázzák:
Argosz, az eb, hát tetvekkkel tele nyúlt el a földön.
S most, meglátva, hogy ott van az ő közelében Odüsszeusz,
farkcsóválva tekintett rá s a fülét lekonyítva;
arra azonban, hogy közelebb csúszhasson urához,
nem volt benne erő. Könnyét morzsolta Odüsszeusz
könnyen játszva ki Eumaioszt, s kérdezte szavával:
„Eumaiosz, különös, hogy ez eb hever itten a trágyán.
Szép az alakja hiszen, noha azt még nem tudom: éppily
gyorsan futni tudott-e, amily gyönyörű az alakja,
vagy pedig úgy tartották csak, mint szoktak az asztal
mellett tartani némely ebet, dicsekedni, a gazdák.”

Erre te, Eumaiosz kondás, így adtad a választ:
„Jaj, nagyonis távol pusztult ura, látszik, az ebnek.
Volna olyan csak most is még mozgása, alakja,
mint Trójába menet mikor itthonhagyta Odüsszeusz,
megbámulhatnád erejét és fürge futását;
erdei vad soha nem menekült meg a sűrű bozótban
tőle, ha üzte: nyomát értőn szimatolta ki mindig.
Most meg gyötri a kór; gazdája a távoli földön
elpusztult, s vele nem gondolnak a lomha cselédek.
Mert hisz a szolgák, hogyha uruk ki nem adja parancsát,
már nem akarnak semmit rendesen elvégezni:
mert derekasságát félig már elveszi úgyis
Zeusz annak nyomban, kire rácsap szolgálai napja.”

Szólt, s már lépett is be a kényelmes palotába,
ment a nemes kérők seregéhez a terméken által.
Míg Argoszra halál éjszínű sorsa csapott le,
rögtön amint húsz év multán meglátta Odüsszeuszt.

Isteni Télemakhosz legelőször látta belépni
Eumaioszt, intett neki rögtön, hívta magához.
Az félénken szétnézett, fölemelte a zsámolyt,
melyen a húsosztó ült mindig, hogyha tömérdek
húst szeletelt a terem mélyén mulató daliáknak;
ezt fölemelte s az asztal mellé, Télemakhosszal
szembe letette, leült rá. Ekkor elébe a hírnök
húsdarabot s a kosárából kiemelt kenyeret tett.

Rögtön utána a hős Odüszeusz lépett be a házba,
mint valamely nyomorult vén koldus, botrahajolva
lépegetett, s testét száralmas rongy borította.
Ült le az ajtónál tüstént, kőrisfa-küszöbre,
s ajtófélfának dült, melyet a jóra való ács
ciprus törzséből faragott, csaptatva zsinórral.
Télemakhosz meg szól, miután odahívta a kondást,
és kiemelt egy egész kenyeret gyönyörű kosarából,
s húst is, amennyit csak markolni tudott a kezébe:
„Vidd oda ezt vendégünknek, s mondd meg neki egyben,
kérje a kérőket rendben, koldulva körükben:
nincstelen embernek sose hasznos társa a szégyen.”

Szól; s miután hallotta a szót, már ment is a kondás,
és Odüszeusz közelébe megállt, szárnyas szavakat szól:
„Gazdám küldi e húst, idegen, s azt rendeli néked:
kérjed a kérőket rendben, koldulva körükben,
mert biz a koldusnak, sose hasznos társa a szégyen.”

Válaszul erre eképen szól leleményes Odüszeusz:
„Zeusz atya, Télemakhoszt áldjad meg a földilakók közt,
s tedd neki meg mindazt, mire csak vágyódik a szíve.”

Szól; s két kézzel az étkeket átvévén, odatette
csúnya tarisznyájára, a lába elé, le a földre;
s míg a teremben a dalnok zengett, ő lakomázott;
s hogy kész lett, befejezte a dalt is az isteni dalnok.
És zsivalyogtak a házban a kérők; csakhogy Athéné
most közelébe megállt Láertiadész Odüszeusznak,
s küldte: a kérők közt könyörögjön sorba kenyérért,
hogy megtudja, ki jóra való közülük s ki a durva;
- s így sem védte meg egyiküket sem a csúnya haláltól.
S ment Odüszeusz, minden kérőhöz jobbrahaladva,
s mint aki már rég koldus, aként nyújtotta a karját.
Meggzánták, s adtak neki enni, de közbe csodálták,
s egymást kérdezték, ki ez itt, honnan jön a házba.
Erre Melanthiosz így szól, kecskéi pásztora, nyomban:
„Büszke királynő sok kérője, figyelj a szavamra,
én bizony ezt a silány idegent már láttam előbb is.
Mert hisz a kondás volt, aki erre vezette az úton;
s nem tudom, ő maga honnan ered, mit vall dicsekedve.”

Szolt; mire Antinoosz gúnyolta szavával a kondást:
„Hej, híres kondás, minek is hoztad közibénk ezt?
Tán biz a városban nem akad csúfképű csavargó
éppen elég, s ocsmány koldus, lakomák csufítója?
Folytonosan zsémbelsz, hogy urad vagyonát fölemésztik,
mert idegyűlnek a vendégek; s most ezt idehívod?”

Erre te, Eumaiosz kondás, így adtad a választ:
„Antinoosz, te derék vagy s mégsem szép a beszéded;
mert idegent vendégül hívna-e bárki a házhoz,
hogyha olyat nem lelhet föl, ki a közre hoz áldást:
mert a jövődöt mondja, a kórt gyógyítja, vagy épít,
vagy pedig isteni dalnok, a dalt gyönyörűkre ki zengi?
Lám, ezeket hívják meg széles e földön a népek:
koldust senkise hív: hogy tönkreegyék, nem akarja.
Ám te Odüsszeusz háznépével a legdurvább vagy
minden kérő közt, s a leginkább énvelem. Ám én
nem bánom, míg él a szilárdszivű Pénélopeia
itt palotánkban az isteni-képű Télemakhosszal.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szolt:
„Hallgass már, vele oly hosszan ne kívánj feleselni.
Antinoosz szeret ingerkedni goromba szavakkal
s másokat is mindig szívesen buzdítgat ilyenre.”

Antinooszhoz meg szintén szárnyas szavakat szolt:
„Lám, igazán gondoskods rólam, mint a fiakról
gondos apák, bíztatsz, hogy a vendégem kizavarjam
kényszerítő szóval, de biz ettől mentsen az isten.
Inkább fogd és adj; nem irígylem; kérlek is erre.
Édesanyám, vagy tán valamely szolgálja előtt ezt
isteni hős Odüsszeusz házában csak sose resteld.
Ámde neked soha nincs ily gondolatod kebeledben:
inkább fölfalnál mindent, mint másnak is adnál.”

Erre meg Antinoosz szolt így, fölemelve a hangját:
„Féktelen és gögösszavu Télemakhosz, mi beszéd ez?
Hogyha az összes kérők adnának neki ennyit,
három hónapig is kikerülné ő palotádat.”

Szolt, s fölemelte, magasba mutatta az asztali zsámolyt,
melyen fényes lába pihent, mialatt lakomázott.
Mégis, a többi adott kenyeret, húst, és az iszákját
megtöltötték. S már készült a küszöbhez Odüsszeusz
ott ízlelni ajándékát az akháj daliáknak,
csakhogy előbb odalépett, s így szolt Antinooszhoz:
„Kedvesem, adj. Hiszen úgy nézem, nem vagy te utolsó
itt, de a legderekább: fejedelmi személyre hasonlítasz;
éppene azért másnál több ételt illik is adnod;
én meg jóhíred hordom majd szerte a földön.
Volt egykor nekem is dús házam a földilakók közt,
gazdag voltam, a vándorlónak mindig is adtam,

bárki került hozzám, szükségét akármibe látott;
száma se volt szolgáltnak, volt mindenem akkor,
hogy jól élhessek s gazdag hírébe kerüljek.
Ámde lesújtott Zeusz Kronidész - oka volt bizonyára:
kósza kalózokkal küldött el hosszú nagy útra,
szállnom Egyiptom földje felé, hogy majd odavesszek.
Kettősívű hajóim az Aigüptosz folyamában
állítottam meg, szeretett jó társaim intve:
őrizték bárkáikat és ne bolyongjanak arrébb,
s csak figyelőket küldtem szerte a sziklatetőkre.
Ők engedtek a gögjüknek, s bízván erejükben,
földülták az egyiptomiak gyönyörű legelőit,
hajtották el a nőket, a gyermekeket, s aki ott volt
férfi, megölték. Városukig hamar ért el a lárma.
Erre a városiak korahajnalidőn kirohantak,
hallva a zajt; megtelt lovasokkal a sík, gyalogokkal,
és ércnek ragyogásával. S villámszerető Zeusz
rémületet küldött minden társamra, ki sem mert
szembe megállni az ellenséggel: s az bekerített.
Ott azután sokat öltek meg közülünk hegyes ércel,
másokat elvittek sanyarú munkára erővel.
Engem egy épp ottjárt vendégnek ajándékoztak:
Dmétór Íaszidésznek, a küprosi büszke királynak.
S onnan jöttem most ide én, bajlódva bolyongván.”

Erre meg Antinoosz szólt és így adta a választ:
„Mily rossz szellem hozta el ezt, lakománk busitóját?
Állj a középre, az asztalomat jó messzire hagyd el,
mert keserű Küprosz kaphatsz meg Egyiptomot itten,
éntőlem, te pimasz, te szemérem nélküli koldus:
így sorban mindenki elé odaállsz, s azok adnak,
meg sem gondolják; mérték sincs, mitse kimélnék:
hogya a máséból lehet adni, s elég van a tálon.”

Tőle odébbhúzódva felelt leleményes Odüsszeusz:
„Jaj, te bizony szép vagy, de a szépségedhez eszed nincs.
Házadból te nem adnál sőt sem a kéregetőnek;
mert hisz a más házában eszel, de nekem nem akarnál
nyújtani még egy kis kenyeret sem, bár van a tálon.”

Szólt; mire Antinoosz, szíve mélyén, mégdühösebb lett,
s görbén fölfele nézve reá, szárnyas szavakat szólt:

„Most már azt hiszem én, sosem indulsz innen a házból
vissza te épségben, hogy szídni-gyalázni se restelsz.”

Szólt, és háta fölött, jobbvállán meghajította
egy zsámollyal Odüsszeuszt. Az, mint szikla, aként állt:
Antinoosz megdobta, de ő nem tántorodott meg.
Némán rázta fejét, szíve mélyén rejtve a rosszat.
Ment a küszöbhez vissza, leült, levetette a megtelt
foltos iszákot, a kérőkhöz pedig ily szavakat szólt:

„Büszke királynő sok kérője, figyelj a szavamra,
hadd mondok ki, amit kebelemben sürget a lelkem.
Nincsen az ember szívében gyász, nincs keserűség,
hogyha meg is sujtják, míg harcban védi a kincsét,
s küzd a fehér juhokért, vagy az ökreiért. Hanem engem
Antinoosz csak a gyűlöletes gyomorért hajított meg;
átkos gyomrunk, mily sok bajba sodorja az embert.
Ám ha a koldusnak van Erínüsze, istene, akkor
Antinooszt a halál még násza előtt utoléri.”

Eupeithész fia, Antinoosz neki válaszul így szólt:
„Ülj, idegen, csak csendben, egyél, vagy hordd el az irhád,
mert ha ekép szólsz, végighúznak a házon az ifjak,
lábadnál s a kezedenél s szétmorzsolnak egészen.”

Szólt; de bizony megbotránkoztak a többiek erre.
S egyik a fennhéjázó ifjak közt imígyen szólt:
„Antinoosz, nem volt szép, hogy megdobtad a koldust;
mit tettél? Háthogyha egy égbeli isten a vándor.
Mert hisz az istenek is járnak sokféle alakban
messze vidékről jött vándorként városainkat,
s vizsgálják, kik a dölyfösek és kik a jóraigyekvők.”

Hát így szóltak a kérők; ő nem ügyelt a szavukra.
Télemakhosz szíve mélyén kínzó fájdalom ébredt,
hogy megdobták apját, mégsem hullt ki a könnye,
némán rázta fejét, szíve mélyén rejtve a rosszat.

Meghallotta a jóeszű Pénélopé, hogy a vándort
megdobták odalenn, s szólt szolgálói körében:
„Téged dobna meg így híres nyilazó nagy Apollón!”
Néki meg Eurünomé gazdasszony mondta e szókat:
„Bárcsak az átkunk teljesedésbe mehetne, hisz akkor
már közülük ki se láthatná meg holnap a Hajnalt.”
Válaszul így szólt most az okosszívű Pénélopeia:
„Drága anyó, mind ellenség, mind csak gonoszat főz;
Antinoosz meg olyan, mint éjszinü vég, a leginkább.
Egy nyomorult idegen gyönyörű palotánkba vetődött;
koldul a kérőktől: mert sürgeti erre az ínség;
ekkor a többi rakott az iszákba, adott valamennyi,
ez meg a jobbvállához a számolyt így odavágta.”

Szolgaleányai közt így szólt hát Pénélopeia,
ülve a termében; nagy Odüsszeusz meg lakomázott.
Csakhogy Pénélopé odahívta az isteni kondást:
„Menj, te derék Eumaios, a vándort hívd ide hozzám,
mert üdvözlöm majd, s azután kérdezni kívánom,
túrőlelkű Odüsszeuszról hallott-e az útján,
s látta-e őt: úgy nézem, sok földet bebolyongott.”

Erre te, Eumaios kondás, így adtad a választ:
„Vajha, királynőm, hallgatnának már az akhájok!

Tudna regélni bizony, kedves szivedet lenyügözné!
Én három napon, éjjelen át odakünn a tanyámon
tartottam: hozzám menekült legelőbb a hajóról,
s végigmondani így sem tudta a bajt, ami érte.
Mint ahogyan figyelünk a dalosra, ki isteni kegytől
áldva, tud embereket vágykeltő dallal igézni,
s bármikor énekel is, folyton hallgatni kívánjuk,
így bűvölt el ez engem, amíg a tanyámon időzött.
Azt állítja, hogy ő Odüsszeusznak régi barátja,
s hol Mínosz neme él, Krétában lakja lakását.
Most pedig onnan jött földünkre, bolyongva bajok közt,
s hányódván a vizen; s állítja, hogy ő Odüsszeusról
hallott: azt, hogy a theszprótok dús városa földjén
itt közel él; sok kincset hoz haza háza ölébe.”

Válaszul így szólt most az okosszívű Pénélopeia:
„Menj oda, hívd ide őt: maga mondja ki nekem, amit tud.
És amazok csak hadd mulatozzanak ott a kapuknál,
s szerte a házban akár, miután örvendhet a lelkük.
Mert hisz az ő vagyonuk sértetlen az otthonaikban,
búza meg édes bor: s ezt élvezik otthon a szolgák,
s ők a mi házunkban ki-be járnak minden időben,
ökröket áldoznak, juhokat, hízott gödölyéket;
s itt lakomáznak, a lángszinű bort isszák, pazarolják;
pusztul a sok jószág. Mert már oly férfiu nincs itt,
mint Odüsszeusz volt, hogy tőlünk tovaűzze a romlást.
Hogyha Odüsszeusz megjönne s hazaérne honába,
rajtuk, erőszakukért, a fiával bosszút is állna.”

Erre nagyot tüsszentett Télemakhosz, s az egész ház
szörnyen visszhangzott. Nevetett rá Pénélopeia,
s Eumaioshoz azonnal ilyen szárnyas szavakat szólt:
„Menj oda hát, s a szegény idegent hívd már ide hozzám.
Nem látod, hogy tüsszentett a fiam szavaimra?
Kérőim romlása se lesz hát teljesületlen,
egy sem tudja a vést s a halált közülük kikerülni.
Mást mondok neked én, te pedig vesd jól a szivedbe.
Majd ha igaznak látom mindazt, mit nekem elmond,
néki köpenyt adok én s vele inget, drága ruhákat.”

Szólt; s miután hallotta a szót, már ment is a kondás,
és Odüsszeusz közelébe megállt, szárnyas szavakat szólt:
„Vándor apám, hív téged okosszívű Pénélopeia,
Télemakhosz jó anyja: mivel kívánja a lelke,
hogy valamit tudakoljon uráról, bár szive szenved.
És ha beszédedet őszintének fogja találni,
ad neked inget jó köpenyeggel, amikre leginkább
van szükséged: az ennivalót körben könyörögve
másoktól is megkapod és teletöltöd a gyomrod.”

Így szólt most hozzá a sokattúrt fényes Odüsszeusz:
„Eumaios, neki színigazat szólnék szavaimmal,
Íkariosz lányának, okosszívü Pénélopénak;
ismerem én férjét, hiszen együtt hordtuk a bút-bajt;
csak hogy félek a sok kérő haragos seregétől,
kiknek szörnyű dolyfe az érc égboltig is elhat.
Hisz most is, mikor engem, amint idejöttem a házba,
megbántott ez a férfi, pedig gonoszat sose tettem,
Télemakhosz sem védett meg, sem más a teremben.
Pénélopénak azért mondd meg, hogy várjon, akárhogy
sürgeti szíve, a termésben még napnyugovásig:
akkor kérdezzessen urának jötte felől majd,
tűz közelébe leültetvén, mert hát a ruháim
hitványak; te tudod, hisz hozzád jöttem először.”

Szólt; s miután hallotta a szót, indult is a kondás.
S még a küszöbre került csak, s már szólt Pénélopeia:
„Nem hozod őt, Eumaios? Hát mit gondol a vándor?
Tán valamely méltatlanságtól fél, vagy a házban
szégyel időzni? Pedig nem jó, ha szemérmes a koldus.”

Erre te, Eumaios kondás, így adtad a választ:
„Úgy szólt ő, ahogyan kellett, más is csak eképen
gondolkozna, a dolyfösöket kikerülve a házban.
Téged azonban kér, hogy várj rá napnyugovásig.
És, úrnöm, neked is sokkal jobb így, ha a vendég
csak maga hallja szavad, s egyedül figyeled szavait te.”

Válaszul így szólt most az okosszívü Pénélopeia:
„Úgy látszik, hogy a vándorló nem is oktalan ember;
mert a halandók közt nem akadnak mások a földön,
kik nagy gögjükben még ily gonoszat cselekesznek.”

Így szólt Pénélopé; s ment vissza az isteni kondás
és kérők seregébe vegyült, megtette a tisztét.
Télemakhoszhoz meg tüstént szárnyas szavakat szólt,
hozzá hajtva fejét, hogy a többi ne értse, amit mond:
„Kedvesem, elmegyek én, disznókra, tanyára vigyázni,
ebből élsz te is és én is; te vigyázd, ami itt van.
Óvd magadat legelőbb, gondolj rá, hogy sose érjen
bántalom itt: sok akháj tervel gonoszat közeledben;
Zeusz pusztítsa el őket előbb, mint érne csapásuk.”

Erre a jóeszü Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Jól van, apó, így lesz; csak eredj, de előbb vacsorázz meg:
s hozz szép áldozat-állatokat hajnalba magaddal;
másra nekem lesz itt gondom meg az égilakóknak.”

Szólt; mire szépregyalult székére leülve a kondás,
eltelítette szívét-lelkét eledellel-itallal,
s ment el a disznókhoz, s odahagyta a kertet, a termet
telten a kérőkkel, kik a táncnak, a dalnak örültek,
s míg lakomázva gyönyörködtek, szállt rájuk az este.

TIZENNYOLCADIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ ÉS ÍROSZ ÖKÖLHARCA

Koldus jött közibük, ki a nép közt járt Ithakában
koldulgatva a városon át, és kapzsi hasával
tűnt ki: csak enni meg inni akart örökös-szakadatlan;
nem volt izmos-erős, de a termete szemre magas volt.
Arnaiosz - legalább így hívta az anyja, az úrnő,
már születésétől: de az ifjak mind csak eképen:
Írosz, mert hordozta a hírt, ha ki küldte közülük.
Jött s el akarta saját házából űzni Odüsszeuszt,
és vele csúfolkodva, ilyen szárnyas szavakat szólt:
„Menj ki, öreg, mert még lábadnál fogva kihúzunk.
Nem veszed észre: az ifjak mind hunyorítanak énrám,
hogy vonsozjalak innét el. Csak fêkez a szégyen.
Hát takarodj, mielőtt a kezünk is kezd civakodni.”
Görbén fölfele nézve felelt leleményes Odüsszeusz:
„Rettentő ember, nem bánt tettem se, szavam se,
s még ha sokat kapsz is mástól, bizony én nem irígylem.
Mert e küszöb megbír kettőnket is; így irigyelned
tőlem a másét kár; hisz kóbor kéregető vagy,
látom, mint magam is; jót tán a nagy istenek adnak.
S bírkózásra ne buzdíts ennyire, föl ne dühítsél,
mert noha vén vagyok én, véredbe megáztatom ajkad
és kebeled; s azután legalább majd több nyugalom vár
holnap rám: mert úgy hiszem én, te se lépsz ezután már
terme ölébe megint Láertiadész Odüsszeusznak.”

Fölfortyanva, eképen szólt most Írosz, a koldus:
„Jaj, ez a morzsaleső szónok hogy pergeti nyelvét,
mint egy anyó a kemence előtt; két kézzel ütöm meg,
s akkor rosszuljár: valamennyi fogát kiverem még,
mint egy disznónak, ha a földön dül a vetésben.
Gyürkőzz hát, hadd lássák itt ezek is viadalmát
kettőnknek; de az ifjabbal hogy is állsz ki csatára?”

Ők a simára csiszolt küszöbön, magas ajtószárnyak
alján ketten egész mérgükkel ekép fenekedtek.
Antinoosz meg uszítva is őket szent erejével,
fölnevetett édes hangon s a legények közt szólt:
„Kedveseim, soha meg nem esett a teremben ilyesmi,
mint amilyen gyönyörű látványt most rendez az isten.
Mert ez a hím-Írisz meg a vendég kézitusára
hívja ki egymást; hát ugrassuk is össze azonnal.”

Mondta; föl is pattant nevetéssel mind a helyéről,
és ama két toprongyos koldust mind körülállták.

Eupeithész fia, Antinoosz szólt köztük eképen:
„Hős kérők, mondok valamit, hallgassatok énram.
Ott a tüzön kecskék bendője rotyog, vacsoránkhoz
tettük föl, vérrel, hájjal duzzasztva dagadtra.
Hát amelyik most győz s derekabb leszen ebben a harcban,
lépjen a bendőkhöz, s vigye azt, amelyik neki tetszik;
és ezután köztünk lakomázzék mindig: e házba
kívüle kéregető koldus közibénk ne kerüljön.”

Így szólt Antinoosz, s mindnek tetszett a beszéde.
Cselt szövögetve felelte nekik leleményes Odüsszeusz:
„Kedveseim, sose jó, ha az ifjabbal viadalra
száll az öreg, kit az ínség megtört. Mégis, a gyomrom
késztet rá, a gonosz, hogy tűrjem az ütlegetést is.
Rajta azonban, erős esküt tegyetek nekem itt mind:
senki se kedvez majd Írosznak, rám a kezével
egyiktek sem sujt, hogy ilyenek alája igázzon.”

Szólt, s azok esküdtek mind úgy, ahogy ő követelte.
És hogy az esküt már megtették és befejezték,
ismét Télemakhosz szólt köztük szent erejével:
„Jó idegen, ha szived s hős lelked is ösztönöz arra,
hogy vele megmérkőzz, sose félj te a többi akhájtól,
mert többekkel kell majd annak vívni, ki rádcsap.
Én vagyok itt vendéglátó, s velem értsenek egyet
Antinoosz s vele Eurümakhosz, két bölcseszü bajnok.”

Így szólt; és a szavát helyeselték mind. De Odüsszeusz
rossz rongyát lágyékig gyúrte, mutatta a combját;
szép, nagy volt, és széles válla is ekkor előtűnt,
s melle meg izmos jó két karja; s közben Athéné
jó közel állt mellé s nagy erőt öntött a királyba.
Ekkor a kérők mind bámultak erősen a dolgon.
S volt, aki így szólt köztük a szomszédjára tekintve:
„Lám, maga hívta baját, sose lesz him-Írisz az Írosz:
rongyai közt nézzétek csak combját az öregnek.”

Így szóltak; s remegett Írosznak rútul a lelke.
Csakhogy a szolgák őt felövezték mégis, erővel,
bárhogy félt: minden tagján remegett is az izma.
Antinoosz korholta, nevén szólítva kimondta:
„Jobb lett volna neked, szájhős, sose jönni világra,
hogyha remegsz s ha ilyen rettentőn félsz az öregtől,
kit pedig ínség is megtört már vénkora mellett.
Én mondom neked, és így megy majd teljesedésbe:
hogyha ez itt most győz s derekabb leszen ebben a harcban,
barna hajóba dobatlak, a szárazföldre vitetlek
majd, Ekhetoszhoz, az emberkínzó szörnyü királyhoz;
ő füled és orrod gonosz ércel vágja le tüstént,
s tépi szemérmedet is ki, ebeknek nyersen ebédül.”

Szólt; mire mégjobban remegett az minden izében.
Vitték végre középre; kezét kivetette a kettő.
Ekkor töprengett a sokattúrt bajnok Odüsszeusz:
sujts-on-e rá, hogy amint elesik, kiszaladjon a lelke,
vagy szelidebben csak, hogy végignyúljon a földön.
Töprengett s azután ezt látta a leghelyesebbnek:
csak szeliden csap rá, nehogy egy is sejtse: ki harcol.
Karjuk emelték, s őt Írosz jobb vállon ütötte,
ő meg a fül mellett sujtott a nyakára: bezúzta
csontjait: és Írosz száján kiszökött a vörös vér;
hullt le a porba, fölordított, s a fogát csikorítva,
lábaival rugdalt: de a kérők kart fölemelve
majd meghaltak a nagy nevetéstől. Közben Odüsszeusz
lábainál vonszolta ki őt a kapun, ki a tornác
hosszában, s odaültetvén udvar kerítése
mellé, jól odatámasztotta, kezébe botot tett,
és őt megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólt:
„Itt ülj, disznókat s ebeket tarts messze magadtól,
és sose vágyj ura lenni a koldusnak s idegennek,
ily nyomorult létedre; nehogy több bajba harapj még.”

Mondta, s azonnal vállravezette a csúnya tarisznát,
foltos-foszladozót, madzag volt rajta a kantár;
s visszakerült a küszöbre, leült. Odabenn meg a kérők
édes nagy nevetéssel, eképen szólva, fogadták:
„Jó idegen, Zeusz adja neked, meg a többi nagy isten
azt, mire legjobban vágyol, mi betölti a lelked;
megszüntetted a szemtelen ember kéregetését
községünkben; a szárazföldre vitetjük azonnal
őt, Ekhetoszhoz, az emberkínzó szörnyü királyhoz.”

Így szóltak; megörült az igének a bajnok Odüsszeusz.
Antinoosz maga nyujtott át neki jó teli bendőt,
mely vértől, hájtól duzzadt volt: Amphinomos meg
két kenyeret kiemelt a kosárból, tette elébe,
és aranyos serleggel rájaköszöntve, ekép szólt:
„Üdvözlég, vendég atyus, és legalább a jövőben
légy boldog, mert most, látom, sok bajba merültél.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Amphinomos, nekem úgy tűnik, hogy egészen eszes vagy:
édesapád is olyan, hallottam nagyszerű hírét,
mily nemes és tehetős is Nízosz Dúlikhionban;
mondják, ő nemzett; s úgy látom, jóakaró vagy.
Éppene ezért mondom, s te figyelve jegyezd meg a szómat:
nem táplál ez a föld gyarlóbbat az emberi nemnél,
semmilyen élő, mely lélegzik s mászik a földön:
nem hiszi, hogy valamely baj is érheti még a jövőben,
míg a nagy istenek áldják s míg mozgatja a térdét:
ám ha a boldog olümposziak már bajba borítják,
bár nemakarva, de tűrő szívvel hordja a sorsát.

Mert aszerint fordul lelkében a földi halandó,
hogy neki mily napot ad Zeus, emberek, istenek apja.
Úgy látszott egykor: boldog leszek én is a földön;
sok gonoszat cselekedtem, mert engedtem erőmnek,
s bíztam védelmében a bátyáimnak, apámnak.
Éppenezért ember soha meg ne gyalázza a törvényt,
és békén élvezze, amit csak az istenek adnak;
látom, a kérők mennyi gonosz dolgot cselekesznek,
pusztítják vagyonát, s feleségét is megalázzák
annak a férfinak, ki sokáig a drága hazától,
azt mondom, nem időzik messze; közel van. Az isten
küldjön hát haza téged, hogy vele itt ne találkozz
majd, ha hazájának szeretett földjére jut újra:
mert bizony azt hiszem én, nem esik vér nélkül a döntés
közte s a kérők közt, mikor ő a terembe betoppan.”

Így szólt, és áldozva, kiitta az édesizű bort,
s vissza a serleget adta kezébe a népek urának.
S az ment végig a termen, megszeppenve szívében,
meg-megrázva fejét, mert már sejtette a romlást.
És még így se került el ő a halált: lenyügözte
őt is Athéné, s Télemakhosz kelevéze leverte.
S honnan előbb fölkel, le is ült ismét ama székre.

S most az eszébe vetette bagolyszemű Pallasz Athéné,
Íkariosz lányának, okosszívű Pénélopénak,
lépjen elébe a kérőknek, hogy azok szíve jobban
táruljon, s hogy a férje előtt s szeretett fiúsarja
szíve előtt maga válják tüstént mégbecsesebbé.
Könnyű futó nevetéssel szólt, szót szólva kimondta:
„Eurünomé, vágyik rá lelkem, mint soha eddig,
hogy lépjek ki a kérőkhöz, noha gyűlölöm őket,
szólnék szót a fiammal is ott, ami őneki hasznos,
hogy ne vegyüljön olyan hosszan dölőfös seregükbe,
mert szépen szólnak, de titokban rosszat akarnak.”

Eurünomé gazdasszony eképen mondta a választ:
„Így van, gyermekem, ezt úgy mondtad mind, ahogy illik.
Menj a fiadhoz, szólj, sose titkolj semmit előle;
tested mosd meg előbb és kend be kenettel az arcod,
könnybemerült mindkét orcád, közibük nehogy így lépj.
Hisz rossz mérték-nélkül örökké csak keseregni:
már fiad is felnőtt, akiért annyit könnyörögtél
isteneinkhez, hogy pelyhedzeni lásd a szakállát.”

Válaszul így szólt most az okosszívű Pénélopeia:
„Eurünomé, noha gondos vagy, ne akard, hogy a testem
most lefűrösszem s megkenekedjem fényes olajjal:
mert hiszen elvették az olümposzi istenek immár
szépségem, miután amaz elment görbe hajókkal.
Inkább küldd ide Autonoét s vele Hippiodameiát,

hogy kísérjenek el, ha belépek a férfiterembe,
mert hiszen én egyedül szégyelnék lépni közéjük.”

Így szólt; és az anyó indult, ment végig a termen,
hogy hírt adjon a nőknek, azonnal küldje be őket.
Ekkor mást gondolt a bagolyszemű Pallasz Athéné:
Íkariosz lányára lehintett mézizű álmot.
Szunnyadt hátrahajolva, elernyed minden ízében,
támlás karszékén; s neki közben az isteni asszony
szent adományt nyújtott, hadd bámulják az akhájok.
Isteni szépséggel szép arcát mosta először,
azzal, amit kenetül használ koszorús Küthereia,
míg Khariszok vágyköltögető körtáncaihoz kél;
szemre sudárabbá s teltebbé tette azonnal,
és testét faragott elefántcsontnál ragyogóbbá.
Majd művét befejezve, el is ment onnan Athéné.
S jöttek a hókaru szolgaleányok a férfiteremből
lármásan, s eleresztvén ekkor a mézizű álom
Pénélopét, szólt ő, dörzsölve kezével az arcát:
„Ó, mily lágy szender borított be, szegény nyomorultat.
Bár a halált adná ilyen enyhén Artemisz úrnő,
most rögtön, hogy az életemet ne fogyasszam a lelkem
sírásával, olyan sok erénye után epedezve
drága uramnak, akhájok közt aki legderekabb volt.”

Szólt, s ragyogó fölső terméből szállt le a lépcsőn;
nem maga ment egyedül, két szolgaleánya követte.
És amidőn kériihez ért le az isteni asszony,
gondosmívű tető pillére tövébe megállott,
s arca elé csillámló fátylát vonta kezével;
szorgos szolgaleány állt mindkét oldala mellé.
Térdük is oldódott, vágy vonta varázsba a lelkük,
mindből kélt a fohász, hogy mellé ágybafeküdjék.
Ő meg ekép szólt Télemakhoszhoz, drága fiához:
„Télemakhosz, sem eszed, sem a szíved nincs a helyén már;
míg kicsi voltál, többleleményű volt a te elméd;
most, amikor fölserdültél és termeted is nagy,
és tehetős ember sarjának mondana bárki,
hogya reádnéz, s látja, milyen daliás alakú vagy,
most mégsem teszi azt, ami kell, sem eszed, sem a szíved.
Mert az imént is, lám, mi esett meg a termed ölében:
hagyta a vendéget megcsúfoltatni eképen.
Hát mi leszen, ha a vendég, míg itt ül palotánkban,
bántalmat szenved, mert így kínozva cibálják?
Téged fognak az emberek ócsárolni, gyalázni.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Édesanyám, nem bánt, hogy ezért most megharagudtál;
felfogom én, tudd meg, s értem lelkemben, amit kell,
s hogy mi a jó, mi a rossz: hisz gyermek voltam idáig.
Bár, lehet, így se tudok mindent okosan megítélni,

mert ez a sok körülöttem ülő mind megzavar engem,
mind gonoszat gondol s nem akad soha senki segítőm.
Lám, Írosz meg az ő viadalma amúgysem a kérők
óhajtása szerint fordult: ő lett az erősebb.
Bárcsak Zeusz atya, Pallasz Athénaié meg Apollón
adná, hogy horgadna le így palotánkban a kérők
vert feje, s egyik az udvarban, más bent a teremben
tengene, minden tagjában törten valamennyi,
mint ez az Írosz most, aki ott ül az udvari ajtó
mellett, és a fejét ingatja, akárcsak a részeg,
és fölkelni se tud, se megállani, sem hazamenni
arra, hol otthona van; mert megroskadt keze-lába.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek;
Eurümakhosz pedig így szólt ekkor Pénelopéhoz:
„Íkariosz lánysarja, okosszívű Pénelopeia,
hogyha iászoszi Argosz ölében az összes akháji
látna, bizony még több kérőd lakomázna a házban
már korahajnaltól, mert szebb vagy, mint valamennyi
asszony: szép delitermetű és elmédben okos vagy.”

Válaszul így szólt erre okosszívű Pénelopeia:
„Eurümakhosz, deli termetem és alakom s nemes elmém
elvették a haláltalan istenek, Ílion ellen
hogy kivonultak az argosziak, s Odüszeusz is, a férjem.
Hogyha megérkeznék s ő óvna életem újra,
akkor a hírem szebb is lenne, nagyobb is ezentúl.
Így csak gyötrődöm, mivel isten bajbaborított.
Emlékszem, mikor ő tovaszállt s elhagyta hazáját,
jobbkezemet csuklónál fogva, ilyen szavakat szólt:
»Nem hiszem én, feleségem, hogy hazatér valamennyi
jólábvértés akháj sértetlen a trójai síkról:
mert mondják, hogy a trójai férfiak értik a harcot
szintén, és remek íjlesztők, deli dárdahajítók,
jól hágnak föl a száguldó szekerekre, amelyek
gyorsan döntenek el ütközetét a közös viadalnak.
S nem tudom így, hazajuttat-e isten, vagy pedig ottan
Trója alatt esem el: de te itt mindenre vigyázz majd.
Gondolj édesapámra, anyámra a házam ölében
úgy, mint most, vagy mégjobban, míg távolidőzőm.
És mikor azt látod, hogy pelyhesedik fiad álla,
menj, akihez kívánsz, feleségül, hagyd el a házad.«
Így szólt ő, s most már ez megy mind teljesedésbe.
Eljön az éj, s hozzám nyomorulthoz a gyűlöletes nász
jön vele, és boldogságomtól foszt meg a nagy Zeusz.
S még az a szörnyű kín is eléri a szívem, a lelkem:
egykor a kérőknek más volt a szokásuk egészen.
Kik kitűnő asszonyt, kik gazdag férfit lányát
kívántak megkérni, kik egymással vetekedtek,
hoztak azok barmot maguk és sok nagyszerű birkát,

hogy lakomát készítsen, s fényes ajándokot adtak,
és nem a más vagyonát ették boszultatlan örökké.”

Így szólt; és megörült a sokattúrt isteni férfi,
hogy kincset szerez asszonya tőlük, bűvöli mézes
szóval a lelkük mind, de a szándék más a szívében.

Eupeithész fia, Antinoosz szólt Pénélopéhez:
„Íkariosz lánysarja, okosszívű Pénélopeia,
mit neked adni akarna akármely akháj, ama kincset
vedd át mind: az ajándékot megvetni nem illik;
ámde mi nem sietünk dolgunkra, se máshova innen,
míg nem jössz feleségül a legderekabbik akhájhoz.”

Így szólt Antinoosz, s a szavát helyeselte a többi,
és az ajándékért hivadót küldött valamennyi.
Antinooszhoz a hírnök szép nagy tarka palásttal
tért meg: csattja tizenkettő volt, mind szinaranyból,
s jól illettek a jólhajtott kampókba a csattok;
Eurümakhoszhoz drága aranyból mesteri láncsal,
benne borostyánnal, ragyogott napként az az ékszer.
S fülbevalót hoztak be a szolgálak Eurüdamászhoz,
szép kicsiszolt háromköveset, sugaras ragyogásút.
Büszke Polüktoridész Peiszandrosz szolgálégénye
nyakra való gyönyörű ékszerrel tért meg urához.
S más-más szép kincset hozatott oda minden akháj hős.

És ezután termébe vonult föl az isteni asszony,
gazdag ajándékokkal eredtek utána a lányok.
Ők pedig ekkor a tánchoz, a vágykeltő daloláshoz
fordulván vigadoztak, ekép várták be az estét.
És a sötét est őket még mulatozva találta.
Három lángtartót állítva a férfiterebbe,
hogyan nagy fénye legyen, körül is rakták fahasábbal,
mely mind száraz volt s frissen hasogatta a fejsze,
s közbe fenyőfáklyát szúrtak, felváltva tüzeltek
tűrőlelkű Odüsszeusz szolgáléányai. Nékik
ő maga szólt, Zeusztól-sarjadt leleményes Odüsszeusz:
„Szolgáléányai rég tovatűnt Odüsszeusz uratoknak,
menjetek, ottbenn már vár rátok a büszke királynő,
orsótok pergetve vidítsátok föl az úrnőt,
üljete ott köribe, kezetek gyapjút gyaratoljon;
én fogok itt számukra a tűz fényére figyelni.
S várják bár be a széptrónszékű isteni Hajnalt,
akkor sem fárasztanak el, győzőm türelemmel.”

Szólt; hanem ők egymásra kacsintva nevettek a szóra.
S rútul ráripakodva felelt széparcu Melanthó;
ez Doliosznak volt a leánya, de Pénélopeia
mint a saját lányát, dajkálta, s adott örömére
sok játékot; a lány sose búsult Pénélopéért,
Eurümakhosz karjában esett gyakran szerelembe.

Hát ez volt, aki most Odüszeuszt korholta keményen:
„Ej, nyomorult idegen, mit akarsz, bizonyára bolond vagy;
kedved nincs a kovácsműhelybe kerülni aludni,
vagy fogadóba, de inkább itt szájalsz szakadatlan,
bátran a sok-sok férfi között, s nem retteg a lelked.
Lám, az eszed megszállta a bor, vagy mindig ilyen volt,
mint most, s ez készlet butaságokat összelocsogni.
Vagy tán őrzöngsz, mert Íroszt leütötted, a koldust?
Gyorsan akadhat olyan, ki erősebb, mint ez az Írosz,
izmos két kézzel koppant koponyádra, bezúzza,
és a saját véredbe keverve kiver palotánkból.”

Görbén fölfele nézve felelt leleményes Odüsszeusz:
„Várj, szuka, elmegyek és elmondom Télemakhosznak,
mit mondasz, hogy szétvágjon darabokra azonnal.”

Ezt mondván Odüsszeusz szétrebbentette a nőket.
Szertefutottak a házban, minden tagjuk elernyed,
úgy riadoztak, mert hitték, hogy igaz szavakat mond.
Ő pedig ott ragyogott lobogó lángok közelében,
állt és nézte a többieket, míg szíve egyében
töprengett, mi nem is lett később teljesületlen.

Most sem hagyta Athéné, hogy szűnjék meg a kérők
lélekemésztő ócsárlása: hatoljon a bántás
még mélyebbre szívébe az isteni hős Odüsszeusznak.
Eurümakhosz, Polübosz fia kezdett szólani köztük,
szurkálván Odüsszeuszt, nevetést ébresztve körülben:
„Büszke királynő sok kérője, figyelj a szavamra,
hadd mondom ki, amit kebelemben sürget a lelkem.
Íme, nem isten nélkül jött ez az ember Odüsszeusz
házához, mert hisz feje fénylik, akárcsak a fáklyák,
- mert nincs már egy szál haja sem letarolt koponyáján.”

Mondta, s a várdúló Odüsszeuszhoz azonnal ekép szólt:
„Hát idegen, tán fölvennélek; mondd, beszegődnél
szolgámnak szántóm végébe? A béred elég lesz,
szedhetnéd a tövist, ültetnél fákat a földbe.
Eszteendőre elég eledelt adnék neked akkor,
és tested köribe köntöst, lábadra sarút is.
Csakhogy mást se tanultál, mint ami rút, nem is óhajtsz
nézni a munka után, inkább koldulni szeretnél,
községben könyörögve, mohó hasadat teletömni.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Eurümakhosz, bárcsak vetekednénk ketten a füben,
szép tavasz évadján, amikor megnyúlik a nappal:
és kitünő-hajlású sarló volna kezemben
és a tiédben is, így kísérelnök meg a munkát
étlen, egész estig, s körülöttünk volna elég fű.
Vagy két jó ökröt ha követnünk kéne ekével,
szép nagyokat, selymes füveken hízott ragyogókat,

egykoru, egyerejű kettőt, sose lankadozókat,
négyholdas kerten, hol ekének a föld röge enged:
meglátnád, mint vágnám végig a hosszú barázdát.
Hogyha pedig Kronión hadakat támasztana még ma,
és jó pajzzsal a két kelevéz kezeimbe kerülne,
és a sisak tömör érce halántékomra simulna:
látnál akkor az elsők közt csatazajba vegyülni,
és csúfondáros hangon hasamat se csepülnéd.
Jaj, be nagyon dölyfös vagy, az elméd mennyire ádáz;
mily nagynak, be hatalmasnak véled magadat már,
mert kicsinyekkel akad dolgod, sohasem derekakkal.
Hogyha Odüsszeusz megjönne s hazaérne honába,
széles az ajtó itt, de neked szűk lenne azonnal,
míg nyílásán át sebesen kifelé igyekeznél.”

Szolt; mire Eurümakhosz, szíve mélyén, mégdühösebb lett,
s görbén fölfele nézve reá, szárnyas szavakat szolt:
„Ellátom bajodat, nyomorult, ha szavalsz szakadatlan
bátran a sok-sok férfi között, s nem retteg a lelked.
Lám, az eszed megszállta a bor, vagy mindig ilyen volt,
mint most, s ez készlet butaságokat összelocsogni.
Vagy tán őrzöngsz, mert Íroszt leütötted, a koldust?”

Így szolt és számolty hajított oda; csakhogy Odüsszeusz
Dúlikhion-beli Amphinomosznak térde elé ült
hirtelen, Eurümakhosztól félve. S a töltögetőnek
jobbát dobta meg így: bongott, lezuhanva, a kelyhe,
ő maga följjajdulva hanyatlott hátra, a porba.
Erre az árnyas termék ölén zsvajogtak a kérők,
s volt, aki így szolt köztük, a szomszédjára tekintve:
„Jaj, csak pusztult volna előbb el, máshol a vándor,
még mielőtt ideért: nem okozna ilyen csatazajt most.
Koldusokon civakodva vitázunk, és lakománknak
édessége is elvész így, mert győz a silányság.”

Télemakhosz meg ekép szolt nekik szent erejével:
„Őrzöngtök, ti vesztetek, a sok borozás-lakomázás
látszik lelketeken: valamely isten dühösít fel.
Ettetek, ittatok, indulhattok már lefeküdni,
hogyha akarjátok; nem hajtok senkit el innen.”

Így szolt; erre a kérők mind ajkukba haraptak,
bámulták a fiút, hogy mennyire bátor a hangja.
S Amphinomosz szólalt meg köztük szónoki szóval,
Níszosz Arétiadész bajnok ragyogó fiusarja:
„Kedveseim, közölünk ha igazságos szavakat hall,
senki ne sértődjék meg, zokszót senkise ejtsen:
hát sose lökdössétek a vándort, mást se a szolgálak
közt, kik az isteni hős Odüsszeusz házába sűrögnek.
Rajta, a töltögető járjon már körben a borral,
hadd loccsantsunk és menjünk haza már lefeküdni;

s ezt Odüszeusz termében bízzuk Télemakhoszra,
mert hisz a vándor az ő kedves házába vetődött.”

Így szólt; és mindjüknek tetsző volt a beszéde.
Jött hős Múliosz és a vödörben a bort vegyítette,
Amphinomosz szolgája, a Dúlikhion-beli hírnök:
s töltött mindegyiküknek sorban: az égilakóknak
áldozatot loccsantva, a mézizü bort meg is itták.
Majd miután áldoztak s ittak, amennyit akartak,
akkor mind hazaindult már lepihenni lakába.

TIZENKILENCEDIK ÉNEK

ODÜSSZEUSZ ÉS PÉNELOPÉ BESZÉLGETÉSE A LÁBMOSÁS

Ő pedig ottmaradott a teremben, a fényes Odüsszeusz,
kérők veszte felől nagy Athénával töprengve.
S Télemakhoszhoz azonnal ilyen szárnyas szavakat szólt:
„Télemakhosz, hadifegyvereinket rakd be a házba,
mindet, a kérőkhöz meg szólj lágyhangu beszéddel,
hogya a fegyvereket kívánják s kérdeni fognak:
»Eltettem, hogy a füst be ne fussa, hisz egy sem olyan már,
mint Trójába menet mikor itthonhagyta Odüsszeusz,
megfeketült már mindje, ahol csak a láng lehe érte.
S még mást is bevetett, komolyabbat, eszembe a daimón:
még valahogy, beborozva, ne kezdjetez itt veszekedni,
egymást megsebesítve, s a nőkérést, lakománkat
elrútítva: a vas maga vonja magához az embert.«”

Szólt; és Télemakhosz hajlott jó apja szavára,
és odahívta, e szókkal, a dajkát, Eurükleiát:
„Kedves anyó, tartsd vissza a termék ölében a nőket,
hogy hálótermünkbe vihessem az édesapám szép
fegyvereit, mert fényükfosztva a füst befutotta
mindet, míg az apám odavolt; s én még kicsi voltam;
most el akarnám tenni: ne érje a láng lehe többé.”

Eurükleia, a kedves dajka, felelte szavára:
„Drága fiam, bárcsak már bölcsen jutna eszedbe,
hogy házadra magad gondolj, vagyonodra vigyázzál.
Csak mondd meg: hordozni ki fogja előtted a fáklyát,
hogya előtted szolgáléány nem járhat a fénnel?”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Itt ez a vándor: mert henyemód nem eszik kenyereimből
senkise, bármily távolról is jött ide hozzánk.”

Így szólt; és az anyó szava szárnyatlan maradott már;
mind elzárta a kényelmes termékben az ajtót.
S fölszökkentenek ők, Odüsszeusz s ragyogó fiúsarja,
pajzsot, köldököset, sisakot, sok jóhegyü dárdát
mind hordtak kifelé: s lépdelve előttük Athéné
vitt aranyos mécszet, gyönyörűvé tette a fényét.
Télemakhosz meg az apjához most hirtelen így szólt:
„Kedves apám, mily szörnyű csodát látok szemeimmal.
Lám, a teremfalak itt körülünk, s valamennyi gerenda,
és a fenyődeszkák, fülkék, minden magas oszlop,
mintha kigyulladt volna a házunk, oly ragyogásban
tündököl itt: hiszem, égbőljött isten van a házban.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Csönd! hallgasd el, amit gondolsz, és hagyd el a kérdést.
Így szokták ezt isteneink, az Olümposzon élők.
Hát csak eredj lefeküdni, de én helyben maradok még,
hoggy fürkésszem a szolgálókat s édesanyádat;
ő pedig engem majd mindenről sírva kikérdez.”

Szólt; mire Télemakhosz kifelé ment, végig a termen,
fáklyák fénye között, hálója felé, lefeküdni,
hol szunnyadni szokott, ha elérte a mézizü álom;
s ott most is lepihenve, bevárva az isteni Hajnalt.
Ő pedig ott maradott a teremben, a fényes Odüsszeusz,
kérők veszte felől nagy Athénával töprengve.

S hálóterméből jött jóeszü Pénélopeia;
mint arany Aphrodité, mint Artemisz, éppensolyan volt.
Széket tettek a tűz mellé neki: mindig e széken
ült, mit körben ezüst ékített és elefántcsont;
Ikmaliosz volt készítője, ki lába elé egy
zsámolyt illesztett, mire nagy gyapjútakaró hullt.
Erre leült ezután az okosszivü Pénélopeia.
S jöttek a hókaru szolgálók is a termek öléből:
és vitték ki a sok kenyeret, meg az asztalokat mind,
s mind a kupát, melyből ott ittak a hetyke legények;
lángtartóikból szórták ki a földre az üszköt,
s fényért és melegért fát raktak bőven a tűzre.
Ekkor Odüsszeuszt másodszor megszídta Melanthó:
„Ej, idegen, terhünkre, te még most éjjel is itt vagy,
sürgödsz és forgódsz, sandítva a nőkre leselkedsz?
Kotródj csak, nyomorult, érd már be a dús lakomával:
vagy tüzes üszköt dobnak rád, és úgy takarodsz ki.”

Görbén fölfele nézve felelt leleményes Odüsszeusz:
„Mondd, te gonosz, minek is rontsz rám, dühös indulatoddal?
Tán mert nem ragyogok, mert rongyos, rút a ruhám is,
s kérem a községet koldulva? A kényszerűség hajt:
ezt teszi mindég és mindenhol a koldus, a vándor.
Volt egykor nekem is dús házam a földilakók közt,
gazdag voltam, a vándorlónak mindig is adtam,
bárki került hozzám, szükségét akármibe látott;
száma se volt szolgálóimnak, volt mindenem akkor,
hoggy jól élhessek s gazdag hírébe kerüljek.
Ámde lesujtott Zeus Kronidész - oka volt bizonyára.
Hát te is arra vigyázz, te leány, még el ne veszítsed
tündöklésed, amellyel e lányok közt kimagaslasz,
hoggyha az úrnőd rád majd megharagudva neheztel,
vagy hazatér Odüsszeusz: a reményre hiszen van okunk még.
Hoggyha meg elpusztult és nem tér már haza többé,
itt van már fia, Télemakhosz, kit Phoibosz Apollón
nagyranövelt, s most termeiben meglátja akármely
nőnek gazságát, mert már nem olyan kicsi gyermek.”

Így szólt; meghallotta okosszívü Pénélopeia,
s szolgálányát szídtá ezért, szót szólva kimondta:
„Szemtelen és pimasz eb, nem titkolhattad előlem,
mit műveltél: majd fejedén száradhat a véred;
hisz tudnod kellett neked is, hallottad a számból,
hogy kérdezni kívánom e vándort itt a teremben
férjemről, miután súlyos gond terhe szakadt rám.”

S Eurünoméhoz, a gazdasszonyhoz, azonnal ekép szólt:
„Eurünomé, hozz székét idébb és tégy tetejébe
lágy gyapjút, s üljön le a vándor, hallja a szómat,
s mert sokmindenről kívánom kérdeni, szóljon.”

Erre meg Eurünomé odahozta sietve a székét,
szép faragottat, s gyapjas bundát tett tetejébe;
arra leült azután a sokattúrt isteni férfi.
Köztük a szót így kezdte okosszívü Pénélopeia:
„Jó idegen, legelőbb én foglak kérdeni téged:
honnan jössz te, ki vagy? hol a városod és a szülőid?

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Úrnöm, ember nincs, aki téged széles e földön
megszólhat, hisz a híred a tágterü égis is elhat,
mint valamely istenfélő, jóhírű királyé,
törvényt védve ki kormányozza erős birodalmát,
nagy népét: s neki ott ad bőven a barnarögű föld
búzát és árpát, roskadnak a fák a gyümölestől,
ellik időben a nyáj, halat ad bőséggel a tenger,
jó vezetése alatt, és népe virágzik erőben.
Éppene ezért másról kérdezzess csak palotádban,
és ne kutasd, kik az én szüleim s hol az én honi földem,
mert nő bennem a gyász, ha az emléket felidézed:
úgyis igen soksóhajtasu vagyok; nem is illik
ülnöm a más házában ekép nyöszörögve, zokogva,
hisz rossz mérték-nélkül örökké csak keseregni:
mert egy szolgálány még azt hiszi, vagy magad, úrnöm:
könnyben azért úszom, mert bor nehezült az agyamra.”

Válaszul így szólt most az okosszívü Pénélopeia:
„Jó idegen, deli termetem és alakom s nemes elmém
elvették a haláltalan istenek, Ílion ellen
hogy kivonultak az argosziak, s Odüsszeusz is, a férjem.
Hogyha megérkeznék s ő óvna életem újra,
akkor a hírem szebb is lenne, nagyobb is ezentúl.
Így csak gyötrődöm, mivel isten bajbaborított.
Mert kit a szomszédos szigetek csak körben uralnak,
Dülíkhion, Számé, s erdőborította Zakünthosz,
és ki csak itt él, messzirelátszó szép Ithakában,
mind megkér, noha nem kívánom s házam emésztí.
S nincs gondom vendégre, sem arra, ki oltalomért jön
hozzám, sem hírnökre, ki nép dolgában igyekszik:

mert Odüsszeuszra kíváncszom, édes szívem emésztve.
Nászom sürgetik őket, hanem én csak a cselt bonyolítom.
Mert legelőször leplet szőnöm súgta az isten:
hosszu szövőszéken termemben könnyű, hatalmas
vásznat szőnöm; a kérőkhöz meg a szózatom ez volt:
»Kérőim, nemes ifjak, a hős Odüsszeusz odavan már,
mégse sietessétek a nászom, amígcsak e leplet
nem fejezem be, szövött vásznom hogy kárba ne vesszen,
szemfődeléül Láertész hősnek, mikor őt majd
hosszuranyujtó vég veszedelmes sorsa eléri:
megbotránkozván az akháj nők azt ne beszéljék,
hogy ki sokat szerzett, most nem jut leple a sírban.«
Így szóltam nekik én, s hős lelkük hitt a szavamnak.
És napközben a nagy leplet szövögettem is eztán,
éjszaka szétfejtettem azonban a fáklyavilágnál.
Így hitegettem a bajnokokat három kerek évig;
ámde midőn évszak jött, évszak ment negyedízben,
sok hónap sorvadt, s a napok mind sorba beteltek,
ekkor a szolgálók, a szukák, mindent kifecsegték,
s rajtamütöttek a kérők s szóval megfenyegettek.
Így hát kénytelenül befejeztem, bár nem akartam.
S most már nem tudom én a menyegzőmet kikerülni,
és más cselt se tudok. Sürgetnek már a szülőim,
és fiam is bosszús, amiért vagyonát fölemésztik;
látja, mi történik; hisz felnőtt férfi, a házra
már tud ügyelni: dicsőséget nyújt néki a nagy Zeusz.
Szólj hát nemzetségedről, s hogy hol van a földed:
hisz nem az egyszeri tölgy, vagy a szikla hozott a világra.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Hős Láertiadész Odüsszeusz tisztos felesége,
nem hagyod abba a kérdést mégsem, honnan eredtem;
jól van, megmondom: noha bánatomat növeled csak,
mely már megvan amúgyis: örökkön szenved az ember,
hosszu időre ki messze hazájától, ahogy én most,
bút szenvedve bolyong idegen nép városa földjén.
S még így is megmondom, amit kérdész-tudakolgatsz.
Van bizonyos Krété, sziget ez, közepében a borszín
tengernek, szép dús partját a habok körülöntik;
rajta kilencven város, azokban számtalan ember.
Nyelve kevert: mindnek más és más: ott az akhájok,
ott a vitéz ősrégiak, s ott él a küdón nép,
s három dór törzs, isten-szülte pelaszgoszok is mind.
És Knószosz nagy vára, kilenc évig hol a legfőbb
Zeusszal társalgó Mínósz gyakorolta uralmát,
apja apámnak, a nagylelkű deli Deukaliónnak.
Deukalión pedig engem nemzett s Ídomeneusz hőst:
Ílion ellen eredt az a görbültívű hajókkal,
Átreidák seregével; az én híres nevem Aithón,
én vagyok ifjabb: ő az idősebb és az erősebb.

Hát ott láttam Odüsszeuszt én, s neki kincseket adtam.
Mert őt krétai földre is elhajtotta a szélvész,
míg tört Trója felé, lesodorta Maleia fokáról;
Amniszoszba, nehéz kikötőbe, hol Eileithüia
szép barlangja van; és nehezen menekült a viharból.
Ídomeneuszt tudakolta, amint várunkba belépett,
mondta, hogy ő régtől tisztelt vendégi barátja.
Csakhogy tíz-tizenegy nap is eltelt már, hogy az onnan
Ílion ellen eredt el a görbültívü hajókkal.
Hát palotánkba vezettem s jól megvendégeltem,
és szívesen láttam: volt minden bőven a házban;
s adtam a társainak, kik véle hajóztak a gályán,
sok néptől-beszédett lisztet, ragyogó boritalt is,
s ökröt is áldozatul, hogy a lelkük vágya beteljék.
Tíz és két napot ott töltöttek a fényes akhájok:
mert az erős Boreász ottfogta csapatjuk: a földön
állni alig tudtunk, valamely daimón dühe tombolt;
majd váratlan elállt az a szél, s ők útnakeredtek.”

Sok hazugot mondott, mi olyan volt, mint az igazság:
s Pénélopé zokogott és olvadozott a szavára.
Mint mikor olvad a hó a magasbadöfő hegyek ormán,
mit Zephürosz hullat, de megolvaszt kélve az Eurosz:
és míg olvad a hó, a folyók duzzadva rohannak:
így olvadt neki szép orcája a könny özönében,
így sírt férje után, aki ott ült. Csakhogy Odüsszeusz
bárha szívében szánta nyögő, zokogó feleségét,
meg nem rebbentette szemét, s az mint szaru vagy vas
állt szeme-héja között: ravaszul rejtette a könnyét.
Asszonya meg, jóllakva a sokkönnyű zokogással,
újra ekép fordult hozzá, szólalva szavával:
„Azt hiszem, itt az idő, idegen, hogy megvizsgáljam,
vajjon a férjemet, isteni társaival te valóban
láttad-e vendégül palotádban, ahogy kijelented;
mondd meg hát: az uram testén a ruhája milyen volt,
és milyen ő maga is, meg a társai, kik vele voltak.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Úrnőm, szörnyű nehéz az ilyen nagy idő tovatűntén
emlékezni: mert már húsz év telt el azóta,
hogy fölkélt útjára, hazám földjét odahagyta;
elmondom mégis, mint szívem festi élémbe.
Bíbor gyapjuköpenyt hordott fényes nagy Odüsszeusz,
kétrétűt: aranyos csat volt a köpenybe akasztva
kettős kapcsokkal, gyönyörű diszitással a lapján:
mellső lábaival foltos szarvast kutya tartott,
s marta a vergődőt; mindenki csodálta: aranyból
van noha mindkettő, ez fojtogat és harap egyre,
az pedig elszabadulni akar, vergődik a lába.
Láttam erősen csillámló ingét is a testén:

éppenolyan volt, mint száraz hagymának a héja.
Oly puha volt, és mint a nap, úgy ragyogott az a szép ing:
ó, be sok asszony is állta körül, bámulva csodálta.
Mást mondok neked én, te pedig vesd jól a szivedbe.
Nem tudom, ezt hordotta-e testén itthon Odüsszeusz,
vagy pedig egy társ adta-e néki, mikor kihajózott,
vagy vendéglátója, hisz oly sok volt a barátja
néki: akhájok közt mását sose könnyű találni.
Lám, adtam magam is kardot kettős köpenyeggel
néki, amely bíborszinű volt, és hosszú nagy inget,
s tisztelen indítottam el aztán, jópadu bárkán.
Ment vele egy hirádjára; kevéssel volt csak idősebb:
erről is megmondom neked, hogy milyen is volt.
Válla kerek, haja göndörfürtös, barna a bőre,
Eurübatésznak hívták: őt kedvelte leginkább
minden társa között Odüsszeusz, mert lelkük is egy volt.”

Szólt; s abban vágy ébredt még hevesebb zokogásra,
mert mikről Odüsszeusz szólt, ráismert a jelekre.
S hogy gyönyörére betelt már sokkönnyű zokogással,
válaszul így fordult hozzá, szólalva szavával:
„Jó idegen, hiszen eddig is úgy szánt téged a szívem,
légy most házamban tisztelt és drága barát is;
mert hisz amelyről szólsz, a ruhát neki én magam adtam,
össze a termemben hajtottam, kapsot is adtam
díszül rá. Hanem őt soha többé nem fogadom már
itthon, amint hazatér szeretett mezejére honának.
Mert rossz végzete űzte Odüsszeuszt görbe hajóján,
hogy meglássa az Átok-Tróját, vesszen e név is!”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Hős Láertiadész Odüsszeusz tisztos felesége,
arcod szép bőrét ne gyötörd, lelked se epezzed
sírva a férjed után. Noha nem rosszallom e dolgot:
mert hisz még egy más férjért is sírna az asszony,
hogyha az elpusztul, kinek ő szerelembe fiút szült;
hát még érte, ki, úgy mondják, istenre hasonlít.
Mégis: szüntesd már zokogásod, a szómra figyelj csak:
mert igazat mondok neked én, sose rejtem előled,
hogy hallottam, már hazatérőben van Odüsszeusz,
s itt a közelben, a theszprótok dús városa földjén
él: sok szép ragyogó kincset hoz majd haza onnan;
gyűjti a nép közt. Elvesztette azonban a kedves
társakat és üreges bárkáját borszinű áron;
Thrínakiét elhagyva, mivel rá megharagudtak
Zeusz és Éeliosz, mert ennek a barmait ették
társai meg, s most mind odavesztek a sokzaju árban;
őt szárazra vetette a hullám, gálya-gerincen,
phaiákok földjére, kik istenhez közel állnak,
s őt valamint istent tisztelték ott a szívükben,

és megajándékozták dúsan, s már hazaküldték
volna bajok nélkül, s már itthon volna Odüsszeusz
régén; a lelke azonban jobbnak látta e tervet,
hogy kincset gyűjtsön, sok földet járva be közben.
Mert nagyon ért a vagyonszerzéshez a földi halandók
közt Odüsszeusz, vele más ember vetekedni se tudna.
Pheidón mondta nekem, ki a theszprótok fejedelme,
esküt tett nekem ő, boritalt loccsantva a házban:
vár már rá a hajó s a legénység, készen az útra,
és hazakísérik szeretett földjére honának.
Engem azonban előbb küldött el: mert hiszen éppen
indult egy bárkájuk a termő Dúlikhionba.
Kincseket is mutatott, melyeket gyűjtött nagy Odüsszeusz:
még tizedik nemzetségének is éppen elég lesz,
oly sok kincse hevert a király palotája ölében.
S mondta, hogy ő Dódóna felé ment, hajkoronás nagy
tölgy susogásából meghallani Zeusz akaratját,
hogy hogyan érhet már szeretett földjére honának,
nyíltan-e, vagy titkon, mivel oly rég távol időzik.
Így hát épségben van urad, s hazajön hamar onnan,
nem lesz már a szeretteitől meg az itthoni földtől
messze soká: de bizony neked én meg is esküszöm erre.
Legmagasabb s legfőbb isten, Zeusz tudja először,
s tűzhelye hős Odüsszeusznak, amelyhez most ideértem,
minden aképen lesz, ahogyan megmondom előre.
Még ugyanebben az esztendőben megjön Odüsszeusz,
majd mikor elfogy a hold és kezd növekedni az új hold.”

Válaszul így szólt most az okosszívű Pénélopeia:
„Jó idegen, bár menne e szózat teljesedőbe:
tüstént megtudnád, mint kedvellek: sok ajándék
jutna neked, s boldognak mondana mind, aki meglát.
Csakhogy a lelkem mást sejt ám, s ez teljesedik be:
nem tér már Odüsszeusz haza, és nem akad hazaküldőd
néked sem, mert nincs palotánkban olyan fejedelmünk,
mint Odüsszeusz volt egykor a népe között, ha ugyan volt:
vendéget szívesen fogadott s gondozta az útját.
Hát fürdessétek meg, lányok, s vessetek ágyat,
párnákkal, köpenyekkel, igenszép szőnyegeinkkel,
míg az aranytrónú Hajnal jön, hadd melegedjék.
Megmosván korahajnalidőn, kenjétek olajjal,
s Télemakhosz mellett lakomázzék majd a teremben
ülve; s azok közt hogyha akadna, ki sérteni merné
lelkevesztően vendégünk, csak neki lesz rossz,
célt sosem érhet, akármily szörnyű a szíve haragja.
Mert honnan látnád, vendégem, hogy valamennyi
nő közül én legbölcsebb és legjobb eszű volnék,
hogyha te rongyosan és szurtos testtel lakomáznál
termemben? Hisz az emberi élet olyan rövid úgyis,
és aki szívtelen és a ridegség tölti el, annak

csak gonoszat kívánnak mindig a földi halandók,
míg él, s holta után is csak szidalom szava éri:
ám ki nemeslelkű s eltölti egészen a jóság,
annak jó hírét viszik el vendégei széles
földön, a népek közt, s mindenki csak áldja, dicséri.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:

„Hős Láertiadész Odüsszeusz tisztos felesége,
nem szeretek ragyogó takarókat, jó derekaljat,
attól kezdve, hogy elhagytam Krété havas ormát,
és hosszú-evezőjű hajón a vizekre kiszálltam;
hadd fekszem hát, mint ezelőtt, álmatlan az éjben:
sokszor töltöttem már éjt hitvány heverőkön,
s úgy vártam be a széptrónszékű isteni Hajnalt.
Lábfürdőt se nagyon kívánok már a szívemben,
és szolgáló nő ne is érinthesse a lábam,
egy se közülük, akik rendben tartják palotádat;
csak ha van éltes anyó, aki gondos, tudja a dolgát,
és aki szívében, mint én, már oly sokat eltűrt:
néki megengedném, hogy megfürdesse a lábam.”

Válaszul így szólt most az okosszívű Pénélopeia:

„Jó idegen, sose járt ily elmés távoli vendég
nálam még, akit ily szívesen befogadtam a házba;
mindenről oly jóeszűen szólsz, annyira bölcsen;
van nekem itt egy anyóm, akiben bölcs mindig az elme,
s azt a szerencsétlent aki dédelgetve nevelte,
karjai közt dajkálta, mihelyt megszülte az anyja:
lábadat ő megmossa, a lábán bár alig áll már.
Állj föl, okosszívű Eurükleia, s mosd le a gazdád
évtársát tüstént: mert hisz bizonyára Odüsszeusz
lába is éppenilyen most már, meg a két keze szintén:
mert hisz a sok baj közt a halandó gyorsan öregszik.”

Így szólt; és az anyó, arcát tenyerébe temetve,
forró könnyeket ejtett és panaszos szavakat szólt:
„Jaj, gyerekem, hogy nem tehetek semmitse téerted!
Zeusz mindenki fölött gyűlöl, noha jámbor a lelked.
Hisz villámszerető Zeusznak nem akadt aki annyit
áldozzon, mint épp te, kívánt, kitűnő hekatombát,
combokat égetvén, könnyörögve, hogy érh nyugodalmas
vénekort, és te nevelhesd föl ragyogó fiúsarjad;
s most egyedül téged nem ereszt többé a hazádba.
Tán bizony őt éppígy gúnyolja az asszonyi népség
távoli népek közt, ha belép valamely palotába,
mint ahogy itt e szukák csúfoltak téged a házban,
kiknek most gúnyját s kikerülni kívánva szidalmát,
nem mosatod lábad; de bizony nem kényszerűségből
végzem el én, mit a jóeszű Pénélopeia parancsolt.
Pénélopé kedvéért is lefürösztöm a lábad,
és magamért is, mert sajnállak tiszta szívemből

sok bajodért. S valamit még mondok, halld meg a szómat.
Eddig is oly sok vándor jött vendégül e házba,
s ennyire mása a gazdának nem akadt közülük még:
termeted és hangod, meg a lábad, akár Odüsszeuszé.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Kedves anyó, bizony ezt mondják, akik engem is, őt is
láttak már, hogy erősen ütünk egymásra uraddal,
mint ahogyan magad is mondod, bölcsen kijelented.”

Szólt; az anyó meg a fényes edényt odavitte azonnal,
melyben a lábát mosni akarta; hideg vizet öntött
jó sokat, és meleget vegyített bele. Ámde Odüsszeusz
oldalt ült le a tűz mellé, s a homály fele fordult:
mert az eszébe jutott, hogy az agg asszony kitapintva
lába sebét, majd ráismer, s minden kiderülhet.
Gazdájához ment az anyó és mosta: azonnal
ráismert a sebére, melyet vadkan foga vágott,
míg Odüsszeusz Parnasszoszon át járt Autolükosznál;
apja ez anyjának, ki felülmúlt bárkit a földön
tolvajlásban is és hamis eskütevésben: az isten,
Hermész adta e képességet, mert neki kecskék
s bárányok combját égette, s az őt segítette.
Autolükosz hajdan maga jött el a dús Ithakába,
és akkor született lányának kisfia éppen:
Eurükleia a kis csecsemőt térdére helyezte
néki, ebédjük után, s a nevén szólítva kimondta:
„Autolükosz, magad adj te nevet lányod gyerekének,
ennek a kedvesnek, kire régen vágyakozol már.”
Erre meg Autolükosz szólalt és adta a választ:
„Vőm s lányom, neki ily nevet adjatok: erre-utamban
oly sok szívből vette körül lobogó düh személyem,
férfiak- és nőktől, kik a termő földeken élnek:
éppene azért Odüsszeusz légyen neve. Én pedig akkor,
hogyha legény lesz és ellátogat anyja lakába,
Parnasszoszra, ahol sok kincsem fekszik a házban,
abbol adok neki, és hazaküldöm a kedvrederültet.”

Elment hát Odüsszeusz, átvenni a nagyszerű kincset.
Ekkoron Autolükosz s fiúsarjai Autolükosznak
kéz-érintve fogadták és puha mézizü szókkal;
Amphitheé pedig, anyjának jó anyja, ölelte,
megcsókolta fejét és mindkét szép szeme fényét.
Autolükosz meg nagyhírű fiait noszogatta,
hogy lakomát készítsenek: ők hallgattak a szóra.
És elibé egy ötéves tulkot hoztak azonnal,
megnyúzták, körülállták és darabokra metélték,
mesterien darabolták föl s húzták föl a nyársra,
gonddal megsütögették mind, s mindenkinek adtak.
Így lakomáztak egész napon át ők napnyugovásig,
s lelkük nem maradott híjával a dús lakomának;

végre mikor lebukotta nap és eljött a sötétség,
akkor az álom ajándékát átvenni ledőltek.
Majd hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
elmentek vadat üzni, kutyaik is, ők maguk is már,
Autolükosz fiai: s velük indult fényes Odüsszeusz.
És felváltak az erdővelborított hegyoromra,
Parnasszoszra; hamar széljárt szurdokba jutottak.
S már a nap is fölkel, sugarát a mezőkre nyilazva,
csendes habjaiból kelt mélyvizü Ókeanosznak,
s egy szakadékba került a vadásznép: mentek előre
mind az ebek, nyomokat szaglászva, s utánuk az ifjak,
Autolükosz fiai: s velük indult fényes Odüsszeusz,
ment ebeikkel, rázva nagyárnyékú kelevézét.
Ott egy nagy vadkan sűrű cserjésben heverészett,
melyen a fúvó szél nedves dűhe át sohasem járt,
nem nyilazott sugarával a fénylő nap se közéje,
rajta a záporosó sem járt át: oly sűrű cserjés
volt az, s közte avar gyúlt föl hullott levelekből.
Hát a kutya topogása, vadászok lábdobogása
vette a kant körül, ám kirohant az a sűrű berekből,
fölmeredett sörtéje, szeméből szikra szökött ki,
és közelükbe megállt. Legelőször a furge Odüsszeusz
fogta a hosszú gerelyt jóízmú kézzel a kanra,
megsebesíteni vágyva: s a kan megelőzte, reátört
s térde fölött meritette ki vérét, tépte ki húsát,
rézsút rontva reá, de a csontig mégse csapott be.
Most Odüsszeusz, dárdával a kant jobb marba sebezte,
túlhan jött ki sugárzó vége az érckelevéznek;
porbarogyott, hörgött, testéből szállt ki a lélek.
Autolükosz fia mind sürgött Odüsszeusz körül ekkor.
És a sebét bekötözték szépen az isteni hősnek,
és meg is állították éjszinü vére folyását
ráénekléssel, s hazavitték házuk ölébe.
Aztán Autolükosz s fiúsarjai Autolükosznak
meggyógyították s ragyogó szép kincseket adtak,
s küldték kedvvel a kedvrederültet már Ithakába
nagysebesen. Hazaért, ahol apja meg anyja, az úrnő,
örvendtek neki, és kérdezték, sorra, mi történt,
és mint kapta sebt: elmondta a dolgot Odüsszeusz,
hogy megmarta fehér agyarával a vadkan az erdőn,
míg a fiúkkal a Parnasszosz tetején vadat üzött.
És az anyó, amikor tenyerével megtapogatta,
ráismert, s Odüsszeusz lábát ejtette le nyomban:
visszaesett az edénybe a láb, kongott a nagy érc-üst:
félreborult megdőlvé, s a víz zúdult ki a földre.
És az anyó szívét az öröm s kín elszorította,
két szeme könnyel telt, elakadt torkában a hangja.
Majd, Odüsszeusz állát kitapintva kezével, ekép szólt:

„Lám, hisz Odüsszeusz vagy, kedves fiam. Én meg a gazdám meg sem is ismertem, míg végig nem tapogattam.”

Szólt; és Pénélopeia felé fordulva szemével
szólni akart neki már, hogy jó ura itt van a házban.
Csakhogy nem láthatta az úrnő s észre se vette;
mert elfordította eszét Pallasz. De Odüsszeusz
jobbkézzel kitapintva, a torkát megszorította
dajkájának, a ballal húzta magához; ekép szólt:
„Dajka, miért kívánsz elveszteni? Hisz te neveltél,
kebleden is tápláltál engem. Sok baj után most,
húsz év elmúltán érkeztem az itthoni földre.
S már ha fölismertél, s lelkedbe vetette az isten,
hallgass, más a teremben még ezt meg ne neszelje,
mert kijelentem a szót, és így megy teljesedésbe:
isten a gögös kérőket ha megadja levernem,
meg nem kíméllek, noha dajkám vagy, ha a többi
szolgáló-asszonyt megölöm palotámnak ölében.”

Válaszul így szólt most az okosszívű Eurükleia:
„Én gyerelem, mily szó szökkent ki fogad kerítésén.
Jól tudod azt, hogy erős lelkem van, hajlani nem tud,
s őrzöm a titkot, akárcsak a vas, vagy mint a kemény kő.
Mást mondok neked én, te pedig vesd jól a szivedbe:
isten a gögös kérőket ha megadja leverned,
fölsorolom majd én, hogy a nők közül itt, palotádban,
kik nem tisztelnek téged, s kik a büntelenek, halld.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Dajka, miért tennéd? Nincs szükség itt a szavadra.
Megfigyelem s ki is ismerem én magam is valamennyit;
tartsd csak vissza a szót és bízd ezt isteneinkre.”

Így szólt ő; s az anyó indult, ment végig a termen
újból lábvízért: mert földre borult ki az első.
S hogy megmosta, bekente a lábát síkos olajjal,
székét újra a tűz közeléhez vonta Odüsszeusz,
mert melegedni akart, de sebét ronggyal betakarta.
Köztük a szót így kezdte okosszívű Pénélopeia:
„Vendég, csak röviden kívánlak kérdeni immár;
mert hisz az édesizű pihenés órája közelget,
ahhoz, kit, noha gondjai gyötrik, elérhet az álom.
Ám végnélküli bánatot osztott nekem a daimón:
nappal még örömet lelek én a nyögő zokogásban,
s dolgom után nézek, meg a szolgálókra vigyázok:
ámde ha eljön az éj, s megszáll mindenkit az álom,
csak heverek nyoszolyámon, s kedves szívem a sűrű,
éles-erős gondok zaklatják, szaggat a bánat.
Mint a fakó csalogány zeng szépen, Pandareosznak
lánya, ha jó a tavasz szele újra, s a sűrű levél közt
ott ül a fák ágán s csodaszépen csattog az égre,

sűrűn változtatva ereszti ki sokdalu hangját,
sírva siratja fiát, Itüloszt, akit egykoron ércel
ölt meg, tévedvén, Zéthosz fejedelmi utódát,
lelkem is így hányódik örökké erre meg arra:
várjak-e itt a fiamnál és vele óvjam az összes
birtokot és háznépet s nagytetejű palotánkat,
hitvesem ágyához híven s kikerülve a rossz hírt,
vagy válasszam-e már az akhájok legderekabbját
kérőim közül itt, aki roppant nászadományt ad.
Míg a fiam csecsemő volt csak s nem volt esze sem még,
addig férjhez uram házából ő nem eresztett;
most hogy fölserdült immár és termete is nagy,
ő maga kér már rá, hogy menjek vissza e házból,
bosszankodva, amért vagyonát fölemésztik a kérők.
Rajta azonban, az álomom fejtsd meg, ügyelj a szavamra.
Húsz ludam él házamban, a búzát itt eszik egyre,
vízbekeverten; örül, ha tekintek rájuk, a szívem;
horgascsőrü hatalmas sas jött most a hegyekből,
és megfogta nyakát mindnek s meg is ölte: heverték
itt a teremben, a sas meg az isteni légbe röpült fel.
Én meg fölsírtam s jajgattam az álom ölében,
és az akhájai széphaju nők köribém seregelték,
míg sírtam hevesen, hogy a sas lecsapott ludaimra.
Csakhogy visszaröpült a sas és odaült a tetőre,
s emberi hangon szólva vigasztalt; így szavakat szólt:
»Bátorság, lánysarja a hírneves Íkariosznak;
mind igaz ez, nem is álom, mert így teljesedik be.
Itt e ludak kérők, magam én sas voltam idáig,
most meg urad vagyok, így értem haza, vissza tehozzád,
hogy minden kérődnek hozzam csúnya halálát.«
Szólt; mire már eleresztett engem a mézizű álom;
szétnézvén, ludaim bent láttam a termem ölében,
teknőből búzát csipegettek, mint azelőtt is.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Úrnőm, nem lehet álmod másképp fejteni úgysem,
másfele elfordítva, csak úgy, ahogy ő maga mondta,
hogy meglesz, Odüsszeusz. Ez a kérők végveszedelmét
jelzi; haláltól, vesztétől egy sem menekül meg.”

Válaszul így szólt most az okosszívű Pénélopeia:
„Vendégem, hidd el, vannak hiu, balgatag álmok,
s nem mind teljesedik be az ember előtt. Hisz a gyöngé
álomképek két kapun át jönnek közelünkbe:
egy szaruból készült, elefántcsontból van a másik.
És amely álmokép kicsiszolt csonton csuszik által,
az mind csal, hiteget s mutogat csupa teljesületlent;
és amely álmokép simított szarun át szalad útra,
színigazat mutat az, ha az ember látja szemével.
Úgy vélem: nem ezen jött át ez az én riadalmas

álmom: mely pedig oly jó volna nekem s a fiamnak.
Mást mondok neked én, te pedig vesd jól a szivedbe.
Már jön az átkos hajnal, amely majd elszakít engem
házától Odüsszeusznak: mert versenyre kitűzőm
fejszéit, melyeket termében sorba kirakva
állított fel, akár a hajóbordákat: eléállt,
s mind a tizenkettőn a nyilát áltálröpitette.
Most hát ezt akarom versenyre kitűzni elébük:
mert aki legkönnyebben tudja följazani íját,
s mind a tizenkét fejsze fokán átló a nyilával,
majd ahhoz megyek én, elhagyva e hitvesi házat,
mely pedig oly gyönyörű, telides-tele dús vagyonával;
jól tudom én: álomban is emlékezni fogok rá.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Hős Láertiadész Odüsszeusz tisztos felesége,
csak ne akard házadba tovább halogatni a versenyt:
mert hisz előbb ér még hozzád haza bajnok Odüsszeusz,
még mielőtt ezek itt megfognák szép sima íját,
felhúznák idegét, s lőnék vason által a vesszőt.”

Válaszul így szólt most az okosszívű Pénélopeia:
„Jó idegen, ha mulattatnál te a termem ölében
egyre, a szemhéjamra bizony sosem omlana álmom.
Ám folyvást álmom nélkül nem is élhet az ember:
megszabták a haláltalanok mindennek a rendjét
múlándók számára a termő földön amúgyis.
Így hát én immár felső termembe vonulva
újra lefekszem az ágyra, melyet siralomra faragtak
s ázik folyton a könnyemtől, amióta Odüsszeusz
ment meglátni az Átok-Tróját, vesszen e név is!
Ott fogok én lefeküdni, feküdj le te itt csak a házban:
földre terítve ruhát, vagy hozzanak ágyat a lányok.”

Szólt; s indult ragyogó felső termébe azonnal,
nem maga ment egyedül, vele mentek a szolgaleányok.
Szolgaleányaival felső házába vonulva,
drága uráért sírt, Odüsszeuszért, mígsak az édes
álmot nem borította a szemhéjára Athéné.

HUSZADIK ÉNEK

A KÉRŐK LEÖLÉSE ELŐTT

Kinn lefeküdt az előcsarnokban a fényes Odüsszeusz:
földre vetett cserzetlen ökörbőrt, és tetejébe
áldozatul hullt birkák gyapját dobta halomba;
s hogy lefeküdt már, Eurünomé betakarta köpennyel.
Ott feküdt s töprengve a kérők végveszedelmén,
virrasztott Odüsszeusz. És jöttek a nők a teremből,
kik szerelemben a kérőkkel gyakran keveredtek;
jókedvük fennen ragyogott, s egymásra nevettek.
Lelke fölindult most kedves kebelében a hősnek;
hosszan hánytá-vetette a lelkében s a szívében,
rontson-e már rájuk s a halált így ossza ki mindnek,
vagy még hagyja a dölyfös kérőkkel lefeküdni
egyszer s legvégül; s ugatott mellében a szíve.
Mint sok kölyke körül járó eb, hogyha először
lát embert, megugatja, dühvel nekiugrani készül:
benseje így ugatott, dühösen rosszalva a rosszat.
Majd mellére csapott s a szívét korholta szavával:
„Tűrj, szív, túrtél már hajdan te kutyábbat is ennél,
aznap, hogy fölfalta a vad, féknélküli Küklópsz
nagyszerű társaimat, de te túrtél, mígcsak az elme
nem vezetett ki a barlangból, noha hitted a véged.”

Szólt, szeretett szívét így fékezvén kebelében;
és szíve meggyőzve a szótól, tűrve csitult el,
várt makacsul; hanem ő hánykódott erre meg arra.
Mint ahogyan lobogó tűz lángján forgat egy ember
vérrel meg zsírral teli bendőt erre meg arra
s várja nagy-áhitozón, hogy már megsüljön egészen,
így forgott töprengve Odüsszeusz erre meg arra,
egymaga mint csap majd le kezével a szemtelenekre,
kik többen vannak; s most jött közelébe Athéné,
égből szállva alá, fölvette egy asszony alakját
és odaállt a fejéhez s hozzá ily szavakat szólt:
„Mondd, mindenki fölött gyászsorsu, miért virrasztasz?
Hisz palotádban vagy, feleséged is itt van a házban,
és fiad, oly kitűnő, amilyent mindenki kívánna.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Istennő, bizony ezt úgy mondtad mind, ahogy illik;
csak hogy azon hányódik a szívem most kebelemben,
mint is csaphatnék kezeimmal a szemtelenekre
és egyedül, míg nekik olyan nagy a számuk a házban.
S hozzá még komolyabb dolog is jár egyre fejemben:

hogyha veled meg Zeusszal már megölöm valamennyit, merre-hová menekülhetnék? Ezt, kérlek, eszeld ki.”

Mondta az istennő ismét, a bagolyszemű Pallasz:
„Szörnyü, te, más a silányabb társban tud bizakodni,
bár nem öröklétű az s nem bölcs annyira, mint én;
én pedig istennő vagyok és őrizlek örökké,
minden fáradalom közben. S kereken kijelentem:
hogyha a földi halandók ötven tábora állna
kettőnket körül, Árèsszal törekedve megölni,
nékik is elhajthatnád csordájuk meg a nyájuk.
Most szálljon meg az álm; terhes végig az éjben
virrasztgatnod, mert kiemelkedsz már a bajokból.”

Így szólt, és szemehéja fölé hintette az álmot,
majd az olümposzi csúcsra röpült el az isteni úrnő.

Megmarkolta az álm, a gondot eloldta szivétől,
tagjait oldva; de ébredt fönn szerető felesége
és puha ágyában föl is ült, fölsírt keseregve.
Majd miután eltelt panaszos zokogással a lelke,
Artemisz úrnőt kérte először az isteni asszony:
„Artemisz istennő, Zeusz lánya, szivembe nyiladdal
lőve, a lelkem mért is nem veszed el te azonnal?
Vagy bár tépne a szélvihar engem a légi magasba,
s ködborította uton hurcolva röpítene messze
s vetne be torkolatába kanyargó Ókeanosznak.
Mint ama szélviharok felkapták Pandareosznak
lányait: égilakók ölték meg előbb a szülőket,
s Aphrodité ellátta az árva leányokat otthon
sajttal is, édes mézzel is, és jó mézizü borral;
Héra adott gyönyörű alakot nekik és kitűnő észt,
karcsú természetüket meg a fennkölt Artemisz adta,
és remekül szövögetni Athénaié tanította.
Hát mikor Aphrodité fölment az olümposzi csúcsra,
hogy viruló nászuk készítse elő a magasban,
villámló Zeuszhoz, mivel ő jól tud vala mindent,
sorsát s balsorsát a halandó földilakóknak,
közben a lányokat elragadó Viharok hurcolták
messze, a szörnyü Erínüszeket szolgálni azontúl.
Bár eltüntetnének eként az Olümposzon élők,
vagy lenyilazna a széphaju Artemisz; akkor Odüsszeuszt
meglátnám, noha gyűlölt föld mélyébe leszállva:
és bennem sose lelne silányabb férfi örömré.
Mert el tudja viselni baját, aki ébren egésznap
hosszan sír s a szivét sorvasztja a sok keserűség,
éjjel azonban az álm fogja: feledteti minden
búját és örömet, ha körülveszi két szemehéját.
Csakhogy az isten rám még gyötrő álmokat is küld.
Most is az ő képmása feküdt mellettem az éjjel;

éppenolyan volt, mint mikor elment harcba; s a szívem
örvendett, mivel azt hittem már, hogy nem is álom.”

Így szólt; s már az aranytrónszékű Hajnal is eljött.
Síró hangját meghallotta a fényes Odüsszeusz:
töprengett ezután, s úgy tűnt neki, hogy felesége
már meg is ismeri őt és ott áll már feje mellett.
Fölkelt, fogta nyalábra a bundát és takaróját,
és egy székre bevitte a házba; a durva ökörbőrt
vitte ki; és fölemelve kezét nagy Zeuszhoz esengett:
„Zeusz atya, hogyha a szárazon és vizen át akarattal
hoztatok oly sok bajnak utána megint a hazámba,
akkor tedd: hallassa szavát bentről, aki éber,
és nekem egy másik csodajelt te mutass odakintről.”

Így szólt ő könyörögve; meg is hallgatta a bölcs Zeusz:
mennydörgött is azonnal a fényes olümposzi csúcson,
fennen a felhőkből; megörült neki bajnok Odüsszeusz.
És bentről meg egy őrlőasszony küldte a hangját,
nem távol, hol a népek pásztora malmai álltak,
s egyre tizenkét asszony sürgött malmai mellett,
búzáat és árpát öröltek, a férfiak étkét.
Mind lefeküdtek már, miután kifogyott gabonájuk,
ez leggyöngébb volt s még nem volt kész a dologgal;
most meg is állította a malmát, s - jó jelül - így szólt:
„Zeusz atya, ó, ki uralkodol isteni s emberi népen,
jaj be nagyot dördült a te hangod a csillagos égből,
bár felhő sincs fönt; bizonyára csodás jelül adtad.
Hát amit én nyomorult mondok, tedd azt is igazzá:
legvégső s legutolsó szép lakomájuk egyik már
itt Odüsszeusz palotájában mai nappal a kérők,
lélekevő fáradság közt kik a tagjaimat már
szétnyűtték őrléssel, most egyenek legutolszor.”

Így szólt ez; megörült az igének a bajnok Odüsszeusz
s Zeusz dörgésének: mert tudta, hogy ittvan a bosszú.

Gyűltek Odüsszeusz szép házában a többi leányok
s nempihenő lángot gyújtottak a tűzhelyen immár.
Télemakhosz meg kelt föl az ágyból, isteni férfi,
öltönyt öltve, hegyes kardját vállára kötötte,
majd gyönyörű saruit ragyogó talpára csatolta,
fogta erős gerelyét, a hegyes rézzel hegyezettet.
És a küszöbre került, s Eurükleiához ekép szólt:
„Kedves anyó, megtiszteltétek-e végül a vándort
ággal s étellel, vagy: mint fekszik, ki se bánja?
Mert hisz az édesanyám is olyan, bármily okos asszony,
megteszi azt, hogy a földi halandók közt a silányat
vaktában jóllátja, s a jót üresen tovaküldi.”

Válaszul így szólt most az okosszívű Eurükleia:
„Gyermeke, ebben anyád nem vétett, hát sose vádold.

Mert hiszen itt ült s bort ivott az, amennyire vágyott,
enni nem óhajtott többet; hisz anyád tudakolta.
És amikor pihenés, alvás járt már az eszébe,
akkor anyád a leányoknak szólt, vessenek ágyat;
csakhogy a vendég, mint amolyan sorsverte busongó,
nem kívánt puha ágyon, lágy derekaljon aludni;
nyers bőrén az ökörnek hált inkább, meg a birkák
írháján odakint; s mi terítettünk takarót rá.”

Szólt; mire Télemakhosz kifelé ment, végig a termen,
vitte a dárdáját; két fürge kutyája követte.
Jólábvértes akhájokhoz sietett ki a térre.
S most a cselédlányoknak mondta az isteni asszony,
Eurükleia, leánya a Peiszénór fia Ópszna:
„Rajta, ti öntözzétek föl, kisöpörve a házat,
nagysebesen, s a remek székekre borítsatok ékes
bíbor szőnyegeket; ti pedig lukacsos szivacsokkal
mossátok le az asztalokat; ti a borkeverőket
tisztítsátok, a kettős serlegeket; ti a kútra
menjete el vízért, szaporán hozzátok a házba.
Mert a kevély kérők nem lesznek messze sokáig,
hajnalban jönnek, hiszen ünnepet ül valamennyi.”

Szólt; s nagyonis hallgattak rá, tették a parancsát.
És a sötétvizü kútfőhöz húsz ment el azonnal,
míg ügyesen sürgött-forgott a teremben a többi.

Majd az akhájok szolgalegényei jöttek; ezek meg
jól és értően hasogattak fát; a leányok
jöttek a forrástól. És jött be közéjük a kondás,
három legszebb hízóját hajtotta magával,
s mindet az udvari szép kerítésnél hagyta legelni.
Ő maga mézédessé szókkal szólt hős Odüsszeuszhoz:
„Jó idegen, jobb szemmel néznek-e már az akhájok,
vagy megvetnek a házban téged, mint ezidáig?”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Eumaios, bár büntetnék meg az istenek őket
csúnya, kevély és átkos tetteikért, melyeket más
házában tesznek, s nincs bennük semmi szemérem.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek;
s ekkor a kecskéek pásztora jött közelükbe, Melantheusz:
legszebb kecskéit hajtotta be éppen a nyájból,
kérőknek lakomául; két bojtára követte.
Visszhangos tornácba a kecskéket bekötötte,
s ő maga szűrő szókkal szólt Odüsszeuszhoz azonnal:
„Ej, idegen, terhünkre te még itt jársz a teremben,
és koldulsz a vitézekről? Hát nem takarodsz ki?
Azt hiszem, egymástól mi előbb már nem köszönünk el,
mint egymás öklét ízelve: a kéregetésed
nincs rendjén: az akhájok másutt is lakomáznak.”

Ezt mondotta; de mitse felelt leleményes Odüsszeusz,
némán rázta fejét, szíve mélyén rejtve a rosszat.

Arra, Philoitiosz, emberek elseje, harmadikul jött,
kérőknek meddő tehenet s hízott gödölyéket
hajtvá: a révészek hozták ezeket, kik az embert
áthordják a vizen, ha az ő tájukra vetődik.
Visszhangos tornácba az állatait bekötötte,
ő maga Eumaioszhoz lépett s kérdeni kezdte:
„Mondd csak meg, kondás, ki az új vendég, aki most jött
szép palotánkba? S az apja, az anyja ki? Ő maga mit mond,
honnan ered? Hol a nemzetsége s az otthona földje?
Ó, a szegény: hisz alakja olyan, mint büszke királyé:
csak hogy az istenek így meritik le a messzebolyongót,
s néki ilyen rossz sorsot szőnek, még ha király is.”

Szólt, és jobbjával megfogta kezét Odüsszeusznak,
és őt megszólítva ekép, szárnyas szavakat szólt:
„Üdvözlég, vendég atyus, és legalább a jövőben
légy boldog, mert most, látom, sok bajba merültél.
Zeusz atya, nincs nálad pusztítóbb isten az égben:
nemzed a férfiakat, de utána hagyod lemerülni
őket a bajba könnyörtelen és a dühös nyavalyákba.
Lásd, a verejték vert ki, amint rád néztem, a könnyem
csordult, mert az eszembe jutott Odüsszeusz: bizonyára
ő is ilyen rongyokban jár-kelel a földilakók közt,
hogya ugyan valahol még él és látja a napfényt.
Hogya pedig meghalt s Hádész házába került már,
jaj nekem akkor a jó Odüsszeuszért, jaj, hiszen engem
még gyereket, csordássá ő tett lenni a kephallén
földön. S most, hogy száma se már a baromnak, s másnál
ennyire nem szaporodnak a széleshomloku marhák:
most mástól kapom én a parancsot, hogy beterelem
nékik a marhákat lakomázni; fiával a házban
nem gondolnak, az istentől sem félnek; a távol
járó úr vagyonát fel akarják osztani végül.
Hát hisz az én lelkem kedves kebelemben elégszer
hánykodik hevesen: mert rossz ám, míg fia itt él,
marháimmal a más mezejére vonulnom el innen,
és idegen néphez; de bizony gonoszabb, ha maradva
örzöm az állatokat, mások számára, bajok közt.
Már elszőktem volna talán más büszke királyhoz
régén, mert ami itt van, túrni tovább lehetetlen;
azt a szerencsétlent várom mégis, valahonnan
tán hazatérve, a kérőket szétszórja a házban.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Csordás, hisz nem vagy hitvány te, sem esztelen ember;
jól látom magam is, hogy okosság fér a szivedhez;
hát neked elmondom, szent esküvel is kijelentem:
tudja tehát meg Zeusz legelőbb, meg a vendégasztal,

s tűzhelye hős Odüsszeusznak, amelyhez járulok itten,
hogy megjö Odüsszeusz ide, míg te is itt vagy a házban,
és megláthatod őt a szemekkel, hogyha kívánod,
mint őli majd le a kérőket, kik a házban urak most.”

Erre a marhát őrző csordás válaszul így szólt:
„Jó idegen, Zeusz vinné teljesedésbe a szódat:
meglátnád, hogy erőm mily nagy s kezeim se silányak.”
S Eumaios velük együtt kérte az égilakókat,
hogy házába a bölcs Odüsszeusz hazatérjen, elérjen.

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek;
s közben a kérők Télemakhosz számára a romlást
és a halált tervezték; s jött balról a madárjel:
fennsuható hegyi sas, karmában gyöngye galambbal.
Amphinomosz szólalt meg köztük szónoki szóval:
„Kedveseim, látom, sose fut már célba e tervünk:
Télemakhosz megölése; siessünk hát lakománkhoz.”

Így szólt Amphinomosz, s mindnek tetszett a beszéde.
Majd, hogy az isteni hős Odüsszeusz házához elértek,
bent köpenyök székekre s a karszékekre vetették,
áldoztak hájas juhokat, hízott gödölyéket,
áldoztak hízott disznót, marhát a mezőről;
s belsőrészt sütvén, szétosztván, egybekeverték
vízzel a bort és osztott már poharat ki a kondás.
Emberek elseje járt a kenyér gyönyörű kosarával
körbe, Philoitiosz, és borukat töltötte Melantheusz.
S ők kirakott kész étkek után kezüket kivetették.
Bent ültette le Télemakhosz, cselt szöve, Odüsszeuszt,
nem távol jólépuilt otthona kőküszöbétől,
egy faragatlan széket tett oda és kicsi asztalt;
s tett oda belsőrészből húst, töltött neki bort is
szép színezetű serlegben, s hozzá ily szavakat szólt:
„Itt ülj most szépen, daliák közt bort iszogatva.
Én szűrő szavukat, kezüket majd visszariasztom
innen a kérőknek, mert nem vendégfogadó ez,
ám Odüsszeusz palotája, ki ezt számomra szerezte.
És, kérők, fékezzétek szívetekben a gáncsot
és kezetek, nehogy itt civakodjunk és veszekedjünk.”

Így szólt; erre a kérők mind ajkukba haraptak,
bámulták a fiút, hogy mennyire bátor a hangja.
S Eupheithész fia, Antinoosz szólt köztük eképen:
„Télemakhosz szava bárha kemény is, tűrjük, akhájok,
hallgassunk rá, bár szörnyen fenyegetve parancsol;
bántani most őt Zeusz Kronión nem hagyja: különben
elhallgattatnók, bármily élesszavu szónok.”

Így szólt Antinoosz, hanem ő nem ügyelt a szavára.
Közben a városon át szent áldozat-állataikkal

mentek a hírnökök; és gyülekeztek a fürtös akhájok
messzelövő nagy Apollón árnyas szent ligetében.

S ők, hogy a háthús megsült és húzták le a nyársról,
már szétosztva, dicsőséges lakomát lakomáztak.
Tettek a felszolgálók részt Odüszeusznak elébe,
annyit, amennyit a többi kapott; így adta parancsát
Télemakhosz, kedves fia isteni hős Odüszeusznak.

Most sem hagyta Athéné, hogy szűnjék meg a kérők
lélekemésztő ócsárlása: hatoljon a bántás
még mélyebbre szívébe az isteni hős Odüszeusznak.
Volt ott egy gonosz ember a kérők nagy seregében,
Ktészipposznak hívták, és a hazája Szamé volt:
ez feleségül, igen nagy kincseiben bizakodva,
kérte a régen messzeszakadt Odüszeusz feleségét.
Hát a kevély kérők közül ez szólt most legelőször:
„Hős kérők, mondok valamit, hallgassatok énrám.
Részét már megkapta a vendég, úgy, ahogy illik;
mert nem igazságos, sose szép, hogy Télemakhosznak
vendégét, ha akárki jön is, még megrövidítsük:
íme tehát adok én is ajándékot neki, hogy majd
adja a fürdős-szolgának, vagy bárki egyébnek,
isteni hős Odüszeusz palotája ölen aki szolgál.”

Szólt, s izmos markával ökörlábat hajított rá,
melyet előbb a kosárból vett ki; de bajnok Odüszeusz
könnyeden elrántotta fejét, s közben szíve mélyén
csak keserűn nevetett: a szilárd falat érte a lábsont.
Ktészipposzt meg Télemakhosz korholta szavával:
„Ktészipposz, bizony így jobban járt sokkal a lelked:
elvéttetted a vendéget, mert félrehajolt ő.
Mert hiszen érte hegyes dárdám derekadba beverném,
és temetésed rendezhetné itt az apád, nem
nászod. Hát gonoszat házamban senkise merjen,
mert már felfogom én s értem lelkemben, amit kell,
s hogy mi a jó, mi a rossz: hisz gyermek voltam idáig.
Azt még csak tűröm, szemeim láttára miképen
öldösitek juhaim, borom isszátok, gabonámat
faljátok ti: nehéz egynek harcolni sokakkal.
Csakhogy a rosszat már nekem itt gonoszul ne tegyétek;
vagy ha megölni akarnátok még engem is ércel,
ezt magam is kívánnám már, több lenne a haszna,
hogyha halok, mint szemlélnem szakadatlan a szégyent,
hogy vendégeimet bántják s gyönyörű palotámban
minden szolgáléányt rútul rángatnak a kérők.”

Így szólt; és amazok mind hosszan csöndbe merültek.
Csak nagykesőn mondta Damasztoridész Ageláosz:
„Kedveseim, közülünk ha igazságos szavakat hall,
senki ne sértődjék meg, zokszót senkise ejtsen;

hát sose lökdössétek a vándort, mást se a szolgák
közt, kik az isteni hős Odüszeusz házába sűrögnek.
Télemakhoszhoz s anyjához meg van nekem egy szóm;
gyöngéd szó, mely tán mindkettő szíve szerint lesz.
Kettőtök kebelében amíg még hitte a lélek,
hogy házába a bölcs Odüszeusz hazatérhet, elérhet,
addig ugyan nem volt vétek, hogy vártatok és itt
fékeztétek a kérőket, hisz a hasznok is több
úgy lett volna, ha ő megtérvén megjön a házba.
Csakhogy most bizonyos, hogy már sose jön haza többé:
ülj hát édesanyád mellé s mondd el neki mindezt,
menjen a legderékabbhoz, a legtöbb kincset adóhoz,
hogy te is élvezd már, ami rádmaradt az apádtól,
idd borod, edd kenyered, s ő más házat igazítsa.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Halld, Ageláosz - Zeuszra s apám sok szörnyű bajára,
messze hazájától aki jár, vagy tán odalett már
én nem kívánom halogatni anyám lakodalmát,
sőt kérem, hogy eredjen a kedve szerint, adományt is
bőven adok; csak restellem, hogy anyám palotánkból
durva szavakkal elűzzem; ilyentől mentsen az isten.”

Így szólt Télemakhosz; de a kérők közt nagy Athéné
nemlohadó nevetést keltett, s eszüket kicsavarta.
S már idegen lett állcsontjuk s még egyre nevettek,
véres húsokat ettek, mindnek a két szeme könnyel
telt meg egészen, a lelkük már sejtette a sírást.
S isteni-képű Theoklümenosz kezdett a beszédbe:
„Jaj, nyomorultak, mily átok sujt? Éjbe borult már
teljesen arcotok és fejetek, meg a térdetek is lenn,
úszik a könnyben az orcátok, fölhangzik a jajszó,
ázik a síkos vérben a fal meg a szépmivű fülkék,
árnyakkal telt már meg a csarnok, telt meg az udvar,
szállnak a mély Ereboszba, homályba; a nap kialudt már,
nincs odafönt, s a sötétségnek vészes köde terjeng.”

Szólt; mire mind édes nevetésre fakadtak a kérők.
S Eurümakhosz, Polübosz fia kezdett köztük a szóba:
„Lám elment esze ennek a most idejött idegennek.
Rajta, vezessétek ki, legények, azonnal az ajtón:
menjen már a piacra, ha itt neki éj van a házban.”

Isteni-képű Theoklümenosz pedig újra ekép szólt:
„Eurümakhosz, sose kértelek én téged vezetőért:
megvan még a szemem s a fülem, két lábam is itt van,
és kebelemben jó eszem is, nem akad hiba benne:
majd kivezetnek ezek, mert látom már, hogy a vész jön,
s attól nem tud messzekerülni vagy elmenekülni
egy kérő sem: mind, akik isteni hős Odüszeusznak
háza ölén most sértve kevélyen rosszat okoztok.”

Szólt, és már ment is ki a kényelmes palotából,
Peiraiosz házához; az őt szívesen befogadta.
Hát egymásra kacsintva a kérők most valahányan
Télemakhoszt bosszantották, kinevetve az ő két
vendégét. És egyik a hetyke fiúk közül így szólt:
„Télemakhosz, nincs vendéglátó gazda, ki nálad
rosszabbul járhat. Hisz ez itt csak csúnya csavargó,
enni meg inni mohó, de a munkát nem nagyon érti,
semmi nehéz dolgot, csak lézeng, terhe a földnek;
és az a másik meg nekiáll jósolni jövőt.
Jobb, ha tanácsom megfogadod, hisz a hasznod is így több:
két vendéged a jóvezőjű hajóba bedobjuk,
és szikelosz néphez küldjük; remek áron eladjuk.”

Hát így szóltak a kérők; ő nem ügyelt a szavukra,
szóttalanul csak az apját nézte, vigyázta szünetlen,
hogyan mikor is csap végre kezével a szemtelenekre.

Szembe velük gyönyörű széket vitetett be a közbe
Íkariosz lányarja, okosszívű Pénélopeia,
s így hallgatta beszédét mindnek a férfitereimből.
S ők készítették mulatozva, nevetve, az édes
dús lakomát, miután áldozták bőven a barmot;
mégsem lett lakomájuknál iszonyúbb a világon,
melyet az istennő meg a bátor férfiu főzött
ekkor a kérőknek, kik előbb csufosat cselekedtek.

HUSZONEGYEDIK ÉNEK

AZ ÍJVERSENY

S most az eszébe vetette bagolyszemű Pallasz Athéné
Íkariosz lányának, okosszívű Pénélopénak,
íjat tennie s szürke vasat kérői elébe
versenyül, és az ölést megkezdeni férje lakában.
S ő a magas lépcsőn felső házába, elindult;
izmos kézbe ragadta a kampós kulcsot, a szépet,
mely rézből készült, s elefántcsont volt a fogója.
Belső terme felé sietett; vele mentek a lányok.
Fölhalmozva feküdt ott kincse királyi urának,
réz meg arany meg míves gonddal megkalapált vas,
ott függött az a visszacsapó íj, és a nyilaknak
tegze, amelyben sóhaj-ütő sok vesszeje várt már.
Ezt Lakedaimónban neki egykor ajándokul adta
Íphitosz Eurütidész, a haláltalanokra hasonló.
Összekerültenek ők egymással Messzénében,
bölcseszű Orsilokhosz házában, melybe Odüsszeusz
kárpótlásért jött: ez járt neki ettől a néptől:
Messzénébe ragadtak a jóvezőjű hajósok
háromszáz birkát Ithakából, pásztoraikkal.
Értük szállt követül ki Odüsszeusz ekkora útra
még sihederként, mert küldötte az apja s a vének.
Ott járt Íphitosz is, ki keresve kutatta tizenkét
eltűnt kancáját, szívós öszvéreit akkor;
és a lovak hozták a fejére a vést meg a véget,
mert miután az erőslelkű Zeus-sarjhoz, a harcos
Héraklészhoz elért, aki híres a nagy munkákról,
az vendég létére megölte a háza ölében
őt gonoszul, nem tisztelt istent, s mit maga nyújtott
néki, a vendégasztalt sem; de megölte a férfit
és a patás lovakat mind megtartotta magának.
Még azokért járt ő, mikor összekerült Odüsszeusszal,
s íjat adott neki, Eurütoszét, aki ezt a fiára
hagyta örökbe, midőn elhúnyt a magas palotában.
Éles kardot adott, jó dárdát néki Odüsszeusz,
mint első vendégadományt, de nem ültek az egymás
asztala mellé, mert Zeus sarja előbb leütötte
Íphitosz Eurütidészt, a haláltalanokra hasonlót.
Attól kapta az íjat Odüsszeusz, és sose vitte
hadba magával, hogyha elindult barna hajókkal,
mint szeretett társ emlékét őrizte örökkön
termeiben, s másutt nem hordta, csak otthona földjén.

És hogy elért belső terméhez az isteni asszony,
tölgyküszöbére fölállt ott, melyet hajdan a jó ács
mesterien legyalult, azután csaptatta zsinórral,
oldalfát tett rá, ragyogó ajtókat ezekre;
Pénélopeia a szíjat eloldta a zár-karikákról,
és beleillesztvén kulcsát, széttolta a závárt
és a reteszt. Úgy bődült az föl, mintha a réten
nagy bika bődül föl, szép ajtaja ekkora zajjal
zörrent kulcsa ütése alatt, szétnyíltak a szárnyak.
Bent nagy emelvény állt; föllépett rá: azon álltak
illatozó szép drága ruhákkal rakva a ládák.
Ágaskodva emelte le végül az íjat a szögről,
együtt fényes tokjával, mely jól borította.
Ott azután le is ült, kedves térdére letette,
éles hangon sírt, így húzta elő ura íját.
S hogy gyönyörére betelt már sokkönnyű zokogással,
visszaeredt a nemes kérőkhöz a férfitereembe,
vitte kezében a visszacsapó íjat, meg a tegzet,
mely sírást okozó nyílvevesszőkkel tele volt már.
Szolgái vasalt kast hoztak utána, amelyben
hős ura sok versenyszerszáma hevert, a vas és érc.
És amidőn kérőihez ért le az isteni asszony,
gondosmívű tető pillére tövébe megállott,
s arca elé csillámló fátylát vonta kezével;
szorgos szolgáléány állt mindkét oldala mellé.
Nyomban a kérőkhöz fordult, így mondta beszédét:
„Hallgassátok a szóm, ti nemes kérők, kik e háznak
úgy nekiestetek, esztek is, isztok is itten örökké,
mert rég távolidőzik a gazda; de mondani mást már
nem tudtok, sem egyéb ürügyet kitalálni, csak azt, hogy
engem akartok mind elvenni hiteselegül.
Rajta tehát, kérők, ha ilyen díj tűnik elétek.
Isteni hős Odüszeusz íját versenyre bocsátom:
mert aki legkönnyebben tudja följazani íját,
s mind a tizenkét fejsze fokán átló a nyilával,
majd ahhoz megyek én, elhagyva e hitvesi házat,
mely pedig oly gyönyörű, telides-tele dús vagyonával;
jól tudom én: álmomban is emlékezni fogok rá.”

Szólt, és Eumaioszt odahívta, az isteni kondást,
íját tennie s szürke vasat kérői elébe.
Könnyrefakadt, átvette, letette elébük a kondás;
s látva az úr íját, a gulyás is sírt a sarokban.
Antinoosz rájukförmedt, szót szólva kimondta:
„Bamba parasztok, nem láttok messzebb ti a mánál,
két nyomorult, minek is pityeregtek, az asszonyotoknak
lelkét keblében bolygatva? Hisz úgylis elég sok
kín bénítja a lelkét, mert jó hitvese meghalt.
Hát idebent némán egyetek, vagy sírjátok ottkinn,
eltakarodva a házból, és hagyjátok az íjat

áldatlan versenyre a kérőknek: mivel én azt
nem hinném, hogy akadna, ki egykönnyen felidegzi.
Mert hisz ezek közt nincs olyan egy sem, mint amilyen volt
bajnok Odüsszeusz, kit magam is láttam szemeimmal,
s emlékszem még rá, pedig akkor kisfiu voltam.”

Így szólt, ám közben kebelében a lelke remélte:
ő lesz majd, aki fölhúrozza s a sok vason átló.
És bizony ő lett az, ki megízlelhette először
nyílveesszőjét hős Odüsszeusznak, akit lakomázva
sértegetett a teremben s ráusztatotta a többbit.

Télemakhosz meg ekép szólt nekik szent erejével:
„Jaj, eszemet Kronidész Zeusz már elvette egészen.
Édesanyám azt mondja, pedighát annyira józan,
hogy feleségül megy máshoz s elhagyja a házat:
és én még nevetek, buta szívvel örülni tudok még.
Rajta tehát, kérők, ha ilyen díj tűnik elétek,
mint aminő asszonyt nem hordoz mást az akháj föld,
Argoszbán, se Mükénében s szentföldü Püloszbán,
itt Ithakában sem, sem a szárazföld televényén;
tudjátok ti is azt, minek is dícsérem anyámat?
El ne odázzátok ti a versenyt, hosszan az íjnak
ajzását ne halasszátok, hadd lássuk a dolgot.
Sőt magam is megpróbálkoznám evvel az íjjal.
Tán fölhúrozom én s a vason tán átfut a vesszőm;
akkor anyám, a királyné nem megy el innen a házból
mással, hogy szomorodjam, tán majd nem hagy el engem,
édesapám szép fegyvereit ha emelni tudom már.”

Mondta, s a válláról bíbor köpenyét levetette,
fölpattanva, hegyes kardját is vette le véle.
Sorban a fejszéket föl is állította, egy árkot
ásva az összesnek, hosszút, csaptatta zsinórral,
s feltöltötte körül. S elfogta a bámulat őket,
mily gyönyörűen rakta ki, bár azelőtt sose látta.
Majd a küszöbre került és megpróbálta az íjat.
Háromszor megrázta, magához húzni igyekvőn,
háromszor kifogyott az erőből, bárha remélte
lelkében, hogy még fölidegzi s a sok vason átló.
S nekifeszülve negyedszer, tán még megteszi végre,
csak hogy Odüsszeusz intett s megfékezte a vágyót.
Télemakhosz pedig így szólt újból szent erejével:
„Jaj, hát már hitvány leszek én és gyöngé ezentúl,
vagy nagyon ifju vagyok s még nincs mit bízni karomban,
hogy megvédhessen, ha viszályt kezd vélem akárki.
Rajta tehát ti, akiknek nálam több az erőtök,
próbáljátok ez íjat, döntsük már el a versenyt.”

Szólt, és lába elébe, a földre letette az íjat,
támasztotta eresztékes, sima ajtófához:

és odatette a gyors vesszőt is a szép karikához,
s honnan előbb fölkel, le is ült ismét ama székre.
S Eupeithész fia, Antinoosz szólt köztük eképen:
„Rajta tehát, jobbkéz fele sorbahaladva, ti társak,
ott kezdjétek a sort, hol a bort a kupákba betöltik.”
Így szólt Antinoosz, s mindnek tetszett a beszéde.
És legelőször Leiódész, Oinopsz fia kelt föl:
oltárnézőjük volt ez, s hol a drága vegyítő
állt, legbeljebb ült mindig; s neki volt csak a vétek
gyűlöletes, korholta miatta elégszer a többi.
Hát ő fogta először a gyors vesszőt meg az íjat,
és odaállt a küszöbre, s az íjat megpróbálta,
s föl nem húrozhatta, mivel hamarabb belefáradt
gyöngéd, lágy keze. Így szólt ekkor a várakozókhoz:
„Én már nem feszitem ki, fiúk, vegye más a kezébe;
sok derekat fog még ez az íj megfosztani bátor
lelkétől s a szívetől: csak hogy jobb odaveszni,
mint noha élni tovább, de örökre lemondani arról,
mind amiért vágyón és nap nap után idegyűlünk.
Most csak akad köztünk néhány, ki reméli szívében,
hogy nőül veszi Pénélopét, Odüsszeusz feleségét:
ám ha az íjjal próbát tesz s maga látja a dolgot,
akkor csak kérjen meg más széplelkű akháj nőt,
sok jegyajándékkal; s menjen feleségül az ahhoz,
kit neki sorsa jelölt, s ki a legtöbb kincset igéri.”

Így szólt hát, s a kezéből újra letette az íjat,
s támasztotta eresztékes, sima ajtófához,
és odatette a gyors vesszőt is a szép karikához,
s honnan előbb fölkel, le is ült ismét ama székre.
Antinoosz meg ráförmedt, szót szólva kimondta:
„Leiódész, mily szó szökkent ki fogad kerítésén?
rettenetes, kízó: hallom, s már elfut a méreg;
azt mondod, hogy sok derekat megfoszt ez a fegyver
lelkétől, csak mert te magad nem győzöd erővel.
Mert nem olyanak szült a világra anyád, a királyné,
hogy kifeszítsed az íjat s jól tudj bánni a nyíllal.
Majd a nemes kérők közül egy sebesen kifeszíti.”

Szólt, s kecskék őrzőjét hívta közelbe, Melantheuszt:
„Rajta, Melanthiosz, indulj, rakj tüzet itt a teremben,
tégyszékek közelébe hatalmas széket s gyapjat a székre;
hozz azután bentről egy jókora faggyukorongot,
hogyha fölolvasszjuk, megkenjük véle az íjat,
ifjak, s majd nekivágunk és befejezzük a versenyt.”

Szólt; lobogó lángot gyújtott bent erre Melantheusz,
tett közelébe hatalmas széket s gyapjat a székre;
hozta a házból is ki a jókora faggyukorongot.
Ekkor az ifjak fölmelegítették, de az íjat
nem tudták kifeszíteni, mert erejük kevesebb volt.

S Antinoosz volt hátra csak isteni Eurümakhossal,
kérők két vezetője, közöttük a legderekabbak.

Együtt mentek most ketten kifelé a teremből,
csordás és kondás, szolgálai a hős Odüsszeusznak;
és a nyomukba eredt a sokattúrt isteni férfi.
És amikor kívül jártak már udvaron, ajtón,
akkor hozzájuk mézédesszavakkal eképzolt:
„Csordás és te kanász, megmondjam-e nektek a szómat,
vagy pedig elrejtsem? De a lelkem szólani kész.
Harcolnátok-e érte, ha most valahonnan Odüsszeusz
hirtelen így megjönne, egy istenség hazahozná?
Kit védelmeznétek, a kérőket vagy Odüsszeuszt?
Lelketek és szívetek, mondjátok meg, hogyan érez.”

Erre a marhát őrző csordás válaszul így szolt:
„Zeusz atya, bár csak e vágyam teljesedésbe mehetne;
bár hazaérne urunk, bár hozná vissza a daimón;
meglátnád, hogy erőm mily nagy s kezeim se silányak.”
S Eumaios vele együtt kérte az égilakókat,
hogy házába a bölcs Odüsszeusz hazatérjen, elérjen.
Ő meg a kettőnek látván őszinte szívébe,
újra eképzolt fordult hozzájuk, szolva szavával:
„Itt van már, hiszen én vagyok az: sok bajnak utána
értem, húsz év elteltével, az itthoni földre.
S már látom, hogy a házam ölén egyedül ti örültök
szolgáim közt jöttömnek: nem is ért a fülemben,
hogy hazatérésem más így kérné könyörögve.
Hát, ami lesz, kijelentem nektek, igaz szavaimmal,
isten a gögös kérőket ha megadja levernem,
mindkettőtöknek feleséget, birtokot adva,
házat emeltetek itt, közelemben, s Télemakhossal
társak, testvérek lesztek ti előttem ezentúl.
Lássátok, mutatok szemeteknek más bizonyos jelt,
hogy rámismervén, bizalom keljen szívetekben,
sebhelyemet, mit a hófogu kan mart, Autolükosznak
sarjaival régen hogy a Parnassoszra siettem.”

Mondta, s odébbtartotta a rongyait ekkor a sebről.
S ők, hogy meglátták s föl is ismerték az egészet,
sírtak, a bölcs Odüsszeusz köribe vetvén ki a karjuk,
és szeretettel csókolták a fejét meg a vállát.
És nekik is fejüket, kezüket csókolta Odüsszeusz.
S tán a nap is zokogásuk közben száll le az égről,
hogyha Odüsszeusz így nem szol s vele nem veti végét:
„Szüntessétek a sírást és a nyögést, nehogy egy is
meglásson, ha kijön, s odabent elmondja a dolgot.
Menjeteink inkább egyenként a terembe, ne együtt.
Én legelőbb, azután ti; a jel pedig ez legyen, íme:
majd a kevély kérők közül egy sem lesz, aki hagyja,
hogy nekem átadják a kezembe a tegzet, az íjat:

ámde te, isteni Eumaiosz, hozd végig a házon
íjamat és a kezembe te add és mondd meg a nőknek,
termük jólácsolt kapuit zárják el erősen,
és ha közülük jajt vagy zajt hall bárki a házból,
férfiakét, zárt termünkéből, kapuhoz ne szaladjon,
csak végezze a munkáját némán, nyugalomban.
És te, Philoitiosz, isteni férfi, figyeld a parancsom:
zárd el az udvari ajtót gyorsan, jól reteszeld el.”

Szólt, s már lépett is be a kényelmes palotába;
s honnan előbb fölkel, le is ült ismét ama székre.
S két szolgája a hős Odüsszeusznak ment be utána.

Eurümakhosz meg már fel-alá forgatta az íjat,
láng lobogása fölött melegítve, de hátra biz így sem
tudta feszíteni; és fölajdult hősi szívében.
Bosszankodva beszélt azután, szót szólva kimondta:
„Jaj nekem, értetek is, magamért is mardos a méreg.
S annyira már nem a nászt siratom, noha bánt az is engem:
hisz van még sok akháj nő, itt is, a vízkoszorúzta
szép Ithakában, egyéb városban is épp elegendő;
ámde ha ennyire elmaradunk az erőnkkel Odüsszeusz
karja mögött, hogy még felhúzni se tudjuk az íját,
rajtunk akkor a szégyen a messzi utódok előtt is.”
Eupeithész fia, Antinoosz szólt válaszul erre:
„Eurümakhosz, sose lesz így: meglátod magad is majd.
Hisz ma a nép közt épp emez istennek van a szentelt
ünnepe: íjat most ki feszítene? csak nyugalomban
üljetez itt: de a fejszéket tán hagyjuk a földben
állni: hiszen nem fog hozzájuk nyúlani amúgysem,
szép termébe ki lép Láertiadész Odüsszeusznak.
Rajta, a töltögető járjon már körben a borral,
hadd áldozzunk, s hagyjuk az ívelt íjat e napra;
hajnalban meg a kecskék pásztora hozza, Melantheusz,
hozzánk legszebben hízott gödölyéit a nyájból,
hogy híres nyilazó Phoibosznak combokat adva,
megpróbáljuk az íjat, a versenyt végbevihezzük.”

Így szólt Antinoosz, s mindnek tetszett a beszéde.
Hírnökök öblítő vizet öntöttek kezeikre,
s minden borkeverőt peremig töltöttek az ifjak,
s osztották az italt, áldozva előbb a pohárból.
És miután áldoztak s ittak, amennyit akartak,
cselt szövögetve eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Büszke királynő sok kérője, figyelj a szavamra:
hadd mondok ki, amit kebelemben sürget a lelkem:
Eurümakhoszt meg az isteni Antimakhoszt a leginkább
kérem, mert úgy mondta a szót az imént, ahogy illik,
hogy hagyjátok az íjat, bízva az égilakókban:
majd ad az isten reggel erőt, akinek csak akarja.
Hagyjátok nekem is megfognom e szép sima íjat,

hogy veletek próbáljam erőm s a kezem, van-e bennem még oly erő, mint hajlékony testemben a múltban, vagy már elsorvadt a bolyongásban s a nyomorban.”

Szólt; de bizony megbotránkoztak a többiek erre, mert féltek, hogy a jó íjat fölidegzi a vándor.

Antinoosz meg ráförmedt, szót szólva kimondta:

„Jaj, nyomorult idegen, nincs már egy csöpp kis eszed sem. Hát nem örülsz, hogy büszke körünkben ilyen nyugalomban itt lakomázhatsz, nem koplalsz, és hallod a hangunk és a beszédünket? Nincs koldus, más idegen sincs, társalgásunkat kinek így hallgatni lehetne.

Téged a mézizü bor sebzett meg; másokat éppígy megront, hogyha mohón nyelik és mértéktelen isszák.

Hírneves Eurütiön kentauroszt is egykor a bortól bódult el, házában a hősszívű Peirithoosznak, hogy lapithákhoz látogatott. Bor szállt a fejébe, s őrvölgvén, gonoszat mívelt házában a hősnek.

Megharagudtak a bajnokok és nekiestek: az ajtón vonszolták kifelé, bösz ércel előbb lemetélve orrát és fülét; s ő bomlott ésszel utána

bódult lelke miatt átkot hordozva bolyongott.

Kentaurok s lapithák így kezdték háboruságot; ámde magának okozta a legtöbb bajt az a részeg.

Éppenilyen nagy bajt jóslak neked is, ha az íjat megfeszíted: sose számíthatsz azután kegyelemre itt, a mi községünkben, mert mi a barna hajóban majd Ekhetoszhoz, az emberkínzó szörnyű királyhoz küldünk el, s onnan sohasem menekülsz. Csak ígyál hát csöndben, az ifjabbakkal már ne akarj vetekedni.”

Válaszul így szólt most az okosszívű Pénélopeia:

„Antinoosz, nem igazságos, sose szép, hogy a kedvét szegd a fiam vendégének, ki betért palotánkba.

Tán ha Odüsszeusz roppant íját jól fölidegzi, bízva a karjában s erejében most ez a koldus, azt hiszed, elvisz majd engem s elvesz feleségül?

Ezt a reményt ugyan ő maga sem táplálja szívében.

Hát ne akadjon olyan kérő, ki ezért a szívében bosszúsan lakomáznék itt; sose volna ez illő.”

Néki meg Eurümakhosz, Polübosz fia adta a választ:

„Íkariosz lányarja, okosszívű Pénélopeia, nem hisszük, hogy a férjed lesz, hiszen ez nem is illő; csakhogy szégyeljük, ha kicsúfol a férfi, az asszony, mert még így szólhat rólunk egy akháj, ki silányabb:

»Ó, be erőtlének óhajtják feleségül a bajnok nőjét, szép kicsiszolt íját fölajozni se tudják: egy jövevény koldus pedig eljött erre bolyongva, s könnyen fölhúrozta az íjat, a sok vason átlőtt.«

Így szólhatnának, s mireánk zúdulna a szégyen.”

Válaszul így szólt most az okosságú Pénélopeia:
„Eurümakhosz, hisz a községben jó híre amúgysem
kelhet azoknak, akik fölemésztik a nagyszerű férfi
házát. És azután ez mért is lenne gyalázat?
Mert hisz tagbaszakadt és jó nagy termetű férfi
és nemes ember gyermeke ő, azt vallja magáról.
Adjátok neki hát a nagy íjat, lássuk a dolgot.
Íme, kimondom a szót, és így megy teljesedésbe:
hogya segíti Apollón és fölidegzi az íjat,
íngét adok neki én, köpenyeggel, drága ruhákkal,
jóhegyű hosszú gerelyt a kutyák meg az emberek ellen,
és vele kétélű kardot, talpára sarúkat,
és oda küldöm el őt, hova vágyik a szíve, a lelke.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Nálam, anyám, joga több nincs senkinek ehhez az íjhoz:
annak adom, kinek óhajtom, s attól tagadom meg;
és aki csak sziklás Ithakán gyakorolja uralmát,
vagy bármely szigeten; szemben lovas éliszi tájjal:
egy sem tarthat erővel vissza. Ha úgy akarom, hát
néki örökbe adom, hogy hordja magával az íjat.
Hát a szobádba eredj, s munkáddal foglalatoskodj,
rokka legyen gondod s a szövőszék, szolgáléánynak
össz munkára parancsot. Az íj meg a férfiaké lesz
és legelőbb az enyém, aki úr vagyok ebben a házban.”

Megdöbbenve vonult termébe az isteni asszony,
mert a fiú okos intelmét befogadta szívébe.
Szolgaleányaival felső házába vonulva,
drága uráért sírt, Odüsszeuszért, mígcsak az édes
álmot nem borította a szemhéjára Athéné.

Közben a hajlott íjat vitte az isteni kondás;
s ráivalogtak a kérők ekkor mind a teremben.
Egyik a fennhéjázó ifjak közt imígyen szólt:
„Hej, te szerencsétlen kondás, hova mégy te az íjjal,
mondd, te csavargó. Hisz disznók közt fürge kutyáid
gyorsan fölfalnak, jó távol, hogya Apollón
nékünk kedvez majd, meg a többi haláltalan isten.”
Így szóltak; mire ő ott helybe letette az íjat,
mert megijedt, amiért oly sok dühös ifju rivallt rá.
Csakhogy másoldalt meg Télemakhosz fenyegette:
„Vidd csak az íjat, apó; sose jó mindenki szavára
hallgatnod: mert bár ifjabb vagyok, innen a rétre
üzlek, meghajigálva kövekkel, mert van erőm rá.
Bárcsak erősebb volnék nemcsak nálad: az összes
kérőknél is, akik palotámnak ölen vigadoznak:
néhányat hamar elkergetnék csúfosan innen
házunkból haza, mert mind csak gonoszat szövögetnek.”

Szólt; mire mind édes nevetésre fakadtak a kérők,
s immár Télemakhoszra nem is haragudtak erősen.
És Eumaios az íjat vitte tovább a teremben,
s hős Odüsszeusznak tette kezébe, megállva előtte.
Majd odahívta, e szókkal, a dajkát, Eurükleiát:
„Télemakhosz kívánja, okosszívű Eurükleia,
jólácsolt kapuit hogy zárjad el itt a teremnek,
és ha a nők közül egy hall jajt vagy zajt idebentről,
férfiakét, zárt termünkéből, kapuhoz ne szaladjon,
csak végezze a munkáját némán, nyugalomban.”

Így szólt; és az anyó szava szárnyatlan maradott már;
mind elzárta a kényelmes termekben az ajtót.

Erre Philoitiosz is kiosont szép csöndben a házból,
jól elzárta kerítésvégen az udvari ajtót.
Kettősívű hajónak sás-köteléke hevert ott
oszlopok aljában, vele jól bekötözte az ajtót,
s ment be. Ahonnan előbb fölkelt, le is ült ama székre,
s nézte Odüsszeuszt. Ez meg már forgatta az íjat,
és föl-alá forgatva figyelte, körültapogatta,
szó nem rágta-e még szaruját, míg távolidőzött.
S volt, aki így szólt köztük a szomszédjára tekintve:
„Ejnye, be érthet az íjhoz, mily ravaszul tapogatja.
Tán bizony otthon ilyen van néki a háza ölében,
vagy készíteni kíván éppilyet, és a kezében
erre meg arra ezért forgatja a csúnya csavargó.”

Másik a fennhéjázó ifjak közt meg ekép szólt:
„Bár a szerencsáját is akép lelné föl az útján,
mint ahogyan föl tudja az íjat majd idegezni.”
Hát így szóltak a kérők; ám leleményes Odüsszeusz
nyomban, amint fölemelte az íjat, megtapogatta.
S mint aki nagyszerű énekmondó s ért is a lanthoz,
és könnyen kifeszíti a húrt, új szegre csavarva,
és a juh-bélt mindkétoldalt megerősíti szépen,
úgy idegezte föl azt, nem erőlködvén, nagy Odüsszeusz.
Próbát tett azután, jobbkézével nyúlva a húrhoz:
fölzendült, s mint fecskéé, szép hangja olyan volt.
Bosszankodtak a kérők szörnyen, mindnek a színe
megsápadt. Zeusz jelt mutatott, dörgött a magasból.
Örvendett ezután a sokattúrt isteni férfi,
hogy csodajelt küldött a ravasz Kronosz égbeli sarja.
Fogta a gyors nyílveesszőt, mely mellette kihúzva
asztalon ott feküdt: öblös tegezében a többi
várt, de hamar meg kellett még ízlelniök azt is.
Húrta helyezve, rovátkáit most vont a magához,
s még ugyanonnan, a székéből célozva szilárdul,
lőtte ki azt a nyilat, s egyetlen fejsze fokát sem
tévesztette el ő, hanem átsuhogott valamennyin
részterhes nyila. Ő pedig így szólt Télemakhoszhoz:

„Télemakhosz, nem hoz vendéged rád a teremben
szégyent: nem vétettem a célt el, az íj idegével
sem bajlódtam hosszan: erőm sértetlen, egész még,
épp nem olyan, mint becsmérelve gyaláztak a kérők.
Most pedig itt az idő vacsorát készíteni nekik
napfényben, s azután még máshogyan is mulatozni
táncsal, lantszóval, mely a víg lakomák koronája.”

Így szólt: intve szemölddel; s jó kardját felövezte
Télemakhosz, kedves fia isteni hős Odüszeusznak,
s drága kezét kelevéze köré kulcsolva, közelben
állt meg, a trónszéknél, ragyogó ércmezbe takartan.

HUSZONKETTEDIK ÉNEK

A KÉRŐK MEGÖLÉSE

Rongyait elhajította a sokleleményű Odüsszeusz,
s nagy küszöbére szökellett, markolva az íjat, a tegzet,
mely nyíllal teli volt, gyors vesszőit meg a földre
szórta a lába elé, s kérők közepette ekép szólt:
„Ennek az áldatlan versenynek végeszakadt már;
most más célt keresek, mire ember még sose célzott:
hátha sikerre jutok s diadalt ad nékem Apollón.”

Szólt, s keserű nyíllal célzott hamar Antinooszra.
Az pedig éppen a drága kupát készült fölemelni,
kétfülü szép szinarany kelyhet, forgatta kezében,
hogy bort ízleljen, nem járt a halál a fejében;
hisz gondolni ki tudna olyat, hogy a sok lakomázó
közt egyetlen férfi, akármily szörnyű erős is,
ráküldhesse a csúnya halált meg az éjszinü véget?
S lám Odüsszeusz átlőtte a vesszőt mégis a torkán,
gyenge nyakán másoldalt jött ki az érchegyü vessző.
Félrehanyatlott és a pohár kiesett a kezéből,
nyomban, s dőlt ki az élete vére azonnal az orrán
vastag bő sugarában. Az asztalt fölborította,
lábával fellökve, az ennivaló legurult mind:
mocskos lett a kenyér meg a hús. Zsivalyogtak a kérők
végig a termeken át, hogy látták társuk elestét,
fölpattantak a székből, szaladoztak a házban,
fürkészték a szilárd falakat, mindenfele nézve,
s nem leltek pajzsot, jó dárdát kézberagadni.
Hát Odüszeuszt haragos szavaikkal ekép fenyegették:
„Hé, idegen, vesztetre nyilaztál férfiseregbe.
Nem vár több verseny: kész már meredek veszedelmed:
lám, lenyilaztad a legderakabb fiatal daliánkat
itt Ithakában; ezért léssz most keselyük lakomája.”

Így szólt mindegyikük, hiszen azt vélték: akaratlan
ölte meg azt a vitézt: nem vették észre a balgák,
hogy veszedelmük hurka fonódott már a nyakukra.
Görbén fölfele nézve beszélt leleményes Odüsszeusz:
„Hej, ti kutyák, azt hittétek, hogy már sose térek
Trója alól haza én, hát így nyírtátok a házam,
együtt háltatok itt szolgálóimmal erővel,
még éltem s feleségül akartátok feleségem,
nem féltétek az isteneket, kik az égbe lakoznak,
s nem rettegetve, hogy egyszer elérhet az emberi gáncs is.
Most a halál hálóját hurkolom én nyakatokra.”

Így szólt; és elfogta a sápadt félelem őket.
Körbetekintgettek, ki hová menekülhet a vészből.
S csak maga Eurümakhosz volt az, ki felelt a szavára:
„Hát ha te vagy, ki megérkeztél, Ithaké Odüsszeusza,
akkor igazsággal mondod, hogy a bajnok akhájok
házadban s mezeidben sok gonoszat cselekedtek.
Csakhogy már itt fekszik az összes kár okozója,
Antinoosz: hisz mindezeket csakis ő cselekedte,
és nem is annyira házasságot akart a szívében,
mást inkább, mit néki Kronión úgysem adott meg:
jólépült Ithaké fejedelme hogy ő maga legyen;
és fiadat, neki cselt vetvén, meg akarta öletni.
Íme, elérte a végzete már; kíméld a te néped.
És mi a községben gyűjtünk majd kincseket össze,
és mit ettünk-ittunk itt a te termed ölén,
kárpótlunk érette, fejenként húszökör-érő
jó rezet és aranyat hordván ide, mígcsak a szíved
nem melegül föl. S addig nem vétek, ha haragszol.”

Görbén fölfele nézve felelt leleményes Odüsszeusz:
„Eurümakhosz, ha ti mindazt, mit csak apátok örökbe
nektek adott, nekem adnátok, s még többet is annál,
még akkor se pihenne kezem meg az öldöklésben,
csak ha a kérők dolyféért mind megfizetek már.
Most választhattok, mit akartok: küzdeni vélem,
vagy menekülni, ha lesz, ki a vést el tudja kerülni:
ám meredek veszedelme elől, hiszem, egy se menekszik.”

Szólt; mire mindnek a térde s a kedves szíve elernyed.
S Eurümakhosz kezdett most újra beszélni közöttük:
„Kedveseim, győző kezeit sose fêkezi már ez,
most, hogy a széprecsiszolt íjat fölemelte s a tegzet,
síma küszöbről addig lő majd, mígcsak e házban
mindünket le nem öl: szánjuk hát harcra magunkat.
Rántsátok ki a kardotokat, s tartsátok az asztalt
pajzsul a gyorsanölő nyilak ellen; sűrű sereggel
törjünk rá, a küszöbről tán még visszaszorítjuk,
s akkor tán kijutunk, zajt verve a városi nép közt:
úgy eshet, hogy utolszor lőtte nyilát ez az ember.”

Így szólt, és rántotta ki nyomban a jóhegyü kardot,
kétélút, ércbölkalapáltat, s már nekirontott
szörnyü kiáltással. De Odüsszeusz lőtt ugyanekkor
s Eurümakhosz mellét csecse mellett verte keresztül
és májába hatolt be a gyors nyíl. Kardja kezéből
hullt le a földre, s az asztalon át maga is lehanyatlott,
meggörbedve bukott le: gurultak a földre az étek
és kettős kelyhek. Homlokkal verte a földet,
míg ott kínlódott, s közben két lábbal a széket
rúgva, vonaglott; majd a szemére omolt a sötétség.

Amphinomosz meg akarta rohanni a bajnok Odüsszeuszt,
szembeszaladt vele, éles kardját rántva ki, hátha
visszaszorítja az ajtótól. Csakhogy megelőzte
Télemakhosz, hátulról dobva ki érchegyü dárdát
vállá közé, s átfúrta a dárda egészen a mellét;
döngve zuhant le azonnal, a homloka verte a földet.
Télemakhosz meg elugrott és otthagyta a dárdát
Amphinomoszban, mert félt, hogy, ha kihúzni akarná
hosszúárnyékú kelevézét, még egy akháj hős
nékiszökell karddal, vagy míg lehajol, neki is sujt.
Indult futva, elért szeretett apjához azonnal,
oldala mellé állt s hozzá szárnyas szavakat szólt:
„Édesapám, hozok én két dárdát, pajzsot azonnal,
és sisakot, tömör-ércü halántékkodra-simúlót,
s mentemben felővezkedem én, s a gulyást meg a kondást
fölszerelem: mert jobb fölfegyverkezve csatázni.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Hozd, de szaladj, míg védelmemre nyílam van elég még:
mert ha magam maradok, leszorítanak ők a küszöbről.”

Szólt; és Télemakhosz hajlott jó apja szavára,
s ment a szobába, ahol sok híres fegyvere függött.
Négy pajzsot leemelt onnan, nyolc jóhegyü dárdát
s négy lószórtarajos sisakot, mind nagyszerű ércből;
indult s vitte, elért szeretett apjához azonnal;
és legelőször is ő maga kapta magára az ércet,
két szolgálja is így bújt szép fegyverbe utána,
s bölcsszivü, tarkaeszü Odüsszeusz köribe odaálltak.
Az meg, amíg volt nála elég nyíl védekezéshez,
folyton egy-egy kérőt vett célba a háza ölében,
s egyik a másik után fordult föl, hullva halomba.
Majd amikor kifogyott a király nyíla már a csatában,
íját akkor a jólépült terem oszlopa mellé
támasztotta, a tündöklő falnak nekidöntve,
s négyrétű pajzsot borított vállára azonnal,
hősi fejére pedig kitünően-vert sisakot tett,
lóforgósat, fönt a sörény félelmesen ingott;
s fogta a két bátor kelevézt, ércel diszítettet.

Volt az erős falon egy mellékajtó a magasban,
messzebb már, végső párkányánál a teremnek,
ott elzárta a szűk folyosó útját ez az ajtó.
Ezt szemmel tartotta Odüsszeusz rendeletére
Eumaios: mert egy följáró vitt csak odáig.
S most Ageláosz szólt amazok közt, mindhez, e szókkal:
„Kedveseim, nem akadna, ki ott fönn tudna kijutni,
és szólhatna a népnek, lármát verne azonnal?
Úgy eshet, hogy utolszor lőtte nyílát ez az ember.”

Néki a kecskék pásztora így szólt erre, Melantheusz:
„Isteni sarj, Ageláosz, nem lehet: ott van az udvar
szörnyű közel, s a kijárata keskeny a szűk folyosónak:
ott egy erős ember mindünket viasszoríthat.
Rajta viszont, hozok én nektek fegyvert a szobából;
vértet is ölthettek: hisz akad bent; nem hiszem én, hogy
máshova rakták volna Odüsszeusz és deli sarja.”

Szólt, s már lépdelt föl kecskék őrzője, Melantheusz,
át a terem résén, kamarái felé Odüsszeusznak.
Vitt onnan ki tizenkét pajzsot, jó kelevézt is,
és érces sisakot, lószőrtarajút, ugyanannyit;
indult vissza, s a kérőknek tüstént odaadta.
Ekkor Odüsszeusz térde s a kedves szíve elernyed, látva,
miként bújnak fegyverbe, kezükkel a hosszú dárdát mint rázzák;
most látta nehéznek a harcot. Télemakhoszhoz fordult hát,
szárnyas szavakat szólt:
„Télemakhosz, valamely szolgáló itt a teremben csúnya csatát készít
minekünk, vagy a szolgál, Melantheusz.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Édesapám, bizony én vagyok itt, nem más, aki vétett,
mert hisz a tárház-ajtót el nem zártam, a szépen záródót:
s egy ügyes kém ezt közölük kitalálta.
Menj, jó Eumaios, zárd jól el az ottani ajtót,
és tudd meg, melyik asszony vitte sikerre a dolguk,
vagy tán, mint sejtem, Doliosz fiúsarja, Melantheusz.”

Ők egymáshoz ilyen szavakat hallatva beszéltek;
közben a kecskék pásztora indult újra, Melantheusz,
hogy szép fegyvereket hozzon. Meglátta a kondás,
és Odüsszeuszhoz, a szomszédjához azonnal eképen szólt:
„Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
ott megy a bajkeverő ember, kire mind gyanakodtunk,
újra a tárházhoz. Mondd hát meg igaz szavaiddal,
öljem-e meg, ha fölébe tudok kerekedni, azonnal,
vagy hozzam hozzád, hogy megbüntessed a dölyfért és a gonoszságért,
mit a házában követett el.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Én és Télemakhosz majd fékentartjuk a büszke kérőket
termünkben, akárhogy törnek előre;
míg ketten ti kezét és lábát hátracsavarva,
dobjátok be a tárházba, s bekötözve az ajtót,
húzzátok föl jól a magasba, fonott kötelekkel,
oszlopon át a gerendáig vonjátok egészen,
éljen csak hosszan, szenvedje a rettenetes kint.”

Szólt; s nagyonis hallgattak rá, tették a parancsát;
mentek a tárházig, s ott elrejtőztek előle.
Fegyvereket kutatott az a tárház mély zugolyában,
ők meg a két ajtófélfánál lesbe fölálltak.

És mikor épp a küszöbre került igyekezve Melantheusz,
egy kézben gyönyörű tarajos sisakot kicipelve,
másikban meg öreg pajzsot, mit a rozsdá borított,
- ezt hős Láertész hordozta, mikor fiatal volt,
most elhagyva hevert, szíján foszlott ki a varrás -,
akkor ezek nekiestek s hurcolták a hajánál
fogva megint be, s a megkínzottat a földre vetették,
és a kezét-lábát kínzó kötelékbe kötözték,
hátracsavarva erősen, ahogy meghagyta parancsát
Láertész fiúsarja, sokattűrt fényes Odüsszeusz;
s jólsodrott kötelekkel húzták őt a magasba,
oszlopon át a gerendáig vonták föl egészen.
Majd pedig, Eumaiosz kondás, szurkáltad e szókkal:
„Most azután itt örökdhetsz már végig az éjben,
jó puha fekhelyeden, te Melanthiosz, úgy, ahogy illet;
és ködbölszülető Hajnalt; ha az Ókeanoszból
kél, az aranytrónút, nem véted el: úgyis olyankor
hajtasz a kérőknek kecskéket a házba ebédre.”

Így ez kínokozó gúzsban kifeszítve maradt ott,
s ők elzárva a fénylő ajtót s újra a vértbe
bújva, siettek vissza a tarkaeszű Odüsszeuszhoz.
Bent haragot-lihegőn álltak mind: ott a küszöbnél
ők négyen, s mélyén a teremnek a sok nemes ember.
S jött közelükbe egészen Zeusz lánysarja, Athéné,
Mentóréhoz volt az alakja s a hangja hasonló.
És Odüsszeusz megörült, mikor őt meglátta, s eképp szólt:
„Mentór, védelmezz, ne feledd el a drága barátot,
hisz sok jót tettem veled én, s együtt növekedtünk.”

Szólt, megsejtve, hogy ő népkeltő Pallasz Athéné.
Más részén a teremnek meg zsivajogtak a kérők.
S szólt legelőbb fenyegetve Damasztoridész Ageláosz:
„Mentór, rá ne vegyen valahogy még téged Odüsszeusz,
hogy te a kérők ellen küzdj s őt védj e csatában.
Mert ez a szándékunk s hiszem, így megy teljesezésbe:
majd ha megöltük e kettőt itt, az apát a fiával,
köztük pusztulsz el magad is, ha ilyesmi a terved,
s ezt akarod mívelni: fejeddel megfizeted majd.
És ha erőtöket elveszünk már fegyvereinkkel,
minden birtokodat palotádban s kinn a mezőkön
egybekeverjük Odüsszeuszéval; s házad ölében
élni a lányaid és fiaid sem fognak ezentúl,
s hű feleséged sem jár-kél majd itt Ithakában.”

Szólt; s a szívében Athéné jobban megharagudva,
szólt haragos szóval, korholta keményen Odüsszeuszt:
„Nincs meg a teljes erőd, Odüsszeusz, a szived sem olyan már,
mint mikor isteni sarjért, hókaru szép Helenéért
hosszu kilenc évig verekedtél folyton a trósszal,
sok férfit döftél le a rémületes viadalban,

és Priamosz várát a te terved vette be végül.
S most mikor itthon vagy, palotádban, a birtokaid közt,
nincs meg erőd, nyöszörögsz s emezekkel szembe se szállasz?
Rajta, barátom, most állj mellém s nézd meg e munkát,
hogyan meglásd, mit is ér, ha reátör a rosszakarókra
Mentór Alkimidész, hálásan az egykori jókért.”

Szól, de bizony döntő győzelmet még nem adott ő,
csak bátorságát s erejét próbálta ki ekkor
bajnok Odüsszeusznak s Odüsszeusz fejedelmi fiának.
Ő maga fölröppent a terem kormos tetejére,
s fecskemadárként ült le a füstbefutotta gerendán.

Buzdította a kérőket most hős Ageláosz,
Eurünomosz s vele Amphimedón, Démostolemoszal,
s Peiszandrosz, ki Polüktór sarja, vitéz Polübosszal:
minden kérő közt ők voltak a legkitünőbbek,
mindvalamennyi között, akik életükért verekedtek:
mert hisz a többi az íj meg a sűrű nyilak leigázták.
S most Ageláosz szólt amazok közt, mindhez, e szókkal:
„Kedveseim, győző kezeit csak fékezi már ez,
lám, Mentór is odébbállt már, csak üres szavakat szólt,
és azok ott a küszöb közelébe magukra maradtak.
Hát ne is együtt vessétek most rájuk a dárdát,
csak ti hatan legelől, háthogyha megadja a nagy Zeusz,
hogyan leterítjük Odüsszeuszt és a miénk a dicsőség.
Mert hisz a többivel úgyse marad már gond, ha az elhull.”

Szól; mire mind kelevézt hajítottak, hajtva szavára;
csak hogy a dárdákat mind félreütötte Athéné.
Egyik az ajtófélfát verte keresztül az ércel,
másiknak dárdája a jó ajtóba csapódott;
s volt, ki a falba ütötte csupán köris-kelevézt.
És hogy a kérők sok gerelyét már így kikerülték,
köztük eképen szólt a sokattúrt isteni férfi:
„Kedveseim, rajtunk van a sor már, hogy kihajítsuk
dárdáinkat ezekre, akik minket le akarnak
mészárolni, sok eddigi gáztettük tetejébe.”

Szól; mire mind célzottak jól, s azután kivetették
jóhegyű fegyverüket. S Démostolemoszt nagy Odüsszeusz;
Eurüadészt hős Télemakhosz, s Elatoszt meg a kondás,
Peiszandroszt meg az ökrök pásztora küldte halálba,
és ezek ott mindnyájan a roppant földbe haraptak,
míg hátrálva futott a terem sarkába a többi.
Ők odaszökkentek, húzták ki belőlük a dárdát.

Jóhegyű sok kelevézt dobtak most újra a kérők;
csak hogy a legtöbb lándzsát félreütötte Athéné.
Egyik az ajtófélfát verte keresztül az ércel,
másiknak dárdája a jó ajtóba csapódott;
s volt, ki a falba ütötte csupán köris-kelevézt.

Télemakhosz csuklóján Amphimedón keze ejtett
könnyü sebet: bőrét horzsolta az érchegyü dárda.
Eumaioszt hosszú kelevézzel vállonütötte
pajzsa fölött Ktészipposz: a földre esett le a dárda.
Ők meg a bölcsszívü, tarkaeszü Odüsszeusz közeléből
dobták újra a kérő-rajra a jóhegyü dárdát.
Eurüdamászt megdobta a várdúló nagy Odüsszeusz,
Amphimedónt hős Télemakhosz, Polüboszt meg a kondás;
Ktészipposzt meg a csordás verte keresztül utána,
mellén sujtva meg őt, azután dicsekedve ekép szólt:
„Ó, Polütherszész sarja, te híres nagy csufolódó,
hagyd el a nagy szavakat máskor, bízz isteneinkre
mindent, és ne az örületedre, hisz ők derekabbak.
Íme viszonzást kapsz az ökörlábért, amit adtál
isteni hőst Odüsszeusznak, amint koldult a teremben.”

Míg ezt mondta az ökrök pásztora, addig Odüsszeusz
nagy nyelü lándzsával megszúrta Damasztoridészt is.
Télemakhosz Leiókritosz, Euénór fia ellen
dobta az érckelevézt, s lágyékát verte keresztül:
az pedig arcra zuhant és homloka verte a földet.
Emberölő pajzsát végül fölemelte Athéné
fönt, a terem tetején; mind megrettentek a kérők.
Föl-leszaladtak a házban, akár tehenek, ha a bögöly
száll hátukra, csapongva, s a csordát kergeti körbe,
szép tavasz évadján, amikor megnyúlik a nappal.
Ők meg akár kampóscsőrű, karmos keselyűk, ha
jönnek a bércekből s rácsapnak a kismadarakra,
melyek a felhőkből menekülve a síkra suhantak,
csak hogy azok rájuk csapnak, s mind védtelen elvész,
nem szabadul; s aki látja, örül, mert szép e vadászat:
így estek neki ők is a kérőknek, s a teremben
öldöstek mindenfele; hangzott csúnya nyögésük,
míg a fejük beszakadt, s párolgott vérrel a föld is.

Leiódész Odüsszeuszhoz inalt, átfogta a térdét,
és könyörögve beszélt hozzá, szárnyas szavakat szólt:
„Térded ölelve könyörgök, Odüsszeusz, légy kegyelemmel.
Én soha nem míveltem a házad ölében a nőkkal
rosszat, sem szóval, sem tettel, sőt lebeszéltem
mindig a többieket, ha ki így kívánt cselekedni.
Nem hallgattak rám, sose tartózkodtak a rossztól:
ostoba vétkeikért a gonosz sors őket elérte.
Én oltárnéző vagyok és elesem velük együtt,
ártatlan: ha a jótettnek nincs semmi jutalma.”

Görbén fölfele nézve felelt leleményes Odüsszeusz:
„Hogyha a látójuk voltál, amivel dicsekedsz most,
sokszor imádkoztál bizonyára e férfiterebben,
hogy hazatérésemnek az édes napja ne jöjjön,

s hogy hozzád menjen s teneked szüljön feleségem.
Hát a goromba haláltól most te se fogsz menekülni.”

Így szólt, és izmos kézzel fölemelte a kardot,
melyet imént ejtett le a haldokló Ageláosz,
lába elé; s a nyakát megcsapta középén a karddal.
Még szava hangzott és feje már gördült a homokban.

Terpiadész dalnok kikerülte az éjszinü véget,
Phémiosz, az, ki dalolt a körükben kényszerüségből.
Ő odaállt, élesszavu lantját tartva kezében
ahhoz a hátsó ajtóhoz; szive kétféle oszlott:
vajjon osonjon-e nagy Zeusz oltárához a házból,
s üljön-e arra a kőre az udvarban, min Odüsszeusz
s Láertész sok ökör combját égette az égnek,
vagy térdét kulcsolja-e át, odafutva a hóshöz.
Töprengett, s azután úgy látta, hogy ez helyesebb lesz:
térdét fogja ölelni az isteni hős Odüsszeusznak.
Ekkor az öblös lantot a földre letette, a borral
telt vegyítövödör és az ezüstszőgü szék közelébe,
ő meg Odüsszeuszhoz pattant, megölelte a térdét,
és könnyörögve beszélt hozzá, szárnyas szavakat szólt:
„Térded ölelve könnyörgök, Odüsszeusz, légy kegyelemmel.
Mert magad is megbánod majd, ha megölted a lantost,
engem, az istenek és a halandók ének-adóját.
Én a magam tanítója vagyok, lelkemben az isten
mindenféle dal ösvényét ültette: hiszem, hogy
téged mint istent zenglek: ne akarj lenyakazni.
Télemakhosz, kedves fiad is megmondja, hogy így volt:
nem haszonért jártam palotádnak ölébe, nem önként,
hogy kérők lakomái után kedvükre daloljak;
többen voltak, erősebbek, s idehoztak erővel.”

Télemakhosz hallotta e szókat szent erejével,
s oldala mellett álló hős apjához ekép szólt:
„Állj meg, az ártatlant hegyes ércel meg ne sebezzed.
S mentsük véle Medónt is, a hírnököt, őt, aki engem,
míg kicsi gyermek voltam e házban, mindig is ápolt,
hogyha ugyan le nem ölte Philoitiosz őt, vagy a kondás,
vagy tebeléd nem botlott, míg föl-alá viharoztál.”

Szólt; s ezt meghallotta Medón is, a bölcseszü hírnök:
mert ő széke alatt bújt meg, s a fejére ökörbőrt,
frissennyúzottat borított, hogy a vést kikerülje.
Nyomban előugrott, levetette azonnal a bőrt is,
Télemakhoszhoz pattant és megölelte a térdét,
és könnyörögve beszélt hozzá, szárnyas szavakat szólt:
„Itt vagyok, édesem, én: könnyörülj és mondd meg apádnak,
kárt ne tegyen bennem hegyes ércel, hős erejével,
felbőszülve a kérők ellen, kik palotáját
és vagyonát nyírták, és balgán semmibevettek.”

Elmosolyodva felelte a nagylelelményü Odüsszeusz:

„Bátorság, a fiam megmentett, megszabadított,
lásd meg a lelkedben s majd mondd el másnak is aztán,
hogy sokkal jobb ám jót, mint gonoszat cselekedni.
Menjetek innen az öldöklésből, s kívül az ajtón
ülj le az udvarban, te is és az a sokdalu lantos,
míg idebent el nem végzem mindazt, ami rám vár.”

Szólt; mire mentek is ők ketten kifelé a teremből.

És a hatalmas Zeus oltára elé telepedtek,
vizsgán néztek szét, várták a halálukat egyre.

Vizsgán nézett szét Odüsszeusz is bent: lel-e férfit
még, aki, éltét lopva, kerülgeti éjszínü végét.

S látta, hogy ott fekszik már mindjűk a vérben, a porban,
együtt szörnyű sokan, valamint a halak sokasága,
melyet az ősz tengerből mind kifogott a halásznép
sokszemű hálójával, s az öböl partjára vetett ki:
mind a fővenyben hányódnak, s vágyódnak a vízbe,
életüket míg el nem orozza a tündöklő nap:

így omlottak a kérők ott egymás tetejébe.

Télemakhoszhoz eképp szólt most leleményes Odüsszeusz:

„Télemakhosz, szólítsd be a dajkát, Eurükleiat,
hadd mondok neki már egy szót, ami nyomja a lelkem.”

Szólt; és Télemakhosz hajlott jó apja szavára,

megzörgette az ajtót és odahívta a dajkát:

„Jer be, te régszületett dajkánk, ki a szolgáléányok
munkájára ügyelsz mindig palotánknak ölében.

Jőjj ide: hív az apám, valamit most mondani kíván.”

Így szólt; és az anyó szava szárnyatlan maradott már;

és kinyitotta a kényelmes terem ajtaja szárnyát,

és indult be; s az apja elé bevezette az ifjú.

És a megölt tetemek mellett ottlelte Odüsszeuszt,

véresen és csata-mocskoltan, valamint az oroszlánt,

mely marhát falt föl, s most lép ki a marha-akolból;

és az egész szügye és mindkétoldalt a pofája

vértől elborított, ránézni is oly riadalmas:

így borította a vér Odüsszeusz lábát s a kezét is.

Hát mikor ez meglátta a holtakat és a kifolyt vért,

már készült rivalogni, hiszen nagy volt ez a hőstett;

csak hogy az ujjongását megfékezte Odüsszeusz,

és őt megszólítva eképp, szárnyas szavakat szólt:

„Csak lelkedben örülj, te anyó, fékezd a rivalgást;

mert elhullt daliákon az ujjongás kegyeletlen.

Isteni sors és sok gatzettük igazta le őket;

mert hisz a földi halandók közt senkit se becsültek,

sem nemeset, se silányt, ha körükbe akárki vetődött:

ostoba vétkeiért a gonosz sors őket elérte.

Rajta, sorold föl a nőket most nekem itt, palotámban,

engem kik nem tisztelnek s kik a büntelenek, mondd.”

Eurükleia, a kedves dajka, felelt neki erre:
„Kedves gyermekem, elmondom, mi a tiszta igazság.
Ötven szolgáló nő él a te házad ölében:
mindezeket munkán munkálni mi megtanítottuk,
és gyapjat gyaratonni, viselni a szolgálai sorsot;
szégyenteljes tette tizenketten vetemedtek,
engem sem tisztelve, de még őt, Pénélopét sem.
Télemakhosz nemrég nőtt fel, s nem hagyta az anyja,
hogy rendelkezék a leányokkal palotádban.
S most hadd menjek föl ragyogó termünkbe, s a nőknek
hadd szóljak, kire álmot küldött íme egy isten.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Még ne riasszad fel; csak hívd a terembe a nőket
mindazokat, kik idáig olyan csufosat cselekedtek.”

Így szólt; és az anyó indult, ment végig a termen,
hogy hírt adjon a nőknek, azonnal küldje be őket.
És Odüsszeusz a fiát, az ökörpásztort, meg a kondást
szólította magához, ilyen szárnyas szavakat szólt:
„Hordjátok ki a hullákat, noszogatva a nőket,
hogy vegyenek részt ebben, s tisztítsák meg az ékes
székeket, asztalokat vízzel, lukacsos szivacsokkal.
És ha a házat már elrendeztéték egészen,
hajtsátok ki a szolgálókat a drága teremből,
udvari szép kerítés meg a félszer közti darabra,
hosszuhegyű karddal kaszaboljátok valamennyit,
míg lelkük kiröpül, s Aphrodítét elfeledik már,
kit bírtak, hogy a kérőkkel titkon közösültek.”

Szólt; és jöttek a nők mindnyájan, sűrű csoportban,
szörnyű jajongással, bőséges könnyeket ontva.
És legelőször az elhulltak tetemét hordták ki,
s elkerített udvar szép tornácán letették,
egymásnak tetejébe, ahogy kijelölte Odüsszeusz
ő maga, sürgetvén, hordták hát kényszerüsből.
És azután a nagyon szép székeket és a sok asztalt
sorban megmosták vízzel, lukacsos szivacsokkal.
S Télemakhosz meg a csordás és a kanász kaparókkal
szép díszes palotájuk földjét elsimitották;
és minden szemetet pitvarba leraktak a lányok.
És miután már mindent elrendeztek a házban,
hajtották ki a szolgálókat a drága teremből,
udvari szép kerítés meg a félszer közti darabra,
egy szegletbe, ahonnan nem volt semmi menekvés.
Köztük a jóeszű Télemakhosz kezdett a beszédbe:
„Hát tisztességes véggel vegyem én el a lelkük?
nékik, kik szégyent zuditottak mind a fejemre
s édesanyámra is, és kérőkkel háltak a házban?”

Szolt; s kékorru hajó tartókötelét odakötve
egy magas oszlophoz, jól meghurkolta a kamrán,
jó magasan kifeszítve: a lábuk földre ne érjen.
Mint ha a szélesszárnyu rigók vagy a gyenge galambok
hullnak a törbe, amely bokrok közt van kifeszítve,
mert fészük keresik, de gonosz nyoszolyára találunk,
így, egymás mellett a fejükkel, függtek a lányok,
hurkokkal nyakukon, hogy vesszenek el nyomorultul.
Lábukkal még rángtak, nem sokat, egy kicsikét csak.
S íme, Melantheuszt ajtón át pitvarba vezették:
s ott gonosz ércsel az orrát és füleit lemetélték
és tépték ki szemérmét, nyersen ebeknek ebédül,
s szétzúzták a kezét-lábát, haragudva szivükben.

Lábukat és kezüket megmosták ennekutána,
és besiettek Odüsszeuszhoz, befejezve a dolguk;
ő pedig így szólt kedves dajkájához azonnal:
„Hozz be, anyó, baj-elűző kénkövet és tüzet is hozz,
hadd füstölhessem ki a termet. S Pénélopeiát
hívd ide már te magad, szolgáló-nőivel együtt,
s minden szolgáléányt küldj hozzám már e terembe.”

Eurükleia, a kedves dajka, azonnal ekép szólt:
„Kedves gyermekem, úgy mondtál mindent, ahogy illik.
Csak hadd hozzam előbb a ruhát, a köpenyt meg az inget,
hogy ne maradj így rongyokkal beborítva hatalmas
vállad a termedben: megszólhatnának ezért még.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Tűz lobbanjon csak legelőbb nekem itt a teremben.”

Mondta; s a kedves dajka nem is volt szófogadatlan;
hozta a kénkövet és parazsat: s leleményes Odüsszeusz
kénnel megfüstölte a termet, a házat, az udvart.

Majd indult az anyó Odüsszeusz szép termein által,
hogy hírt adjon a nőknek, azonnal küldje be őket;
jöttek a nők a teremből, fáklyát hordva kezükben.
Ellepték Odüsszeuszt, gyöngéd szeretettel ölelték,
és szeretettel csókolták a fejét meg a vállát,
és a kezét, ahol érték; s őt elfogta az édes
sírás vágya, mikor ráismert mindegyikükre.

HUSZONHARMADIK ÉNEK

PÉNELOPÉ FÖLISMERI ODÜSSZEUSZT

Lelkendezve szaladt az anyó föl a főnti terembe,
úrnőjének szólni, hogy itt van a férje a házban;
térde rohanvást mozgott, lába viszont botlódott.
Ott feje mellé állt, és hozzá nyomban ekép szólt:
„Ébredj, Pénelopeia, leányom, lásd a szemeddel
azt, mire nap-nap után úgy vágyódtál a szivedben.
Megjött már Odüsszeusz, s házába, ha késve is, eljött,
és meg is ölte a gögös kérőket, kik a házát
feldúlták, vagyonát falták, a fiát megalázták.”

Válaszul így szólt most az okosszívü Pénelopeia:
„Kedves anyó, eszedet vették el az istenek immár;
bármily bölcsnek eszét megbontják ők, ha akarják,
és aki megbomlott, tudják téríteni észhez:
ők tettek benned kárt: eddig józan eszed volt.
Mit gúnyolsz engem, mikor úgyis szenved a lelkem?
ennyire félrebeszél s elkergeted álmom, az édest,
mely lekötött s kedves szemhéjamat elborította?
Íly mélyen nem aludtam azóta, mióta Odüsszeusz
ment meglátni az Átok-Tróját, vesszen e név is!
Rajta tehát, csak eredj és menj le megint a terembe.
Hogyha a szolgálónőim közül erre talán más
jön nekem ily hírrel, s így ver föl az álmom öléből,
csúnyán kergetem azt ismét le, a lenti terembe
egy-kettőre; de téged most megment az öregség.”

Eurükleia, a kedves dajka, felelte azonnal:
„Nem gúnyollak, kislányom, de a tiszta igazság,
hogy hazajött Odüsszeusz és itt van, ahogy kijelentem,
ő a szegény idegen, kit olyan sok bánalom ért lenn.
Télemakhosz rég tudta, hogy itt van; csakhogy az apja
szándékát el tudta szívében rejteni bölcsen,
míg az a kérők csúf dölyféért nem fizetett meg.”

Szólt; és Pénelopé megörült, szökkent le az ágyról,
és a nyakába borult az anyónak, a könnyei hulltak,
és őt megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólt:
„Jaj, kedves dajkám, hát mondd meg igaz szavaiddal,
hogy ha valóban már hazajött, mint mondod, a férjem,
hogy lehetett rácsapnia néki a szemtelenekre,
hisz maga volt, míg ők mindig sokan ültek a házban.”

Eurükleia, a kedves dajka, felelte azonnal:
„Nem tudom én, nem láttam, csak hallottam a jajszót,
míg pusztultak; a jólépült háló zugolyában

ültünk félve, s a jó ajtók mind zárva maradtak,
míg a fiad nem hívott vissza megint a terembe,
Télemakhosz: mert őt küldötte utánam az apja.
És a megölt tetemek mellett ottleltem Odüsszeuszt;
ott állt: és a kemény talajon körülötte heverték
egymáson: lelked melegebb lett volna, ha látod
véresen és csata-mocskoltan, valamint az oroszlánt.
Mind szorosan fekszik már kívül az udvari ajtón,
ő meg a szép házat most füstöli kénnel, igen nagy
lángot gyújtatván, s engem küld érted előre.
Jer be tehát, hogy mindkettőtök tudjon örülni
drága szívében, hisz sok rosszat túrtetek eddig.
Teljesedett a ti régtáplált nagy vágyatok immár:
élve került haza tűzhelye mellé, téged is ittlelt,
és a fiát is a termeiben: s akik ővele rosszat
míveltek, mind megfizetett házában azoknak.”

Válaszul így szólt most az okosszívű Pénélopeia:
„Kedves anyó, ne örülj még ennyire fékevesztetten.
Hisz tudod azt, hogy örülnénk mind, ha a házba belépne
és a leginkább én s a fiam, ki az ő fia éppúgy:
csakhogy amit mondtál, nem igaz, bizony így nem esett az,
ám a nemes kérőket egy isten küldte halálba,
megharagudva az ostoba dölyfért, s bűneikért is,
mert hisz a földi halandók közt senkit se becsültek,
sem nemeset, se silányt, ha körükbe akárki vetődött:
s ostoba vétkeikért megbűnhődtek. De Odüsszeusz
már sose jön haza, mert elpusztult távoli földön.”

Eurükleia, a kedves dajka, azonnal ekép szólt:
„Lányom, ugyan mily szó szökkent ki fogad kerítésén?
Férjedről, ki a tűzhely mellett bent van a házban,
azt mondd, sose tér meg: a lelked ilyen hitevesztett.
Rajta tehát, mondok neked egy másik bizonyos jelt,
azt a sebet, mit lábán mart a fehérfogu vadkan.
Ráismertem, amint mostam, neked is meg akartam
mondani: csakhogy a torkomat elszorította kezével;
óvatos elmével nem hagyta, hogy ott kifecsegyem.
Rajta, kövess: a kezedbe adom neked életem önként:
s hogyha becsapnálak, te veszíts el csúnya halállal.”

Válaszul így szólt most az okosszívű Pénélopeia:
„Kedves anyó, az örökkéélő égilakóknak
szándékát nehezen lesed el, bármennyire bölcs vagy.
Mindazonáltal menjünk már a fiamhoz, az elhullt
kérőket hadd lássam, s azt, aki végüket adta.”

Szólt, és ment le; erősen hányódott szíve közben:
vajjon távolról kérdezze ki kedves urát csak
vagy fusson hozzá, csókolja kezét meg az arcát.
Majd hogy kőküszöbén áthágott már a teremnek,

ült le Odüsszeusszal szemben, tűzhely sugarában,
szembelevő falnál. Magas oszlop alatt nagy Odüsszeusz
ült csak, a földre szegezve szemét és várta, mit is mond
felséges felesége, ha őt meglátja szemével.

Az pedig ült hosszú csöndben, szíve kábulatában:
olykor már-már ráismert, ha szemébe tekintett,
olykor azonban nem, mert oly rút volt a ruhája.

Télemakhosz korholta ekép, szót szólva kimondta:
„Gyász-anya, édesanyám, kinek ennyire zordon a lelke,
mondd, így távol apámtól mért ülsz, hogy teheted meg,
hogy közelébe nem ülsz, s nem kérdezed őt szavaiddal?
Más asszony bizony így makacsul vonakodva nem ülne
távol a férjétől, aki oly sok bajnak utána
ér haza, húsz év elteltével, az itthoni földre;
csak hogy ilyen mindig a te szíved, a kő se keményebb.”

Válaszul így szólt most az okosszívű Pénélopeia:
„Gyermekeim, elkábult kebelemben egészen a lelkem,
szólani sem tudok én hozzá, kérdezni se bírom,
és a szemébe tekinteni sem tudok. Ám ha valóban
ő Odüsszeusz, aki most hazajött, egymásra mi akkor
ráismerni tudunk még jobban: olyan jeleinkből,
melyeket ember más nem tud, mint én meg a férjem.”

Szólt; de mosolyra fakadt a sokattúrt isteni férfi,
s Télemakhoszhoz azonnal ilyen szárnyas szavakat szólt:
„Télemakhosz, hagyd édesanyád, hogy a termem ölében
még próbára tegyen: rám ismer jobban azonnal.
Most, amikor szurtos vagyok és rút rongy fedi testem,
megvet ezért s azt, hogy magam én vagyok én, sose vélné.
Gondoljuk hát meg, hogyan érvük el azt, ami legjobb.
Hisz ki csak egyetlen férfit pusztít el a község
földjén, bárha olyant, akinek nincs sok boszulója,
még az is elmenekül, rokonát odahagyja s a földjét:
és mi megöltük a város gyámolait, kik e földön
legderékabb ifjak: töprengj hát, mit cselekedjünk.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Kedves apám, ez után te magad nézz: mert hisz a földön
azt mondják, hogy a legkitünőbb elméd teneked van,
és a halandók közt ki se tud versengeni véled.
Majd mi követni fogunk buzgón, és híja nem is lesz
bátorságunknak: mi erőnkől telni fog, adjuk.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Hát majd elmondom, mit látok a leghelyesebbnek.
Mosdjatok itt meg először is, aztán váltsatok inget,
és öltözzenek ünneplőbe a szolgáléányok;
majd élesszavu lantját fogja az isteni dalnok,
és játékos táncdalokat pengetve, vezessen;
higgye csak azt, lakodalmat ülünk mi a termék ölében,

az, ki e zajt meghallja a szomszédban vagy az úton.
Szerte a városban ne szaladjon híre a kérők
elpusztításának, amíg mi tanyánkra nem érünk,
messze, a sok fával díszlő jószágra, ahol majd
meglátjuk, hasznunkra mit ad az olümposzi nagy Zeusz.”

Szólt; s nagyonis hallgattak rá, tették a parancsát.
Megfürdöttek előbb és vettek tiszta ruhákat,
ünneplőt öltöttek a nők; majd vájtbelü lantját
fogta az isteni dalnok s fölkelte a vágyat
édes szép dalolásra, hibátlan nagyszerű táncra.
Zajjal telt meg a roppant ház, dobogott szakadatlan
lába a táncban igyekvőknek, meg a szépövű nőknek.
S volt, aki meghallotta a zajt, s ezt mondta az úton:
„Lám, hát férjhezment a sokatkért büszke királynő,
ó, a gonosz! törvényes urának nagy palotáját
örzeni végig nem volt nyugta, kívárnia jöttét.”
Így szóltak, de bizony nem tudták, hogy mi esett meg.
Most meg a nagyszivű bajnok Odüsszeuszt háza ölében
megfürdette a gazdasszony, megkenete olajjal,
Eurünomé, szép inget adott rá, drága palástot;
és nagy szépséget hintett a fejére Athéné,
szemre nagyobbá tette, erősebbé, s a fejére
göndör fürtöket is, mint jácint-szirmokat, öntött.
Mint amidőn aranyat körülönt az ezüstre egy ember,
művész, kit tanított Héphaisztosz s Pallasz Athéné
minden mesterségre, s ezért kezeműve nagyon szép,
így öntötte a bájt vállára, fejére az úrnő.
S ő lépett ki a kádból, mint valamely magas isten.
S honnan előbb fölkel, le is ült ismét ama székre,
épp szemben feleségével, s neki így szavakat szólt:
„Ó, te csodás asszony, be keményfalu köszivet adtak
néked, az összes nőnél inkább, égilakóink:
más asszony bizony így makacsul vonakodva nem ülne
távol a férjétől, aki oly sok bajnak utána
ér haza, hús év elteltével, az itthoni földre.
Rajta azonban, anyó, vess ágyat, hogy lefeküdjem
egymagam is; feleségemnek vasból van a szíve.”

Válaszul így szólt most az okosszivű Pénélopeia:
„Ó, te csodás, nincs bennem sem dölyf, sem lekicsinylés,
s nem bámullak: jól tudom én, mily külsejű voltál,
hogy hosszúvevezőjű hajón innen tovaszálltál.
Most hát, Eurükleia, eredj, és vedd meg az ágyát,
kívül a jólépült hálón, melyet ő maga ácsolt:
vessétek meg az ágyát ottkinn, és tegyetek rá
drága köpenyt s vele bundákat, ragyogó takarókat.”

Így szólt s tette urát próbára; de bajnok Odüsszeusz
fölsóhajtott, megszólítva a hű feleséget:
„Asszony, olyat mondtál, amivel csak gyötröd a lelkem.

Máshova, mondd, ki is állította az ágyam? Az értők
sem tudnák azt tenni, hacsak nem jön be egy isten,
s könnyen a kedve szerint nem hordja ki máshova onnan:
ember olyan nem akad, de nagyon fiatal se; ki könnyen
elmozdítja, mivel nagy titkot rejt az az értőn
készített ágy, mit nem más, de az én kezem ácsolt.
Mert kerítésünkön belül egy nagy olajfa virágzott,
dúslombú, magas is, vastag, mint oszlop, a törzse.
Én eköré kívántam a hálótermem emelni,
sok kőből föl is építettem, jól betetőztem,
és jól záródó, faragott ajtót remekeltem.
Majd az olajfának lombját vágtam le utána,
és törzsét gyökerétől kezdve simára faragtam
ércel jól s értőn, hosszát csaptatva zsinórral,
s ágylábbá kifaragtam, a fűróval kilyukasztva.
Innen kezdtem az ágyat emelni, amíg befejeztem,
díszítvén elefántcsonttal, meg arannyal-ezüsttel;
s bíbortól ragyogó szíjat feszítettem az ágyra.
Lám, elmondtam a titkos jelt: ám nem tudom én azt,
asszony, hogy vajon ott van-e még épségben az ágyam,
vagy pedig elvitték, elfűrészelve a törzset.”

Szólt; mire Pénélopé kedves szive, térde elernyedte;
mert, mikről Odüszeusz szólt, ráismert a jelekre.
Könnyeket ontva szaladt hozzá, a nyakába vetette
két karját, s csókolta fejét, ezt mondta urának:
„Ó, ne neheztelj rám, Odüszeusz, ki a földilakók közt
úgyis a legbölcsebb vagy: ráncmérték a siralmat
isteneink: irigyelték, hogy mi az ifjukurunknak
együtt örvendjünk s aggkor küszöbére így érjünk.
Most legalább ne neheztelj érte, ne is haragudj rám;
hogy nem öleltelek így meg, amint megláttam az arcod,
mert hisz az én lelkem kedves kebelemben örökké
attól borzadozott, hogy majd még eljön egy ember
és szóval rászed: sok a csúf nyereségre törekvő.
Mert sose tér az az argoszi szép Helené sem, a Zeusz-lány,
más ágyába, a vendéggel szerelembe vegyülve,
hogyha a bajnok akháj sarjakról tudja előre,
hogy majd visszaviszik szeretett földjére honának.
Őt bizonyára egy isten vitte a csúnya dologra,
mert ilyen átkos terv lelkében még sosem ébredt
addig, s akkor kezdődött a mi szörnyű bajunk is.
Most, miután elmondtad igaz szavaiddal az ágyunk
titkát, mit soha nem látott más földi halandó,
csak te meg én, és egy szolgáló-lány, az egyetlen:
Aktór lánya, kit édesapám jöttömkor adott még,
és ki szilárd hálótermünkre azóta vigyázott,
most, noha kétkedtem nagyonis, meggyőzted a lelkem.”

Szolt; s Odüsszeuszban erősebb vágy ébredt zokogásra,
lelkének-kedves feleségét sírva karolta.
Mint ahogy úszóknak nagy öröme tünik föl a szép föld,
kiknek jófalu bárkáját széttörte Poszeidón,
míg a viharban szállt dagadó hullámon, az árban:
s úszva a szárazföldre csupán kevesen szabadulnak,
míg beborítja a sós víz szennye egészen a testük,
s boldogan érnek a partra, a vészből megmenekülve:
Pénélopé is ilyen nagy örömmel nézte a férjét,
drága fehér karját a nyakáról vissza se vonta.
S tán zokogók elibé jön a rózsásujjú Hajnal,
hogya ki nem gondol valamit nagy Pallasz Athéné:
föltartotta a hosszú éjt pályája határán,
s Ókeanoszban aranytrónú Hajnalt: paripáit
fogni szekérbe se hagyta, a fényt hordó rohanókat,
Lamposzt és Phaethont, Éosz gyorslábu csikóit.
S most így szolt feleségéhez leleményes Odüsszeusz:
„Asszony; a próbáknak, tudd meg, végére nem értünk,
mert megmérni se tudjuk a munkát még, mi előttem
van, sok, szörnyű nehéz, s nekem azt el kell végeznem.
Teiresziász lelkétől így hallottam a jósszót
aznap, amint Hádész palotája ölébe leszálltam,
társaim és a magam hazatérte felől tudakozva.
Rajta tehát, asszony, menjünk lefeküdni, hogy immár
édesizű álomba gyönyörködjünk heverőnkön.”

Válaszul így szolt most az okosszívű Pénélopeia:
„Ott van az ágy, meglesz, amikor csak a lelked akarja,
most, miután a nagy istenek azt tették, hogy elértél
jólépült palotádnak ölébe, az itthoni földre.
S már ha ilyet gondolsz s lelkedbe vetette az isten,
mond meg egészen, e munka mi lesz, hiszen azt hiszem, úgylis
megtudom ezt később, s nem rosszabb tudni akár most.”

Válaszul erre eképen szolt leleményes Odüsszeusz:
„Ó, te csodás asszony, minek is noszogatsz, hogy e dolgot
elmondjam? Jó, megteszem én, sose rejtem előled,
csakhogy a lelked majd nem örül; mert hisz magam én sem
örvendek: sok földi halandó városait kell
megjárnom, faragott evezőt hordozva kezemben,
míg oda nem jutok el, hol tengert még sose láttak
s ételüket sem eszik megsózva a tengeri sóval:
és sohasem láttak pirosarcú fürge hajókat,
sem könnyű evezőt, mely szárnya a fürge hajónak.
S ím, e világos jelről szolt, sose rejtem előled:
szembe ha vándor jön velem és azt mondja nekem majd,
magszóró a lapát, mit fényes vállamon őrzök,
szúrjam a jó evezőt, így mondta, a földbe, Poszeidón
istennek pedig áldozzak szép áldozatokkal,
vágva bikát és kost, és kant, mely hágja az emsét,

majd térjek haza s ott áldozzak szent hekatombát
tágterű égbe lakó örökéletű isteneinknek,
sorban az összesnek. S tengerről jó a halálom,
gyöngéden közelít hozzám, és könnyű öregség
végén sujt csak rám, amidőn körülöttem a népem
boldogan él. Azt mondta, hogy ez megy teljesedésbe.”

Válaszul így szólt most az okosszívű Pénélopeia:
„Hogyha az istenek aggkorodat váltják szelidebbé,
akkor erős a remény, hogy a sok bajból kimenekszel.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek;
s Eurünomé ezalatt, meg a kedves dajka, az ágyat
fáklyavilágnál rendezték el, lágy takarókkal.
És a dagadt ágyat miután vetekedve vetették,
visszavonult az anyó lefeküdni a női terembe,
Eurünomé meg, a háló őre, vezette be őket
ágyukhoz, ragyogó fáklyát hordozva kezében,
és azután újból ment vissza. Azok meg örömmel
tértek meg rendjéhez a hajdani hitvesi ágynak.
Télemakhosz pedig és a gulyás meg az isteni kondás
táncot szüntettek, de a nőkkel is abbahagyatták,
és maguk is lefeküdtek az árnyas termek ölében.

S ők ketten, miután szerelem gyönyörének örültek,
egymással váltott szavakon kedvükre derültek.
S ő elmondta, amit túrt otthon, az isteni asszony,
hogyha a kérők vészokozó csapatára tekintett,
kik versengvén érte, levágták annyi juhát és
marháját, sok edényéből a borát kimerítve;
isteni hős Odüszeusz pedig azt, mily sok veszedelmet
szerzett másoknak, s maga mit túrt, mennyi siralmat,
mind elmondta: gyönyörrel meghallgatta az asszony,
s míg végére nem ért, álom nem hullt a szemére.

Azzal kezdte, hogyan győzött a kikónokon, aztán
lótuszevőknek mint ért el viruló mezejére,
és hogy a Küklópsz mit mívelt, s hogyan állta a bosszút
nagyszerű társaiért, akiket megevett a kegyetlen;
s Aioloszig hogyan ért, aki őt szívesen befogadta
és hazaküldte, de végzete volt, hogy a drága hazába
még ne kerüljön, ezért ismét fölkapta a szélvész
és a halas tengerre sodorta a nyögve kesergőt;
s Télepüloszba, a laisztrügonok földjére hogy ért el,
kik mind elpusztították a hajóit, a vértés
társakat, és egyedül menekült csak el éjszinü gályán.
És Kirké cseleit s leleményét mondta el aztán,
s hogy mint ért Hádész nyirkos palotája ölébe,
thébai Teiresziász lelkétől kérdeni jósszót,
sokpadu bárkáján, s mint látta a társait akkor,
és anyját, aki szülte, nevelte, amíg kicsi volt még;

s mint hallgatta a Szírének zengő dalolását,
Bolygó-szirteket is hogyan ért el s szörnyü Kharübdiszt,
és Szküllát, akitől sértetlen senki se ment el;
s Éeliosz marháit mint ölték meg a társak,
s füstös mennykövel mint verte le fürge hajóját
fennendörgő Zeus, s hogy vesztek el akkor a drága
társak mind, s maga mint menekült meg a csúnya haláltól;
s Ógügié szigetére, Kalüpszóhoz hogyan ért el,
s tartóztatta ez őt, mivel áhította urául,
barlang öblös ölén, s gondozta: ígérte, hogy őt majd
még örökéletűvé teszi és örökös fiatallá,
csak hogy az ő lelkét kebelében meg nem igézte;
majd meg a phaiákokhoz a sok baj után hogyan ért el,
kik valamint istent tisztelték őt a szívében
s bárkával küldték szeretett földjére honának,
és adtak neki ércet arannyal, drága ruhát is.
Ez végső szava volt, s ráugrott ekkor az édes
testlázító álom s gondját szétoldta szívének.

Ekkor mást gondolt a bagolyszemű Pallasz Athéné.
Mert amidőn lelkében végre remélte, hogy eltelt
már felesége szerelmével s álommal Odüsszeusz,
küldte aranytrónú Hajnalt, hogy keljen a ködből
s Ókeanoszból már, fényt vinni a földre. Odüsszeusz
fölkelt lágy heverőjéről, s szólt Pénélopéhoz:
„Asszony, olyan sok próbában volt része idáig
mindkettőnknek: a házban vártad sírva siralmas
jöttömet, engem azonban Zeus meg a többi nagy isten
kínokkal lekötöttek, akárhogy vágytam e földre.
Végre ma mindketten kívánt nyoszolyánkra kerültünk;
hát te viseld gondját vagyonomnak a házam ölében.
Sok juhomért, melyet dölőfűkbe leöltek a kérők,
szerzek majd sokat én, s az akhájok is adnak azokhoz
újakat, addig, míg mind meg nem telnek az aklok.
Most pedig elmegyek én innen sokfajú tanyámra,
drága apámat látni, ki értem búsul örökké.
S most, feleségem, hallgass rám, noha bölcs vagy amúgyis:
mert hisz amint fölkél a nap, elfut a híre azonnal,
hogy kérőidet elpusztítottam palotánkban:
szolgálóiddal felső házádba vonulj hát,
ülj veszteg, s ne akarj meglátni, se kérdeni senkit.”

Szólt, azután szép fegyvereit vállára csatolta,
fölkeltette fiát, a gulyást, és velük a kondást,
elrendelte, ragadjanak ők is erős hadifegyvert.
Nem tettek másként, magukat mind ércel övezték;
és a kaput nyitván, léptek ki: elől nagy Odüsszeusz.
Már az egész földön fény járt, hanem őket Athéné
éjbe takarva a városból sebesen kivezette.

HUSZONNEGYEDIK ÉNEK

BÉKEKÖTÉS

Ekkor a kérők lelkét Külléné-hegyi Hermész
szólította elő; a kezében fogta a pálcát,
szép szinarany botját, mellyel megigézi halandók
közt, akinek csak akarja, szemét, vagy szünteti álmát.
Ezzel irányított, mire ők surrogva követték.

Mint mikor isteni barlang mély zugolyán denevérek
röpdösnek surrogva, s a szikláról, a csoportból
egy leesik, mire ott fönt mind összébb tapadoznak,
így mentek surrogva azok, s Hermész, a segítő,
míg ők összefogódtak, a nyirkos utat mutogatta.

Ókeanosz sodránál, Leukasz szirtje tövében
mentek el ők, meg a nap kapuján át, és hol az álmok
népe tanyázik: az aszphodelosz-réthez hamar értek,
mert ott laknak a lelkek, az emberek árnyai együtt.

Föllelték lelkét Péléiadész Akhileusznak
és Patroklosznak, meg a gáncstalan Antilokhosznak
s Aiásznak, ki a legjobb termetű és alakú volt
minden akháj hős közt, a dicső Akhileusznak utána.

Ők akörül gyülekeztek mind; s közelükbe kerülve
jött Agamemnón Átreidésznak lelke is arra
bánatosan, s köribe gyűlt mind, aki övele együtt
Aigiszthosz bázában halt s töltötte be sorsát.

Őhózzá legelőbb Péleión beszélt most:

„Átreidész, hittük, hogy a nagy villámszerető Zeusz
téged kedvel a legjobban valamennyi vitéz közt
mindig, mert sok erős hősnek voltál fejedelme
Trója tövében, ahol sok bajt túrtünk mi, akhájok;
s lám, kellett, hogy időnek előtte lecsapjon a vésszel
rád is a sors, melytől soha ember nem menekülhet.
Bárcsak amíg még élvezted fejedelmi hatalmad,
tágterű Trója alatt ért volna a vég, csata közben,
halmot emeltek volna tenéked, az összes akhájok,
és nagy szerzett hírt hagyhattál volna fiadra,
s most nyomorult és csúnya halál ragadott zsákmányul.”

Erre meg Átreidész Agamemnón lelke felelte:

„Boldog Péleusz-sarj, istennek mása, Akhilleusz,
Trója alatt ki elestél, távol az argoszi földtől:
s legderekből trószok meg akháj fiak estek el, érted
küzdve, s te ott elnyúltál örvényében a pornak
hosszan, a harciszekér hajtását fekve feledted.
És mi egész napon át verekedtünk: s tán a csatának

vége se lesz, ha viharral a nagy Zeusz meg nem akasztja.
Majd miután a hajókhöz vittünk már a csatából,
lágynyosolyára helyeztünk, mostuk szép sima bőrd
langyos vízzel, olajjal, s hullatták az akhájok
forró könnyeiket, sűrűn, nyírták le a fürtjük.
S édesanyád s örökéletű népe kikélt a habokból,
hogy hallotta a hírt: és harsant isteni jajszó
végig a tengeren át; az akhájok mind megijedtek.
S tán fölugornak mind s elinalnak a görbe hajókhoz,
vissza ha nem szólítja a régről nagytudományú
Nesztór mindet; az ő szava volt azelőtt is a legjobb;
jóakarón szólalt meg köztük, ilyen szavakat szólt:
»Várjatok, argosziak, sose fussatok, ifju akhájok.
Tengeri nimfák nemmúló csapatával az anyja
jó a habokból, hogy láthassa fiát, a halottat.«
Szólt; s már nem riadoztak a bátorlelkű akhájok.
És körülötted a tengeri agg szép lányai álltak,
sírva sirattak, s rád nemenyésző lepleket adtak.
S Múza dalolta a gyászdalt, mind a kilenc: gyönyörűszép
hangjuk váltakozott. És nem maradott szeme száraz
senkinek, úgy zokogott élesszavu dallal a Múza.
Tíz és hét napon át, éjt nappá téve, sirattunk,
elnemenyésző istenek és bús földi halandók:
és azután átadtunk téged a tűznek; a nyájból
sok hízott juhot áldoztunk, sok barmot a lángon.
Égtél isteni lepledben, dús drága kenetben
és édes mézben; kavarogtak a harcos akhájok
rengetegen, lobogó máglyádnál, fegyvereikben,
mind a gyalog s a lovag: s iszonyú hadilárma rivalgott.
És miután Héphaisztosz szent tüze már elemésztett,
hószinű csontod, Akhilleusz, reggel fölszedeggettük
mind vegyitetlen borba, olajba. Anyád meg adott egy
drága arany korsót: Dionüszosz szép adományát,
mint mondotta, s a nagyhirű Héphaisztosz kezeművét.
Ott fekszik te fehér csontod most, fényes Akhilleusz,
benne, Menoitiaész Patroklosz csontjai közt mind;
és külön Antilokhosz, kit az összes akháj haditárs közt
Patroklosznak eleste után legtöbbre becsültél.
S csontjaitokra magas, hiba-nélküli halmot emeltünk
argoszi dárdavető szent harcisereg daliái,
ott, hol a part belenyúlik a sík Hellészpontoszba,
távoli vízről is hadd lássák már a hajósok:
mind, aki most ott jár, s aki még ezután születik csak.
Édesanyád gyönyörűszép versenydíjakat esdve
isteneinktől, tűzte elének azokat, viadalra.
Már te nagyon sok hős temetését láttad idáig,
mert ha király hal meg, nekivetkőződnek az ifjak
és egymással a versenydíjért küzdeni készek:
mégis e látványon bámultál volna leginkább:

tiszteletedre ezüslábú Thetisz istennő mily
díszes díjat adott: kedveltek erősen az égben.
Holtod után sem enyészett el neved így, de örökké
él minden nép közt a te nagyszerű híred, Akhilleusz.
Ámde nekem mi öröm, hogy a hosszú csatát befejeztem?
Hisz hazatértemkor Zeus gyászos végemet adta,
elvetemült feleségem s Aigiszthosz keze által.”
Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek;
s ekkor jött közelükbe az Argoszölő, a vezérlő,
s hozta azok lelkét, akiket fönt ölt meg Odüsszeusz.
Mindketten tüstént bámulva siettek elébük.
Átreidész Agamemnón lelke a nagy Melaneusznak
ráismert sarjára, a hírneves Amphimedónra:
mert őt ez vendégül látta a szép Ithakában.
Átreidésznek lelke beszélt hozzá legelőször:
„Amphimedón, mi baj ért titeket, hogy a föld vak ölébe
együtt szálltok, válogatott évtársak? A várost
átvizsgálva se gyűjthetnénk kitünőbb daliákat.
Tán a hajóitokon sujtott le a mélybe Poszeidón,
vésteli fűvását fölverve a vad viharoknak?
Vagy pedig ellenséges nép terített le a földön,
ökrük s szép juhukat mikor el vágytátok orozni
s ők tán városuk és nők védvén verekedtek?
Adj választ; hisz a vendégednek lenni dicsekszem.
Vagy nem is emlékszel, hogy jártam az otthonotokban,
isteni hős Menelaósszal buzdítva Odüsszeuszt,
hogy jöjjön mivelünk Trójába a jópadu gályán?
S teljes hónap után szeltük csak a tág vizet által,
nagynehezen meggyőzve a várdúló nagy Odüsszeuszt.”

Amphimedónnak lelke felelt, így adta a választ:
„Hírneves Átreidész, sereget-vezető Agamemnón,
emlékszem mindarra, te Zeusz-táplálta, amit mondsz.
S elmondok neked őszintén mindent, ami történt,
elmondom, hogyan ért el minket csúnya halálunk.
Rég tovaszállt Odüsszeusz feleségéért vetekedtünk;
ő sem igent, se nemet nem szólt, borzadva a násztól,
mert a halált meg az éjszinü véget szánta minékünk,
és még más ily cselt is eszelt ki az elméjében:
terme ölébe szövőszékét állítva, e roppant
széken hosszú finom vásznat szőtt, s mondta minékünk:
»Kérőim, nemes ifjak, a hős Odüsszeusz odavan már,
mégse siettessétek a nászom, amígcsak e leplet
nem fejezem be, szövött vásznom hogy kárba ne vesszen,
szemfödeléül Láertész hősnek, mikor őt majd
hosszuranyujtó vég veszedelmes sorsa eléri;
megbotránkozván az akháj nők azt ne beszéljék,
hogy ki sokat szerzett, most nem jut leple a sírban.«
Így szólt ő hozzánk, hős lelkünk hitt a szavának.
És napközben a nagy leplet szövögette is aztán,

éjszaka szétfejtette azonban, a fáklyavilágnál.
Így hitegette a bajnokokat három kerek évig;
ámde midőn évszak jött, évszak ment negyedízben,
elsorvadtak a hónapok és a napok tovatűntek,
akkor az egyik nő, ki tudott erről, kifecsegte.
S megleptük, mikor épp fejtette a szép szövédéket.
Kénytelenül befejezte tehát most, bár nem akarta.
És a köpenyt miután, vásznát megszöve, kihozta
és megmosta, s az úgy ragyogott, valamint a nap és hold,
akkor egy ártó szellem már valahonnan Odüsszeuszt
hozta határunkhoz, hol házáat lakja a kondás.
És odament szeretett fia isteni hős Odüsszeusznak,
barna hajójával hazatérve Pülosz fövenyéről;
ketten a kérők csúnya halálát tervezgetve
jöttek a nagyhirű várost látni, azazhogy Odüsszeusz
később jött, mert Télemakhosz hamarabb nekiindult.
S őt kondása vezette az úton, csúnya ruhában,
mint valameny nyomorult vén koldust: botrahajolva
ment Odüsszeusz, s testét nyomorult rút rongy borította.
Senkise volt közülünk képes fölfedni, hogy ő az,
még az idősebbek sem, amint váratlan előtűnt;
csúnya szidalmakkal csúfoltuk, meghajigáltuk.
Egy darabig csak tűrte saját palotája ölében,
tűrő lélekkel, hogy sértjük s meghajigáljuk:
ámde mikor pajzsos Zeus már fölverte a mérgét,
akkor Télemakhossal a szép hadifegyvereket mind
kamrájába behordta, s a zárat elrekeszelte;
és rávette utána igen ravaszul feleségét:
íjat tennie s szürke vasat kérői elé, hogy
balsorsunkban e verseny a vesztünk kezdete légyen.
Egy sem akadt közülünk, aki képes volt a hatalmas
íj idegét felvonni: erőnk sokkal kevesebb volt.
És amidőn a nagy íj Odüsszeusz markába került már,
mind rivalogtunk és megtiltottuk fenyegetve,
hogy neki átadják, noha hosszan kéri, az íjat;
pusztán csak maga Télemakhosz bízta parancsal.
Megmarkolta tehát a sokattűrt fényes Odüsszeusz,
s könnyen fölhúrozta az íjat, a sok vason átlótt;
majd odaállt a küszöbre, kiszórta a gyors nyilakat mind,
zordul nézve körül, s hős Antinooszt lenyilazta.
És azután nyögető nyilait másokra röpítve
célzott, lőtt; szaporán hullottak előtte a kérők.
Már kiderült: valamely isten volt megsegítőjük:
mert akkor tüstént, erejükben bízva, a házban
öldöstek mindenfele: hangzott csúnya nyögésünk,
míg a fejünk beszakadt, s párolgott vérrel a föld is.
Így vesztünk mi el, Átreidész, és tudd meg: a testünk
most is fönt fekszik csúnyán Odüsszeusz palotáján:
mert még kedveseink sem tudják otthon a sorsunk,

hogy sebeinket az alvadt vértől már lefürösszék
és kiterítve sirassanak el, mint holtakat illet.”

Erre meg Átreidész Agamemnón lelke felelte:
„Láertész boldog fia, nagyleleményű Odüsszeusz,
mily nagyerejű asszonyt vettél is feleségül.
Mennyire jólelkű a hibátlan Pénélopeia,
Íkariosz lánysarja: urát, Odüsszeuszt, az eszében
jól őrizte: ezért soha el nem enyészik a híre
ékes erényének, s a szilárdszivű Pénélopéből
bájos dalt készít a halandó népnek az isten:
mert nem tett gonoszat, mint Tündareosznak a lánya,
törvényes férjét ki megölte: belőle riasztó
ének lesz odafönt: ő minden nőre gonosz hírt
szerzett, még aki tisztességes is, arra is éppúgy.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek
Hádész háza ölén, rejtett mélyében a földnek;
s közben a városból Odüsszeuszek már lejutottak
Láertész szépenkészült házához, a földre;
ezt egykor maga Láertész hadakozva szerezte.
Ott volt háza, a ház körül álltak az épületek mind,
rabszolgái tanyáztak, háltak s ettek ezekben,
kik végeztek mind, mit nekik a gazda parancsolt.
Volt Szikelíából egy öreg nő köztük: az aggot
messze a várostól híven gondozta tanyáján.
Ott Odüsszeusz így szólt szolgálóihoz és a fiához:
„Menjetez itt be a jólépült szép háznak ölébe,
s készítsétek a legszebb sertésből lakománkat;
én megyek és próbára teszem most édesapámat,
rám tud-e még ismerni szemével, hogyha reámnéz,
vagy nem is ismer meg, hiszen oly sok időt oda voltam.”

Szólt, s hadifegyvereit szolgálinak adta kezébe.
Ők sebesen besiettek a házba; azonban Odüsszeusz
dús szőlője felé közelített, próbát tenni.
Sem Dolioszt nem lelte a nagy kertben, levonulva,
sem Doliosz fiait, sem más szolgát; ezek együtt
mind tüskét szedgettek a kert számára sövénynek,
és az öreg maga ment legelől, az utat mutogatta.
Így egyedül csak az apját lelte remek ligetében,
s íme kapált az öreg; szurtos rongy fedte a testét,
dísztelen és foltos, lábát fűzős saru védte;
szabva ökörbőrből, tövises szúrásai ellen,
és a kezén keztyű, hogy a tüske ne sértse, s a kecske
bőréből kiszabott süveg is csak emelte a gyászát.
Hát mikor őt meglátta az isteni bajnok Odüsszeusz,
mint kínozza a vénkor, a gyász mint nyomja a lelkét,
könnyeket ejtve megállt a sokágú körtefa alján.
Hányta-vetette utána a lelkében s a szívében,
megcsókolja-e, általölelje-e, sorra mesélve

apjának, hogyan is jött meg, hogyan ért a honába,
vagy hamarabb kérdezze ki és tegye őt próbára.
Töprengett, s azután úgy látta, hogy ez helyesebb lesz:
szurkáló szókkal teszi még legelőbb próbára.
Íly szándékkal eredt egyenest oda fényes Odüsszeusz.
Apja kapálta lehajtott fővel amott veteményét,
s oldala mellé állva beszélt fényes fia hozzá:
„Jó öregem, te a kertész munkájában ügyetlen
nem vagy, ugyan gondját viseled mindennek: a kertben
semmi sem elhanyagolt, látom, sem olaj, füge, szőlő,
semmi növény, veteményágy, körtefa: mind nagyon ápolat.
Mást mondok neked én, de szivedben meg ne neheztelj:
tenmagadat nem gondozod ennyire: terhes öregség
nyomja a vállad, igen szurtos vagy, rút a ruhád is.
Mégse lehet, hogy restségért gazdád hagy ilyennek,
mert nem szolgálai semmise rajtad, hogyha tekintem
termeted és alakod; fejedelmi vitézre hasonlítasz:
mint aki fürdőnek, lakomának utána szelíden
elszunnyadhat: mert meg is illeti ám ez az aggot.
Most pedig áruld el nekem azt és szólj egyenes szót:
kit szolgálasz, ki a gazda, kinek kertjére vigyázol?
S mondd nekem azt is el őszintén, hadd tudjam egészen:
szép Ithakába kerültem-e én igazán, ahogy erre
jöttömben mondotta az úton nékem egy ember,
nem túlszíves, igaz: nem akart megmondani mindent,
sem végighallgatni, mikor kérdeztem a sorsát
egy vendégemnek; hogy megvan-e még, vajon él-e,
vagy pedig elhúnyt és Hádész házába került már.
Megmondom, te jegyezd meg, hallgass jól a szavamra:
férfit jött egykor hozzám, s én drága hazámban
vendégül láttam, s nem akadt más messzi barátom,
senkise még, akit így szívesen befogadtam a házba;
azt mondotta, hogy ő Ithaké-beli törzse szerint és
Láertész Arkeisziadésről mondta, hogy apja.
Hát palotámba vezettem s jól megvendégeltem,
és szívesen láttam: volt minden bőven a házban,
és megajándékoztam, amint vendégeket illik.
Míves aranyból néki talentumot én hetet adtam,
véle virágdíszes vegyítővödröt szinezüstből,
adtam még egyrétű tizenkét drága köpenyt is
és ugyanannyi palástot, szőnyeget, inget is annyit,
és még négy asszonyt, aki érti a nagyszerű munkát,
szemrevalót, akit ő maga választott ki magának.”

Válaszul erre az apja ekép szólt, könnyeket ejtve:
„Arra a földre kerültél, jó idegen, melyet emlétsz,
csakhogy gögösek és gonoszak tartják a kezükben:
oly sok drága ajándékod hát hasztalan adtad.
Őt Ithaké községében ha te élve találod,
jól megajándékozva bocsátott volna utadra,

drága viszonzással, mint illeti azt, aki kezdte.
Most pedig áruld el nekem azt és szólj egyenes szót:
hányadik éve, hogy őt befogadtad a házad ölébe,
balsorsú vendéged, az én fiamat, ha ugyan volt,
azt a szegényt? Kit messze szeretteitől s a hazától
vagy halak ettek meg tenger fenekén, vagy a földön
lett a vadak s madarak zsákmánya, s az anyja se tudta
szemfödelét rávetve siratni, sem apja, mi ketten;
és sokajándékú, bölcs hitvese, Pénélopeia
sem tudhatta urát kiterítve siratni, ahogy kell,
s nem foghatta szemét se le: bár ez jár a halottnak.
S azt is mondd meg igaz szavaiddal, hadd tudom én is:
honnan jössz te, ki vagy? hol a városod és a szülőid?
és hova állt be a fürge hajó, mely e földre hozott el
téged s isteni társaidat? Vagy utasként jöttél
mások bárkáján, akik itt kitevén, tovaszálltak?”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Megmondom neked én mindezt, őszinte beszéddel.
Én Alübász-beli volnék, ott van nagyhirű házam,
és az apám Polüpémón gyermeke, büszke Apheidász;
s úgy hívnak, hogy Epéritosz: engem Szíkaniából
földetekig daimón keze üzött, bár nem akartam.
És a hajóm kint áll, várostól messze, a parton.
Annak meg, hogy Odüsszeusz nálam járt, van öt éve,
akkor eredt útnak s a hazám földjét odahagyta;
ó, a szegény! noha jobbról szálltak a jósmadarak föl,
épp mikor indult, s így nagy örömmel küldtem az útra;
ő is örült, s mindkettőnk lelke remélte, hogy egymást
vendégeljük még, ragyogó szép kincseket adva.”

Így szólt; s azt a sötét kín fellege elborította;
mindkét kézzel a kormos port markolta a földről
és úgy szórta fejére, az őszre, heves zokogással.
S néki a lelke megindult és orrában a szűrő
érzés nőtt, mikor így szeretett apjára tekintett.
Hát odaugrott, megcsókolta, nyakába borult s szólt:
„Édesapám, hiszen én vagyok az, ki után tudakolgatsz:
megjöttem, hús esztendőnek utána, hazámba.
Hagyd el a sírást már, hagyd el könnyes zokogásod.
Megmondok mindent, de nagyon kell véle sietnem:
otthon a kérőket palotánk mélyén lenyilaztam,
megbosszultam a sok gaztettet, a lélekevő gúnyt.”

Erre pedig Láertész szólt, így adta a választ:
„Hogyha valóban Odüsszeusz vagy te, az én fiam, így jössz,
említs hát biztos jeleket, hogy higgyek a szódnak.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Nézd meg először is ezt a sebet szemeiddel, amelyet
rajtam a Parnasszosz tetején mart hófogu vadkan,

mert oda küldtél el s veled édesanyám is, az úrnő,
Autolükoszhoz, az ő szeretett apjához, azért, hogy
hozzak ajándékot, melyet itt bölintva ígért ő.
S hadd sorolom fel még kitűnő kertedben a fákat,
egykor amelyeket énnekem adtál: kértem a kertben
tőled e fákat, még sihederként, mentem utánad,
köztük sétáltunk, nevüket megmondtad egyenként.
Körte tizenhárom volt köztük, az almafa tíz volt,
s még negyven fügefát adtál, és sorranevezve
ígértél ötven szőlő-sort, nap-nap után más
tőkéen értek a fürtök, igen sokfajta gerezddel
áldották meg Zeusz Hórái a messze magasból.”

Szólt; mire annak a térde s a kedves szíve elernyed,
mert, mikről Odüsszeusz szólt, ráismert a jelekre.
Átkulcsolta fiát karjával, s vonta magához
már elalélt apját a sokattúrt isteni férfi;
s hogy lelkét szedegetve magáhozért az öreg hős,
újra ekép fordult hozzá, szólalva szavával:

„Zeusz atya, éltek még az Olümposzon, isteneink, ti,
hogya elérte a hetyke kevély kérőket a bosszú.
Mégis, a szívem fél rettentőn: meg ne rohanjon
itt bennünket egész Ithaké, míg hírnökeikkel
mind a kephallén városokat mireánk haragítják.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Bátorság, ilyenekre szivednek gondja ne légyen.
Induljunk be a házba, mely itt van a kert közelében:
mert oda küldtem Télemakhoszt, a gulyást meg a kondást,
még az előbb, hogy készítsék lakománkat azonnal.”

Így szóltak ketten, s indultak a szép kicsi házba.
És hogy a kényelmes háznak küszöbére kerültek,
ott lelték már Télemakhoszt, a gulyást meg a kondást,
éppen húst szeleteltek, a fényes bort vegyítették.
Közben a nagyszivű Láertészt megmosta lakában
a szikeliái szolgáló, megkente olajjal,
s drága palástot adott rá; jött közelébe Athéné,
és megerősítette a népek pásztora minden
tagját: izmossá, magasabbá tette azonnal.
Így lépett ki a kádból, és szeretett fia bámult,
meglátván, hogy akár a haláltalan istenek, oly szép;
és őt megszólítva ekép, szárnyas szavakat szólt:
„Drága apám, úgy látom, hogy valamely örök isten
termeted és alakod magasabbá tette, delibbé.”

Erre a jóeszű Láertész neki válaszul így szólt:
„Volnék - Zeusz atya, Pallasz Athénaié meg Apollón! -
most is olyan, mint voltam erősfalu Nérikosz ellen
rontva a parton s győzve kephallén emberek élén:
lettem volna olyan tegnap, palotánknak ölében,

s álltam volna az oldaladon, hadivértemmel a vállon,
kérők ellen erős harcban: tudd, soknak a térdét
oldtam volna meg ott, melegítve a szívedet evvel.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek;
s addig azok már elkészítették lakomájuk,
széken, karszéken sorban mind megtelepedtek.
S nyúltak volna az ételhez; s most jött közelükbe
vén Doliosz s Doliosz fia mind, kimerülten a földön
végzett munkától, már hívta be őket az anyjuk,
a szikeliai vén szolgáló, az, ki nevelte
őket, s jól gondozta az aggot, kit kora megtört.
Meglátván Odüsszeuszt, ráismert lelkük azonnal:
álltak a házukban döbbenten; azonban Odüsszeusz
mézédes szókkal fordult hozzájuk eképen:
„Jó öreg, ülj az ebédhez, s már ne csodáljatok engem:
rég akarunk már hozzányúlni a jó lakomához,
s vesztegelünk idebenn, csak rátok várva szünetlen.”

Szólt; mire vén Doliosz tárt karral ment oda hozzá,
és elkapta kezét, csuklón csókolta azonnal,
és őt megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólt:
„Kedvesem, eljöttél hát végre a vágyakozókhöz,
hozzánk, már nem hittük, s isteneink hazahoztak;
sokszor is üdvözlégy, boldogság érjen az égből.
S áruld el nekem őszintén, hadd tudjam egészen,
biztos hírt tud-e rólad a jóeszü Pénélopeia,
hogyan hazaérteztél, vagy küldjünk hírnököket arra.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Tudja bizony, jó agg; minek ébred benned ilyen gond?”

Így szólt ő; s az öreg le is ült oda, szép sima székre.
És Doliosz fia mind ugyanígy Odüsszeusz köribe gyűlt,
üdvözlő szavakat szólván, a kezét szorította,
majd odaült mind rendben az apjához, Dolioszhoz.

Hát így foglalatostkodtak lakomával a házbán;
s addig a kósza beszéd végigjárt fürge követként
városukon, hirüladván a kérők csúnya halálát.
Erre az emberek összeszaladtak minden irányból,
sóhajjal, siralommal Odüsszeusz háza elébe.
És hordták ki halottaikat, s kiki vitte temetni.
És aki más városból jött volt, azt hazaküldték
mind a halászokkal, föltéve a fürge hajókra;
ők maguk elkeserült szívvel gyűlésbe tolongtak.
Majd mikor egybesereglett s együtt volt valamennyi,
Eupeithész állt föl legelőször szólani köztük;
mert makacsul fájó kín szállt a szívére fiáért,
Antinoosz volt ez, kit először lőtt le Odüsszeusz.
Érte zokogva beszélt most köztük szónoki szóval:
„Kedvesek, ím az akhájoknak vétett ez az ember

szörnyen: először sok jó harcost vitt el a bárkán
s elveszítette a görbe hajókat, az embereket mind,
s másokat, íme, megölt, a kephallén nép kitűnőit.
Rajta tehát, menjünk, mielőtt ez elérne Püloszba,
vagy pedig isteni Élisz alá, hol epeioszi nép él;
mert hisz rántapad ám ezután a gyalázat örökre:
még az utódok előtt is csúfság lesz, ha beszélük,
hogy fiaink és sok jó testvérünk megölőjét
nem büntettük meg: számomra nem édes az élet,
és szívesebben a holtakhoz térnék, ha ez így lesz.
Menjünk, meg ne előzzenek ők, kihajózva a vízre.”

Könnyeket ontva beszélt, megszánták mind az akhájok.
Ekkor jött közelükbe Medón meg az isteni dalnok
házából Odüsszeusznak, az álomtól szabadultan;
és közibük lépett, s elfogta a bámulat őket.
S most nekik ezt mondotta Medón, az okosszavu hírnök:
„Hallgassátok a szóm, Ithaké-beliek: hisz Odüsszeusz
ezt nem az isteni óhajtás ellen cselekedte:
én magam is láttam, mint állt a haláltalan isten
Mentór képében közelében a hős Odüsszeusznak;
és hol az isteni férfi előtt bukkant föl az isten
öt buzdítván, hol meg a kérők kerge csapatját
űzte a termen végig, s ők hulltak seregestül.”

Így szólt; és elfogta a sápadt félelem őket.
S köztük ilyen szóval szólalt meg az agg Halitherszész
Masztoridész: egyedül látott ez a múltba, jövőbe;
jóakarón fordult hozzájuk, ilyen szavakat szólt:
„Hallgass rám, Ithaké-beli nép, hallgass a szavamra.
Rosszak voltatok, édeseim, mindez csak azért lett:
nem tévén, amit én meg a népek pásztora Mentór
mondtunk, hogy tiltsátok meg fiasarjaitoknak
sok nagy rossztettét és szüntelen ostoba vétkét,
kik vagyont nyírták, feleségét is megalázták
annak a legjobb hősnek; s hitték, hogy haza nem tér.
S most legyen így, hallgassatok arra, amit kijelentek:
senkise induljon, ki se vonja a bajt a fejére.”

Így szólt; ám a nagyobb felük ekkor szörnyű zsivajjal
fölpattant, míg helybemaradtak a többiek együtt;
nem tetszett szívüknek a szó, hanem Eupeithészsre
hallgattak: s aztán hadifegyverekért szaladoztak.
Teste köré miután kiki szép ragyogó rezet öltött,
tágastáncterü város előtt gyűltek, seregelték.
És Eupeithész volt a vezérük: hitte a balga,
hogy bosszút ő áll, s bizony úgy volt, hogy haza többé
nem jön már, hanem ott kell néki betölteni sorsát.

S Zeusz Kroniónhoz ekép szólt ekkor Pallasz Athéné:
„Ó, miatyánk, Kronidész, fejedelmek legmagasabbja,

mondd meg a kérdésemre: mit is rejt bévül az elméd?
Folytatod-e a goromba csatát iszonyú hadizajjal,
vagy mindkettő közt a szövetséget kötöd-e most?”

Erre a fellegtorlaszoló Zeusz válaszul így szólt:
„Lányom, ilyet tőlem minek is kérdész-tudakolgatsz?
Nem te magad tervelted el ennek a gondolatát, hogy
rajtuk majd Odüsszeusz hazatérve megállja a bosszút?
Tégy, amiként akarod, de kimondom, hogy mi az illő:
most, miután bosszút állt már ez az isteni férfi,
kössön mind békét, s legyen ő a király ezután is,
és mi örök feledést boritunk a fiak s a fivérek
elpusztítására: szerethessék ezután is
egymást, mint ezelőtt, bőség és béke viruljon.”

Szólt, buzdítva a már rég elszánt Pallasz Athénét,
s útnakeredt ez, olümposzi csúcsrol alászőkkenve.

Ők meg a méz-szívű lakomával az éhük elűzték,
majd így kezdte a szót a sokattúrt bajnok Odüsszeusz:
„Egy menjen ki, tekintse, nem értek-e már közelünkbe.”
Szólt; és egy fia vén Doliosznak ment ki a szóra:
állt meg a kőküszöbön, s már mind ott látta közelben.
Rögtön Odüsszeuszhoz fordult, szárnyas szavakat szólt:
„Itt vannak közelünkben, azonnal kapjuk a fegyvert!”

Szólt; fölpattantak, fölvértelkedtek azonnal,
négyen Odüsszeuszek és hat fia vén Doliosznak:
s fegyvert öltöttek Láertész és Doliosz vén,
őszhajuak bár, kényszerüségből harci vitézek;
s teste köré miután kiki szép ragyogó rezes öltött,
már a kaput nyitván, ment is ki; előttük Odüsszeusz.
S jött közelükbe egészen a nagy Zeusz lánya, Athéné,
s Mentóréhoz volt az alakja s a hangja hasonló.
Őt látván, megörült a sokattúrt isteni férfi,
s Télemakhoszhoz eképp szólt nyomban, drága fiához:
„Télemakhosz, most megtanulod, mert már oda mégy, hol
férfitusában megvállik, kik a legderekabbak,
hogy ne gyalázd meg az őseidet, kik idáig a földön
harcierőben a bátrak közt is messze kitűntünk.”

Erre a jóeszű Télemakhosz neki válaszul így szólt:
„Látni fogod, ha kívánod, apám, hogy ez indulatommal
nem hozok én rátok szégyent, emiatt ne is aggódj.”

Szólt; mire Láertész megörült, ezt mondta azonnal:
„Mily nap ez, áldó isteneim! mily szép örömöm van:
gyermekem és unokám a vitézségben vetekednek.”

Oldala mellé állt s így szólt a bagolyszemű Pallasz:
„Ó, Arkeisziadész, legjobbjik drága barátom,
most könyörögj a bagolyszemű lányhoz, most az atyához,
s nyúltárnyú gerelyed tüstént csóválva hajítsd el.”

Szolt, s kebelébe hatalmas erőt fújt Pallasz Athéné:
ő meg a nagy Zeusz lányához küldötte fohászát,
s nyúltárnyú gerelyét tüstént csóválva vetette,
s Eupeithész ércarcu sisakját érte a dárda.
És a sisak nem fogta föl azt, átverte az érchegy:
döngve zuhant le a földre, csörömpölt rajta a fegyver.
Estek elősoraiknak Odüsszeusz és deli sarja,
s őket kéthegyü dárdával, karddal kaszabolták.
S tán valamennyien elhullnak s haza nem kerül egy sem,
hogyha Athénaié, pajzstartó Zeusz atya lánya,
meg nem szólal ekép és vissza nem inti a népet:
„Jó Ithaké-beliek, hagyjátok a háboruságot,
ezt a gonosz viadalt; vér nélkül jöjjön a döntés.”

Így szolt; és elfogta a sápadt félelem őket.
Megrémültek azok, s kiröpült a kezükből a fegyver,
minden a földre esett, hogy az istennő szava zendült:
s vágyva az élet után, város fele futva futottak.
Rettentőt rikkantva sokattúrt bajnok Odüsszeusz,
meggömbülve csapott le, miként magasanrepülő sas.
Ekkor azonban Zeusz füstös villámmal ütött le
éppen erős-apjú nagy Pallasz elé a mezőre.
S most Odüsszeuszhoz szolt a bagolyszemű Pallasz Athéné:
„Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
már ne tovább! szüntesd mérgét a közös viadalnak,
meg ne nehezteljen rád Zeusz, az a messziredörgő.”

Mondta Athéné; s ő így tett, lelkében örömmel.
És ezután szent békekötést szerzett a hadak közt
Pallasz Athénaié, pajzstartó Zeusz atya lánya,
s Mentóréhoz volt az alakja s a hangja hasonló.

Jegyzetek

ÍRTA DEVECSERI GÁBOR

Aiász - 1. Telamón fia, a szalamisziak vezére. A Tróját ostromló görögök egyik legkiválóbb hőse. Amikor az Akhilleusz fegyvereiért folytatott vetélkedésben Odüsszeusz legyőzte, Aiász megőrült és öngyilkos lett. Tragikus történetét Szophoklész dolgozta fel. 2. Oileusz fia, a lokrisziak vezére

Aiétész - kolkhiszi király, Héliosznak, a Napnak fia, Kirké testvére

Aigüptosz - a Nílus, amely az ország névadó hősének nevét viseli

Aiolosz - a szelek királya

Akherón - alvilági folyó

Akróneusz - phaiák férfi; neve - akárcsak a többi phaiáké - a hajóval és a hajózással áll összefüggésben

Alkméné - Héraklész halandó anyja

Amphitríté - tengeristennő

Amphitrüón - Tirünsz királya, Héraklész anyjának, Alkménének halandó férje

Antilokhosz - Nesztór fia, Trója alatt elesett

Antiopé - Zeusz halandó kedvese, Théba építőinek, Amphiónnak és Zéthosznak anyja

Arész - a hadisten

Argó - mitikus hajó, melyen Iászón és társai Kolk-hiszba hajóztak az aranygyapjúért

Argosz megölője - Hermész „Argeiphontész” jelzőjének népetimológias értelmezése

Ariadné - Mínosz leánya, Thészeusz elhagyott kedvese, akit később a monda ismertebb változata szerint Dionüszosz szerelme vigasztal meg. Homérosz egy olyan változatra utal, amely szerint Artemisz a lányt Dionüszosz vádjára büntette halállal

Arkeisziadész - Arkeisziosz fia, Láértész, Odüsszeusz apja

Artemisz - Apollón húga; vadászó szűz istennő

Atlasz - titán; a földet és eget elválasztó oszlopok őre

Átreidák - Átreusz fiai: Agamemnón, Mükéné királya, a Tróját ostromló görög sereg fővezére, és Meneláosz, spártai király, akinek elcsábított feleségéért, Helenéért folyt a háború Trója alatt

Boótész - Ökörhajcsár, csillagkép

Boreász - az északi szél

Danaoszok - a görögök neve, mitikus ősük, Danaosz király után

Déiphobosz - Hektórnak és Parisznak, Helené elcsábítójának testvére; Parisz halála után Helené férje

Délosz - Apollón szent szigete, zarándokhely; az isten születési helye

Démétér - a föld anyai természetű istennője, a gabona ajándékozója

Dódóna - Zeusz szent jóshelye

Éeliosz (Héliosz) - az isteni Nap
Eileithüia - a szülést megkönnyítő istennő. Artemisszal azonosították
Ekhetosz - mesebeli kegyetlen szörnyeteg király
Epeiosz - a trójai faló készítője
Epikaszté - a thébai Oidipusz király anyja és felesége; a tragikusoknál Iokaszté
Erekhtheusz - isteni tiszteletben részesülő athéni hős; szentélye az Erekhtheion
Erínüszek - bosszúistennők: a Furiák
Eriphülé - Amphiaraósznak, a jósnak felesége, aki férjét egy nyakláncért elárulta
Eurosz - a délkeleti szél
Eurüpiolosz - Priamosz király hűgának, Asztüokhénak arany szőlővesszőt adott, hogy a fiát - Eurüpiolosz kéteiosz királyt - Trója védelmére küldje
Eurütión - kentaurusz, félig emberi, félig állati lény
Eurütosz - Oikhalia királya; Héraklész ölte meg

Földrázó - Ennoszigaios, Poszeidón mellékneve

Gorgó-fej - a félelmetes démonnak, Medúszának Perszeusz által levágott feje, melynek látásától a halandók kővé merednek

Hádész - Zeusz testvére, az alvilág ura
Hébé - Zeusz és Héra leánya, az ifjúság istennője
Héphaisztosz - a tűz és a kovácmesterség istene

Iaszión - Démétér halandó kedvese
Iászosz - a Peloponnészosz egykori királya
Ínó - Kadmosz leánya, Athamász felesége; Leukotheé néven vált tengeri istennővé
Íphimedeia - Poszeidónnak szülte a két óriás fiút, Ótoszt és Ephialtészt, akik azután az istenek ellen támadtak
Írosz - a név játékos utalás Írisz istennőre, az istenek követére

Kadmosz - Théba mitikus királya
Kasszandré - Priamosz király mindig igazat jósló, de soha meg nem hallgatott leánya
Kérek - halálos végzet-istennők
Khariszok - a kedvesség, a hála, az ajándékozó kedv istennői, a Gráciák
Khlórisz - Nesztór anyja
Klümené - Minüasz leánya
Kóküitosz - alvilági folyó
Kronidész vagy Kronión - Kronosz fia: Zeusz
Ktimené - Odüsszeusz nővére
Kükeón - szent ital, mely Démétér misztériumaiban az embert isteni szférába emeli, itt állattá bűvöli

Külléné - szent hegy Arkadiában, barlangjában született Hermész

Küthereia - Aphrodité mellékneve, Kütheré szigetéről

Láertész - Odüsszeusz apja

Laisztrügonok - óriások, nevükben is utalással a kösziklára

Lámosz - a laisztrügonok ősi királya

Lamposz és Phaethón - a Nap lovai, mindkettejük neve „fénylő”-t jelent

Lampetié és Phaethúsza - a Nap leányai. Mindkettőnek neve annyi mint „fénylő”

Léda - Zeus halandó kedvese, Tündareusz spártai király felesége. Kasztór és Polüdeukész, Helené és Klüteimnésztré anyja

Létó - Apollón és Artemisz anyja

Maia - Atlasz leánya, Hermész anyja

Maira - Artemisz társnője, aki Zeusszal szerelembe esett, és ezért bűnhődött

Megaré - Kreón leánya, Héraklész felesége

Melampúsz - jóstehetségű törzs őse; mesészerű körülmények között megszerezte Íphiklosz marháit, öccse, Biász számára, mert ez volt feltétele annak, hogy Biász elnyerje Néleusz leányának, Pérónak kezét

Memnón - a Hajnalnak Trója alatt elesett fia

Mínosz - krétai király; halála után az alvilág bírója

Mükéné - Ínakhosz leánya, Mükéné városának névadó hösnője

Néiaszok - tengeri nimfák, a „naiádok”

Neküia - a görög neküsz: holttest szóból; annyi mint alvilágjárás (az *Odüsszeia* XI. éneke). Ezt a részt szerették önálló és az *Odüsszeia*-ba később betoldott elbeszélő költeménynek tekinteni. Az a föltételezés, amely szerint a hős elbeszélését átírták volt harmadik személyből első személyre, hogy Odüsszeusz ajkára adhassák, megdőlt. De hogy az első személyes elbeszélésnek eredetileg milyen kerete lehetett, azt illetően a kutatók még föltételezésekbe sem bocsátkoztak. Elképzelhető azonban, hogy a mese-*Odüsszeia*-t s legfőképpen az alvilágjárást maga az egykori költő mesélte első személyben, mint - talán - Hérodotosz Ariszteásza, és mint később olyan magától értetődően Dante. Talán a későbbi költő már csak a hős ajkára merte adni azt, amit elődje még mint a maga élményét beszélt el

Neoptolemosz - vagy Pürrhosz, Akhilleusz fia

Notosz - az esőt hozó déli szél

Odüsszeusz - a nevet népetimológiás magyarázat a hasonló hangzású „gyűlölni”, „haragudni” jelentésű igével hozta kapcsolatba

Ógügié - Kalüpszó szigete

Ókeanosz - a földet körülölelő ósvíz

Olümposz - hegy; az istenek lakóhelye

Órión - mitológiai vadász, a Hajnal szeretője, aki csillagként az égre került

Paiéon - az istenek orvosa. Utóbb Apollónnal azonosították

Pandareosz leánya - Aédón, a thébai Zétosz felesége, aki tévedésből megölte fiát, Itüloszt, s utána csalogánnyá változott. Testvérei Kleothera és Meropé

Patroklosz - Akhilleusz legkedvesebb barátja, akit Trója alatt Hektór trójai királyfi ölt meg

Peirithoosz - a lapithák királya, Thészeusz barátja

Perszephoné - Démétér leánya, az alvilág királynője

Phaidra - Mínosz leánya, Thészeusz felesége; mostohafia, Hippolüosz iránt érzett szerelméről Euripidész írt tragédiát

Philoktétész - thesszaliai fejedelem; tragikus történetét Szophoklész dolgozta föl

Philoméleidész - Lémnosz királya, ki az idegeneket párviadalra hívta ki

Phoibosz - Apollón isten mellékneve

Phorküsz - tengeri isten, Pontosz és Gaia fia

Pléiászok - a Fiastyúk csillagképe

Polüpémón - a név játékosan utal arra a sok bajra, küzdelemre, amelyben a hősnek része volt

Poszeidón - a tenger istene

Priamosz - a földült Trója agg királya

Prokrisz - Erekhtheusz leánya, Kephalosz felesége

Próteusz - alakját folyton változtató tengeristen, a vizeknek igaz szavú véne

Püriphlegetón - alvilági folyó

Püthó - Apollón jóshelyének, Delphoinak ősi neve; így hívták azt a sárkányt, amelyet itt ölt meg az ifjú Apollón. Itt jósolta meg az isten Agamemnónnak, hogy a trójai ostrom akkor ér sikeres véget, mikor majd a görögök két vezető fejedelme civakodni fog

Rhadamanthüsz - Mínosz testvére s vele együtt az alvilág bírása

Senkise - görögül Útis, talán szójátékszerű utalással Odüsszeusz nevére

Szíszüphosz - Aiolosz fia

Sztüx - alvilági folyó

Tantalosz - Szipülosz királya, az istenek asztaltársa és titkaik kifecsegője; Pelopsz apja, Átreusz nagyapja

Teiresziász - thébai vak jós, jelentős szereppel az Oidipusz-mondakörben

Télepülosz - városnév; annyi mint „széleskapujú”

Themisz - istennő; az isteni törvény

Thészeusz - Aigeusz athéni király fia. Megszabadította városát a Mínótaurosznak járó vér-adótól

Thetisz - tengeri istennő, Akhilleusz anyja

Thrínakié - mesés sziget; később Szicíliával azonosították

Titüosz - Gaiának, a Földnek óriás termetű, féktelen fia. Létó megtámadásáért bűnhődik az alvilágban

Trítogeneia - Pallasz Athéné egyik mellékneve

Tűdeusz gyermeke - Diomédész, argoszi király, a trójai háború egyik legharciasabb görög fejedelme

Tűró - Poszeidón két fiának, Peliásznak és Néleusznak halandó anyja

Zephürosz - a nyugati szél

Zeusz fia, Létó gyermeke - Apollón

Zsákmányosztó Pallasz - Ageleie, Athéné egyik mellékneve